RADU TUDORAN

ANOTIMPURI

Radu Tudoran

ANOTIMPURI

1943

I

La sfârșitul lui februarie căzuse în munți avionul care deschidea linia aeriană între București și Cluj. Cele trei sicrie grele de stejar sculptat erau așezate pe un mare catafalc, în Biserica Albă. Mulțimea care se perindase prin fața lor din zorii zilei până după-amiază, lăsase pe lespezi, într-o dâră cenușie, umezeala noroioasă a trotuarelor murdare.

„Dacă n-ar fi venit atâta lume, ar fi fost mai solemn”, se gândi Manuela, privind de la intrare, sicriele.

Nu cunoștea numele victimelor, afară de al pilotului, căpitanul Jitaru; anunțul lui mortuar îl văzuse întâmplător de dimineață, în ziare. Ceilalți doi, mecanicul și telegrafistul, îl încadrau, anonimi, pe două planuri mai joase ale catafalcului, poate dintr-o cerință estetică, poate pentru perpetuarea ierarhiei. La sfârșit, ochii Manuelei se fixară pe florile mov care împodobeau sicriul din mijloc, niște flori cu multe petale mărunte, frizate, ca niște crizanteme minuscule, ciudate și prin formă, și prin culoarea lor nenaturală. Fiindcă pe negrul catafalcului făceau un efect uluitor, plecă regretând că nu-și putea prinde una, ca să facă același efect pe haina ei neagră.

Era prima zi din martie, caldă totuși sub cerul fumuriu care bura. În fața Ateneului, țigăncile vindeau primii ghiocei. Fata își împodobi haina cu aceste flori modeste și se îndreptă nemulțumită spre facultate.

Își dăduse cu indiferență ultimele examene ale sesiunii și fiindcă petrecerile de iarnă erau sfârșite, se găsea fără rost în București. Simțea că primăvara nu va fi sezonul ei. Pe sălile facultății apăruseră afișe mari, albastre, care îndemnau tinerimea să se înscrie la pilotaj. Doar cu câteva zile mai înainte, un italian, marchizul de Pinedo, zburase pe deasupra Atlanticului de Sud, de la Dakar, la Pernambuko; acum ziarele îi urmăreau drumul spre Buenos-Aires. Prăbușirea căpitanului Jitaru și a echipajului său nu temperase entuziasmul niciunuia din colegii Manuelei, înscriși la pilotaj. Școala își începuse cursurile, două ore pe zi, după-amiaza, într-unul din

amfiteatrele facultății de științe. Ea nu intrase niciodată acolo, cu o ostilitate explicabilă, fiindcă acum școala preocupa pe toți și de ea nu se mai preocupa aproape nimeni.

Ajungând, străbătu sălile, înciudată, neîntâlnind decât priviri absente. Numai afișele albastre de pe pereți o priveau, și pe acelea le-ar fi rupt dacă i s-ar fi îngăduit. Ea știa zborul în altfel de cum voiau să spună afișele; pe izlazul unde se jucase în copilărie se făcuse aerodrom și diminețile îi fuseseră chinuite de huruitul motoarelor. Îl avea încă în urechi – și acum parcă se întărise, obsedant, un amestec de oboseală și de spaimă, legând cu un fir subțire impresiile acestei după-amiezi: sicriele aviatorilor, fotografia lui De Pinedo din ziarele desfăcute la ferestrele debitelor, afișele albastre, tinerii care se îndreptau grăbiți spre amfiteatru.

Trebuise poate să se întâmple așa, să se lege acest lung fir, numai pentru ca Manuela să dea peste omul acela…

După câteva ocoluri deznădăjduitor de fără rost, ea se pomeni în fața amfiteatrului. Când deschise ușa pe ferestrele mari se vedeau jos în stradă aprinzându-se primele lumini. Marea încăpere rămăsese în penumbră. O liniște grea cădea din plafon peste capetele celor de față. Manuela îi văzu pe toți în picioare, tăcuți, cu privirile plecate, semănând ciudat de bine unul cu altul și toți la un loc cu omul de la catedră. Acesta era Vladimir Antal și ochii Manuelei se opriră o clipă, mirați, la el. Pe urmă privirea ei se îndreptă cercetătoare în jur, dar mirarea îi rămase în ochi, până la sfârșit.

Un timp nimeni nu se mișcă. Înfundat, se auzea de afară zgomotul orașului; părea că vine de foarte departe, neizbutind să turbure tăcerea acestei mari încăperi încremenite. Manuela își închipui că momentul de tăcere îl păstrau pentru cei trei aviatori căzuți și găsi sâcâitor de banală această ceremonie tipică.

După câteva clipe, fără să li se facă semn, ca și când ar fi fost legați printr-un fir comun de gânduri și de simțăminte, elevii se așezară. Erau vreo 30-40 de băieți, strânși în primele bănci. Printre ei se amestecau câteva fete, pe care numai părul le făcea să nu se piardă. Manuela își căută loc și se așeză singură în fund, temându-se parcă să stea lângă cineva, ca să nu se contopească astfel în masa lor. În aceeași clipă se aprinseră luminile, risipind o altă atmosferă în amfiteatru. Profesorul rămase în picioare, liniștit cu fața senină, căutându-și elevii pe rând, cu o privire luminată de un foarte mic zâmbet. Când sfârși acest apel mut, care ținu destul ca Manuela să-l

poată privi fără să știe de ce continua să rămână mirată, el își începu lecția. Tăcerea lui o făcu să tresară și mirarea îi crescu.

— Înainte de a încerca să zburați, spunea, ar trebui să știți cum au zburat cei dinaintea dumneavoastră. Ar trebui să învățați istoria aviației. Am să încerc să vă spun eu faptele oamenilor acelora, dar faptele lor sunt înaintea istoriei. Istoria se scrie abia acum, în fața noastră, o pagină albastră și una neagră. O veți scrie dumneavoastră: unii veți scrie paginile albastre, unii paginile negre. Și pe unii, și pe alții vă admir și vă stimez de la început – și mă înclin în fața dumneavoastră care veți zbura, care veți cădea…

Manuela ascultă uimită acest glas grav, care parcă i se adresa ei. Ultimele lui vorbe îi trimiseră un fior; aproape se clătină sub greutatea lor și se simți legată de soarta tuturor celorlalți, ca și când, asemeni lor, ea ar fi venit aici să se facă aviator. Îndată după aceea însă, profesorul se întoarse la niște nume și niște date care făceau lecția banală și n-o interesau. Ea avu tot timpul să îl cerceteze cu de-amănuntul.

La început fața lui i se păruse prea mare, dar acum, dându-și seama cât era de înalt și cât avea umerii de largi, găsi că liniile i se armonizau.

„Prea masiv pentru a fi drăguț!” se gândi și-i păru rău că nu putea trece pe lângă el, ca să vadă cu cât era mai înalt decât ea. Acum îi păru rău că s-a așezat singură, fiindcă ar fi vrut să întrebe cine era omul de la catedră. Câteodată i se părea încruntat și atunci inima i se strângea de o teamă inexplicabilă. După un timp încercă să prindă iar șirul vorbelor lui; nu izbuti și se mulțumi să-l cerceteze mai departe. Era îmbrăcat în haine cenușii, nepretențioase și totuși elegante, croite foarte larg împotriva modei din acel an. Îi dădeau un aer de corectitudine, poate de severitate; până la urmă însă, înfățișarea lui te câștiga.

„Firește, nu mi-ar plăcea să merg cu el pe stradă, dar să-l privesc de aici, din bancă, este destul de interesant”, se gândi Manuela.

Și fiindcă profesorul, oprindu-se o clipă, sala se destinse din lunga încordare, într-o respirație prelungită, ea găsi prilejul să se ridice și să treacă repede în prima bancă, în marginea căreia zărise din vreme un loc rămas liber. De aici chipul vorbitorului i se păru dintr-odată schimbat. Ochii lui se vedeau acum altfel: erau verzi și răspândeau o lumină limpede peste chipu-i care până atunci păruse întunecat. Grija pe care o punea să fie înțeles de niște ascultători poate nepregătiți pentru o prelegere tehnică, îl făcea să pară încordat. Câteodată fruntea îi rămânea mult timp încruntată, brăzdată de

cute orizontale, drepte, foarte dese, părând astfel mai îngustă. Apoi deodată se destindea, și atunci întreg chipul lui își schimba înfățișarea.

„Dacă n-ar avea ochii verzi, ar fi nesuferit de rece”, își spuse Manuela. „Dar norocul lui că-i are așa!”

Urmărindu-i mișcările văzu că mâinile lui erau mari, ca de muncitor, totuși curate și foarte frumoase. Multă vreme, uitând de altceva, i le cercetă, zâmbind, încântată de mișcările lor, ca și când profesorul ar fi gesticulat pentru ea. În vremea asta nu înțelese nimic din vorbele lui, dar își întipări în minte vocea.

— Glasul i se armonizează cu ochii și-i ceea ce are el mai frumos. Păcat că nu mă interesează ce spune! Dacă l-aș aduce să-mi facă o declarație de dragoste, cu siguranță că ar avea foarte mult haz.

După ce nu mai avu ce examina, Manuela socoti că a venit timpul să se lase examinată. Se suci pe jumătate într-o parte, inconștientă de ceea ce era vulgar în gesturile ei, își scoase picioarele din bancă și le așeză afară, unul deasupra celuilalt, drept în fața catedrei. Nu izbuti să atragă atenția și dădu vina pe șoșoni.

„Dacă i-aș fi lăsat afară, era altfel”, își spuse. „Așa, în cizme, toate picioarele sunt la fel.” Își deschise atunci haina, pe care de asemeni nu o lăsase afară și-i juca, distrându-se, pulpana deasupra genunchiului, dar îndată o închise la loc, fiindcă pe dedesubt avea o simplă fustă cenușie și un pulover verzui închis până la gât, care nu puteau să atragă atenția.

Până acum nu încercase să placă niciunui profesor; i s-ar fi părut că face o treabă necinstită; i-ar fi fost rușine să fie măcar bănuită că umblă după o favoare. Acum însă, omul de la catedră nu era un profesor și mai ales nu era profesorul ei. Își trase picioarele la loc în bancă, fără să se simtă umilită, știind că nu în toate împrejurările folosești aceleași arme. Apoi, lăsându-se în spătar, cuibărită cu bărbia în gulerul mare al hainei, își umezi buzele și se așeză să-l fixeze, plină de îndrăzneală, cu o stăruință îndrăcită. Peste puțin timp, chemat de ochii ei, el îi întâlni privirea. Rămase o clipă nedumerit, apoi, în timp ce se lăsa așa fixat, văzând că ea își mișcă buzele, încercând parcă să-i șoptească începuturi de cuvinte, se simți dintr-odată rușinându-se și își plecă ochii speriat, ca și când ar fi purtat vina acestei întâlniri nepermise. Manuela se înroși ea însăși de atâta îndrăzneală, dar nu fu destul de turburată ca să nu observe zăpăceala lui. Se hotărî să-l cruțe și până la sfârșitul orei nu mai ridică ochii; de câteva ori însă, simți privirea lui speriată, căutând-o. Fu mulțumită de toată întâmplarea și dintr-odată nu mai

urî nici vremea posomorâtă de afară, nici pe tinerii care voiau să se facă aviatori, nici zilele însorite care veneau.

„Și primăvara poate fi, la urma urmei, anotimpul meu!” se gândi, continuând să-și umezească buzele și consumându-și, cu ochii plecați, bucuria de a fi izbutit să-l turbure. La sfârșitul orei, când profesorul își făcu loc să treacă printre cele două rânduri de bănci, ea se simți mai mult decât și-ar fi închipuit, intimidată de apropierea lui. Nu îndrăzni să-l privească decât în clipa când el trecuse, dar avu timp să vadă că era și mai înalt decât bănuise. Fu și dezamăgită și fermecată.

„Prea mare pentru mine”, își spuse, cu părere de rău. „Statura lui într-adevăr părea că o zdrobește.”

„Am să-mi pun tocuri înalte”, se încurajă apoi. Și cu această hotărâre socoti că totul este aranjat. În ușă, când să plece, întrebă pe cineva, cu nepăsare, folosindu-se de limbajul studențesc, pe care de altminteri îl disprețuia:

— Cine-i individul?

— Nu-l cunoști? Antal.

Antal era al unsprezecelea brevet de zbor european; și-l luase la Juvisy, în 1912, devenind cel mai tânăr pilot al timpului; o mică glorie care mai dăinuia. Manuelei îi plăcu numele lui, fiindcă avea ceva din altă țară, dintr-un loc nedefinit al pământului, cu toate că îl purtase aici, cu sute de ani înainte, un dregător al lui Matei Basarab.

A doua zi își puse tocuri înalte, dar Antal nu veni; câteva zile la rând, tot alți oameni ținură prelegeri. Se încăpățâna să îl aștepte și așteptându-l într-atât se familiariza cu ființa lui, așa vag cum și-o amintea, încât, la sfârșitul săptămânii când îl regăsi, i se păru un foarte vechi cunoscut. Ea venise târziu, cu toate că așteptase toată dimineața această oră; întârzia însă tocmai când se grăbea mai mult. Deschizând ușa amfiteatrului și văzându-l la catedră, mai că îi venise să-i facă cu mâna, semn de bun găsit. Trebui să se așeze înspre fund, fiindcă locul din față îl ocupase altcineva. Avu mulțumirea să vadă, după câteva clipe, că profesorul o descoperise și își arunca din când în când privirea asupra ei. Pe peretele din spatele lui fuseseră prinse acum hărți, iar în față, pe catedră, fusese adus un mare glob pământesc. El vorbea despre hărți și despre globul pământesc.

Manuela nu înțelegea nici de data asta nimic, nici nu-și dădea silința; glasul lui îi plăcea fără să caute sensul cuvintelor. Apoi el păru că se înfierbântă, privirea lui trecu dincolo de ea, ignorând-o, și asta, în loc s-o

supere, o făcu numai să se simtă mai mică, mai neînsemnată în fața lui care, cu brațele deschise, părea că îmbrățișează nu globul pământesc, ci pământul însuși. O clipă el i se păru covârșitor de mare și-i păru bine că se poate simți mică în fața lui. Deși i-ar fi plăcut să se lase astfel mai departe îmbătați de închipuire, fără voie se simți trezindu-se, regăsindu-se și regăsind totul în proporții firești.

„Nu ești un zeu, domnule Antal!” se gândi. „Dar n-aș putea spune că nu-mi placi. Apoi își scoase tubul cu roșu și oglinda din poșetă și cu cea mai deplină liniște se apucă să-și deseneze, apăsat, buzele, îndeletnicire pe care o prelungi până la sfârșitul orei. Atunci rămase la urmă și în timp ce Antal își strângea hărțile, se apropie plină de îndrăzneală.

— Vreau să mă înscriu la pilotaj! declară, oprindu-se la un pas în fața lui, cu mâinile la spate, într-un gest de haimana, care o făcea să se simtă mai degajată.

El se întoarse surprins privind-o din înălțimea catedrei, cu o undă de nedumerire în ochi. Apoi începu să zâmbească, jumătate prietenos, jumătate ironic.

— Generalul nostru susține că fetele care vin la pilotaj iubesc un aviator, spuse, rezemându-se cu pumnii în catedră și aplecându-se spre ea.

— Generalul dumneavoastră se vede că are cultură de cinematograf! răspunse Manuela, luând instinctiv un ton agresiv.

Altfel, înfățișarea omului și zâmbetul lui o dezarmau. Nu și-l închipuise niciodată așa; chiar dacă era ironic, el totuși îi zâmbea și crezuse că nici nu știe să zâmbească.

— Să nu cumva să i-o spui lui, că nu poate să sufere cinematograful! reluă Antal cu o mică spaimă plină de candoare.

— Nu doresc să-l văd pe acest general!

— Va trebui, fiindcă el e directorul școlii. De la el vei cere dispensă.

— Ce dispensă?

— Ți-am spus: generalul are o anumită părere despre fetele care vin la pilotaj. Din prudență nu primește pe oricare. Dar generalul e un misogin, nu trebuie să-ți pui mintea cu el.

Manuela îl cercetă, înciudată că nu găsea un răspuns care să o facă la fel de degajată ca el. Parcă nu-l mai recunoștea acum și nu înțelegea cum izbutise zilele trecute să-l intimideze.

— Atunci n-am să mă înscriu! fu tot ce putu să spună și nici măcar cu o hotărâre care să salveze acest răspuns nestrălucitor.

Antal o privi cu o surprindere comică:
— Prin urmare, nu ești amorezată?!
Ea ar fi vrut să râdă împreună cu el; socoti însă că prea s-a lăsat jucată pe degete în această convorbire. Singurul răspuns ce-i veni în minte nu îndrăzni să-l spună tare:
„Ești nesuferit! Dar îți stă bine când râzi așa. Odată ai să găsești pe una care să se amorezeze de râsul tău. Sigur numai că n-am să fiu eu aia!”
Și întorcându-se, porni repede, înciudată, spre ieșire. După câțiva pași regretă că plecase în felul acesta, că nu găsise un mijloc să continue convorbirea; s-ar fi putut oferi să-i ajute la strâns hărțile. Acum bineînțeles era prea târziu, dar se gândi că așa cum rămâneau, lucrurile puteau fi luate oricând de la început. La ușă se pomeni strigată.
— Hei!
Tonul familiar al chemării o făcu să se întoarcă surprinsă. Antal o privea din același loc, aplecat în față, cu pumnii sprijiniți în catedră și râdea, fără să se înțeleagă dacă binevoitor sau ironic.
— Te-ai supărat? o întrebă.
Ea își flutură părul, cu o mișcare trufașă a capului. Antal urmă, continuând să râdă în același fel:
— Dacă totuși te amorezezi, vino! Am să stărui pe lângă general, să te primească.

II

Manuela venise în București la universitate abia toamna trecută, dar fiindcă știuse la timp să-și ia pantofi cu tocuri mai înalte, să-și schimbe roșul de buze cu unul mai aprins care părea totuși mai puțin țipător, să-și înlocuiască fularul, haina de școală și ciorapii de ață, pentru rest nu-i fu greu să ascundă că era provincială. La început fusese vorba să vină singură; Majeni și Bunița-Anuț ținuseră în privința aceasta lungi consilii. Majeni, adică Mama-Jeni (Manuela făcea economie de o silabă). Bunița-Anuț zise:

— Cum ai să lași singură într-un oraș străin, o fată atât de tânără?

— Atunci să te las pe dumneata?

Bunița-Anuț avea un cap mic, alb și un nas ca un cioculeț de vrabie, iar glasul ei subțire părea un ciripit. Zise, ciripind:

— Lasă-mă, pe mine!

— Să mă duc?

— Du-te, și-i poartă de grijă.

Majeni o însoți așadar, nu însă pentru ce spunea Bunița-Anuț, ci pentru a o alinta. În chip iremediabil, ea nu mai știa face altceva pentru Manuela, decât să o alinte.

La București trăia unchiul Amedeu, fratele lui Emanuel; Emanuel era tatăl Manuelei – adică fusese, fiindcă plecase. Îi scriseseră prin urmare unchiului Amedeu, cu toate că nu-l mai văzuseră din timpul războiului, când stătuse o iarnă la ei și unchiul Amedeu le răspunse să vină. N-aveau nevoie de el, decât pentru a le ajuta să se descurce într-un oraș mare și necunoscut. Fu tocmai ce Amedeu uită să facă, la venirea lor. În București se pomeniră singure, pe peronul aglomerat al unei gări care le zăpăcea. Trebuiră să-și lase bagajele la depozit și să pornească în căutarea lui. Până seara nu-l găsiră; cunoscură însă, cu spaimă, ceva din trepidația orașului. Pe înnoptat trebuiră să se adăpostească, speriate, la un hotel, fără să știe măcar ce le rămânea de făcut a doua zi.

Manuela uitase ce hotel fusese acela; își amintea numai de o odaie mare, cu pereții tapetați în mătase gălbuie, cu mobilă luxoasă. Majeni căutase cea mai frumoasă cameră în cel mai bun hotel, fiindcă, prima dată când își culca fata în străini, îi fusese groază de un acoperiș dubios.

Acolo le găsise la miezul nopții unchiul Amedeu, aducând în brațe două mari buchete cu flori și o sticlă de șampanie. Calculase greșit timpul necesar până la gară și ajunsese târziu; toată ziua nu făcuse altceva decât să le caute, prin nenumăratele hoteluri ale orașului. Aducea șampanie și flori, ca să fie iertat.

Manuela și-l amintea din timpul războiului, când ea avea patru ani și parcă îi mai suna în ureche un cântec ciudat al lui. Undeva departe, se auzeau înfundat, bubuituri de tunuri. Pe la ferestre treceau soldați răzleți, slabi, nebărbieriți și triști. Altfel, era frumos. Amedeu o prindea de mâini, învârtind-o ca pe un săculeț în mijlocul casei până ce o amețea și-i cânta:

Țăranul e pe câmp,
Ura, fetița mea!
El are și o nevastă
Nevasta un copil
Copilul are-o doică
Și doica o pisică…”

Venise îmbrăcat în smoking, foarte pudrat și parcă atins cu roșu în obraz. Buzele lui subțiri și palide, pe care se uscaseră urme de pudră, îi dădeau ceva de paiață chinuită. Avea gesturi de teatru și în cameră se mișca studiindu-și atitudinile, ca în fața unei săli cu spectatori. Majenei îi spunea ceremonios, aplecându-se cu mâna pe piept în fața ei: „Doamnă Jeni”, iar Manuelei: „Domniță Emanuela”. Manuela, care își amintea mai mult cântecul decât înfățișarea și apucăturile lui, era cam speriată de aceste gesturi. Dar, firește, Amedeu nu-și închipuia că gesturile lui ar putea să sperie pe cineva.

Într-o vreme fusese socotit actorul bucureștean cel mai talentat. În 1905 jucase, după De Max, cu Marioara Ventura, rolul lui Hamlet și nu se arătase cu nimic mai prejos decât predecesorul. Era un rol mare, la capătul unei suite de roluri glorioase, dar fu și ultimul de măsura aceasta, fiindcă, în mod

inexplicabil, ca și când s-ar fi epuizat printr-un efort supraomenesc, în seara următoare se pomeni fără memoria gesturilor și a cuvintelor, prostit între culise, incapabil de a păși pe scenă. Avea atunci 26 de ani, doi mai mult decât tatăl Manuelei. Nicio leziune organică nu putu fi găsită. Medicii spuseră: surmenaj! și îi recomandară odihnă. Într-adevăr, după câteva luni își reveni, însă cu o memorie capricioasă. Declinul nu putu fi oprit. Câțiva ani mai târziu, ani lâncezi, jucă în „Romeo și Julieta". La scena balconului apăru cu un craniu în mână și în fața partenerei stupefiate și a sălii înmărmurite, debită rolul lui Hamlet.

Câteva luni de sanatoriu îl făcură încă o dată teafăr, dar nu mai juca. I se dădu o însărcinare vagă la Ministerul Artelor, plătindu-l îndeajuns ca să poată trăi omenește. Apoi veni războiul; fu luat în Moldova și la Iași jucă de câteva ori, cu trupe improvizate, în săli reci. Nu mai mergea. O boală de piept veni – o învinse. Alta o urmă; toate organele îi fură încercate pe rând; rezistă. Sfârșitul războiului îl găsi uscat, adus de umeri și măcinat de câteva mici patimi clasice, beția, tutunul, jocul de cărți, la care se adăugă cel de barbut, practicat în cafenelele Iașului, cu haimanale indigene sau refugiate. Le lepădă tot cum și le însușise, neavând parcă pentru niciuna îndeajuns suflu. Uneori bolnav, alteori sărac, el nu ceruse niciodată ajutorul rudelor – cum nu ceruse ajutorul nimănui; nu suporta să fie nici disprețuit, nici compătimit. Fiindcă, după această viață și după atâtea lovituri, departe de a fi devenit un declasat, își păstrase într-un fel, întreg simțul demnității.

În seara venirii, după ce le împodobi camera cu flori și după ce le dădu să bea șampanie, din cupe solemne, Amedeu le făcu elogiul Bucureștiului.

— Sunt fericit că ați plecat din văgăuna voastră, că ați lăsat Siretul, pentru Dâmbovița. Nu vă speriați că veți sta pe malul unei ape murdare; asta înseamnă că orașul se spală. În orașele unde curg ape limpezi nu există canalizare. Canalizarea este prima condiție a urbanității. Aveți norocul să nimeriți într-un București care mai are numai cinci sute de haznale. Când acestea vor dispărea, și dispar câte cincizeci pe an, orașul nostru va fi mai strălucitor decât Parisul. Fiindcă parizienii sunt tradiționaliști; ei nu vor admite niciodată să se astupe ultimele lor haznale, acelea pe care le păstrează de pe vremea Regelui-Soare.

Călătorise prea puțin în străinătate; în afară de București, mai cunoștea, din treacăt, orașele unde se opresc turneele teatrale și obișnuitele capitale din apus. Dar, tot așa cum își jucase rolurile din instinct, pătrunzându-le fără să le adâncească, vedea prin instinct metropola perfectă. Visa un oraș mare,

desenat cu echerul pe un câmp nemărginit, cu bulevarde în loc de străzi, cu vehicule rapide, cu cartiere clădite în același stil, un oraș plin de viață și de lumină și care totuși să nu trepideze ca un motor stricat.

— La noi, tramvaiele și automobilele merg prea încet, de aceea orașul e aglomerat, le spunea. Dacă fiecare vehicul ar fi obligat să meargă cu minimum 40 de kilometri pe oră – și conducătorul ar fi pedepsit când încetinează, străzile s-ar descongestiona, fiindcă, făcându-și cursele cu viteză dublă ele ar reduce la jumătate orele folosite azi, restul timpului dispărând. Ar fi ca și când, la dimensiunile lui de acum, orașul ar avea numai pe jumătate numărul de locuitori. Atunci am putea respira mai în voie și am putea deveni mai punctuali. Vă spun toate astea în legătură cu întârzierea mea de azi. Am sperat că taximetrul cu care am venit…

— Acum e vorba de găsit o casă, îl întrerupse Majeni, îngrijorată că trecuse ora de somn a Manuelei.

— Doamnă Jeni, n-aveți nicio grijă, o vom găsi.

În spiritul său urbanist, se ocupă Amedeu de locuința lor. Era în anul când în București se găseau case foarte greu. O lume nouă, produs al războiului, se grămădise în Capitala Țării, rămasă cu clădirile vechi. Curând, orașul fu atât de neîncăpător, încât reacția veni, tumultoasă, violentă, ca un val de nebunie. Se deschiseră străzi noi, se născură cartiere întregi, orașul se întinse, cuprinse mahalalele, trecu de ele și se revărsă peste câmp. În același timp el începu să câștige în înălțime. Clădirile din centru ridicate în pripă, pentru mari societăți bancare, petrolifere, miniere, depășiră cu îndrăzneală cele patru etaje ale orașului vechi. Apărură case cu șase și opt etaje. Societatea care preluase serviciul telefonic anunță că va ridica lângă Teatrul Național un palat înalt de cincizeci și cinci de metri. Era uluitor, dar asta nu făcu decât să mărească îndrăzneala arhitecților.

Un inginer întreprinzător lansă o formulă nouă: „blok-hausul”, cu proprietari colectivi. Spiritul burghez se opuse la început acestei formule nu numai îndrăznețe dar și greu de înțeles: într-adevăr, nu era simplu să-ți închipui cum vor exista mai mulți proprietari, unul peste altul pe aceeași temelie și sub același acoperiș. Apoi lucrurile se explicară: fiecare era proprietar-exclusiv al apartamentului cumpărat și coproprietar și terenului, acoperișului, scărilor, sălilor și tuturor locurilor de folos comun. Ei se constituiau într-o societate, își alegeau un administrator și contribuiau în raport cu valoarea apartamentului lor, la cheltuelile comune.

Fiindcă era ieftin, cumpărătorii se iviră. După primul bloc, inginerul construi pe al doilea; la al treilea se iviră alți constructori și formula blok-hausului puse stăpânire pe București, într-un ritm dement. Cartierele mărginașe se îndesară spre centru. Veniră cei ce aveau ocupații aici, ca să scutească drumul, dar veniră și alții, fără niciun rost, numai ca să aglomereze cele câteva zeci de hectare asfaltate ale centrului.

În aceste case elegante, cu intrări somptuoase, cu scări de marmoră, luă naștere o viață nouă, nebănuită din afară. Tot luxul, toată fericirea, toată suferința, toate patimile și mizeriile orașului se strânseră în blocuri. Alături de mobila de mahon, de trandafir, de palisandru, importată de la Budapesta, de la Viena, sau mai de departe, alături de plușuri, de brocarturi, de catifele și de uriașe covoare persane, se aduseră șifoniere strâmbe, scaune schiloade, somiere desfundate, țoluri roase și îmbâcsite de praf. În ascensoare se întâlniră șoșoni găuriți, cu pantofi de lezard, cape de hermină cu paltoane întoarse pe dos. Funcționarul de minister se mută câteva etaje deasupra bancherului și duseră cele mai deosebite existențe, sub același acoperiș. În ziua când la primul etaj se vindeau sau se cumpărau saci de acțiuni și se dădeau banchete, la ultimul etaj se făcea, leu cu leu, socoteala banilor datorați băcanului, zarzavagiului sau lăptăresei.

Dar blok-hausul continua să atragă lume. În căutarea unei vieți mai comode și mai ieftine, gospodării de cartier se desfăceau, pentru a se înghesui în bloc. Oamenii renunțau întâi la pivniță, pe urmă la cămară, pe urmă la bucătărie. Moda garsonierei avea să vină și ea în curând. Restaurantul sau pensiunea aveau să elimine din apartamente sufrageria și dependințele ei, făcându-le mai mici, mai ieftine și mai sărăcăcioase.

Când Amedeu îi arătă Majenei fotografia blocului de pe bulevardul Brătianu, îndemnând-o să cumpere un apartament aici, ea găsi propunerea smintită. Acesta era primul blok-haus care se construia în București, pe bulevardul abia atunci deschis, la câțiva pași de fosta casă a Brătienilor, dărâmată! Clădirea, cu baza trapezoidală, așezată la colțul unei străzi care venea în bulevard pieziș, avea trei fațade, toate cu fața la soare. Din cele zece etaje, ultimele trei se retrăgeau progresiv, dând naștere la terase foarte spațioase. La al nouălea era apartamentul liber, ales de unchiul Amedeu. Majeni nu voia să se mute într-un blok-haus, fiindcă îi era teamă. Și pentru cei patru ani, cât ar fi stat cu Manuela în București, nu se gândea să-și ia o proprietate cu care apoi să nu știe ce face. Amedeu o duse însă pe Manuela și îi arătă casa. Fetei îi plăcu numaidecât această locuință din nori, de pe

terasa căreia vedea tot orașul, lărgindu-și orizontul, amintindu-și parcă de câmpul nemărginit pe care acasă îl vedea de la fereastra ei.

Protestele Majenei fură zadarnice. De mult, între ele două, Manuela era aceea care hotăra. Ea trebui să se împace. Ultima piedecă fu înălțimea. Amedeu îi vorbi despre avantajele etajelor superioare, într-un oraș infectat de izuri, de microbi și contorsionat de zgomote. O convinse. Apartamentul fu cumpărat cu câteva sute de mii de lei, pe numele Manuelei, deși banii fuseseră scoși de la bancă din vechea zestre a Majenei. Manuela avea banii ei, depuși de Emanuel în ziua plecării, dar pentru nimic în lume Majeni n-ar fi îndrăznit să se atingă de ei.

În două săptămâni, folosindu-se de ajutorul lui Amedeu, Manuela aranjă apartamentul cu mobilă de gata, nu prea pretențioasă, fiindcă era vorba de o locuință provizorie, dar elegantă, în stilul îndrăzneț al anului. În holul mare, care se deschidea cu un perete de sticlă pe terasă, în mijloc, puseră o masă, o planșă pătrată de stejar afumat, groasă de două palme, pe un soclu cubic din același material. Deasupra fu atârnat un candelabru din fier forjat, un cerc cu șase becuri-lumânări, susținut cu lanțuri de plafon. Două fotolii largi, de catifea cafenie, își găsiră loc lângă gura de cămin decorativă, de pe peretele opus terasei. Fiindcă încăperea avea să servească și de sufragerie, de-a lungul celor două bucăți de zid libere se puseră dulapuri pentru veselă, de asemeni din stejar afumat, prea scunde ca să semene cu piesele obișnuite ale sălilor de mâncare. Deasupra lor, în vase sferice, mari, Manuela avu grijă să fie în fiecare zi flori – crizanteme mai ales, care veneau odată cu toamna, în tonurile cele mai ciudate, prodigios înflorite, adevărate tufărișuri polichrome. Florile dădură viață acestei încăperi, cu mobilă întunecată.

Manuela își luă încăperea dinspre răsărit, deasupra bulevardului, iar Majeni, pe cea dinspre apus, amândouă legate de hol cu uși largi, în patru canaturi, ca niște pereți de sticlă. Când toate aceste uși se deschideau, cele trei încăperi ale apartamentului formau o singură piesă, uriașă, luminată de soare din toate părțile, prelungindu-se cu terasa tot uriașă și tot plină de soare.

O sală de baie, în faianță albastră, așezată pe colțul holului, comunica și cu odaia Majenei și cu a Manuelei, gen de arhitectură de blok-haus, foarte ingenios. De celelalte dependințe Manuela se interesă mai puțin și ea aproape că nu știa unde este bucătăria, cămara și odaia servitoarei.

Majeni ar fi vrut ca în camera fetei să fie zugrăviți îngeri trandafirii, cum îi zugrăvise acasă, ca să-i facă pereții mai prietenoși. Manuela se împotrivi;

ea ceru să i se lase camera într-o singură culoare, un fond albastru-gri, tonul cerului îndată după răsărit. Un mic divan, mai mult o banchetă, tapițat în mătase argintie, făcu o foarte grațioasă mobilă de zi și pentru noapte un pat destul de comod. Mai mult nu-i trebuise; fusese alintată, dar nu cunoștea voluptatea tolănitului, a leneviei, a orelor fără somn în pat.

La capătul divanului puse o măsuță și o lampă pe care o folosea până intra în așternut, fiindcă de citit, nu cetea niciodată culcată. Un covor moale, mițos, într-un singur ton, de culoarea divanului, așezat pieziș, conducea până în colțul opus al încăperii, unde era un fotoliu, de asemeni argintiu. Manuela nu se gândise nicio clipă să-și facă masă de lucru; în zilele când își mobila casa, ea uitase că va trebui să și lucreze. De aceea camera rămase așa, fiindcă e greu să faci mai târziu ceea ce n-ai făcut la timp. Pentru scris, se folosi de masa din sufragerie. Asta îi aminti anii de liceu, când tot în sufragerie își făcea lecțiile, sub ochelarii Buniței-Anuț. După cincisprezece zile de alergătură, când casa era gata, ea își găsise nu numai o locuință, ci și un prieten: pe unchiul Amedeu. Umblând prin magazine, aflase de la el o mulțime da lucruri din viața Bucureștiului. Mai târziu avea să învețe în plus, prea puțin. Căpătă, dintr-odată, un foarte sigur aer de independență. Înainte, n-ar fi făcut un drum la magazine, nu și-ar fi cumpărat un ciorap, fără să ceară părerea Majenei sau a Buniței-Anuț. A doua zi după ce se mutară de la hotel, dădu o raită pe Calea Victoriei și dintr-o singură ochire își alese pantofi, ciorapi, poșetă, fulare și cordoane. Fiindcă Majeni nu protestă, în ziua următoare își comandă haină de blană; venea iarna și își găsea paltonul demodat. În orașul lor, haină de blană purtau numai doamnele, firește, nu cele mai simpatice. Majeni nu protestă nici de data asta; Majeni nu protesta niciodată.

Ca să nu exagereze, Manuela își alese o blană tinerească, de miel frizat, fumurie, și ca să-i înlăture orice aspect somptuos, o strânse pe talie cu un cordon negru, ca pe un palton de școală. Izbuti să capete, întocmai cum voia, un aer ștrengăresc și să fie totuși elegantă; o eleganță care nu-i răcea grația firească. Poate i-o mărea; privindu-se în oglindă, cu haina aceasta îmbrăcată în aparență neglijent, exagerat de strânsă pe talie, aproape sugrumată, își văzu prima dată pronunțate șoldurile și fu uimită, dacă nu speriată, de câtă feminitate simți că așteaptă să se trezească în ea.

Folosi mica revelație numai pentru a-și lua un aer degajat față de toți oamenii și de toate lucrurile care până atunci o intimidaseră. Când merse să se înscrie la facultate, lepădase toate moștenirile provinciei. Victoria fu așa

de neașteptată încât, găsindu-se bucureșteancă, multe zile crezu că altceva nici nu și-ar mai putea dori.

III

Manuela n-avea nici prieteni, nici prietene între colegi, de aceea nu trebui să explice nimănui prezența ei în amfiteatrul școalei de pilotaj. Câteva zile trecură, fără să-l întâlnească pe Antal. Cursurile se făceau fără întrerupere, dar după o regulă pe care ea n-o cunoștea, așa încât nu se știa dinainte care profesor va veni. Când spre sfârșitul săptămânii îl văzu apropiindu-se din capul coridorului, se grăbi să-și ia locul în prima bancă. În timpul orei, manevrele ei rămaseră zadarnice; Antal nu-i remarcă nici ochii strălucitori, nici buzele vopsite, nici gestul înciudat cu care își îndepărta, printr-o mișcare a capului, șuvițele de păr căzute în ochi. Păru că nici nu a văzut-o. La sfârșitul orei anunță însă, cu glasul cel mai indiferent, că, pentru a nu se turbura bunul mers al școlii, în viitor nu vor mai fi primiți la cursuri decât elevii înscriși.

„Așadar, ții să mă înscriu?” îl întrebă ironică din ochi, în clipa când îi întâlni privirea. Dar el nu arătă nici cea mai mică turburare, ca și când nici de data asta n-ar fi văzut-o.

Seara, întorcându-se acasă, Manuela găsi pe Majeni în fotoliu, în fața căminului, unde ardea un radiator electric stând de vorbă cu Amedeu. Martie, umedă, se sfârșise în frig și amândoi își simțeau picioarele reci. Manuela își trase un taburet și se așeză între ei, cu coatele pe genunchi și cu bărbia rezemată în pumni. Așa stătea uneori, pentru a medita asupra micilor ei încurcături. Maică-sa o mustra atunci, blând, fiindcă, încruntându-se, făcea cute pe frunte. De data asta se puse de la început la adăpost de mustrări.

— Majeni, să nu mă cerți; tu nu știi ce necăjită sunt.

— Domniță Emanuela, dar cine a putut să te supere pe tine? declamă Amedeu, ridicându-se cu un gest teatral și aducându-și consternat mâinile pe piept.

Unchiul Amedeu venea la ei în serile când se transmiteau la radio concerte simfonice. Stătea departe, în parcul fabricii de tutun, în apropierea

gării de mărfuri, unde necontenit manevrau trenuri; acordurile orchestrei acolo se amestecau cu țipete de locomotivă, realizând disonanțe macabre. De la venirea lor în București, era fericit că își găsise un loc unde putea să-și asculte concertele mai liniștit. De fiecare dată când venea la ei, se îmbrăca în haine negre, uneori în smoking, uneori chiar în frac, își pieptăna părul cu multă grijă, întinzându-l cu pomadă pe tâmple, se pudra abundent și își punea întotdeauna o floare mare la butonieră. Mai avea încă lucruri din vremurile bune. Peste iarnă purtase o blană, prea puțin roasă, care doar îi juca pe trupul slăbit, dar care îi mai dădea o distincție de boier. De la blană trecuse direct la pardesiu, un raglan de gabardină verzuie pe sub care vântul de sfârșit de iarnă se strecura nemilos.

Nici Manuela, nici Majeni nu băgaseră vreodată de seamă că manșetele cămășilor lui aveau mici rosături, niște rosături aproape distinse, cert semn însă al lipsei, că mănușile de ață gălbuie pe care le luase la purtare în prima zi a lui martie miroseau a benzină, că hainele îngrijit periate, călcate și îmbrăcate meticulos, prindeau totuși lustru. Dacă Majeni și Manuela ar fi simțit vreodată lipsurile, desigur că ar fi observat sărăcia lui Amedeu. Obișnuite să-și comande rochiile cu perechea iar celelalte lucruri cu duzina, semne nu numaidecât ale bogăției lor, care nu era excepțional de mare, ci mai degrabă a unui fel larg, nepăsător, de a înțelege viața, ele nu se gândiseră niciodată că Amedeu ar putea s-o ducă altfel decât ele. Și adevărul era că, în sărăcia lui, el însuși izbutea să fie larg.

Erau lucruri în viața orașului, de care pentru nimic în lume nu s-ar fi lipsit. Nu putea să se lipsească de automobil și prefera să rabde seara de foame; de fapt într-o astfel de împrejurare nici nu simțea foamea, numai să-și poată plăti un taximetru până acasă. Nu călătorea niciodată cu tramvaiul ci, la nevoie, mai degrabă pe jos. Îi plăcea mulțimea, simțea chiar nevoia ei, dar nu să se amestece cu ea, să nu se înghesuie, să nu fie strivit între trecători anonimi – să o privească doar de la distanță, ca de pe o scenă, așteptând parcă să fie aplaudat. Se putea lipsi de multe lucruri, dar avea telefon, într-o vreme când telefonul mai era socotit un lux. Nu-l chema nimeni, niciodată, el în schimb în orele când stătea acasă, chema la rând pe câte cineva. Se interesa de sănătatea celor de la capul firului, se bucura pentru plăcerile lor și plângea pentru necazuri, ca și când ar fi fost ale lui, transmitea condoleanțe sau felicitări în fraze umflate, cu neputință de urmărit – care ajungeau totuși la cap, apoi închidea telefonul și suna pe altcineva. Într-unele părți i se răspundea că nu-i nimeni acasă. Dintr-o

decență instinctivă, simțind, fără să și-o spună, că putea fi uneori neoportun, înainte de orice vorbă își spunea numele în vorbitor, cum ar fi vârât o carte de vizită prin crăpătura ușii – așteptând apoi să vadă dacă va fi primit. În ziua când acest mijloc de legătură cu orașul i-ar fi fost desființat, s-ar fi simțit fără rost în lume – de aceea înainte de a plăti altceva, își plătea telefonul cu regularitate, adesea înainte de termen, așteptând chitanța cu mâna pe portfeuil, gata să întrebe dacă nu-i nevoie, spre mai multă siguranță, de o suprataxă.

El stăruise, din prima zi, să se instaleze și aici telefon. Majeni, care nu cunoștea pe nimeni în oraș, găsise lucrul inutil.

— Cu cine vrei dumneata să vorbesc? De ce să-mi aduc sperietoarea asta în casă? Să-mi sune numărul greșit și să mă scoale din somn?

Amedeu făcuse atunci o pătimașe pledoarie: firele telefonice erau, într-un oraș, ceea ce sunt nervii într-un organism omenesc. Regiunile nestrăbătute de nervi nu iau parte la viața organismului, organismul se poate lipsi de ele, sunt corpuri moarte, existând inutil.

— Dumneata, doamnă Jeni, cauți latura practică a lucrului? Ei bine, la câte nu-ți poate folosi telefonul, chiar dacă nu să-ți chemi cunoștințele? Dar poți întreba cât e ora, când ți-a stat ceasul; poți să comanzi cumpărături la băcan, sau la cofetărie, poți răscula tot orașul să-ți vină la picioare, cu tot ceea ce într-o clipă ți s-a năzărit că dorești. Și asta încă nu-i tot; poți telefona la doctor, la poliție, la pompieri sau la salvare. Poți întreba la gară câte minute are întârziere trenul pe care îl aștepți. Firește, doamnă Jeni, eu niciodată n-am folosit telefonul în aceste scopuri practice, pe care le detest. Și nici ca să fac plăcere unor cunoscuți chemându-i, cum s-ar crede, ci din sete de progres. Am avut cel dintâi aparat de radio în București. Aud că acum se încearcă televiziunea. Până să ajungă la noi, o să treacă mult; eu pun câte doisprezece lei pe zi, într-o cutiuță, anume pentru televiziune. N-are s-o aibă altul înaintea mea.

Telefonul fu instalat pe o măsuță, lângă cămin. Amedeu se bucură, dar nu pe deplin.

— V-ar trebui în fiecare cameră câte unul, a spus, sâcâit de acest neajuns.

— Și în baie, nu? râse Manuela.

— De ce râzi? Firește că și în baie. Câștigi un minut din viață, pentru fiecare zece pași pe care îi scutești. Și în baie, și în bucătărie, și în ascensor ar trebui. Te cheamă cineva, tocmai în clipa când ai plecat de acasă: de ce să te mai întorci? Până ajungi la parter, îți termini convorbirea.

De când telefonul fusese instalat, Amedeu venea la ei mai des, câteodată la ore neașteptate. Își lăsa pardesiul în vestibul, își netezea părul pe frunte, apoi, după ce-și potrivea cravata și hainele, își scotea din buzunarul de la piept un carnețel și cu el în mână intra în hol.

— Doamnă Jeni, îmi îngădui să dau un telefon?

Avea în carnețel o lungă listă de oameni pe care îi chema. Uneori de la centrală i se dădea numărul greșit. Atunci, după ce-și cerea scuze, în frazele lui avântate, purtate parcă de un uragan de gânduri, se întorcea, strângându-și consternat pumnii pe piept:

— Doamnă Jeni, sunt un nemernic: am făcut să se sune în casa unui necunoscut. Majeni care, necunoscând încă alți oameni în București, nu vedea nimic exagerat în gesturile lui, căuta să-l liniștească.

— Dar de ce atâta supărare? Doar nu ești dumneata de vină, dacă a greșit domnișoara de la centrală.

— În aparență nu sunt vinovat. Dacă eu nu voiam să telefonez, ea n-ar fi avut prilejul să greșească. Eu sunt autorul moral! Înțelegi dumneata, doamnă Jeni: autorul moral!

Și se jura să nu se mai folosească de telefon, până nu va fi automatizat. Auzise că în bulevardul Dacia e gata o centrală modernă, care înlocuește cu aparate, capul și mâna telefonistei. Telefoanele de azi vor fi înlocuite cu unele construite altfel; un disc cu cifre, îți va îngădui să faci singur numărul dorit.

— Atunci n-are să mai fie cu putință greșeala. Sau dacă vei greși, vei fi singurul vinovat, nu-ți vei mai putea împărți mustrările de conștiință cu altul. Doamnă Jeni, când acest nou semn al progresului va fi pus în funcțiune, îți jur că voi ști să-l prețuesc și degetul care va greși cifra pe disc, îți jur că va fi sacrificat pe tocător!

Când peste câtva timp noua centrală intră în funcțiune, telefonul lui rămase neautomatizat. Îl privi cu dispreț și își înmulți convorbirile din casa Majenei, al cărei telefon avusese mai mult noroc. Ridica receptorul, îl ducea la ureche și când auzea tonul se bucura ca un copil. Acum își făcea singur numărul, oprindu-se după fiecare cifră, socotind gânditor dacă a fost cea dorită și, când termina, închidea repede, de teamă să nu fi greșit. Telefonul automat deveni pentru el un fel de tortură.

— Șezi, unchiule Amedeu! spuse Manuela, în loc de răspuns, rămânând mai departe gânditoare, cu bărbia rezemată în pumn.

Apoi, după câteva clipe de tăcere, se ridică, se apropie de cămin și întinse mâinile, cuprinsă dintr-odată de frig, spre radiator. Știa că totul avea să fie o glumă și își simțea totuși sufletul grav. Vorbi, cu o hotărâre tărăgănată, fără să ridice ochii de pe filamentul înroșit:

— Majeni, vreau să mă înscriu la pilotaj!

Majeni, care împletea o dantelă, își lăsă lucrul în poală și o privi, cu ochii micșorați de lumină, pe deasupra ochelarilor. Privirea ei întrebătoare arăta că n-a înțeles bine. Unchiul Amedeu sări iarăși în picioare și, făcând un pas înainte, declamă, entuziast:

— Domniță Emanuela, te aprob!

Fu singura dată când Majeni simți o pornire de ură împotriva acestui personaj curios. Din vorbele lui înțelese în sfârșit și ce spusese mai înainte Manuela. Îl privi, așa cum stătea, la un pas în dreapta fetei. Lampa de pe cămin îl lumina din jos, descărnându-i obrazul. Cu ultimul cuvânt își uitase gura deschisă, așteptând efectul ieșirii lui.

— Dumneata Amedeu, spuse Majeni cu o voce neobișnuită, aspră, mai bine ți-ai pune dinți în gură!

Amedeu tresări; o scurtă umbră de amărăciune trecu pe fața lui osoasă. Fu urmată îndată de un zâmbet superior.

— Doamnă Jeni, declamă, căderea dinților e semnul dematerializării. Un om cu dantura întreagă nu va putea fi niciodată un gânditor, fiindcă acestuia viața îi oferă prea multe satisfacții grosolane, ca să mai aibă timp de gândit. Și-apoi, urmă schimbând tonul, dacă îmi voi pune dinții, va trebui să mănânc carne, pentru asta doar sunt dinții făcuți. Și eu doamnă Jeni, m-am scârbit de mult de faptul că semenii mei sunt carnivori. Ca păsările cerului, eu mă hrănesc cu grâu și cu apă.

— Șezi, Unchi-Amedeu, spuse Manuela, întorcându-se, ca să-l ducă, plină de blândețe, spre fotoliu. Apoi, revenind în fața radiatorului și apropiindu-și din nou mâinile de filamentul înroșit, repetă cu aceeași hotărâre tărăgănată: Majeni, vreau să mă înscriu la pilotaj!

IV

Până la sfârșitul lui martie, Manuela veni regulat la cursuri și, cu un fel de pornire dușmănoasă, nu le ascultă. Făcea totul parcă furioasă, ca și când s-ar fi războit cu cineva. La orele lui Antal asculta nepăsătoare – și la urmă constata, înciudată, că ochii lui au trecut peste ea, la fel de nepăsători.

„Nu mă interesează, nu mă interesează!”, își repeta, cu pumnii strânși. „Dar mă enervează indiferența asta!”

Iarna care trecuse, după monotonia iernilor de acasă, dusese o viață plină de întâmplări noi. Dacă și-ar fi dat osteneala să-i numere, ar fi găsit cel puțin douăzeci de băieți care o urmaseră la ceaiuri, la serate, la teatre și în smintite plimbări prin nămeți, la șosea. Își surprinsese o privire care nu putea lăsa indiferent pe niciun bărbat și se folosea de ea foarte des, de fiecare dată hotărâtă să nu-i dea urmare, făcând totul numai pentru bucuria de a plăcea. Pe stradă, la teatre, în tramvai sau la universitate, se simțea jignită când cineva nu o remarca. Adevărul este însă că toată lumea o privea. Era la vârsta când toate instinctele femeiești se trezeau în ea și se trezeau vijelios. Ar fi fost greu să știi prin ce plăcea mai mult atunci: prin chipul, sau prin gesturile ei. Schimbându-și îmbrăcămintea, căpăta înfățișări felurite. Cu tocuri joase era scundă, cu tocuri înalte devenea dintr-odată, pe neașteptate, înaltă, fără să știi cum a crescut din ea însăși, ca și când în organismul ei, cei 8–9 centimetri ai tocurilor s-ar fi amplificat. Unele rochii o făceau prea plină – acelea cu talia nu îndeajuns de marcată. Foarte înalte, șoldurile ei erau femeiești de mari. Dar când își strângea cordonul deasupra, făcându-și contur de violină, talia apărea atât de subțire, încât răspândea în tot corpul o undă de fragilitate puerilă.

Venind la București învățase să se fardeze. Își vopsea numai buzele, accentuându-le conturul cu un roșu aprins, fără să fie țipător. Pe obrazul ei nu prindea niciun fel de fard; avea o tentă neobișnuită, câteva tonuri mai deschise decât culoarea castanei, o nuanță anormală pentru oricare din rasele pământului, o ciudată creație a acestei latitudini. Ceva mai închisă,

pielea ei ar fi fost exotică, ceva mai deschisă, banală. Atrăgea atenția fără să frapeze. Descoperindu-se, începuse să-și asorteze rochiile cu culoarea obrazului și un anumit ton de verde, foarte închis, îi dădea un farmec aproape straniu; îl purta cu predilecție. Dar nu ocolea nici griul, cu toată puterea lui de contrast, nici castaniul care, asemănându-se cu pielea, eliminând stridențele o făcea să aibă un aer fermecător de nevinovat. De altfel, nici chipul ei nu era făcut din contraste și poate tocmai acesta îi era farmecul. Ochii aveau irisul mic, cel mai închis amestec de verde și căprui, din aceeași familie de culori cu tenul și cu părul, care de prea mult negru, scotea sclipiri verzui. Doar corneea contrasta; foarte mare în jurul irisului mic, părea mai albă astfel și dădea chipului un aer fascinant.

Ca să placă, Manuela se folosea întâi de ochi, după ce atrăgea mai întâi privirile asupra ei, cu un gest al capului prin care își arunca părul înapoi. Îl purta foarte lung, despărțit în două pe creștet și lăsându-l să-i îmbrace urechile înainte de a cădea pe umeri. Nu cunoștea coaforul. Câteva unduiri vagi ale părului se terminau la capăt în jumătăți de bucle dând un sfârșit convenabil acestei pieptănături sălbatice. Propriu zis nu se pieptăna: se țesăla, dar treaba asta grosolană o făcea cu grație. Își trecea bucata de pieptene – nu avea niciodată unul întreg – prin păr, din creștet până pe umeri, cu gândul nu de a-l aranja, ci de a-l desțeleni. Prin întindere, șuvițele se ondulau singure, întorcându-și vârfurile înăuntru, făcându-i pe umeri un fel de tiv mobil.

Când voia să atragă atenția își apleca mai întâi capul în față, până ce părul îi cobora în ochi; atunci, cu o mișcare bruscă, îl arunca înapoi. O clipă, buclele sălbatice fâlfâiau în vânt, apoi i se așezau pe umeri, lin. După păr, se folosea de ochi. Își ridica încet pleoapele, descoperindu-și corneea strălucitoare ca să privească pe sub gene, o privire curbată sub propria ei greutate. Buzele îi întregeau expresia. Într-un continuu joc, mereu umede, ele exteriorizau, laolaltă cu ochii, aproape toate stările ei sufletești.

La orele lui Antal, după ce-și arunca părul pe spate, după ce-și descoperea asupra lui ochii în priviri mute, rămânea nemulțumită, cu buza de jos împinsă înainte, strângând dedesubt dinții albi, mărunți ca de rozător. Abia peste o lună, în aprilie, la sfârșitul orei, trecând printre bănci, el o privi în treacăt. Manuela nu izbuti să răspundă decât înroșindu-se, dar simți că începe să câștige. Îl urmă pe coridor și la ieșire îi trecu prin față, apoi în capul scărilor se opri ca și cum n-ar fi fost hotărâtă încotro s-o apuce. Se opri și el alături și o privi, dintr-o parte.

— Prin urmare, te-ai amorezat de un aviator! râse, reluând convorbirea de acum o lună, ca și când ar fi întrerupt-o abia ieri.

Manuela îl privi pieziș, strângând dinții și strâmbând buza de jos, în afară. Deși râsul lui o înciuda, se bucură că el n-a uitat vechea convorbire; nu se așteptase să-i pară chiar atât de bine că stă lângă el.

„Dacă acum va începe să coboare, ce-am să fac?” se întreba.

Era prima zi în care simțea, aproape materială, venirea primăverii. Nu în cele câteva frunze înverzite ale puilor de castani din fața universității, nu în îmbrăcămintea oamenilor de pe bulevard, nici în culoarea de azur străbătută de vine violete a cerului, pe care se ridica amurgul. Simțea o boare călduță, puțin umedă și parfumată, înconjurând-o, străbătându-i veșmintele, mângâindu-i turburător de insinuant pielea, ca apa încropită a unei băi odihnitoare. O moleșea într-atât atmosfera asta nedecisă, cu adierile ei când reci, când călduțe, încât își dădu seama că n-ar putea face niciun gest, n-ar putea spune niciun cuvânt ca să-l oprească, dar că, dacă omul de alături ar pleca, s-ar simți singură și foarte tristă. Antal continua s-o privească râzând.

— Când te strâmbi, faci gropițe în obraji, spuse. Nu-i un motiv să te strâmbi tot timpul. Poate le faci și când râzi.

Manuela râse; îi fu peste putință să se abțină. Și cu acest zâmbet, fără altă vorbă, se pomeniră amândoi o dată coborând scările spre trotuar. Mulțimea îi sili să meargă alături și porniră încotro îi trase primul curent, crezând fiecare că acela este drumul celuilalt. La colțul bulevardului, în fața statuii lui Brătianu, unde trotuarul era mai degajat, trebuiră însă să vorbească.

— Unde te duceai? întrebă el.

— Spre casă.

— Încotro stai?

Manuela arătă cu capul, în lungul bulevardului. Era nenorocită că nu stă mai departe.

— Cred că acum trebuie să te duc câțiva pași, spuse el, pornind alături, în direcția arătată. Dar după o bucată de loc, văzând că ea nu-i dăduse niciun răspuns, se opri și o privi în față.

— Am uitat să mă gândesc că poate vrei să faci drumul singură. Trebue să te las aici?

Acum Manuela nu mai avea nicio dorință. Câștigase în clipa când el pornise alături de ea. Mai mult nici nu voise.

— Mi-e indiferent, spuse. Și în clipa aceea într-adevăr îi era indiferent.

El o însoți totuși mai departe, câteva sute de pași, până în fața casei. În ascensor, Manuelei îi păru rău că l-a lăsat.

„Am făcut bine!” socoti. „Și totuși sunt o proastă!” Apoi se gândi că mai erau zile. Dar trebui să treacă săptămâna până să vină ora lui. Și de data asta luptă cu părul, cu ochii și cu buzele, să-i atragă privirile. Totul fu zadarnic.

„E orb, sau încrezut?” se întrebă și până la sfârșitul orei rămase îmbufnată. La ieșire îl așteptă în capul scării, cu spatele la ușă, stând acolo parcă din întâmplare; el se opri iarăși, alături.

— Nu sunt atât de ursuz pe cât ai putea crede, îi spuse. Mi-ar plăcea să te însoțesc.

Ea fu străbătută de aceeași senzație de biruință, ca și rândul trecut, dar, deoarece atunci, după despărțire, regretase ca nu l-a ținut mai mult, se sili să fie mai comunicativă.

— Dacă asta într-adevăr îți place, de ce de atâtea ori trebuie să nu mă bagi în seamă? îl întrebă, în timp ce porneau. Și ridică privirea spre el, arătând, cu buza de jos împinsă înainte, un cap foarte mâhnit.

— Nu pot să-ți răspund aici. Dacă vrei să mergi pe o stradă mai liniștită, am să-ți explic.

— Aș vrea să mă plimb într-un parc.

— Parcurile sunt mai mult pentru îndrăgostiți.

Manuela râse; ar fi vrut să-i spună: „Du-te naibii!”, cum ocăra acasă pe cei ce-o necăjeau, dar această vorbă i se păru prea îndrăzneață. Nu-și amintea s-o mai fi intimidat vreodată cineva așa.

Merseră pe bulevardul cel nou, ale cărui trotuare late se pavau, trecură prin fața casei ei, dar nici unul, nici altul nu se opriră. Când ajunseră la piața Romană, întunericul se cernea prin frunzele castanilor de pe bulevardul Catargiu. Sub primul copac, Antal se opri în fața ei și îi apucă umerii în mâini, cu un gest aproape părintesc. Și tot ce urmă să spună fu tot așa, ca o mustrare părintească:

— M-a indignat că poți fi atât de încrezută. Cu puțin nu am, cred, de două ori anii tăi, dar n-am întâlnit până acum un exemplar ca tine. Atât că, pe cât ești de încrezută, pe atât ești de proastă. Îți închipui oare că pentru aceea m-am născut cu atâția ani înaintea ta, de aceea, când tu învățai să umbli, eu învățam să zbor, de aceea am cunoscut atâția oameni și mi-am lovit de atâtea ori capul de pragurile de sus ale atâtor uși prin care am intrat, ca acum să mă las păcălit de ochii tăi foarte șireți și foarte frumoși?

Manuela nu se simți supărată de vorbele acestea. I se părea într-adevăr că el o demascase, că fusese rușinos de proastă și că dacă acum el o batjocorea, își merita soarta. Râse, ca să micșoreze gravitatea acuzațiilor, cu bărbia în piept și cu genele plecate. Dar când el își luă mâinile de pe umerii ei, simți că-și recâștigă libertatea și încrederea în sine.

„Am învățat prin urmare ceva astăzi!” își spuse, privindu-l pe sub gene, cu ciudă și totuși cu un fel de recunoștință. „Ei bine, domnule Antal, va fi cu atât mai rău pentru dumneata, cu cât voi învăța mai multe!”

Ea își făcuse planul cum să se poarte de acum înainte, ca el să nu-i mai poată demasca intențiile. Apoi își aminti că el îi vorbise într-un fel foarte familiar, fără ca măcar să știe cum o cheamă. Se întrebă dacă va trebui să-i răspundă în același ton. Instinctiv, își umezi buzele cu limba, ridicându-și spre el privirea curbată pe sub gene:

— N-ai fi curios să știi cum mă cheamă? îl întrebă clipind. După atâta drum împreună, am putea să ne spunem numele.

— Aș fi putut să știu, fiindcă lista elevilor e pe biroul meu, dar recunosc că nu m-a interesat. Numele e ultimul amănunt pe care vreau să-l aflu despre cineva. Nu-i nevoie să mi-l spui pe al dumitale. Sunt sigur că nu ți se potrivește. Când o să fim prieteni, am să-ți găsesc eu unul. Cât despre mine, după botez, mă numesc „Vladimir”. Privește-mă și spune dacă nu-i ridicol! Sunt mulțumit însă că nimeni nu mi-a spus așa.

Manuela observă că nu-i mai vorbea familiar ca adineaori și nu înțelese cum se putea schimba, de la un moment la altul.

— Dar cum ți se spune, la urma urmei? îl întrebă.

El ridică din umeri:

— Nu știu; n-am observat să-mi fi găsit cineva un nume. Mi se spune: tu, măi, ăla, afară de cazul când mi se dau epitete jignitoare. Aș vrea o dată să le aud; îți închipui însă că nu mi se spun în față.

— Dar… Manuela ezită. Dar, în sfârșit, în intimitate, femeile, prietenele dumitale, cum îți spun?

— Oh! femeile găsesc totdeauna nume ridicole; fiecare dintre ele are colecția ei de diminutive, nume de cai sau de căței. Mi-ar fi rușine să fiu chemat astfel în public.

Manuela găsi totuși că „Vladimir” avea o anumită muzicalitate, ceva de cantilenă și că, deși prea lung cu cele trei silabe ale lui, putea fi pronunțat ca o mângâiere.

„Vladimir! Vla-di-mir An-tal!” își spuse. „Ei! în întregime și pronunțat solemn, nu merge. Eu îi voi spune «Vladimir». Ca să fie frumos sau urât, un nume depinde de felul cum e pronunțat. Și mai depinde, firește, și de cel care îl poartă”, își sfârși gândul, ridicând iarăși ochii să-l privească.

Nu-l mai vedea clar, fiindcă primul văl al serii căzuse; sub copac era încă mai întuneric; printre ramuri începeau să se vadă stelele, palide, abia sclipind. Dar îi reținea imaginea într-atât, încât să i-o poată întregi în umbră.

„Este ciudat”, își spunea, uimită, poate mai mult, intrigată, „cum seamănă omul ăsta cu ceea ce m-am gândit eu că ar putea să-mi placă!”

Fiindcă acum avea pantofi cu tocuri înalte, el nu mai părea atât de mare, bărbia ei îi ajungea la umăr, însă, în afara artificiului, se simțea foarte mică lângă el – și în mod ciudat această senzație îi era plăcută. Nu cunoscuse niciun bărbat îndeaproape, dar nu se sfiise să-i privească și izbutise, luând câte ceva de la fiecare, să-și schițeze tipul preferat. Firește, nu-i plăceau blonzii; îi găsea feminini. Brunii în schimb, aveau o asprime care o intimida. Tipul intermediar i se părea nesemnificativ. Descoperise însă că la un tip sau altul, ochii pot să retușeze fizionomia. Ai lui Vladimir erau verzi, destul de deschiși ca să-i lumineze chipul, dar nu atât ca să devină sarbezi.

„Ceva dacă erau mai deschiși”, se gândi, „ar fi avut ochi de rață. Așa, i-a nimerit cum nu se poate mai bine!”

Îi era necaz că n-avea ea acești ochi. Unui bărbat nu i-ar fi trebuit neapărat.

„Nu merită să fie atât de reușit!” se gândea acum, refăcându-i imaginea în întuneric. Și era înciudată, fiindcă pe deasupra descoperise și altceva, mai fermecător poate decât toate: firele argintii de păr. Erau numai câteva, altcineva nu le-ar fi dat atâta importanță, dar ochilor ei nu putuse să le scape acest amănunt care o obseda în fizionomia bărbaților. N-ar fi știut să-și spună de ce; de altfel nu-și analiza niciodată preferințele. Primii care se apropiaseră de ea fuseseră colegii de facultate; tratând-o camaraderește nu putuseră s-o câștige. Nu-i plăcea nici vocabularul lor, presărat cu expresii bucureștene de prost gust. „Șefule”, „doctore”, „directore”, erau vorbele cu care se chemau; „clasa întâia” sau, mai mult, „casație” era ceva care le plăcea, bunăoară, o femeie; „mai arde un rând” era felul de a comanda chelnerului. Nu-i plăceau nici gesturile lor, nici îmbrăcămintea, nici îndrăzneala. În mod firesc fugi de ei și de vârsta lor, refugiindu-se cu gândul la omul matur ale cărui gesturi ponderate îi impuneau. Îi plăceau cămășile albe, stofele închise, mâinile lungi și mate, pantofii negri și ceasornicele

plate, la care se adăuga zburătura de pudră de la tâmple. Pentru gustul ei de atunci firele albe din păr erau condiția principală a eleganței, fiind amănuntul care să facă legătura, între distincția fizică și aceea sufletească.

„Vla-di-mir!” își spuse, silabisindu-i numele. „Are să-mi placă să-l numesc așa, fiindcă se potrivește cu ochii lui verzi.”

Apoi, gândindu-se deodată că din clipă în clipă vor trebui să se despartă și că până la lecția lui viitoare va trece poate multă vreme, îi păru rău să nu-l mai vadă între timp. Îndrăzneala îi veni pe neașteptate:

— Dacă ai vrea să-mi telefonezi mâine, vorbi, părând nepăsătoare, mi-ar plăcea să mai stăm de vorbă, un sfert de oră.

Vladimir se gândi o clipă.

— De dimineață mă duc la aerodrom, răspunse, dar după-amiază, dacă ești acasă, am să-ți telefonez. Vrei să-mi dai numărul?

Manuela ar mai fi vrut să-l întrebe de la ce oră până la ce oră înțelegea el „după-amiază”, dar îi fu teamă să insiste.

„N-am să stau acasă!” se hotărî, înfuriată. „Am să-l las să-mi telefoneze degeaba. La o astfel de invitație, putea să fie mai atent.”

— Acum probabil va trebui să te conduc acasă, spuse el.

Vorbindu-i de telefon, Manuela nu se gândise la asta, de aceea nu înțelese că el se simțea concediat. Fu încredințată că avea altceva de făcut, ceea ce o înciudă mai mult. Se despărțiră cu impresii confuze. Ajungând sus, își aminti că el notase numărul telefonului într-un carnețel, pe întunerec.

„Dacă l-o fi greșit?” se gândi. Apoi strânse dinții, mâniată. „Cu atât mai bine! N-are să mă mai deranjeze.”

Înainte însă de a-și da seama dacă acest gând era sincer sau nu, o nouă strângere de inimă o făcu să se oprească: el notase numărul, dar numele nu; tot nu știa cum o cheamă. Putuseră să fie amândoi la fel de zăpăciți ca să treacă peste asta. Mâine telefonul va suna și dacă Majeni va răspunde, el nu va ști pe cine a chemat.

„Am să aștept totuși acest telefon”, se hotărî. „Numai pentru a-i spune: «Domnul meu, mi-ai făcut o foarte aspră morală, dar ai uitat să mă întrebi cum mă cheamă. Dacă vrei să afli acum: mă numesc Manuela, am 18 ani, urmez cea mai stupidă dintre facultăți, literele, cu cea mai stupidă dintre specialități: latina. Și pe deasupra, greaca! Fiindcă un idiot de profesor în liceu mi-a dat zece la greacă, zece la latină, făcându-mă să cred lucruri grozave despre capul meu, când lui îi plăceau ochii mei. Dacă vrei să mai știi ceva, m-am înscris la pilotaj nu fiindcă mi-ar fi plăcut vreun aviator,

detest toate genurile de bărbați, ci fiindcă vreau să mă fotografiez în costum de zbor. Și cu asta, domnul meu, te rog să mă ierți, cred că pentru azi am terminat!»”

Se opri o clipă, ca să-și regrupeze gândurile, apoi, străbătută de un nou val de ciudă, rectifică:

„Pentru azi și pentru totdeauna!”

Și întorcându-se pe călcâie își făcu vânt, tropăind, gata să cadă peste ușă, în camera ei.

„Și să te ia naiba!” adăugă, azvârlindu-și poșeta pe divan. „Să te ia naiba, cu ochii tăi verzi și cu părul tău argintat!”

V

Despărțindu-se de Manuela, Vladimir ieși în Calea Victoriei și se îndreptă spre Aero-Turism. Asociația, izbutită cu sprijinul generalului Baroncea, funcționa numai de șase luni și abia începea să fie cunoscută. O asociație mai veche, „Avia”, sprijinită de stat, făcea în acest timp o foarte vie propagandă pentru aviație și număra în fiecare zi tot mai mulți membri. Elevii de liceu, profesorii, studenții, militarii, erau îndemnați să se înscrie, încât înființarea unei asociații noi părea inutilă, fiindcă nu mai rămânea cine să adere. La „Avia”, membrii căpătau cu ușurință insigne și carnete de legitimație și asta mulțumea pe cei mai mulți. Se organizase și o școală de pilotaj, care funcționase două ierni la rând, fără ca apoi să se treacă la zbor. Nu se comandase niciun avion și nu se deschisese niciun câmp de aviație. Spre primăvară, când pe ferestrele sălilor întunecoase de curs vântul aducea de departe izul câmpului dezmorțit, elevii, chirciți cu piepturile în bănci dădeau examene, erau întrebați la aerodinamică, la meteorologie, la navigație și după ce li se împărțeau certificate, căpătau concedii nelimitate. Elanurile erau încetul cu încetul măcinate; plictiseala cuprindea și pe elevi, și pe profesori.

Fusese într-o astfel de primăvară descurajatoare, când, la ora celui mai pedant profesor, în timp ce se explica la catedră o formulă complicată, unul dintre elevi, student de la teologie, o namilă de om, noduros, cu fălcile groase, cu dinții mari, cu pumnii păroși, se întinsese în bancă până-i trosniseră oasele, apoi, ridicându-se, scăpase printre fălcile strânse un chiot haiducesc, un chiot cutremurător, al întregei ființe dezmorțite, un chiot de țăran care după iernat coboară de pe cuptor în mijlocul bătăturii jilave. Și în hazul sălii, în timp ce profesorul rămăsese stupefiat la mijlocul formulei inutile, cu creta pe tablă, teologul întrebase, vărsându-și parcă năduful, în fiecare vorbă:

— Dar noi când mergem afară să zburăm?

Vladimir își amintea cu o nostalgie aproape dureroasă școala lui de pilotaj. Nu fusese o școală, ci o aventură. Dar oricând ar fi luat una la fel, de la început.

Împlinea 18 ani când fusese trimis să învețe dreptul, la Paris, nu fiindcă era o modă, ci fiindcă tradiția familiei o cerea. În anul acela, Blériot trecea canalul Mânecii. Vladimir își amintea primirea delirantă pe care i-o făcuseră, la înapoiere. În clipa aceea, cu elanul vârstei, crezuse că nimic mai mult nu-și poate dori un om în viață și idealul lui fu o biruință ca a lui Blériot. Nu se gândea atunci la aviație. Își spusese că odată va deveni un mare advocat, sau mai degrabă un mare magistrat care să creeze o justiție nouă, o justiție a tuturor oamenilor, intransigentă ca justiția naturii. Dar se întâmplă altfel.

În locul bibliotecii, pe care nu încetă să o cerceteze, îl atrase mai mult câmpul de aviație de la Issy les Moulineaux; acolo îl cunoscu pe Blériot și văzu avionul lui de aproape. Cunoscu pe locotenentul Bague, care peste un an avea să cadă; pe Roland Garros, învingătorul de mai târziu al Mediteranei; pe Chavez, învingătorul Alpilor și victima lor: prăbușit după ce-i trecuse.

Tineri, aproape de vârsta lui, aviatorii îl primiră pe aerodrom, în hangare, în ateliere și în inima lor entuziastă. În anul următor zbură cu biplace-ul lui Farman. Avea să înțeleagă mai târziu senzația zborului. Atunci fu o beție, ceva între durere, frică și demență. Văzu numai acoperișuri roșii, vârfuri de copaci, totul învârtindu-se amestecat în ceață, și pe omul din fața lui, bătut de vânt, cu părul smuls de sub șapcă, fluturând; nu un om, un zeu. Nicio clipă nu-și închipuise atunci că va putea să zboare odată singur. Și totuși când află că la Juviay se deschide o școală de pilotaj, era, fără să știe, pregătit să o înceapă.

Înainte de a-și lua licența în drept, își luă brevetul de pilot, al unsprezecelea brevet european. Abia împlinise douăzeci de ani. De atunci trecuseră alți cincisprezece: războiul, pacea, viața, lumea, dar aerodromul de la Juviay nu-l putea uita.

Avea încă în gând câmpul acela mărginit pe o parte de hangare, pe alte două de tribune, fiindcă municipalitatea îl organizase pentru meetinguri, dar deschis până la orizont pe a patra latură. Leroy, un alsacian bălan, cu ochi albaștri, neînchipuit de cumsecade, fusese primul lui instructor și cum nu putea uita câmpul, nu-l uita nici pe el.

Zborul începea dimineața. După ce își terminase examenele la facultate, nici nu mai venea seara, cei zece kilometri cu trenul, până la Paris, ca să poată fi în zori pe aerodrom. Dormea pe o targă, în colțul hangarului, între avioane, la un loc cu mecanicii.

Zâmbea, când își amintea primul avion de școală, un „Farman” cu planurile despânzite, osos, ca un cocoș jumulit, făcând o figură comică între celelalte zburătoare. Firește că avionul acesta mutilat nu se putea niciodată ridica de la pământ; pe el învățase mânuirea comenzilor și conducerea motorului. Îl fugărea prin iarbă, dintr-o margine în alta a aerodromului, silindu-se să-l ducă în linie dreaptă, sub supravegherea lui Leroy, care îl urmărea de la zece pași, pe motocicletă. Când începu să facă mișcările cu degajare, când fu stăpân pe direcție și pe motor, încercă senzația neputinței. Atunci ar fi avut îndrăzneala să se înalțe, dar avionul nu zbura. Fu trecut pe altă mașină, mai puțin jumulită, care izbutea să se ridice câțiva pași de la pământ, și cu aceasta începu primele salturi. Luându-și avânt avionul se ridica dar în efortul acestui salt își pierdea viteza și revenea singur, cuminte, pe pământ. Într-o seară, Leroy îi spuse:

— Mâine vei zbura.

Știa totul și trebuia să-și încerce toată știința dintr-odată. Trebuia să facă totul perfect, ca un Dumnezeu. În noaptea aceea, între câteva crâmpee de somn, gustă încă o dată, cu dinții și cu pumnii strânși, îngrozitoarea măreție a zborului. Apoi zbură. Și multă vreme, după șampania succesului, se simți trist și dezorientat, ca un om care, învingându-și propriul Dumnezeu, nu mai are cui să se închine.

În țară, alături de Vlaicu și mult mai tânăr decât el, deveni un fel de precursor. După ce Vlaicu căzu, veniră alții; se împrieteni cu Zorileanu și-și spuse: un exaltat care ar fi trebuit să zboare nu cu avionul, ci cu propriile lui brațe, prefăcute în aripe. Apoi veni războiul. Unul câte unul, camarazii de la Issy les Moulineaux și de la Juvisy și alții căzură. Căzură Boyau, după ce doborâse nenumărate avioane inamice, Guerin, Dorme, Coiffard, în Franța. Și căzură Muntenescu, Paukert, Lucy, Texier, la noi. Apoi se spuse că legendarul Guynemer, lovit la Poelscapelle, se prăbușise, fără să mai poată fi găsit.

În război îl cunoscuse pe generalul Baroncea, unul dintre cei dintâi ingineri militari, colonel de artilerie atunci, cu care zburase în liniile dușmane, la Nămoloasa, ca el să-și reguleze singur, nemulțumit de observatorii tereștri, tirul divizioanelor. Generalul Baroncea rămăsese legat

de aviație și, demisionând după război, la aceasta vârstă târzie, cu o pasiune tinerească, se specializase în construcții aeronautice.

Desenase planurile mai multor avioane îndrăznețe și realizase în sfârșit celebrul „V.V.B.” de recunoaștere, după o formulă nouă. Suprafața purtătoare se putea modifica în timpul zborului, prin aripioare suplimentare mobile, montate la planuri și, datorită lor, la o viteză neobișnuit de mare pentru vremea aceea, se obținea o foarte mică viteză de aterizaj – ceea ce simplifica problema aerodromurilor, îngăduind micșorarea considerabilă a întinderii lor – calitate de foarte mare preț la un avion militar.

O fabrică franceză se angajase să construiască avionul în serie, pentru statul român, în vreme ce alte fabrici căutau să perfecționeze aceeași formulă. Accidentul pe care îl avusese lângă Paris prototipul avionului, omorându-și pilotul la zborul de încercare, se dovedise a fi numai o greșeală de pilotaj. Începută sub acest semn tragic, construcția V.V.B.-ului totuși continua; primele avioane sosiseră de curând și fuseseră puse în serviciu.

Mai puțin independent, Vladimir trebui să-și valorifice doctoratul în drept, preluând procesele tatălui său, care îmbătrânea. Făcu advocatura fără convingere, cu o rece conștiinciozitate. În 1922 fu trimis, ca jurist și aviator, să reprezinte România la conferința de legislație internațională aeriană, de la Paris. Își regăsi câțiva din vechii prieteni, regăsi vechile câmpuri de aviație, și altele noi, moderne, în plină activitate, furnicând, dar mai ales, din dezbaterile conferinței înțelese că se năștea ceva nou, un lucru care păruse odată utopic: turismul aerian. Fabricile „Renault” scoseseră un tip de avion cu două locuri, ușor, solid, foarte ieftin și destul de rapid. Vladimir achiziționă unul și se întoarse în țară, prin Italia și Iugoslavia. Voise să se oprească la Florența, să-l vadă pe Zorileanu, care zăcea răpus de piept într-un sanatoriu, dar chiar în ziua plecării află că aviatorul murise. Zbură, fără entuziasm, ca pe un drum de doliu, ca în urma unui car funebru aerian.

Fără să se gândească și fără să se înscrie pentru recunoașterea lui, stabili un extraordinar record de durată și viteză. Fabricile „Renault” îi restituiră costul avionului, în termeni foarte curtenitori și se oferiră să-i construiască un tip special de competițiune. Devenea un pilot european. Câteva întreceri erau în curs. Dacă ar fi putut porni ca într-o aventură, ar fi făcut-o, fără să țină seama de riscuri. Avea însă oroare de pregătiri, de fotografii la ziar, de recepții, de felicitări, și avea mai ales oroare de „manajeri” care în împrejurări de acestea se ivesc ca din pământ, terorizându-te, făcându-ți-se stăpâni fără să-i fi chemat.

Nu se angajă deci la nimic. Îl obseda în vremea aceea turismul aerian – se luptase să-l facă înțeles și la noi. Generalul Baroncea îl susținuse, devenise președintele asociației „Avio-Turism”, dar lucrurile stagnau, mai ales fiindcă nu erau fonduri. Moartea bătrânului Antal îl scăpă de două griji: de advocatură și de bani. O casă în București, alta la Craiova, un petec de moșie rămas din expropriere, în Dolj, altul în Ialomița, fu averea împrăștiată pe care o moșteni și pe care n-avu cu cine s-o împartă. În clipa când luă cunoștință, că în afară de bunurile acestea imobile, bătrânul lăsase un depozit de câteva sute de mii de franci la Paris, Mecca lui de totdeauna, se urcă în tren și porni.

Trei avioane de școală fură comandate la Renault. Stătu din toamnă până în primăvară în fabrică. Pe primul avion care fu gata, în locul pasagerului instală un rezervor suplimentar de benzină și, neglijând iarăși orice pregătire, zbură fără escală, la București. Stabili un covârșitor record față de primul; raidul nu mai făcu însă aceeași vâlvă. Totuși, reactualizându-i numele, îi îngădui să obțină mai ușor ajutorul autorităților. Și într-adevăr, acum „Avio-Turism”-ul putu lua ființă.

Sprijinit de generalul Baroncea, începu prin a organiza școala de pilotaj. Acum când avea totul la dispoziție, Vladimir preferă să nu se grăbească. Celelalte două avioane aveau să fie gata în vară. Obținu un teren potrivit, poate doar prea departe, dincolo de Băneasa. Toamna, când sosiră, avioanele găsiră terenul amenajat și un mic hangar de zid, gata să le primească. Fără nicio piedecă și fără nicio întârziere, în primăvară putea să înceapă zborul. Ca să nu tărăgănească în chip plictisitor cursurile teoretice, făcu un program minimal, de predat în șase săptămâni. Restul avea să se învețe pe aerodrom. Când la 1 martie cursurile se deschiseră, erau înscriși numai 30 de elevi. Vladimir vedea însă în ei 30 de piloți. Avea să lupte ca niciunul să nu se piardă: să cadă, sau să părăsească școala.

— Dar fetele, fetele, de ce-ai primit, bre, fetele? protesta generalul, aplecându-se cu ochii bulbucați peste biroul lui Vladimir, ca să se încredințeze încă o dată de prezența numelor feminine pe lista celor înscriși.

Vorbea deopotrivă cu gura, cu ochii, cu nasul, cu barba, cu urechile și cu mâinile. Mare, uriaș aproape, nu putea să-și ducă greutatea drept. Umbla cu spinarea curbată – se apleca încă mai mult când trecea pe sub uși – și cu umerii aduși înainte. În această poziție, spatele, dintr-un umăr în altul, căpăta dimensiuni fantastic de mari. Te-ai fi așteptat întorcându-se, să-l vezi cu un singur ochi în frunte, ca un ciclop. Pe un gât scurt și gros, ascuns în

spatele bărbii sure, purta un cap exagerat de mare chiar pentru trupul lui de uriaș. Un cap ca pentru o statuie, parcă lucrat cu ciocanul țigănesc, în bronz plin de neregularități, o față cu o sută de planuri, în mijlocul căreia numai nasul de aquilă, mare și puternic, era neted tăiat. Ochii, bulbucați și veșnic injectați, stăteau gata să sară din orbite, la fiecare vorbă. După ce răcnea, repezindu-se să bată cu pumnul în vreo masă, te-ai fi așteptat să-i găsești între hărțile răvășite, ca niște biloaie însângerate.

Nu se putea spune că-i urât; era ceva mai puțin și ceva mai mult: fioros. Fioros în înfățișare, în gesturi și fioros în concepții. Nu înțelegea frivolitatea, nici pentru alții dar nici pentru el. Pe-a străinilor trebuia s-o tolereze sau să n-o observe – în schimb, în casa lui se trăia mai auster decât într-o mănăstire.

Baroncea își petrecea timpul într-o încăpere fără mobile, numai cu planșete așezate pe suporturi în felurite poziții, și cu pereții acoperiți de planuri. O puzderie de hârtii înnegrite cu cifre scrise mărunt, interminabile calcule, făceau un bizar covor pe jos. Câteodată el se uita zile la rând în această încăpere, străin de orice întâmplare din afară, refuzând să răspundă la telefon, refuzând să vadă pe cineva, ursuz și străin pentru oricine.

Se găsise însă o femeie care să-l iubească; poate mai mult: să-l divinizeze. O ființă palidă, străvezie, cu mâini de alabastru, cu înfățișare de principesă – cu care făcuse o căsnicie stearpă. Pe celelalte femei le detesta, uneori cu blândețe, alteori cu violență. A prezida o școală de pilotaj unde și fetele erau primite i se părea intolerabil, dar în fața faptului împlinit nu mai putea face altceva decât să-și spună punctul de vedere, ostil:

— Fetele, fetele, bre, or să ne facă pocinogul! Ce-ai avut tu nevoie de fuste pe aerodrom? Astea nu vin să facă treabă, măi, vin să ne farmece băieții!

Sediul asociației era la primul etaj al unei case vechi, pe Calea Victoriei, în dreptul pasagiului Român[1]. La capătul unor scări de lemn, roase, pe care vizitatorii trebuiau să le urce îngrijorați în vârful picioarelor, de teamă să nu se prăbușească odată cu ele, în două camere mari, instalaseră birourile. Un secretar și o dactilografă ocupau, cu registrele și cu mica arhivă, una din camere. În cealaltă se făcuse un fel de cabinet de consiliu. Ca să-i dea un aer mai somptuos încăperii sărăcăcioase, Vladimir pusese să se tapeteze pereții cu mătase de culoarea tutunului, dușumeaua fusese în întregime îmbrăcată în stofă roșie plușată, iar în tavan, în afară de candelabrul central, patru plafoniere, calote de sticlă mată, fuseseră montate

în cele patru colțuri. Un birou mare, de stejar, și o bibliotecă în spatele lui ocupau unul din pereți; o canapea și câteva fotolii de piele neagră, aduse, ca și biroul, din cabinetul bătrânului Antal, mobilau restul încăperii.

Urcând scările Vladimir auzi răspândindu-se cu un ecou surd în pereții clădirii, pașii generalului. Se miră, fiindcă îl știa plecat abia de două zile la Belgrad, invitat să asiste la probele unui avion sârbesc.

În ușă găsi un om care tocmai se pregătea să sune; fără pardesiu și fără pălărie, părea un locatar. Recunoscându-l pe Vladimir, se trase în lături și luă o figură rugătoare:

— Eu sunt di jos, spuse, cu glasul plângător, în loc de orice salut.

Lui Vladimir îi veni să zâmbească, dar se stăpâni.

— Nu te supăra, îi răspunse, deschizând ușa. Am să-l rog pe domnul general să umble mai încet.

— Vă mulțumesc, vă mulțumesc! făcu omul, înclinându-se de câteva ori repede și trăgându-se de-a-ndaratelea spre scări.

Pe prima treaptă, se opri:

— Eu sunt Lowin, cu galanteria. A fost mai înainte Nagler, de la porțelanuri, dar n-a îndrăznit să sune, să nu supere așa un om simpatic, ca domnul general. Înțelegeți dumneavoastră, pe noi nu ne deranjează asta, dar e tavanu’ slab, casă veche, a început să crape. Ne este tare teamă să nu cadă într-o zi peste clienți, să avem bucluc.

Vasta Cameră de Consiliu a asociației se întindea peste amândouă magazinele de la parter ale acestui vechi imobil. Stofa groasă de pe jos amortiza zgomotul pașilor generalului, care se plimba, agitat, dintr-un perete în altul al încăperii, dar nu putea opri vibrația dușumelii. Pașii lui, în aparență elastici, dacă sus nu se prea auzeau, jos se simțeau, aproape se vedeau, succedându-se pe plafon, de la galanteria lui Lowin la porțelanurile lui Nagler și pe urmă înapoi. La ora șase după-amiază, când de obicei sosea generalul, negustorii înlemneau. Unul într-o prăvălie, celălalt în alta, îi urmăreau cu capul în sus pașii, gata să vadă plafonul prăvălindu-se. Generalul, încunoștințat, socotea că e o exagerare.

— Cum, bre, se scandaliza, pot să spună nemernicii o grozăvie ca asta despre mine? Dar voi nu vedeți, bre, că pășesc ușor, ca o dansatoare?

Și ca să dovedească, își relua cadrilul, cu aceiași pași grei înfundați în covor.

— Nu vedeți, bre, că asta-i calomnie? Iacă, mergeți voi după mine, să vă văd dacă umblați mai ușor!

La câte un pas mai înfundat, ferestrele vibrau. Generalul se înfuria:

— Asta nu-i de la mine, bre! A trecut pesemne un camion pe stradă. Voi să nu vă legați de mersul meu! Eu, în tinerețea mea am fost nu numai un călăreț vestit, bre, ci și cel mai de seamă dansator. Eu ca pe arcuri știu să umblu, ia, numai vă uitați!

Și iar își relua cadrilul, adus din umeri, cu mâinile la spate, făcând pași mari, îndesați, dintr-un zid în altul, în hazul celor de față și spre groaza lui Nagler și a lui Lowin de jos.

De data asta, generalul era mai agitat ca alteori. Când îl văzu pe Vladimir intrând, își repezi mâinile spre tavan. Făcea des gestul acesta și atunci, prin cine știe ce legătură tainică, părul sur i se zburlea în creștet, ca o perie, iar barba i se lățea la bază, îmbrăcându-i întreg pieptul lat, lăsând o despicătură la mijloc și în despicătură, pe rever, se vedea panglica roșie a Legiunii de Onoare. Atunci toată făptura lui părea o barbă, părea că de la barbă pornesc, ca niște accesorii ale ei, ochii injectați, nasul coroiat de indian, surtucul cenușiu cu două rânduri de nasturi mereu descheiați și pantalonii fără dungă, înguști, strânși pe picior ca niște cioareci.

— Hai, bine c-ai venit! strigă rostogolindu-se cu brațele ridicate spre Vladimir, ca să-l îmbrățișeze. De data asta bădie, era să fie nasulie!

Observând că vorbește în rime, se opri, uimit, cu un zâmbet de neîncredere ivit deasupra bărbii, în ochi, ca la un copil care descoperă sunete muzicale într-o cutie de lemn.

— S-a întâmplat că a rimat! reluă, dar se opri și mai uimit de noua rimă. Vladimir zâmbi.

— S-a sfârșit, bre! strigă generalul dându-se înapoi și bătându-se cu palma pe genunchi de bucurie. S-a sfârșit și gata! Dac-am început să vorbesc așa, pesemne că nu mai am mult până să ajung poet!

Cum însă în această lungă frază nu mai pică nicio rimă, trebui, dezamăgit, să se întoarcă la primul gând. Îl luă pe Vladimir de braț și-l trase în mijlocul încăperii.

— Era s-o pățesc, bre: să crăp! Mare minune că mai mă vezi teafăr!

— Te știam la Belgrad, îl întrerupse Vladimir, încercând să scape, ca să-și scoată pardesiul.

— Tocmai, bre, că de acolo mi s-a tras. Vino și șezi colea, să-ți istorisesc.

— Nu te ascult, dacă nu stai și dumneata.

— Dar tu știi, bre, că eu nu pot să stau la un loc!

Făcu aproape rugător:

— Ai să mai dai de belea cu ăștia de jos. Iar au venit să se plângă.

Generalul se înfurie:

— Dacă mai iei apărarea târtanilor, plec și te las! Iacă te las dacă te rabdă inima să mă izgonești, pentru niște târtani!

Vladimir se ridică și luându-l împăciuitor de umeri, îl așeză în fotoliul alăturat.

— Ia spune, ce-a fost?

— Bădie, era să fie nasulie! izbucni Baroncea, bucuros să-și înceapă povestirea.

— Vorba asta de unde ai mai auzit-o? îl întrebă, zâmbind, Vladimir.

Generalul era obsedat de expresiile noi, pe care îndată ce le auzea le folosea până la tocire.

— De la Budih, bre! explică, înveselit. Căpitanul cela mărunțel, îl știi c-a fost o dată aici, m-a căutat. L-au trimis în comisia de recepție, la Paris. De la el s-a tras toată daravela. Așteaptă să vezi cum s-a întâmplat. Dar când îți spun să te crucești, apoi vreau să văd că te-ai și crucit! Azi-dimineață, bre, la Belgrad, la hotel, tocmai mă bărbieream, la prânz aveam tren, când, iacă, mă cheamă de la aerodrom: „Gospodine gheneral?” „Da, el, la aparat.” „Gospodine gheneral, gospodin căpitan rumun Budih, jelae govorit po telefon.” „Să vină la aparat.” Vine Budih. Aud glas românesc; mă bucur. „Am onoare să vă salut, domnule general.” „Și eu să-ți răspund, bre. Ia spune, ce s-a întâmplat?” „Am auzit că plecați.” „Plec, bre, e adevărat.” „Păi, vă duc eu, domnule general.” „Cu ce?” „Cu avionu’, auzi vorbă! Într-o oră și jumătate suntem la București.” Aducea un V.V.B. de la Paris. „Bine, bre, dacă-i așa!” Nu știam însă că dormise noaptea la sârbi. Sârbii i-au dat să bea, pesemne, l-au afumat. Eu, de unde să văd? Mirosul de vin nu vine pe fir. Mă urc în mașină și pornesc fuga la aerodrom. Avionul, pe câmp; mecanicii dădeau drumul motorului. „Domnule general, plecăm.” „Plecăm, bre, dacă spui așa. Ai luat meteorul?” „Luat, luat!” mormăie el. „Spune bine?” „Bine, bine!” mormăie iar, încheindu-și combinezonul. „Ceva ploaie la Orșova, puțină furtună la Turnu-Severin, dar de la Craiova încolo, bine. Numai la București un pic de ceață. Până ajungem noi, s-a ridicat.” „Păi ăsta-i meteor bun, bre?” zic, scandalizat. Tu nu vezi ce se ridică pe Dunăre în jos? Orizontul, la răsărit, negru.” Dar Budih se cățărase în avion. „Haideți iute, domnule general, că ne apucă ploaia! Mecanicii, nemernicii, râdeau. N-am avut încotro și m-am urcat. Acum, ce să vezi, când am desenat planul avionului, n-am luat măsura după burdihanul meu. Nu încap,

bre, în carlingă. Au trebuit să-mi scoată parașuta, pe urmă m-au îndesat pe deasupra și cu chiu cu vai, am plecat. Avionul, tot sălta de bot; înțelegi, Budih în față, ușurel, îl știi; eu, în spate, greu. Până să punem capul la drum, nori în dreapta, în stânga, înainte, deasupra, dedesubt. Budih îmi face semn că nu-i nimic, dar avionul începe să danseze. Văd Dunărea dedesubt, văd munții, în stânga, printre nori și goluri de aer, câte vrei. Bre, nici cu căruța fără arcuri, prin hârtoape, cât am umblat, n-am înghițit atâtea zgâlțâituri. Mă uit prin oglindă la Budih; îl văd vesel. „O fi știind ăsta ce face”, îmi spun. Și iar Dunărea, dedesubt, munții în stânga… Simt pe urmă o zgâlțâitură groaznică, aud o fâlfâitură ciudată, parcă îmi trece ceva pe la ureche, și când deschid ochii, văd carlinga din față goală și Budih nicăiri. Fă-ți cruce, bre!

Generalul sări de pe marginea fotoliului, cu mâinile ridicate spre tavan.

— Fă-ți cruce, bre, dacă-ți spun, că, uite, am scăpat nevătămat!

Apoi, văzându-l pe Vladimir înmărmurit, își lăsă brațele pe umerii lui, și începu să zâmbească:

— Stai măi, ce te-ai speriat așa? Nu mă vezi că-s teafăr?

— Dar Budih?

— Budih? Mare pezevenghii!! Să plece la drum, cu un astfel de meteor! Bre, n-a pățit nimic, închipue-ți! Primul lucru pe care l-am văzut, când am întors capul, parașuta lui, am văzut-o în urmă și pe Budih legănându-se dedesubt, ca în lanțuri la bâlci.

Chipul lui Vladimir se destinse. Văzându-l că zâmbește, generalul se zburli iarăși, cu mâinile în sus:

— Stai să vezi ce-am pățit eu! Crezi că e lucru de glumă, să rămâi singur, fără parașută, într-un avion fără pilot? Am spus: „Aici mi s-a înfundat!” Un singur lucru mi-a venit în minte să fac, măi, ce nu face niciun aviator când e la aman: am tăiat contactul. Motorul a stat și avionul s-a înclinat cuminte cu botul în jos. Ascultă, bre, și te minunează de inteligența acestui avion. Ascultă și ține minte: furtuna, furtună; munții, munți; Dunărea, Dunăre. Eu, înțepenit în carlingă, fără manșe, că poate tot aș fi încercat să fac ceva. Ei, ce crezi că s-a întâmplat? Avionul a pornit-o ușurel, în spirală, printre nori, s-a întors cu botul și la răsărit și la apus, l-a ocolit de două ori pe Budih în parașută, de-am crezut că intră în el și pe sârmă, ca și când ar fi zărit ceva jos, deodată, întins, ca pe panta de aterizaj, a luat-o spre pământ. Bre, între Dunăre și munți, minunea asta de avion a găsit o fâneață, și în fâneață s-a așezat. Când am văzut pământul venind mi-am făcut cruce, mi-am strâns

mâinile pe piept, și într-o clipă mi-am spus, cum mi-ar fi spus taică-meu dacă m-ar fi văzut: „Baronceo, naiba te-a luat!”. Fă-ți cruce, bre, că, uite, nu m-a luat! Când am deschis un ochi, am crezut că visez. Avionul stătea cuminte, pe coadă și pe roți, ca la școala de pilotaj. Am scos capul din carlingă, gândind că am să mă găsesc pe altă lume. Dar de unde! Dunărea în dreapta, munții în stânga, norii deasupra și Budih…

Baroncea se opri în fața lui Vladimir, cu picioarele desfăcute, aplecat din mijloc, cu barba rășchirată, cu ochii bulbucați gata să-i sară din cap.

— Budih, bre, Budih, pezevenghiul, își strângea parașuta, în partea cealaltă a fâneții, după niște pomi. Când l-am văzut, nu m-am putut stăpâni, am dat fuga spre el și ne-am îmbrățișat. „Ce era să pățim, bre?” am îngăimat. Dar el: „Bădie, era să fie nasulie!” Apoi, îndreptându-se: „Mă iertați, domnule general, am și eu o vorbă a mea.”

— Și avionul nu pățise chiar nimic? întrebă Vladimir, intrigat.

I se părea de necrezut, fiindcă se vorbea despre unele capricii ale avionului, tocmai la aterizaj. De curând la Galați, unul din cei mai iscusiți piloți intrase cu planul în pământ și numai datorită norocului nu se rănise grav.

— Nimic, bre, nimic, dacă-ți spun! Peste un ceas, după ce s-a liniștit furtuna, i-am dat drumul și am plecat. La dejun am fost acasă.

— Generale, ești un om norocos! spuse Vladimir, ridicându-se să treacă la birou.

— Ce noroc, bre! zi că avionul meu are cap! Dar pe pezevenghiul de Budih nu l-am lăsat așa. I-am telefonat comandorului Gaspar să-l pedepsească nițel.

— Pentru ce?

Baroncea îl privi, cu gâtul strâmb sub barbă, nedumerit de întrebare.

— Cum pentru ce? Pentru nerespectarea meteorului și pentru pasager luat fără parașută la bord!

Lui Vladimir îi veni să râdă, dar se stăpâni făcându-se că umblă după ceva în sertare. Baroncea se rezemă cu mâinile pe birou, în fața lui.

— Ce zici, să-l cerem pe Budih instructor de zbor?

— După ce ai pus să-l pedepsească?

— Bre, dar mi-e simpatic.

— Să-l cerem atunci, aprobă Vladimir, zâmbind.

Baroncea traversă cu pașii lui grei biroul și trecu dincolo, ca să dicteze dactilografei o cerere către minister. Apoi se întoarse și discutară ultimele

puncte nelămurite din programul de pilotaj, până ce căzură asupra tuturor de acord. Peste două săptămâni se deschidea zborul. Pe aerodrom totul era gata. Pentru dumineca viitoare, fixară examenul teoretic.

— Dar cu fetele, cu fetele cum rămâne? făcu generalul.

— Hai să le trântim la examen, să nu le aducem pe aerodrom.

Era fără îndoială o obsesie.

— Ha, ha! urmă, din gât, jucându-și ochii bulbucați, gata să i se rostogolească în barbă. Cu fetele, bădie, o să fie nasulie!

Vladimir rămase deodată pe gânduri. În agendă avea un număr nou de telefon și însemnarea aceasta îi aducea în minte o imagine ciudat de vie și de vorbitoare. Se pomeni zâmbind.

— La ce râzi acum? îl întrebă generalul, repezindu-și mâinile în sus, scandalizat.

El continuă să zâmbească, de parcă n-ar fi auzit întrebarea. După câteva clipe ridică ochii și-l căută cu privirea:

— Și crezi într-adevăr că o să ne facă pocinogul?

VI

Amedeu veni la zece dimineața; la unsprezece se transmitea prin radio de la Atheneu „Damnațiunea lui Faust”, dirijată de Enescu. Manuela îl găsi stând cuminte în fotoliul din hol. Văzând-o, el se ridică în picioare, cu gesturile lui ceremonioase și punându-și mâna pe piept i se înclină în față, până la pământ.

— Bine te-ai sculat, Domniță! îi ură. Sunt fericit de fiecare dată când întâmplarea face să te văd!

Manuela îl privi, și amuzată și neliniștită de înfățișarea lui. Pentru această dimineață însorită de aprilie, Amedeu adusese o ciudată combinație de veșminte sub gabardina lui. Pantalonii erau cenușii-verzui, acea atât de purtată într-un timp „culoare a oului de rață”, cu luciu metalic, stăruitor călcați, prea scurți ca să poată acoperi ghitrele albe strânse peste pantofii de lac. Un veston negru, larg, cu umerii căzuți și foarte decoltat, lăsa să se vadă dedesubt o vestă înflorată, încheiată cu mici nasturi de sidef. O lavalieră albă cu buline negre se înfoia, acoperind și gulerul și cămașa, coborând peste vestă până la jumătatea pieptului. Deasupra ei, gâtul se ridica subțire, ca un vrej, descărnat și țepos. Din mânecile hainei, manșetele tari, parcă niște burlane, ieșeau îngălbenite, căzând prea largi până la jumătatea mâinii. Își pusese la butonieră o crizantemă întârziată, o mare floare galbenă, pe jumătate vestejită.

— Șezi, Unchi-Amedeu, îl îndemnă Manuela, ducându-l de umeri, la fotoliu, cu un gest afectuos.

Îi era deopotrivă drag și milă de omul acesta, care îi amintea de tatăl ei. Dar pe tatăl ei nu-l cunoscuse bine și ca să și-l readucă în minte, trebuia să refacă o mulțime de imagini din copilărie. Trebuia să revadă orașul de pe malul Siretului și casa lor de la marginea orașului, clădirea aceea vopsită trandafiriu, cu ghirlande de ipsos alb deasupra ferestrelor, cu liniile ei delicate, ca o locuință de păpuși, pe care acum rămăsese s-o păzească Bunița-Anuț…

În spatele casei era orașul și în mijlocul orașului foișorul de foc; foișorul – turnul acela înalt, de cărămidă roșie, pe soclu de piatră, așezat în mijlocul pieții, ca un monument. În față era primăria, în spate liceul de fete, într-o parte prefectura, iar în cealaltă hotelul „Împăratul Traian”, unde se opreau în fiecare zi automobile pline de praf. Biserica și celelalte școli nu erau nici ele departe, fiindcă însuși orașul se întindea pe o foarte mică bucată de pământ.

În schimb, izlazul era nemărginit și de izlaz își aducea aminte Manuela, mai ales. Pe câmpul acela întins, presărat cu rare flori galbene, pălite de vânt, venea numai cireada la pășunat, fiindcă orășenii aveau aproape toți vaci cu lapte și la țară. Cireada își schimba locul pe câmp în fiecare săptămână și restul izlazului rămânea gol. Manuela pleca de acasă, pe portița grădinii și se pomenea în marginea câmpului nesfârșit. Întinderea acestui pământ fără hotare o atrăsese într-un chip ciudat; și acum chiar se simțea turburată când și-l amintea.

Din marginea orașului, câmpul se desfășura, spre miazăzi, într-un foarte ușor, aproape nevăzut, urcuș. În stânga, lunca Siretului, cu lăstărișul ei de sălcii, îl mărginea o lungă bucată de loc, apoi dispărea în râpe și acolo părea că pământul se ridică deasupra, acoperind-o ca o streașină. Mai departe, înspre miazăzi, apoi spre dreapta, înspre apus, cât vedeai cu ochii, pământul, înainte de a se tăia cu cerul, nu întâlnea în cale nimic, niciun copac, niciun acoperiș, niciun turn, niciun stâlp de telegraf. Numai uneori, dincolo de zare, poate de pe o șosea nevăzută, sau de pe un drum de fier, se ridicau nori neclari, de fum, de praf, și asta făcea nemărginirea câmpului mai turburătoare.

Oamenii care veneau sau se duceau, cu trenul sau cu trăsura, aveau drum pe altundeva, prin partea de miazănoapte a orașului, unde era gara și pe unde trecea și șoseaua națională. Pe izlaz nu pleca nimeni, niciodată. Cireada se ducea uneori departe, dar ea nu se apropia niciodată de zare și Manuela n-avea pe cine să întrebe ce începea acolo unde pământul se sfârșea. Numai drumul cocorilor, primăvara și toamna, ducea pe acolo. Ea le ieșea atunci înainte, fugind cu mâinile întinse în lături, ca niște aripe și cum era îmbrăcată în rochiță albă, cu ghetuțe roșii în picioare, se credea ea însăși un cocor.

Manuela închise ochii. Două valuri de soare se revărsau înăuntru prin cele două canale ale ușii dinspre terasă. Simțea prin pleoape jocul luminii în geam; în apele ei i se părea că joacă zidurile trandafirii ale casei din

copilărie, pe care timpul le înnegrise, iar în ureche parcă îi mai suna cântecul de atunci al lui Amedeu:

…Copilul are-o doică
Și doica o pisică.
Pisica prinde șoareci
Șoarecii fură brânză.

— Unchi-Amedeu, spuse, cu glasul moale, înduioșat de aceste amintiri, am să poruncesc un ceai pentru dumneata. Dacă Majeni ar fi fost acasă nu te-ar fi lăsat să aștepți atât. Eu sunt o leneșă; după cum vezi, acum m-am sculat.

Era îmbrăcată cu pijamaua mototolită, de peste noapte, care-i atârna strâmb pe corp, mai păstrând parcă somnul în cute. Aducea în ochi și în păr lenea caldă a patului. Păstra obiceiul încă din timpul școlii, să doarmă dumineca mai mult, în timp ce Majeni se ducea la liturghie.

În dimineața asta atât de însorită, ar fi vrut să iasă din casă, să dea o raită pe bulevarde. Îi plăcea orașul primăvara, cu nenumăratele lui culori purtate în rochiile, în obrajii și în părul femeilor, pe stradă. Dar nu-și putea lăsa oaspetele singur. Încurcată, se hotărî să treacă dincolo să-și pună o rochie, fiindcă îmbrăcămintea neglijentă de noapte îl putea jigni pe Amedeu. Când se întoarse, îl găsi bându-și ceaiul; ținea ceașca într-o mână, în mâna cealaltă un biscuit din care mușca încet, chinuindu-și cu demnitate gingiile goale; lăsa apoi biscuitul pe farfurie, sorbea o înghițitură de ceai și începea să mestece, încet, gânditor, cu ochii în gol. Mișcând maxilarele, părea că tot capul lui descărnat, cu ochii aceia cenușii, ciudat de expresivi, cu sprâncenele groase, prea negre, cu nasul subțire, ascuțit aproape ca o muchie de cuțit, se mișcă, ajutând penibil mestecatul. Un om cu înfățișarea mai aspră, cu obrazul mai plin și mai oacheș, cu ochii negri și cu părul nedecolorat, dar stând la fel și mestecând tot așa de gânditor, i-l amintea pe tatăl ei, când se întorsese de la război, ca apoi să dispară în chip ciudat.

În toamna aceea o pregăteau să meargă la școală; Bunița-Anuț îi cumpărase ghiozdan, plăcuță și plumieră cu condeie de piatră. Era spre amurg; pe cerul vânăt câțiva nori înroșiți mai păstrau ceva din căldura soarelui care apunea. Ținea minte de atunci peisajul acesta fiindcă era cu ochii pe cer când a lătrat într-un chip ciudat Cuțăbuș, la poartă. Cuțăbuș era

dulăul, Lăbuș. Înaintea numelor proprii ale ființelor, Manuela le învățase pe cele comune; mai târziu le păstrase pe amândouă. Înainte de a fi Anuța, bunica fusese Bunița și devenise Bunița-Anuț; Jeni fusese Mama și devenise MaJeni. Așa se întâmplase cu toți din jurul ei și chiar oamenilor cunoscuți mai târziu, ea continua să le îmbine numele propriu cu numele comun, din nevoia de a le da și un titlu, ca bunăoară lui Unchi-Amedeu.

Când a lătrat Cuțu-Lăbuș la poartă, Manuela se juca în curtea din spate cu gâscanul Graniță. Cuțăbuș și Graga-Nițăi erau cei mai buni prieteni ai ei din vremea aceea. În fereastra mare a sufrageriei, aplecată deasupra mașinii de cusut, Majeni termina ultimul tiv al șorțului albastru de școală. Luându-i-o înainte, Manuela a fugit în jurul casei, să vadă cine a venit. În clipa când ajungea la colț, un om intrase în curte și se chinuia să închidă clanța portiței la loc. În ultimele zile, fetița văzuse mulți oameni ca acesta, care se întorceau de la război. Era îmbrăcat într-o haină cenușie de postav aspru și gros; la gât avea un bandaj alb care îl strângea până sub bărbie, nedându-i voie să miște capul, fără trup. Pe umeri purta făcută sul o manta din același postav ca și haina. Altceva nu mai avea; părea sărac și obosit.

Manuela nu mai putea să-l recunoască, în îmbrăcămintea asta; fusese prea mică la plecarea lui. Nici Cuțăbuș nu-l recunoștea; poate doar presimțea ceva, fiindcă se trăsese câțiva pași înapoi, privindu-l într-un chip ciudat, parcă nedumerit, neîndrăznind nici să latre, nici să se gudure și făcând din coadă incerte semne de bucurie. Nici maică-sa parcă nu-l recunoscuse, de la început. Ea venise prin casă, cu șorțul în mână, cu ochii încă micșorați din pricina lucrului și se oprise încremenită în prag.

Soldatul îi cuprinse pe toți într-o singură privire, aproape rece, pe fetiță, pe Cuțăbuș, casa, grădina, călțunașii ofiliți care îmbrăcau zidul și pe femeia care stătea în prag, între flori, apoi, înaintând cu un zâmbet obosit, zise către aceasta din urmă:

— Am venit, Jeni.

Vorbea ca oamenii de la țară când se întorc de la câmp. Pe urmă își simți bandajul de la gât și spuse repede, cu grija de-a nu o fi speriat:

— Slavă Domnului, sunt sănătos! Majeni murmură:

— Emanuel! Și izbucni în plâns.

Așa s-a întors tatăl Manuelei de la război. În casă a pătruns odată cu el un fel de veselie rece; Bunița-Anuț s-a bucurat, apoi, văzând bandajul de la gât, s-a dus în odaia de alături și, fără să știe ce rană sau cicatrice se ascunde dedesubtul lui, a plâns. La masă amândouă femeile aveau ochii roșii, dar se

sileau să pară vesele; numai noul venit nu se silea să pară altfel de cum era. Mânca gânditor, cu ochii negri pironiți pe fața de masă, departe de farfurie, neluând seama la bucatele duse la gură. Din cauza legăturii nu putea mișca falca inferioară și mesteca încet, obositor, legănându-și într-un fel comic și întristător capul, în sus și în jos, ca și când ar fi aprobat ceva tot timpul. Dar n-avea ce să aprobe, fiindcă nimeni nu vorbea.

Manuela nu-și amintea dacă în seara aceea acest tată necunoscut îi spusese vreun cuvânt. După cină trecură alături și el se așeză la pian, simplu, fără emoția revederii, ca și când abia înaintea mesei l-ar fi părăsit. Cântă un cântec de pe front, un marș cu cuvinte nemțești, căutându-și cu degetele nesigure un acompaniament la pian. Era trist cântecul acela, al cărui refren Manuela nu-l putea uita: „Meine gutte Kamerade…” sau era trist tatăl ei, ea nu-și putea da seama. Glasul lui suna aspru și parcă înlăcrămat; ai fi spus că se gândește cu melancolie la tranșeele părăsite și la camarazii lui.

Mai târziu Manuela avea să audă că atunci el nu venise din tranșee, ci dintr-un lagăr de prizonieri, unde fusese închis din 1916, când căzuse captiv aproape de Brașov. A doua zi ea îl mai văzu o dată, în haine civile care îi veneau rău, cu același mare bandaj alb la gât. Apoi aranjă niște treburi la bancă și plecă la Viena, să-și caute rana care fistula și al cărui puroi săpa încet drumuri spre coardele vocale. Războiul îl făcuse să piardă o bună parte din bani, prin devalorizarea leului, dar fără să fi aflat nici azi sigur care îi era averea, Manuela știa că nu vor duce niciodată lipsă. Și Majeni și Bunița-Anuț aveau banii lor, la bancă și sigur că tot pentru ea. Ei îi mai rămâneau pe deasupra bunurile lui Emanuel, două fabrici de spirt și o moară, lângă Fălticeni, arendate.

De la Viena, Emanuel nu scrisese niciun rând și boala lui rămase un mare mister, fiindcă înaintea plecării, în timp ce-și aștepta pașaportul, la București, Amedeu îl văzuse fără niciun bandaj și cu gâtul nevătămat. Dar cine putea fi sigur pe spusele lui Amedeu?

— Unchi-Amedeu, să-ți mai aduc o ceașcă de ceai? întrebă Manuela, apropiindu-se de el și mângâindu-i, înduioșată de amintiri, părul îngălbenit de pe tâmple.

Amedeu dădu să se ridice, dar ea îi apăsă umerii, silindu-l să rămână în fotoliu.

— Domniță, ești frumoasă ca răsăritul și buna ca amiaza, când se coace grâul! declamă din fundul fotoliului.

O bucată de biscuit, pe care o molfăise între gingii și în pripă nu putuse s-o înghită, îi făcea vorba gângavă. Își lăsă capul în jos, rușinat.

— Manuela se duse să-i aducă singură ceaiul, apoi, în timp ce el reîncepea să molfăie biscuiții, se așeză în fața lui, în celălalt fotoliu, privindu-l înduioșată. Ce putea fi în creierul și în sufletul acestui om? se întreba. Ce-l aducea pe el aici și ce-l făcuse pe celălalt să plece? Despre tatăl ei trebuiau să afle, după mulți ani, incerte din cauza depărtării, zvonuri, că ar fi la o fermă lângă Tilsit, în Prusia Orientală, în preajma locurilor unde stătuse captiv. De la Consulat nu li se putea da niciun răspuns și Majeni fusese prea mândră ca să facă o călătorie, fără să știe dinainte cu ce rezultat. Ele nu putură să știe niciodată sigur dacă el era într-adevăr acolo, trăind în casa unei femei prusace, făcându-i copii și mânându-i caii voinici pe câmp.

Pe urmă anii trecând începură să-l uite. Despre tatăl ei Manuela nu-și mai amintea decât, ca despre un străin, chipul lui întristat din seara întoarcerii, când cântase „Die gutten Kameraden” acompaniindu-se singur la pian. La sfârșitul cântecului scosese dintr-o cutie neagră o țigară, o aprinsese tăcut și se învăluise în fumul ei albăstrui. Aceasta era imaginea pe care Manuela nu o putea uita, momentul confuz când chipul soldatului dispărea pe fondul negru al pianului. După ce întunericul îl înghițise mai văzuse o clipă, oscilând neclar, bandajul lui alb de la gât. Și tatăl ei pierise, pentru totdeauna, topit parcă în fum.

Fiindcă Majeni nu îmbrăcase doliu niciodată, Manuela trebuia să-și închipuie că el mai trăiește pe undeva și că poate ea tot îl mai așteaptă. Numai peste pian se aruncă **o** cârpă neagră, care de atunci rămase acolo, nemișcată. Nu era un simbol; în casă nu cânta altcineva și pianul devenise inutil. Uneori, în serile umede și reci de toamnă, când trosnea câte o coardă, trezind în celelalte o armonie vagă, mama ei tresărea și Manuelei i se părea atunci că spiritul celui plecat își caută locul pe unde să se întoarcă.

— Domniță, spuse Amedeu, ridicându-se și căutând ceasornicul într-un buzunar adânc al vestei lui înflorate, se apropie de unsprezece. Ai să-mi dai voie să dau drumul la radio?! Nu vreau să scap nicio notă, din acest diavol de Berlioz.

Mai era însă, până să înceapă concertul. Aparatul prinse zgomotul confuz al sălii, glasuri înfundate, un zumzet îndepărtat, cenușiu, peste care se abătură, gingașe, câteva ciupituri de harpă; o violină se acorda, în apropierea microfonului, apoi peste ansamblul de zgomote erupse, comic, arpegiul unui fagot, oprindu-se pe ultima notă, prelungind-o, ca un strigăt

de păun. Manuela își aminti, zâmbind, de păunul lor care se plimba cu coada înfoiată în grădină, chemându-și cu astfel de strigăte, mai mult comice decât jalnice, păunița, în zilele când ea se ascundea să-și clocească ouăle.

— De ce nu închizi? îl întrebă pe Amedeu. E abia unsprezece fără un sfert.

— Domniță, nu vreau să pierd nici acest preludiu inedit. Concertul nu începe cu prima notă a partiturii, începe de aici, odată cu venirea celor dintâi auditori, cu rumoarea aceasta festivă a sălii, cu instrumentele care se acordează, cu lumina zilei care pătrunde prin cupolă, amestecându-se, în doză neegală, covârșitoare, cu lămpile electrice de pe pereți. În acest zgomot, domniță, eu văd fiecare detaliu al sălii, îmi descopăr vecinii de fotoliu, conversez cu ei, cercetez îmbrăcămintea domnilor și-o admir pe-a doamnelor. Îmi place să aplaud, odată cu toată lumea, venirea dirijorului.

Manuela ar fi vrut să-l întrebe de ce nu se ducea atunci la Atheneu, să asculte și să vadă totul aevea, dar fu prima dată când, pe neașteptate, îi veni gândul că poate acest unchi era sărac; niciodată nu se întrebase din ce trăia, dacă îi ajungeau banii. Nu știa nimic despre el. Îmbrăcămintea lui, excesiv de îngrijită, pe care până atunci o găsise excentrică, îi apăru, deodată, mizerabilă. Descoperi dintr-odată luciul stofei, rosăturile manșetelor, plesniturile pantofilor – și descoperi lipsa, chiar pe chipul lui. O iarnă întreagă Amedeu o însoțise, prin magazine, ca ea să-și cumpere lucruri de îmbrăcăminte. Cu înfățișarea lui demodată avea un rafinament indiscutabil; Manuela purtase pantofi aleși de el, stofe, ciorapi și chiar rufărie văzute de el. Și în toate aceste lungi drumuri, el nu-și cumpărase nimic. Ea nu se gândise, nu-l întrebase niciodată, de ce nu se simțea atras de vitrinele cu lucruri bărbătești.

Avu dintr-odată intuiția că totul se datora sărăciei și se simți deznădăjduită, fiindcă nu știa cum poate să-i fie de folos acestui unchi străveziu. Nu cunoștea practicile filantropiei. Îi fu teamă de orice gest necugetat. Tot ce putu face, fu să se așeze pe brațul fotoliului, să-i mângâie înduioșată părul. Amedeu stătea sub mâna ei ca un animal miluit, cu bărbia întinsă, gustând cu neîncredere afecțiunea – dar Manuela nu-i putea vedea chipul. Îi fu teamă și rușine să-l întrebe ceea ce avea în gând, și astfel căută un alt punct de unde să reînceapă convorbirea.

— Ce se transmite? întrebă.

— Cea mai formidabilă operă a tuturor timpurilor, înfricoșătoare și măreață, întunecatul poem simfonic al diavolului însuși, Berlioz! răspunse Amedeu, declamând patetic superlativele, ca de obicei. „Damnațiunea” domniță, această unică operă în lume care a respectat legenda doctorului Faust, trimițându-l nu în rai, ci în iad, la diavolul căruia își vânduse sufletul. „Faust” al lui Goethe, Domniță, e o dulce înșelăciune creștină. În timp ce batjocorita Margaretă își dă sufletul în închisoare, Faust, purificat prin suferințele ei, nu prin suferința lui, își găsește seninătatea, liniștea, în Ceruri. Această falsă mântuire, Domniță, a putut să placă oamenilor din toate timpurile și va plăcea de acum întotdeauna, în veacul veacurilor ce va fi să vie, fiindcă, pentru liniștea lor, de-a pururi oamenii vor vrea să fie înșelați!

Se ridică deodată, cu agilitate de nebănuit, strecurându-se pe sub mâinile Manuelei și făcând câțiva pași repezi se opri în mijlocul spațiului dintre cămin și masă, ca pe o scenă, într-o poziție teatrală, cu un braț strâns pe inimă, cu altul ridicat amenințător în sus.

— Domniță Emanuela, șuieră, reținându-și strigătul în gat, dacă aș avea o ghioagă în mâna asta, ți-aș arăta ce i-a făcut Berlioz spurcatului Faust!

Și izbind însetat un vinovat nevăzut, urmărindu-l cu loviturile din ce în ce mai jos, până la dușumea, urmă, șuierând:

— Uite așa și așa, și așa i-a făcut! Ai păcătuit? l-a întrebat. Ți-a plăcut Margareta? Ha, ha, ha! Ți-ai vândut sufletul diavolului? Ha, ha, ha! Atunci respectă-ți învoiala! Nu sus, ci jos e locul tău, nu la îngeri, ci la draci!…

Aplauzele din aparat îl întrerupseră. Își aranjă îmbrăcămintea și, reluându-și locul în fotoliu, ca într-o sală de concert, zise, solemn:

— Să ascultăm! Ssst! Să urmărim drumul lui Faust în infern!

Manuelei nu-i plăcea muzica simfonică; nu avea nici educație, nici cultură muzicală, dar, pe unde se dusese, despre acestea nici nu se făcea caz. Voia să fie o fată modernă, îi plăcea uneori să danseze, se îmbrăca frumos, după Paști aranjase să joace tenis la „Sportul Studențesc”, nu cu studenții, firește; cu un conferențiar de la matematici – ce împerechere de îndeletniciri, râdea: „Cosinus de x! Play!” „Sinus de y! Ready!” „Radical din A la puterea șasea, supra radical din B la puterea opta! Quinze-à-quinze!” La vară va merge la Eforie, va renunța la școala de pilotaj bineînțeles, era o glumă care dacă ajungea prea departe nu mai avea haz…

După primele acorduri trecu încet, în vârful picioarelor, în camera ei. Îi venise dintr-odată un gând care îi liniștea toate scrupulele de mai înainte în

legătură cu Unchiul Amedeu: mâine se va duce în oraș, va cumpăra un patefon, „Damnațiunea lui Faust” și toate simfoniile lui Beethoven pe discuri și i le va dărui. Cu asta își simți sufletul împăcat. Deschise larg ferestrele care dădeau înspre terasă și primi, înveselită, toată lumina soarelui în obraz.

„E timpul să chemăm grădinarul, să vedem ce flori punem aici!” își spuse, privind mozaicul strălucitor al terasei. „În orice caz, nu vreau să mai văd cimentul ăsta gol.”

Pe urmă se întoarse, deschise dulapul din perete, din al cărui raft de jos își scoase cutia cu păpuși; avea o familie întreagă. Le întinse pe divan, începu să le schimbe, ca în toate duminecile, îmbrăcămintea, vorbindu-le fiecăreia pe rând, mustrându-le sau mângâindu-le, după sentimentele pe care le păstra.

Stând în genunchi, în fața divanului, rochia i se ridicase până la jumătatea coapselor și așa, în soare, cu părul căzut în ochi, mângâindu-și păpușile, ea părea o fetiță cuminte și duioasă, ca în vremea primilor ani de școală când se plimba pe câmp cu Cuțăbuș de gât.

Majeni împinse ușa vestibulului, în clipa când aparatul de radio, deschis cu toată intensitatea, transmitea ultimele acorduri solemne ale Damnațiunii. Amedeu adormise în fotoliu, drept, într-o poziție de necrezut, fără să-și caute un sprijin, cum se așezase la început, cu mâinile pe genunchi. Adormea adesea astfel, de câte ori avea un prilej, indiferent unde s-ar fi aflat, fără ca trupul lui să ceară un minimum de confort. Putea să adoarmă la fel de bine în orice poziție și în poziții intermediare. În patul lui chiar, fiindcă adesea se uita fără pernă, dormea cu capul în aer, ca pe un suport nevăzut, fără să-i cadă, în mod firesc, pe cearșaf.

Majeni se apropie și îl zgâlțâi:

— De ce nu închizi aparatul, dacă nu asculți?

Amedeu tresări speriat, dar într-o clipă își regăsi atitudinea calmă și reținând întrebarea în semi-conștiință, răspunse demn:

— Doamnă Jeni, te înșeli! Ascultam.

— Te-am găsit dormind.

— Dormind, nu-i exact spus: visând. Am visat, doamnă Jeni, drumul lui Faust în infern. Acum s-a terminat; putem să închidem. Conștiința mea este mulțumită; dreptatea s-a făcut!

Deschizând ușa, Manuela observă, din gesturile ei neliniștite, că Majenei i s-a întâmplat ceva. Ținând încă la sân una din păpuși, veni s-o înlănțuie pe după gât, cu brațul rămas liber. Majeni era mai înaltă; ca să ajungă, Manuela trebuia să se ridice pe vârfuri.

— Majeni, ce-i? Ce ți s-a întâmplat?

— Era să dea un automobil peste mine! Mână ca niște smintiți. Nu știi pe unde să mai mergi ca să scapi de ei.

Amedeu se sculă, cu un deget ridicat sentențios:

— Dimpotrivă, merg prea încet, de aceea se întâmplă accidente! Dacă fiecare vehicul ar merge de două ori mai repede, străzile ar rămâne goale și ai avea pe unde să traversezi!

Majeni îl opri, cu un început de iritare, pe care și-o reținea numai fiindcă era Manuela de față:

— Decât să faci teorii sau să moțăi aici, într-o dimineață de primăvară ca asta, mai bine mergeai cu mine la biserică. Poate ai ceva păcate de iertat.

Fără îndoială că neliniștea ei era mai mare decât voia să arate. Manuela văzu că frământa o batistă în mâna înmănușată. În cealaltă mână își uitase poșeta. Era îmbrăcată într-un taior negru, cu o bluză albă dedesubt, închisă foarte sobru, până sub bărbie. Majeni nu împlinise încă patruzeci de ani și dacă nu arăta mult mai tânără, e fiindcă ținea să nu arate așa. Avea un frumos păr castaniu, în bucle mătăsoase, pe care îl înghesuia însă sub pălării veșnic negre, de forme insuportabile, trase până la jumătatea frunții și peste urechi, ca niște capișoane. Acum, prima dată, pusese o pălărie mai puțin demodată, care îi descoperea fruntea și câteva bucle în jurul urechilor. Pentru asta Manuela o dusese cu sila la modistă. Chipul ei prelung, bălai, cu ochii cenușii, cu nasul drept și cu buzele subțiri, însă cald desenate, mai avea mult de femeie înainte de a rămâne numai mamă, cum voia să fie. Firește, când își punea ochelarii îmbătrânea, făcea dintr-odată cute în colțul ochilor, poate fiindcă sticlirea lentilelor o silea să-și strângă puțin pleoapele, dar nu-i purta decât la lectură sau la lucru.

— Păcatele noastre… începu să declame Amedeu. Majeni îl opri:

— Dumneata, Amedeu, ești singura noastră rudă și singura noastră cunoștință în orașul ăsta mare și blestemat. Ai putea să mă însoțești, când am treburi uneori. Nu sunt pesemne fete destule pe stradă, pentru câți derbedei trăiesc în București, de trebuie să se lege unii și de femei bătrâne.

Cu toată enervarea maică-sii, Manuela se pomeni râzând:

— Majeni, nu mai spune? S-a luat cineva după…

— S-a luat, și pentru asta nu trebuie să râzi.
— Majeni, dar sunt mândră de tine! Spune, spune, Majeni, cine era?
— Un derbedeu, cine să fie!?
— Mama mea dragă, tu ești prea aspră cu bărbații. Sunt sigură că era un domn cumsecade. La tine numai un domn distins se poate uita. Haide, nu fi supărată pe el! Stai colea și povestește-ne! Lasă să-ți scot pălăria. Dacă bărbații ar ști că părul ăsta e nevopsit și ondulat natural!…
Mângâindu-i părul, în timp ce-o așeza în fotoliu, văzu prima dată între șuvițele lui, sumedenie de fire albe. Culoarea castanie le masca.
„Mama îmbătrânește!” își spuse, cu o urmă de mâhnire. „Dar ce-are a face, urmă, e tot frumoasă, și-i tot mama mea!…”
La biserică, un domn privise tot timpul, dintr-o latură, la Majeni. Îi simțise privirea tocmai în timp ce se cetea sfânta Evanghelie și inima i se strânsese de spaimă, că putuse lua de la Dumnezeu ochii cuiva asupra ei. La ieșire el stătuse în ușă, așteptând-o să treacă, apoi o urmase tot drumul, de la Sfântul Gheorghe până în fața casei.
— Cum era? întrebă curioasă, Manuela.
— Dar tu crezi că m-am uitat la dânsul?
— În ușa bisericii a trebuit să-l vezi.
— Am văzut numai că era înalt.
— Tii! Ce rău îmi pare că n-am fost și eu!
— Ai fi putut să mergi. Cred că dacă eram amândouă, n-ar mai fi avut atâta îndrăzneală.
— Ce minte ai tu, Majeni! râse Manuela. Dacă aș fi fost eu, veneau cinci după noi.
— Manuela, tu uiți mereu măsura! o mustră maică-sa. O fată, în privința asta, trebuie să păstreze întotdeauna modestie. Dacă bărbații se țin după ea, alții să vorbească despre asta. Se găsesc întotdeauna din cei care să vorbească.
— Întocmai ca Faust după Margareta, bărbații se vor ține întruna după femei! declamă Amedeu, din fundul fotoliului, de unde urmărise, cu ochii mobili, convorbirea. Diavolul umblă pretutindeni să cumpere suflete și se găsesc întruna fecioare nevinovate, ca să fie sacrificate pentru asta. Istoria doctorului Faust e eternă, numai oamenii, ca să se înșele, au făcut-o mincinoasă. Fecioarele sacrificate vor muri în închisoare, iar bărbații vor fi trecuți prin flăcările iadului.

— Amedeu, îl opri cu asprime Majeni, dumneata niciodată nu-ți măsori vorbele. Ce-ar crede un străin care te-ar auzi așa?

Amedeu se ridică demn, cu mâna pe piept:

— Mi-ar spune: „Maestre, ești genial!” și s-ar înclina. Apoi văzând oarecare consternare în ochii lor, zâmbi și renunțând să declame, se așeză în fotoliu, foarte natural.

— Deoarece țineți să fiu la fel cu toți oamenii, vă rog să mă credeți că nu mi-e greu să fiu nici așa. Niciodată un om, fie el medic, sau laic, nu se va putea mândri că a putut să pătrundă, cu instrumente, cu raze sau cu mintea, în capul acesta care câteodată face impresia că ar fi bolnav. Doamnă Jeni și Domniță Emanuela, înclinându-mă în fața voastră, îmi iau îngăduința să plec.

Îl reținură însă la masă. El mâncă foarte puțin, câteva fire de sparanghel cu unt, doi cartofi fierți, un măr copt și bău un pahar cu apă minerală. Ignoră cu desăvârșire și înfățișarea și mirosul celorlalte feluri de mâncare. După ce-și termină dejunul, povesti întâmplări din primii ani de teatru, amintiri uneori comice, uneori înduioșătoare, despre actorii și oamenii vremii. Le vorbi apoi despre Caragiale, căruia îi fusese prieten și care, până în anul morții, îl chema să vină în Germania să meargă amândoi la Lipsca, să asculte la „Gewandhaus” simfoniile „boierului” Beethoven.

Manuela îl ascultă, mirată să descopere în Amedeu mereu alt om, cu atât mai ciudat cu cât părea mai la fel cu toți oamenii. Nici nu băgă de seamă că orele trec. La patru, când sună telefonul, fu atât de uimită de sonerie, apoi de accentul lui Vladimir în receptor, încât nu-și aduse aminte niciunul din cuvintele pe care în ajun își propusese să i le spună. Vladimir o întrebă dacă are timp, o oră, să se plimbe. Îi răspunse, dezarmată:

— Firește, dar unde te poți plimba dumineca, în București?

— La marginea orașului.

— De ce?

— Fiindcă mahalaua vine în centru și lasă periferia goală.

— Bine, să mergem! se învoi, amuzată. Am să mă îmbrac atunci ca de excursie.

Îi fu cam ciudă să-și pună pantofi cu tocuri joase; avea să fie prea mică pe lângă el. Încălță niște pantofi de sport, cu talpa groasă, bleumarin, cu înguste benzi roșii în lungul cusăturilor. La ciorapii de mătase nu renunță totuși, deși pantofii erau făcuți pentru șosete. O fustă de asemeni bleumarin și un pulover cu mâneci, din lână argintie, îi întregi îmbrăcămintea.

Tricotajul o îngroșa puțin, dar ea își simțea dedesubt corpul liber și prefera să se simtă așa. N-ar fi suportat niciunul din acele veșminte ascunse pe care le folosesc femeile ca să se subție. Ea înțelegea că, strâns în centuri și în susținătoare, corpul își pierde elasticitatea; că îmbrăcămintea nu mai aderă și chiar în cazul când dedesubturile acelea sunt destul de abil lucrate ca să nu apară prin țesătură, tot rămân vizibile prin faptul că stofa, găsindu-și suporturi artificiale, nu capătă nici viață, nici personalitate. Din instinct, Manuela știa că rochia pe care o îmbrăca lua ceva din freamătul ei secret, de aceea, din clipa când începuse să se cunoască nu mai purta pe dedesubt decât rufărie subțire, minimă, de mătase, care se confunda cu pielea. Își socotea îmbrăcămintea atât de personală încât se despărțea de rochiile vechi cu mâhnire, ca de niște deținătoare nu numai ale amintirilor, ci și ale secretelor ei. Sentimentul acesta era atât de definit, încât uneori simțea nevoia să revină la unele rochii vechi, ca la niște confidente. Într-unele zile de iarnă îmbrăca rochițele albe sau înflorate, ușoare ca o boare de vânt, pe care le purtase în iulie, sau în august, și dimineți întregi rămânea așa în casă, la căldura caloriferului, ducându-se cu complicitatea îmbrăcăminții, la amintiri de peste vară.

De când se desprimăvărase umbla cu capul gol; pentru pieptănătura ei sălbatică nu mergea convenabil nicio pălărie. Ar fi vrut să-și pună acum o floare roșie la ureche, ca țigăncile, prin casă o purta uneori, dar înfățișarea ei devenea atunci prea izbitoare. Știa tot din instinct, să-și consume cumpătat succesul. Îi rămâneau destui ani în care să-și mărească farmecul și numărul admiratorilor. Uneori, privindu-se îndelung în oglindă, avea modestia să nu se socotească prea frumoasă!

„Am mai degrabă ceva original, pe un fond armonios”, își spunea. „La urma urmei, asta îmi ajunge. Și atâta vreme cât nu este cineva care să nu întoarcă ochii după mine pe stradă, înseamnă că trebuie să fiu mulțumită.”

Poate că privirile care într-adevăr o urmăreau erau atrase mai mult de culoarea neobișnuită a pielei ei. Ea nu se putea plânge de aceasta, fiindcă și pielea îi aparținea. Desprinzându-se din fața oglinzii, fu mulțumită de felul cum avea să se arate omului cu ochii verzi.

„Să-l ia naiba!” îl ocărî în gând, în timp ce-și căuta pardesiul în dulap. „Dacă aș fi avut eu ochii lui! Ce i-or fi trebuit unui bărbat așa ceva?”

Și își propuse, cu un fel de ciudă, să se lase mai puțin fermecată de culoarea lor frumoasă. O clipă o străbătu gândul să nu se ducă; era satisfăcută că el îi telefonase, că se gândise deci la ea; mai mult nici nu voia

să-i ceară, fiindcă atunci ar fi trebuit să dea ceva în schimb și ea nu voia să dea nimic, nici măcar o altfel de privire decât privirea ei obișnuită, cu care știa să turbure bărbații. Dar între a rămâne acasă, cu Majeni și cu Amedeu, și a pleca, preferă să plece. În momentul când închidea ușa vestibulului, în afară de satisfacție, nu simțea nimic altceva și în orice caz, nimic pentru Vladimir… Se întoarse însă tocmai pe înnoptat.

Majeni o aștepta liniștită, citind, cu ochelarii care o îmbătrâneau. Lumina lămpii de pe cămin, căzându-i în creștet, o îmbrăca într-o dulce aureolă de bunicuță.

Auzind ușa vestibulului, își ridică ochelarii și întoarse capul, silindu-se cu ochii micșorați să privească în penumbră.

— Chiar n-am știut de ce întârzii, spuse, când o văzu Pe Manuela. Nu era o mustrare. Majeni nu mustra. Dar fusese îngrijorată.

— Scumpă Majeni! explodă Manuela, râzând, lăsându-se în genunchi lângă fotoliu și îmbrățișându-i umerii. Azi am înghițit cea mai mare păcăleală din viața mea. Închipue-ți Majeni, că am vrut să-l iau peste picior pe individul ăsta și până la urmă n-am făcut decât să ascult ca o proastă tot ce mi-a lătrat.

— Dar tu te exprimi cam vulgar, Manuela!

Manuela se ridică, râzând și se răsturnă cu capul pe spate, în fotoliul celălalt.

— Majeni! urmă, devenind deodată visătoare, cu râsul oprit într-un zâmbet, în colțul gurii, privind vag în tavan. Nu știi ce stupidă și ce fermecătoare întâmplare!

Își îndreptă capul și privind-o, izbucni iarăși în râs.

— Închipue-ți Majeni, ce fantezie! M-a dus departe, pe la niște țigani, nici nu știu cum am ajuns acolo, am trecut printre niște cocioabe, pe malul unui lac. Puii de țigani s-au luat după noi, vai, ce dezbrăcați! Au ridicat în urma noastră o trenă lungă de praf. O țigancă bătrână a strigat: „Haoleu! de unde ai luat-o așa oacheșă, boiarule?” Îți închipui ce haz! Pe urmă m-a luat de braț și am coborât o râpă. Jos erau niște sălcii; mi-a rupt un vârf de ramură gălbue; am strivit un mugure în dinți. Avea un gust verde, Majeni, așa mi s-a părut, un gust verde de primăvară – și nimicul ăsta m-a înduioșat. Hotărât, individul meu are hazul lui! Ne-am așezat pe malul bălții, e o apă întinsă, nici n-am știut de ea, cam urâtă, dar cu multă poezie. Pe malul celălalt erau niște sălcii uscate, negre, scorburoase, ca niște stafii. Când a început să se întunece, m-au speriat. Majeni, închipuie-ți ce sistem! Mi-a

vorbit despre avioane, despre motoare, despre niște lucruri din care n-am înțeles nimic. După un timp nici nu l-am mai ascultat; îi auzeam numai glasul și mă uitam la iarbă, cum crește. Acolo e mai primăvară decât în oraș. Câmpul se vedea, dincolo de baltă, înverzit. Erau și flori albastre; le-am privit dar am uitat să culeg. Ce păcăleală! Un ceas mi-a vorbit, n-am înțeles nimic, și mi s-a părut fermecător! Nu știu de unde naiba are individul ăsta atâta haz! Când ne-am ridicat să plecăm, m-a privit mult timp în ochi. O privire cam ciudată; e un fel de tristețe blândă în ea. Mi-a spus: „În fond, ești fermecătoare!” Majeni, să vezi întâmplare stupidă: m-am înroșit! Mi-e teamă să nu fi observat. Cred că nu; mă privea, dar parcă nu mă vedea. Are un fel de a vorbi, care mă turbură. N-am găsit niciun cuvânt să-i răspund. A vorbit tot el: „Ești o frumoasă păpușă neagră!” a spus. Eu găsesc asta foarte drăguț. Pe urmă a adăugat: „Dar nu pentru mine! Pentru mine, vârsta păpușilor a trecut. Privește!” Și mi-a arătat părul alb de la tâmple. Prostul! Habar n-are că tocmai părul alb îi dă mai mult haz! Când urcam malul s-a oprit iarăși și m-a privit în ochi. Nu-l vedeam bine, îmi venea lumina apusului în față. Începuse să bată vântul; îi luase o șuviță de păr și i-o flutura. Cred că habar n-are cât e de drăguț uneori! „Într-o zi, mi-a spus, va apărea un cavaler în armură și impresionată de strălucirea lui, mica păpușa neagră va pleca după el!” Pe drum mi s-a părut cam nepăsător. Naiba să-l ia, că niciodată nu poți să știi ce are în gând! M-a adus până jos; când să ne despărțim, era altfel. Am observat că în oraș se schimbă; părea ca la început, când l-am cunoscut: nesuferit. Mi-a zâmbit; cred că se amuza pe seama mea și nu știu de ce. „La urma urmei nu vreau altceva, a spus, decât să-ți fac puțină educație. Nu te supăra, dar cred că-ți lipsește!”

De data asta, Majeni se scandaliză:

— Și tu ce i-ai răspuns?

Fata se trânti pe spate în fotoliu și izbucni în râs.

— Dar nu înțelegi, Majeni, că ăsta-i tot hazul întâmplării, că n-am putut să-i răspund nimic?

Apoi deodată se ridică și-și privi ceasornicul de la braț:

— Nouă, Majeni! Strigă, uimită de a nu-și fi dat seama cât de târziu s-a făcut. Îți închipui că după o plimbare ca asta nu am altă dorință decât să mă trântesc în pat.

Dar multă vreme nu putu dormi. Auzea jos zgomotul orașului și i se părea că pierde o prețioasă parte din viață, închizând ochii și fugind de el. Știa că la ora asta abia încep să se deschidă localurile de noapte, cu luminile

lor strălucitoare, cu femei în rochii lungi, elegante, cu bărbați în haine negre. Se gândi că după-amiază pe malul apei fusese frumos, dar că natura singură nu te poate mulțumi. Poți admira altfel un apus de soare când știi că odată cu întunericu’ alte satisfacții vin.

„Dacă individul m-ar fi invitat seara la un bar, aș fi fost gata să mă duc. Dar el e prea prost să se fi gândit la una ca asta. El vrea să-mi facă educație, și nu știe că el însuși mai are multe de învățat!”

Pe urmă aprinse lumina și așezându-se pe covor, în fața oglinzii, se privi mult timp.

— Păpușă neagră! Mică păpușă neagră! îl îngână, înclină capul, până ce părul îi veni în ochi. Se căută prin perdeaua lui neagră, zâmbind.

— Păpușă neagră! șopti, ascultând mirată cum suna acest nume. Nu-i de prea multă fantezie, dar, oricum, individul știe să spună câte ceva drăguț!

VII

Îndată după Paști începu zborul. Dar până la zbor fură destule zile și în fiecare din ele mai multe întâmplări. În aparență cea mai importantă fu că Manuela se prezentă la examen și reuși. Ce se petrecea între timp în sufletul ei era mai greu să se vadă; ea de altfel nu-și dădea nicio osteneală. Îi plăcea tovărășia lui Vladimir și refuză să mai se întrebe de ce. În săptămâna de vacanță care urmă după examen, umblă tot timpul cu el; cunoscu toate mahalalele orașului, de la Dudești la Dămăroaia, de la Herăstrău la Pantelimon – și cunoscu foarte puțin din el. Niciodată nu putu fi sigură pe vreun gând al lui. Câteodată el nu-i vorbea deloc, timp îndelungat; privea cu ochii micșorați zarea, ca și când ar fi așteptat să vină cineva de pe câmp, înspre oraș. Alteori se așeza cu un genunchi în iarbă și aplecat atent, urmărea mișcările gâzelor care ieșeau din pământul jilav. Ea îl privea, înciudată, cu mâinile la spate, gata de ceartă.

— Nu vreau să mă fac naturalistă! răbufnea, pierzându-și răbdarea.

Atunci el se ridica zâmbind, cu ochii micșorați, obosiți și luând-o de mână o târa mai departe pe câmp, până ce găsea o plantă ciudată, sau un mușuroi de furnici, lângă care se oprea din nou. Manuela credea că se plictisește în acest timp, dar seara îi părea rău să rămână fără el.

— Nu ai nicio treabă? îl întreba, când se despărțeau, înainte de a face programul pe a doua zi.

— Chiar dacă aș avea, acum mi-am luat o misiune; vreau s-o duc până la cap.

— Anume, ce?

— Ți-am spus: să-ți fac educația.

— Și crezi că am nevoie?

— Cu siguranță!

În oraș devenea alt om, cam batjocoritor, uneori de nesuferit. Ea strângea dinții și nu-și dădea seama că lui îi place s-o vadă așa, făcând gropițe de furie în obraz.

Era furioasă de impertinența asta, și totuși trebuia să vadă că se schimbase mult, sub influența lui. Uneori o cuprindea câte un început de revoltă:

„Mă îmbătrânește; mă apropie de vârsta lui. Vrea să mă facă serioasă, liniștită, cumpătată, ca să semăn cu el!”

Atunci se hotăra să nu se mai supună; își relua gesturile de la început; arunca cu semiinconștiență priviri provocatoare oamenilor pe lângă care trecea. Îndată însă ce-l vedea pe el, redevenea supusă. Își explica singură cu necaz, această slăbiciune:

„Sunt încă o elevă; mă impresionează aerul lui de profesor. Să-l ia naiba!”

În ajunul Floriilor, simțind că Majeni umbla prin oraș după darurile de Paști, își aduse deodată aminte de Amedeu.

— Am un unchi, îi spuse lui Vladimir, vrei să mergi cu mine, să-l văd? Stă foarte departe și mi-e urât singură. Aș vrea să-i fac un dar de Paști, un lucru la care cred că ține mult. Cumpără un patefon de voiaj și căută „Damnațiunea lui Faust”, dar negăsind-o, luă două simfonii ale lui Beethoven, a cincea și a noua, despre care îl auzise pe Amedeu vorbind cu entuziasm. Se urcară într-un automobil de piață și porniră spre regie. Pe drum, Manuela îl informă:

— Ai să găsești un om ciudat; dacă nu-l privești cu simpatie, poate să-ți pară anormal.

Dincolo de gară, după ce trecu linia ferată care duce la Cotroceni, automobilul se înfundă într-un nor de praf, pe o șosea largă, în lungul împrejmuirii de zid a manufacturii de tutun. Pe dreapta era gara de mărfuri, cu nenumărate magazii și linii de garaj, plină de vagoane desperecheate și acoperită de fluierele locomotivelor. Pe rampele de descărcare așteptau, unul lângă altul, camioane cu cai mari. Erau niște animale voinice, cu gâtul scurt, cu spinarea lată și cu picioarele groase, semănând cu hamalii vânjoși care scoteau baloturi grele din magazii. În stânga se deschideau străzi drepte, regulate, botezate cu litere în loc de nume. Rânduri de case uniforme, cu câte un cat, cu brâuri de cărămidă roșie, sub ferestre, acoperite cu olane, formau un cartier curat, liniștit, dar cu o ordine de cazarmă.

Amedeu locuia de mulți ani aici, la un director de la Regie, George Luca, numit însă de toată lumea cartierului „Porumbelul”, poreclă ce se dă oamenilor oacheși. Porumbelul avea un frate căpitan, șef de muzică, și acesta îl învățase să cânte la piculină, mai mult după ureche, totuși cu destul

talent. În afară de pasiunea muzicii, proprietarul lui Amedeu mai avea una, ciudat de întârziată, o pasiune care bântuie la vârste fragede: să se facă actor.

Amedeu îi dădu lecții de dramă. Porumbelul voia să joace pe Ștefan cel Mare, din piesa lui Delavrancea.

— Sunt de statura lui! spuse.

— Dar pari prea țigănos.

— Așa e felul meu!

— Și cu burta asta, ce faci?

Era într-adevăr, din cale afară de gras și de borțos.

— Ce are a face burta? întrebă cu nevinovăție.

Amedeu strânse buzele și-l puse să facă pe Ștefan cel Mare. Nu mergea în niciun fel.

— N-ai talent! îi spuse.

— Crezi că n-am să ajung actor?

— Nu.

— Nici într-o piesă unde să fie nevoie de unul care să cânte la piculină?

— Când am să dau peste o piesă ca asta, am să te vestesc.

În așteptarea piesei, Porumbelul exersa patru ore pe zi la piculină.

— N-ai găsit-o?

— Nu.

După câteva săptămâni veni cu Mișoi. Mișoi era băiatul lui.

— Ia încearcă-l pe el!

Îl încercă. Băiatul avea un fel de teamă, sau de respect pentru Amedeu, dar asta nu ajută la nimic.

— Să încerci cu Lola? făcu Porumbelul, descurajat.

— Să încerc cu domnișoara Lola! acceptă Amedeu. Domnișoara Lola, sora lui Mișoi, era o arăpoaică de vreo douăzeci de ani, funcționară la regie. Declamase poezii în liceu; era în stare să mai declame și acum, ceea ce făcu.

— Nu merge! zise Amedeu.

Porumbelul sări în sus:

— Cum? Dar n-o auzi?

— Aud, dar n-are talent.

— Ba are prea mult!

Amedeu nu mai zise nimic; rămase în casa Porumbelului și făcu lecții de teatru cu domnișoara Lola.

Manuela nu mai ținea minte casa, din dimineața sosirii lor în București, când umblaseră într-un automobil de piață după el. Avea notată strada și căutau pe cineva, să întrebe, când văzură un grup mare de copii. În mijlocul cartierului era un fel de piață, nepavată, mai degrabă un loc viran și la marginea acestei piețe, copiii se chinuiau să înalțe un zmeu. Văzând că un automobil se oprește, lucru destul de rar, se repeziră să întrebe pe cine căuta. În locul de unde ei fugiseră, un om rămăsese singur în mijlocul maidanului, nedumerit, într-o poziție aproape comică, ținând într-o mână zmeul, în alta ghemul cu sfoară. O fetiță se urcă pe scara automobilului și-și băgă capul înăuntru:

— Pe cine căutați? pițigăi.

Omul de pe maidan o strigă:

— Dă-te jos de acolo, Gaiță!

Copiii ceilalți începură să râdă, în jurul ei:

— Gai-ța, Gai-ța, Gai-ța!…

Manuela făcu ochii mari: omul cu zmeul era Amedeu. Dar așa cum arăta acum, abia dacă mai putea să-l recunoască. În locul hainei negre, pe care o purta de obicei, îmbrăcase o flanelă largă, peste cămașa cu gulerul desfăcut și oricât ar fi fost de șleampătă această îmbrăcăminte, îi dădea un aer de vioiciune, aproape sportiv. Chiar chipul lui avea acum altă înfățișare; obrazul nepudrat, biciuit de vânt se îmbujorase, iar părul, răvășit, se desfășura cu o nebănuită bogăție, făcând un fel de coamă sălbatică, de leu zbârlit.

— Pe cine căutați? Pe cine căutați? întrebau copiii, în cor, înconjurând automobilul.

— Plecați de acolo! le strigă Amedeu, apropiindu-se cu zmeul în mână. Ia, Gâscane, Cap-Roș, Buturugă și voi ăilalți, veniți aici!

Copiii se supuseră; numai Gaița rămase agățată pe scara automobilului. Din ce în ce mai uimită, Manuela coborî; văzând-o, Amedeu lăsă zmeul și se apropie de ea, zâmbind cam strâmb.

— Am venit să-ți fac o vizită, Unchi-Amedeu.

— Păi de ce n-ai telefonat întâi?

— Bine, Unchi-Amedeu, dar am crezut că-ți fac o surpriză! Uite-l pe domnul Antal, aviatorul, cred c-ai auzit de el.

Amedeu se înclină, încurcat, neobișnuit în îmbrăcămintea asta să aibă de-a face cu oameni maturi.

— Hm! Hm! făcu. Să mergem acasă atunci. Stați numai să le ajut puțin la zmeu.

El alergă tinerește spre copiii care se strânseseră în mijlocul pieței și-l așteptau. Gaița rămase lângă vizitatori, cercetându-i cu ochi iscoditori.

— Cum îți zice ție? o întrebă Manuela.

— Gigica; dar domnul Amedeu mă face Gaiță.

— Îți pare rău?

— Nu, că sunt prietenă cu dumnealui.

Cea mai mică dintre toți, vioaie ca o iadă, cu un nas cât un nasturaș, cu părul blond, tăiat într-un breton lung pe frunte, cu mâinile și cu picioarele subțiri neastâmpărate, Gaița era băgată într-o rochiță de stambă ca într-un sac, în care mica ei viață trepida.

— Și de ce-ți spune domnul Amedeu așa? întrebă Manuela.

— Zice, fiindcă vorbesc mult.

— Și-i adevărat?

— Păi altfel s-ar putea?! Domnul Amedeu ne spune la fiecare în câte un fel, dar noi nu ne supăram, că ne spune pe drept. Și dumneavoastră sunteți prieteni cu dumnealui?

— Sigur!

— Îmi pare bine! Domnu Amedeu e foarte deștept. Noi ne împăcăm grozav cu dumnealui! La anu' mă duc la școală; dumnealui o să-mi ia plăcuța și-o să mă învețe alfabetul – mi-a promis.

Vladimir o opri, râzând:

— Acum știu de ce-ți zice Gaița. De unde ai învățat să vorbești atât?

— De nicăiri; dar eu când văd ceva trebuie să întreb și dacă întreb… Bursucu, uite ăla care ține zmeul de coadă, nu vorbește deloc; stă toată ziua cu botu' umflat. Ăl de lângă Bursuc e Nenea-Mișoi, băiatul lui domnu' Luca Porumbelul, unde stă domnu' Amedeu. Domnu Amedeu îi spune „Colosalul", că asta-i vorba lui Nenea-Mișoi. Are țigări în buzunar. Porumbelul i-a dat voie să fumeze; domnu' Amedeu nu știe, nu i-a spus nimeni, fiindcă dacă află Colosalul, ne înjură. Porumbelul îl învață să înjure; zice să vadă dacă e inteligent. Nenea-Mișoi poartă freză, nu merge la școală, învață în particular, d-aia nu umblă în uniformă; zice că dă a treia de liceu, dar noi știm că n-a luat-o nici pe-a întâia. Nenea-Mișoi e bun numai de înjurături.

Amedeu înălțase zmeul, lăsase sfoara în grija Colosalului și venea spre ei.

— Dați-mi și mie un pachet! se rugă Gaița. Vi-l duc eu până acasă.

Îi dădură un pachet cu discuri, fiindcă nu era chip să scape de ea. Gaița porni în fugă, înainte, ținând pachetul pe burtă, cu amândouă mâinile ei subțiri. Lăsară automobilul și merseră pe jos, după ea.

— Dumneata ești Antal aviatorul? întrebă Amedeu. Am citit o dată în ziar ceva despre dumneata.

Manuela se bucură:

— I-auzi! Tii! Ce bine-mi pare! făcu, izbind cu cotul, din mers, brațul lui Vladimir.

— Te înjura unu, grozav! urmă Amedeu. Nu mi-aduc aminte ce spunea, dar mi-a plăcut articolul. Ăștia de la jurnal știu câteodată ce fac.

— Unchi-Amedeu, se grăbi să spună Manuela, ca să schimbe vorba, ți-am adus un patefon.

Tocmai ajunseseră acasă și urcau cele câteva trepte de beton, până la intrare.

— Ia să-l văd! făcu Amedeu, deschizând ușa.

Camera era foarte mare, cu pereții văruiți alb, cu două ferestre la stradă și cu una în curte, unde se vedea, la baza unui gard de scânduri înnegrite, un coteț de păsări, gol. Pe un perete, deasupra unei estrade cu două trepte, era un fel de baldachin, cu perdelele trase până jos. La început, Manuela crezu că sub baldachin e patul, dar se înșela; era estrada de pe care Amedeu, când îi veneau musafiri din vecini, își declama rolurile lui de odinioară. Într-un dulap, alături, ținea costumele acestor roluri; și le confecționase singur, din satin, postav sau catifea, cusute migălos de mână, după tăieturi aproximative. Tot aici dădea lecții de dramă, domnișoarei Lola și unei prietene a ei, de asemeni funcționară la manufactura de tutun.

Între alți oameni, cu maniile lui, Amedeu ar fi fost suspectat. Cartierul acesta de oameni modești și liniștiți îl conserva, cu mândria și cu solicitudinea ce se arată în micile țări de exil, regilor detronați.

Manuela observă că purtarea lui aici era cu totul alta decât în oraș. Nu părea a fi prea politicos; nu-i mai spunea „domniță” – poate se și jena de Vladimir și nici nu se mai înclina la fiecare pas în fața ei. Intrând în cameră se așezase pe un scaun cu speteaza înaltă și cu brațe sculptate, ca un fel de tron, lângă baldachin, fără să fi oferit mai întâi loc oaspeților săi. Nici chiar când aceștia continuară să stea în picioare, nu se îngriji de ei și Manuela trebui să-i aducă singură lui Vladimir un scaun, dintr-un colț. Părea că Amedeu se socotește aici un fel de senior pe domeniul său.

— Să văd patefonul! spuse, mai mult plictisit decât poruncitor, dar, în orice caz, cu un ton care pe Manuela o făcu să întoarcă, nedumerită, capul spre Vladimir.

Se apucă să desfacă patefonul și plăcile ca să le pună pe masa aflată aproape de tronul lui.

— Unchi-Amedeu, spuse, e micul meu dar de Paști. M-aș bucura dacă ți-ar plăcea. Amedeu privi aparatul, pe o parte și pe alta.

— La „Odeon” am văzut unul mai frumos, răspunse, cu același glas plictisit. Și se apucă să învârtească arcul.

— N-am găsit nicăiri „Damnațiunea” lui Berlioz, vorbi Manuela, ca să-și ascundă încurcătura. Ți-am adus Beethoven.

Amedeu lăsă patefonul și căzu deodată pe gânduri.

— Bietul Beethoven! murmură, privind cu ochii pierduți în gol. Nu poate fi nenorocire mai mare pentru un artist, decât să surzească. Înseamnă că niciodată nu mai aude aplauzele. Asta e totuna cu moartea. Cred că Beethoven de aceea a și murit.

Apoi, trecând gândurile pe un fir vecin, reîncepu, privind mai departe în gol:

— Am cunoscut pe una, Francesca, la Timișoara, care spunea că a fost iubita lui. Habar n-am dacă s-a ținut Beethoven cu una Francesca, dar femeia n-avea interes să fi mințit. Mi-a povestit toate necazurile lui. Zice că Beethoven a avut și un copil; cu ăsta s-a chinuit mult, era bolnav de tuse măgărească…

Rămase o clipă pe gânduri, amărât; pe urmă oftă, se suci pe tron și puse prima placă la patefon; era simfonia a cincea. Printr-o ciudată coincidență, odată cu primele acorduri, cineva ciocăni la ușă.

Amedeu tresări și ridică un braț, teatral:

— Sol, sol, sol, miii…! Iată destinul care ne caută! declamă, arătând cu mâna spre ușă. Un glas de copil se auzi de afară:

— Domnu Amedeu, Lola întreabă dacă să vină la lecție.

— Să vină!

— Stați puțin, urmă glasul, s-a dus la privată. Amedeu se ridică:

— Acum trebuie să plecați; îmi încep lecția.

Și merse să dea la o parte perdelele galbene ale baldachinului. Pe o pânză atârnată pe perete, în fund, apărură coloanele unui templu grecesc, desenate grosolan în cărbune.

— Domnișoara Lola joacă Iphigenia, îi lămuri, dându-se un pas înapoi, ca să examineze decorul.

Plecară, nedumeriți.

În prima zi de Paști, Amedeu veni la ei. Era iarăși ca la început. Manuelei îi fu peste putință să înțeleagă ce îl schimba, de la o zi la alta.

— Domniță Emanuela, declamă, înclinându-se cu mână pe piept în fața ei, tânărul cu care ai fost era un domn fermecător!

Se înroși; se bucură că-l numise „tânăr”, pentru frumusețea cuvântului, dar fu nemulțumită că Vladimir impusese numai atât. Firește, nu s-ar fi putut să-i spună, cu un cuvânt ieșit din uz: „Seniorul cu care ai fost…” dar dacă se gândea bine, acesta era titlul ce i s-ar fi potrivit! Dacă ea se războia cu Vladimir câteodată și dacă atitudinea lui izbutea adesea s-o înfurie, față de altcineva se simțea dintr-odată solidară cu el.

— Vizită în familie! declamă Amedeu. Asta înseamnă, Domniță Emanuela, că lucrurile merg pe drumul cel bun.

Aici ridică Majeni capul:

— Manuela, ai putea să-l aduci și la noi. Fata se înfurie din senin.

— Sunteți niște burghezi nesuferiți! strigă. De abia cunosc un om și vreți să mă vedeți măritată cu el. Am optsprezece ani, lăsați-mă să fac ce vreau!

VIII

Fu o slujbă scurtă; preotul spuse la urmă numai câteva cuvinte; generalul Baroncea vorbi ceva mai mult. Ascunsă după ușa hangarului, Manuela nu auzea nimic. Sosise târziu – îi fusese peste putință să se scoale la șase, ca să prindă autobuzul. Un taximetru o adusese până în șosea; de acolo venise pe furiș, în lungul aleii de salcâmi și intrase în hangarul gol, pe ușița din spate.

Cele trei avioane mici, argintii, erau aliniate în față; în rând cu ele stăteau elevii, în combinezoane de zbor, iar pe latura din stânga, în fața estradei preotului, câțiva oameni străini, militari și civili, invitați la solemnitate. Dincolo de ei, câmpul se întindea descoperit până în zare, unde se termina în linia neagră a unei păduri. La capătul pădurii, în dreapta, se vedea un sat, cu turla bisericii desenată clar pe cer. Câteva pluguri arau câmpul, în depărtare.

Atrasă de peisaj, Manuela își uită prudența și scoase capul cu părul ei negru căzut în ochi, pe ușa hangarului. Vladimir o zări și desprinzându-se încet de grup, în timp ce pe estradă generalul Baroncea își termina cuvântarea, veni spre ea. Fu atât de speriată, încât se trase repede înăuntru și se lipi de zid. Lui îi veni să râdă; renunță s-o certe pentru întârziere.

— Ce-i cu tine, Scufiță Roșie?

Pentru drumul acesta la câmp ea îmbrăcase o rochie de stofă bleumarin, cu un cordon roșu de piele, lat și foarte strâns. Gâtul și-l înfășurase într-un fular subțire tot roșu, cu capetele băgate sub guler, iar pe creștet își prinsese o calotă de postav, în culoarea cordonului. Cu acest petec de basc, foarte copilăresc, și cu ochii speriați, semăna într-adevăr cu Scufița Roșie, rătăcită în pădure.

— Am întârziat! îngăimă.

Avea atât farmec, cu privirea ei speriată, încât o pornire irezistibilă îl făcu pe Vladimir să se apropie, ca să-i cuprindă amândoi obrajii în palme. Rămase însă cu gestul la jumătate, fiindcă dincolo, generalul Baroncea, care coborâse de pe estradă îl căuta cu ochii.

— Lasă acum; du-te și-ți îmbracă combinezonul! spuse, alergând înapoi.

Mica solemnitate se sfârșise; servanții întorceau avioanele cu fața spre câmp; elevii se pregăteau pentru zbor.

Manuela îl urmări o clipă ca privirea, cum fugea, și se gândi la numele pe care i-l dăduse adineaori.

„Afurisită ființă!” se gândi. „De unde naiba știe să spună mereu câte un cuvânt drăguț?”

Fiindcă i se părea că ea avea într-adevăr ceva din tinerețea și din nevinovăția Scufiței Roșii, găsi că numele i se potrivește.

„El are să fie oare lupul care o să mă mănânce?” se întrebă și, speriată de acest gând atât de îndrăzneț, o luă la fugă spre vestiar.

În afară de plimbările cu Vladimir, ultimele săptămâni fusese ocupată să-și întocmească echipamentul de zbor. Își cumpărase ochelari, căutându-i pe acei care să se așeze mai grațios pe ovalul feții; găsise unii de o formă specială, mai alungiți, parcă migdalați, de care fu mulțumită. Cu casca nu putea să se împace; îi ascundea tot părul și ea văzu acum că fără păr aproape tot farmecul îi pierea.

— Nu se poate zbura fără cască? îl întrebă pe Vladimir.

El o lămuri, ca un demn profesor:

— În avioanele noastre de școală, care n-au viteză prea mare, și la adăpostul parbrizului, în sfârșit, s-ar putea. Dar e o imprudență pe care n-o să ți-o admitem. Îți poate veni odată părul în față, tocmai la aterizare.

Trebui să se resemneze, însă după ce căută mult timp cel mai cochet model de cască. Își comandă combinezonul, din pânză albă de balon, firește cu un cordon foarte sugrumat pe talie. Într-un cerc bleumarin, brodat pe pieptul stâng, uniforma asociației avea un A, străbătut de un T mai înalt, albastru, de culoarea cerului. Manuela îl întrebă pe Vladimir:

— N-aș putea să-mi fac inițialele în roșu?

— Sigur că nu; e o uniformă.

— Dar mie, fără nimic roșu, nu-mi stă bine.

Apoi găsi altă soluție:

— Cred că n-o să mă opriți să-mi pun un fular colorat la gât!

Vladimir se gândea, râzând, la ochii pe care i-ar fi făcut generalul Baroncea, ascultând o astfel de convorbire.

Îmbrăcându-se în vestiar, Manuela găsi că, până la sfârșit, izbutise să-și combine convenabil costumul ei de zbor. Pe aerodrom avea să stea cu capul gol; casca trebuia s-o pună doar când îi venea rândul la zbor. Combinezonul

alb, croit dintr-o bucată și foarte strâns la mijloc, o făcea să pară mai înaltă, iar părul negru, căzut pe umeri, devenea, prin contrast, și mai strălucitor. Rămase câteva clipe în fața oglinzii din perete. „Ar fi putut și ăștia să pună aici o oglindă mai mare!” observă, nemulțumită că nu se vedea în întregime.

Zgomotul motoarelor care porneau o aduse la alte gânduri. Era zgomotul cunoscut de mult, fiindcă îi turburase diminețile copilăriei din ziua când pe izlazul lor se făcuse aerodrom. Acum se revedea cu ani în urmă, pe câmpul acela începând de sub fereastra ei, câmpul nemărginit care odată îi aparținuse și pe care apoi trebuise să-l regrete atât. Ea cunoscuse în copilărie mai mult câmpul, decât orașul, fiindcă fereastra ei dădea spre câmp și mult timp crezuse că acest întreg șes nemărginit, până la zarea unde nu putea zbura, îi aparține.

— Cuțăbuș, spunea dimineața, chemând câinele, hai la plimbare pe câmp!

Și pleca, fără să ceară voie cuiva, de la sine înțeles că pe domeniul ei era liberă să umble. Mult timp rătăcea așa cu dulăul alături, numai puțin mai înaltă decât el, ținându-l de gât într-o tovărășie foarte caldă. Nici începutul școlii nu o îndepărtă de câmp. După prânz, când Bunița-Anuț o credea adormită în pătucul ei îndantelat, ieșea pe la bucătărie în curtea din spate, se ferea pe lângă zid, să n-o vadă Majeni care cosea necontenit la fereastra sufrageriei rochii și șorțuri de școală, și-l căuta pe Moș Ilie, omul din curte.

— Chiaș-Ilie, se ruga, mergi cu mine la izlaz, s-o luăm pe Madam Georgeta acasă, să nu-i fie urât?

Madam Georgeta era vaca lor, adusă de Moș Ilie în timpul războiului, când nu se găsea pe nicăiri lapte de băut. Era o vacă de șvițera, mare, castanie, numai cu botul alb. Manuela o numise Madam Georgeta, după numele unei cocoane din vecini, cu care semăna, și numele îi rămăsese; chiar Madam Georgeta cea adevărată o numea așa, fiindcă nu era supărăcioasă și găsise asemănarea adevărată.

Manuela pleca atunci cu moșneagul, pe izlaz, în calea cirezii s-o ia acasă pe Madam Georgeta, așa cum pe ea o lua Babirina de la școală (Baba-Irina, nevasta lui Chiaș-Ilie).

Într-o zi, însă, cireada fu izgonită de pe câmp și odată cu cireada, cu Madam Georgeta și cu văcarul, fu și Manuela izgonită. Pentru cireadă se găsi alt loc de pășunat, în cealaltă parte a orașului; Manuela îl pierdu definitiv, fiindcă ei nu-i trebuia alt câmp, decât acela din fața ferestrei.

Într-o dimineață, când se sculă și alergă veselă să privească afară, câțiva oameni îmbrăcați soldățește umblau pe marginea izlazului, măsurau ceva, băteau țăruși și trăgeau pe pământ dungi albe, din niște găleți cu var. Izlazul fu prefăcut în aerodrom. Se făcură corturi, se aduseră butoaie cu benzină, lângă care stătea toată ziua, în soare, un soldat de santinelă. Pe urmă veniră și aeroplanele. La început fură numai două, și o săptămână rămaseră cuminți. Apoi începură huruitul; apoi veniră altele și altele. Văzduhul se umplu de praf și de vuiet și copiii din mahalalele orașului, murdari, cu picioarele goale, năvăliră în cete zgomotoase să vadă aeroplanele zburând. Liniștea și farmecul câmpului nemărginit pieriră. Dimineața Manuela se trezea în huruitul motoarelor, care porneau din zorii zilei și până spre prânz nu mai conteneau. Ea se mișca prin curte, întristată, ca o regină detronată dusă în captivitate. În ziua când o văzu și pe Madam Georgeta slăbind, semn că nu-i plăcea iarba în altă parte, se trânti pe paie, în staul și plânse cu disperare, la capul vacii, întreg trecutul lor fericit.

Tresări; zgomotul motoarelor crescuse și ea își regăsi brusc, în inimă, o spaimă veche. Alergă afară, cu senzația că în vestiar se sufocă, dar la marginea hangarului văzu avioanele gata de zbor și spaima îi spori. Luciul lor argintiu i se păru sticlirea unei ape, în care trebuia să se arunce. Îi fusese frică de aeroplane, și-și regăsea iarăși frica de atunci. Dimineața, când își luau zborul, ridicându-se înspre oraș, tremura, cu pumnii la gură; se aștepta să le vadă căzând în fereastra ei. Acum trebuia ea însăși să zboare. Era condamnată fără scăpare să o facă și singură venise aici. Piloții se și urcau în avioane. Cineva împărțea elevii, în trei grupe; trebuia și ea să meargă acolo, să fie repartizată la unul din cele trei Puncte. În umbra hangarului, pe o masă lungă, fusese orânduit bufetul. Câțiva din invitați erau acolo și ciocneau paharele. Îl văzu pe Vladimir, ieșind în costum de zbor din mijlocul lor; se repezi spre el, cu genunchii împiedecați, gata să cadă.

— Ce-i, mică Scufiță Roșie?

Văzând că ochii ei aveau acum altă expresie și că gura îi rămăsese cu buzele întredeschise, parcă rugătoare, îi luă mâinile, îngrijorat. Manuela tremura.

— Dar ce ți s-a întâmplat?

Ea nu putu spune nimic. Ar fi vrut să-și lase capul pe pieptul lui, să-și ascundă fața, să se adăpostească. Se gândi că ar da orice să fie acum în altă parte, departe de câmpul acesta, numai cu el.

„Aș face tot ce mi-ar cere. M-aș dezbrăca în fața lui, nu mi-ar fi rușine să mă vadă goală, dar nu îndrăznesc să-i spun că mi-e frică de zbor.”

Ridică ochii:

— Dacă trebuie să zbor… îngăimă.

Apoi se opri. Firește că trebuia să zboare, de la asta nu se putea opri. Își simți combinezonul: de aceea se îmbrăcase așa, ca să zboare. Și dacă acum era lângă omul acesta, dacă adesea fusese împreună cu el, pentru că trebuia să zboare se întâmplase așa.

— Aș vrea, îngăimă, te-aș ruga, iartă-mă!… să zbor cu dumneata!…

Nu mai îndrăznea să-i spună „tu”. Și când spusese „să zbor cu dumneata”, avusese senzația că i se oferă, că se aruncă, fără rezerve, în brațele lui.

El ar fi vrut s-o mângâie; simțea acum, arzătoare, dorința să fie tandru cu ființa asta ciudată, care îl privea speriată; dar nu era timp de gesturi tandre.

— Nu fi proastă! o mustră.

În clipa aceea se și gândise la generalul Baroncea, și la ce putea fi adevărat în temerile lui. O clipă se simți îndemnat să fie aspru; fu împăciuitor.

— Rămâi de o parte! îi spuse. Am să scot avionul meu; am să iau câțiva elevi, apoi la urmă te iau și pe tine.

Din clipa asta, Manuelei continuă să-i fie tot frică, dar o frică localizată într-un foarte ascuns loc al ființei ei, ca un grăunte rece, nu știa unde, deși îl simțea apăsând-o. Deasupra o cuprinse o liniște molatică. Auzea și vedea totul ca de după un văl care tremura.

Primii trei plecați se și întorseseră și acum, stăpâniți de o veselie nervoasă, descriau cu gesturi și cu cuvinte încălecate senzațiile din timpul zborului. Din cei douăzeci de elevi, numai câțiva zburaseră până atunci. Aceia aveau un aer de superioritate care îi făcea să pară nepăsători.

Avionul lui Vladimir fu scos din hangar. Nu se deosebea de celelalte trei; era un „Alcyon” mic, de școală, cu aripa joasă, vopsit însă în albastru deschis, culoarea cerului. Pe fuselaj, în dreptul carlingei, Manuela văzu pictată monograma lui Vladimir, același model de pe cămăși și semnul acesta îi făcu avionul familiar.

Ca să nu înceapă cu ea, Vladimir luă unul după altul doi elevi. Când ateriză a doua oară și înțelese că i-a venit rândul, Manuela simți în sfârșit unde era grăuntele rece care îi apăsase ființa: era, greu ca o nucă de plumb,

sub sânul stâng, între inimă și piele. Avea senzația că dacă l-ar fi căutat cu mâna, l-ar fi găsit.

I se arătă cum să pună piciorul pe aripă, de unde să se țină ca să încalece peste bord, să ajungă în carlingă. Făcu totul foarte ușor, poate doar mai repede decât ar fi trebuit. O înconjură imediat un miros călduț, de vâpsea, de benzină și de cauciuc încins. Vladimir se ridică de la spate să-i arate palonierul, manșa și maneta de gaze.

— Să nu le atingi, dar fii atentă la el.

Apoi o întrebă:

— Ești gata?

Făcu semn din cap: da, și se apucă cu mâinile strâns de bordura carlingei. Se feri să privească afară. Auzi huruitul motorului întărindu-se; o vibrație nouă cuprinse podeaua carlingei; o simți transmițându-i-se, cu o furnicătură măruntă, sâcâitoare, în picioare, de acolo mai sus și i se păru că și grăuntele de plumb de lângă inimă începe să vibreze. În clipa următoare avu, cu nesiguranță, senzația mișcării, a unei mișcări dezordonate. I se părea că avionul se smucește, căutând prin iarbă drumuri cotite și că, din spate, pilotul se necăjește să-l strunească. Câteva hopuri o făcură să-și simtă greutatea în scaun; apoi hopurile se sfârșiră deodată – și în clipa aceea nu-și mai găsi nici greutatea. Chiar zgomotul motorului păru că se micșorează sau că devine mai muzical; senzația fu de liniște, fără ca teama să fi dispărut. Căci grăuntele de plumb de lângă inimă continua să vibreze, el singur rămas neliniștit.

Când teama fu biruită de curiozitate și aruncă o privire afară, văzu întâi aripa avionului, albastră, lucind în soare iar în fața aripei câmpul tălăzuindu-se dedesubt; stabilind prin aceste imagini raportul între pământ și avion, neliniștea o cuprinse iarăși, dar rămase cu ochii deschiși. Văzu, fără să înțeleagă ce sunt, figuri geometrice de diferite culori, unele mai mari, altele mai mici, ca un covor cubist, alergând dedesubt. Acum își regăsise greutatea, i se păru chiar că atârnă prea greu. Soarele îi trecu, cu viteză mare, prin fața ochilor. Nu putu înțelege că făceau un viraj. Câteva clipe văzu că avionul oscilează, că urmărește un drum nesigur și se sperie. Dar în clipa următoare, descoperi un lucru uimitor: dintr-o oglindă mică prinsă în față, în afara bordului, chipul lui Vladimir îi zâmbea. Se simți, deodată, în deplină siguranță. Ar fi vrut să se întoarcă, să-l privească direct, nu prin oglindă, dar nu îndrăzni încă să se miște, de teamă să nu strice

echilibrul avionului. Încântată de prezența lui, se apucă să cerceteze decorul din afara bordului.

Câmpul se vedea clar, dar mai departe neguri vinete îl acopereau, făcându-l să pară umbrit, deși soarele deasupra strălucea. Spre orizont, pământul se topea în neguri compacte. Într-un târziu descoperi în ceață turnurile orașului, șterse, cenușii și privind mai bine văzu case, piețe, parcuri și străzi, dar fu dezamăgită că totul apărea așa de neclar. Se sili să identifice locurile cunoscute; îi fu peste putință. Bănui doar că apa pe deasupra căreia zburau și în care soarele sticlea, trebuia să fie Colentina, cu lacurile ei, deși părea inexplicabil de mică. Apoi, bucuroasă de a fi descoperit dintr-odată atâtea lucruri, își întoarse privirea în carlingă. Avu liniștea să recunoască aparatele de bord și comenzile, despre care învățase la curs. Pe un cadran citi viteza: 140 km., pe altul înălțimea: 300 de metri. Crezuse că sunt mult mai sus. Urmări o bucată de vreme mișcările manșei; mai târziu, își luă îndrăzneala și puse mâna pe ea; din ochi întrebă pe Vladimir și el care simțise gestul, îl încuviință, zâmbindu-i binevoitor.

Manuelei îi plăcea huruitul egal al motorului și căldura care-i venea la picioare. În manșă simțea mișcările lui Vladimir, le urmărea, curioasă și încrezătoare, cu impresia că stă cu mâna în mâna lui. Ar fi vrut să meargă cât mai mult așa, dar pe de altă parte ar fi vrut să ajungă mai repede jos, să-și pună scufița roșie în creștet, fiindcă știa că de dimineață el o plăcuse cu ea. Acum, gândul că părul îi era ascuns în cască începea s-o chinuiască. Își ridică ochelarii. În spatele parbrizului nu simți niciun curent. Apoi își desfăcu legătura căștii, sub bărbie, și se întoarse să vadă reacția lui Vladimir. El nu observă cataramele fluturând; îi zâmbi ca și până atunci.

Crezându-se aprobată, se aplecă lângă parbriz și își scoase casca. Nu se întâmplă nimic rău; își simți doar părul pe la frunte fluturând, iar cel de pe spate, zbătându-i-se pe umeri. Fu sigură că îi stătea bine. Avea să rămână așa, cu riscul de a fi certată.

Zborul părea că ține de mult timp. Manuela era familiarizată acum și cu văzduhul, și cu avionul – se simțea aproape ca la ea acasă, ca într-un mic budoar, când motorul tăcu brusc și botul avionului se înclină spre pământ. Întâi se sperie, dar fu de ajuns să vadă chipul lui Vladimir în oglindă, ca să se liniștească. Marginea albă a aerodromului îi trecu fulgerător pe sub picioare și o clipă mai târziu, fără să-și poată urmări senzațiile, se pomeni pe pământ, cu avionul alergând zburdalnic prin iarbă înspre punct. Îndată ce se opri, Vladimir se ridică în spatele ei:

— Cum a fost?

— Bine; aș vrea să mai mergem o dată.

— Lasă, o să fie timp. Dă-te jos! Și dacă îți mai scoți casca altă dată, ai să zbori direct acasă!

Îi era parcă lene să se ridice; se întinse, cu o plăcere molatică. Mustrarea lui i se păruse inofensivă.

„Degeaba strigi așa!” îi spuse, în gând. „Nu mi-e frică de tine!”

Vladimir sări în iarbă și se îndreptă spre grupul de elevi din mijlocul aerodromului; sosiseră și ultimii, din zbor. Manuela se desprinse cu părere de rău din căldura carlingei; se ridică, apoi își scoase picioarele peste bord cu familiaritate, cum s-ar fi dat jos din patul ei. Rămase câteva clipe deasupra aripei, rezemată de fuselaj, să-și caute oglinda în buzunarul combinezonului. Vladimir se întorcea.

— Hei! Aici ai găsit să te pictezi? îi strigă. Dă-te numaidecât jos!

Servanții duceau avioanele spre hangar. Automobilele invitaților plecaseră. În liniștea care se lăsase peste câmp, sub soarele ridicat sus, aerodromul părea mai mare.

— Un aerodrom fără motoare e foarte trist! spuse Manuela. Și se miră că îi fusese odată teamă de huruitul lor.

Vladimir n-o auzi; ridicase capacul micului compartiment din spatele carlingelor și căuta ceva în fundul lui. Veni lângă el.

— Azi ai fost foarte drăguț! îi spuse, mai mult ca să se alinte, decât să-și arate recunoștința.

— Du-te și te dezbracă! îi porunci el, văzându-și de treabă mai departe. Plecă îmbufnată spre hangar.

Îl mai văzu, când era gata de plecare. Elevii ceilalți se îndreptau spre autobuz. Vladimir își punea cravata, într-o oglindă, în fundul hangarului gol. Își făcu drum pe lângă el.

— Dă-mi te rog voie să mă pieptăn!

— Ai oglindă dincolo. De ce te bagi în picioarele oamenilor? Au să vină mecanicii să te dea afară din hangar.

— Sper că n-ai să-i lași tu.

Îi zâmbi, dezarmat. Apoi, ca să se răzbune:

— Azi-dimineață aveai mai puțin curaj.

Un val de furie o străbătu.

„Du-te naibii!” vru să spună.

El se întoarse și o văzu privindu-l provocator, pe sub gene, cu buzele umede, resfrânte în afară, într-o fermecătoare strâmbătură. Fu dezorientat.

— Spune-mi, ce ai de copil și ce de, de… curtezană? o întrebă, apucându-i umerii.

Ea se roși:

— Mă înveți cuvinte noi, zise, privindu-l cu aceiași ochi, însă cu altă căutătură.

După o clipă, urmă:

— Totuși, ești foarte drăguț!

Și, reîncepând să-și pieptene părul, cu mișcările ei obișnuite, lungi:

— Ăsta e de altfel hazul tău, să nu știu niciodată ce cuvânt ai să mai spui!

Vladimir se întoarse să-și termine nodul cravatei. După câteva mișcări de pieptene, Manuela se gândi la prima lor convorbire, în amfiteatru – și-i veni să râdă.

— De ce râzi?

— Mai ți-aduci aminte ce spunea generalul?

— Nu; despre ce?

— Despre fetele care se înscriu la pilotaj. El se întoarse, clipind nedumerit.

„Greu înțelege, Doamne! Ah, uneori face impresia că-i tare prost!” își spuse Manuela. Și-apoi, fără să-și dea seama de unde îi vine curajul, înmărmurită de îndrăzneala ei, urmă cu voce tare, privindu-l în ochi și râzând ca de un lucru de care într-adevăr trebuie să râzi:

— Știi, încep să cred că generalul are dreptate.

I se păru că a spus ceva atât de îndrăzneţ, încât spaima îi paraliza orice mișcare. Nici măcar ochii nu mai putu să-i desprindă din ochii lui și rămase așa, cu râsul împietrit pe buze. Vladimir se întoarse spre oglindă:

— Du-te la autobuz! îi porunci. Ai să rămâi pe jos.

IX

Gaița veni într-o fugă din lungul străzii, se opri o clipă în portiță să-și tragă răsuflarea, apoi făcându-și vânt pe treptele de ciment, se rostogoli în ușa lui Amedeu.

— Domnu Amedeu! Domnu Amedeu! pițigăi, silindu-se să tragă în jos clanța prea puternică pentru ea.

De dimineață dăduse o bură de ploaie; acum, spre prânz, cerul rămăsese încă acoperit, răspândind prin subțirea pătură de nori o lumină difuză, odihnitoare, împletită parcă din raze violete și portocalii și trecută printr-un dens filtru fumuriu. Amedeu își mutase tronul între ferestrele dinspre stradă și, așezat solemn, ca în fața unei săli pline de curteni, cetea într-o carte mică, cu coperțile albastre. În ferestre, vântul făcea să se legene grațios ramurile unui piersic înflorit.

— Domnu Amedeu! țipă iarăși Gaița, de afară. Și, neputând deschide clanța, începu să bată cu pumnul în ușă.

Venea, ca de obicei, să-i dea lui Amedeu raportul asupra întâmplărilor din cartier. Amedeu luă un creion și un carnețel de pe marginea ferestrei, își notă cu grijă pagina la care ajunsese, închise cu solemnitate cărțulia, ca pe o Evanghelie, se duse s-o așeze în dulapul cu haine de lângă baldachin, încuie, și după ce băgă cheia în buzunar veni să-i deschidă Gaiței, nu înainte de a-și potrivi lavaliera în oglindă.

Gaița i se rostogoli peste picioare.

— Domnu Amedeu, începu, gâfâind, ținând capul pe spate ca să-l poată privi pe sub bretonul prea lung, căzut în ochi, pe Nenea Mișoi-Colosalul și pe Bursuc i-a dus la secsie.

Amedeu se întoarse liniștit și se așeză pe tron.

— Se zice „secție”! o îndreptă.

Gaița veni în fața lui.

— I-a prins la furat gogoși, domnu Amedeu. A venit domnu Luca-Porumbelu și i-a scăpat, dar până să scape, domnu șef de la secsie i-a pus să

care cartofi.

— Ce să facă?

— Să care cartofi în beci.

— Ce înseamnă asta?

— Eu nu știu bine, da zice cineva că dacă te trimite la cărat cartofi e rău; că în beci nu sunt cartofi. E un sergent cu vâna de bou, și-ți pune sacu la spinare, da’ gol, fără cartofi, și-ți cară cu vâna în sac până nu mai poți.

— Dacă au furat gogoși…

— Ei n-ar fi furat, dar Gogoșăreasa n-a mai vrut să le dea pe datorie; a spus că nu le mai dă, până nu plătește domnu Luca-Porumbelu, ce-a rămas din urmă. A fost și la regie, la dumnealui, să ceară banii: „Dă-mi, dom’le Luca, să mă rog lui Dumnezeu să-ți meargă bine cu tutunul. În contrar te reclam la parchet!” Domnu Luca a gonit-o. Nenea Mișoi-Colosalu a spus: „Las’ că te aranjez eu!” Și-a aranjat-o, da’ și pe el l-a aranjat domnu șef!

— Câte gogoși au furat?

— Asta nu se știe. Nenea-Mișoi e dibaci; și-așa, mare mirare că l-a prins! Dumnealui se agață de tramvai la remorcă și când trece tramvai pe lângă cazan aruncă undița și prinde gogoașa de pe foc. Bursucu stă la colț, unde cotește tramvai, să-i facă semn dacă nu-i cineva pe trotuar; pe urmă împart gogoșile pe din trei.

— Cu cine?

— Între ei doi: Bursucu una și Nenea-Mișoi două, că el face treaba mai grea.

— Și cum i-a prins?

— Ceasu’ rău, domnu Amedeu! Să vedeți: azi-dimineață, Nenea-Mișoi a trecut de două ori și a mers bine: a luat patru gogoși. Că se lăcomise: dacă a văzut că Gogoșăreasa nu simte mișcarea, a pus un undițoi mare, cu trei cârlige. Gogoșăreasa e mioapă. Undițoiul prinde, când una, când două – odată zice că a prins și trei, câte una de cârlig. Da’ azi, Nenea-Mișoi s-a pripit, și-a scăpat undița strâmb, a agățat tava de toartă și-a tras-o cu totul de pe scăunel. Capu sforii, Nenea-Mișoi îl ține legat de curea; tava a luat-o la goană pe trotuar, după tramvai. Zice că a fost un râs pe toată strada, cum săreau gogoșile din tavă și tava făcea o gălăgie de au crezut oamenii din tramvai că Doamne ferește! cine știe ce s-a întâmplat. La colț, a prins de veste malipulantu și-a oprit tramvai.

— Manipulantul! o îndreptă Amedeu. Gaița înghiți un nod de nedumerire și urmă:

— A venit Gogoșăreasa cu sergentu. Nenea-Mișoi o sfeclise, a dat să fugă, da’ până să taie sfoara, sergentu l-a prins.

— Și Bursucu unde era?

— Bursucu se luase după dâră și aduna gogoșile de pe trotuar.

— Acuma unde s-au dus?

— Pe Bursuc mi se pare că îl mai bate o dată acasă. Lui Nenea-Mișoi i-a dat domnu Luca-Porumbelu bani să meargă la cofetărie, și după-masă la cinematograf. Domnu Amedeu, acu trebui să mă duc, să legăn fetița, că mama are treabă, da’ când scap, vin să vă mai spun. Dacă îl văd pe Bursuc, îl întreb câți cartofi a cărat la secsie; pe Nenea-Mișoi să-l întreb? Nu-l întreb, că mănânc bătaie.

Gaița se repezi la ușă, se agăță de clanță și-și făcu vânt afară; Amedeu o auzi tropăind pe sală, apoi rostogolindu-se pe treptele de ciment.

— Greșesc cei ce-o lasă pe Gogoșăreasa să facă gogoși în mijlocul străzii! Iacă încă o ispită încuviințată de lege, în fața unor copii care nu pot deosebi binele de rău! declamă, cu mâna ridicată, cum ar fi adresat juriului concluzii, la sfârșitul unei pledoarii.

Apoi reveni la îndeletnicirea întreruptă. Descuie dulapul, luă cartea, căută în carnețel numărul paginei la care se oprise, și așezându-se pe tron, între cele două ferestre mari, reîncepu lectura.

Era o carte apărută de curând, povestea raidului lui Lindberg peste ocean, scrisă de el însuși. O luase de la Manuela. El nu cetea decât piese de teatru, dar le cetea pe toate câte le putea găsi. Umbla pe la anticari, răscolea rafturi învechite și cum descoperea o piesă, se apuca, pe nerăsuflate, s-o cerceteze. Afară de aceste lecturi îl mai interesa o revistă de știință popularizată care îl ținea la curent cu ultimele invențiuni și descoperiri.

Cu atenția îndreptată spre lucrurile mici, îi scăpase această întâmplare mare, raidul lui Lindberg, despre care nici nu auzise. Văzuse cartea pe cămin și o deschisese la întâmplare. Străbătând distrat câteva pagine, înțelesese că e jurnalul unuia care se pregătea să treacă în zbor oceanul Atlantic, de la New York la Paris.

— E un nebun! spusese. Sau un cabotin! Să fii capabil de o asemenea înscenare, și s-o mai și scrii!

Luase cartea, s-o răsfoiască, să vadă sfârșitul acestei înscenări. Dar acum, pe măsură ce întorcea paginele, începea să înțeleagă că lucrul se întâmplase așa cum fusese proiectat, că nu era o înscenare, că omul pornise de la New York și se avântase cu adevărat deasupra oceanului.

— E de necrezut! De necrezut! murmura, întorcând paginele, nervos, stăpânit de o neliniște din ce în ce mai chinuitoare.

Ținea cartea ca pe o placă de fier înroșit. Îl ardea; îi ardea mâinile, ochii, respirația. Se întâmpla, în fața lui un lucru nemaipomenit, o minune tot atât de mare ca minunea învierii lui Isus, mai mare chiar decât aceea: un om singur deasupra oceanului Atlantic!

— Cum am putut să-l nedreptățesc?! murmura. Cum am putut să-l cred cabotin! Doamne, nu mă pedepsi că am păcătuit împotriva acestui înger al tău!

Străbătu paginele aproape în delir. Când coasta Irlandei apăru în ochii aviatorului, Amedeu se opri din citit, gâfâind și o clipă își lăsă cartea pe genunchi. Simțea în ochi, în oase, în plămâni, în nervi, oboseala celor 30 de ore de zbor ale lui.

— Doamne Dumnezeule! murmură.

Și, după un timp, zăpăcit cu creierul turtit de emoție, iarăși se apucă de citit, gâfâind.

Străbătu, cu inima înecată în clocotul sângelui, sudul Angliei, traversă Canalul Mânecii, ajunse la Cherbourg, pe coasta Franței.

— Sfinte Dumnezeule! murmura, cu buzele arse de febră! Iată-l c-a ajuns! Apoi, deodată, lăsă cartea și se ridică, electrizat.

— Isuse Cristoase! exclamă. În timp ce această minune se întâmplă, lumea își vede nepăsătoare de treburile ei!

Absorbit de poveste, el o scotea din trecut, uita situarea ei în timp – avea impresia că faptul se petrece acum, și că el fusese martor la drumul acestui erou. Se repezi la telefon, să-și anunțe cunoștințele, să-i facă părtașii extraordinarei întâmplări.

— Unul, Lindberg, un aviator, un erou, a zburat de la New York peste ocean, în Europa! E măreț și înspăimântător!

Dar făcând pașii dintr-o parte în alta a camerei, se lovi de realitate și își reveni. Se opri, în mijlocul încăperii, cu mâna la tâmplă, gâfâind.

— Mamă-Doamne! Dar asta s-a întâmplat de mult și eu n-am știut! Am fost străin de această minune! Nu mă voi putea mântui nici la ziua de apoi!

Abia târziu se potoli. Se simțea frânt de emoție. Aerul de primăvară care venea pe ferestrele deschise i se părea rece; le închise și luându-și o pătură în spinare, se așeză pe tron, unde rămase mult timp, tremurând încetișor, ca un câine zgribulit. Uită de masă; nu-i era foame. Mai târziu nu-i mai fu nici frig, fiindcă, aproape desfăcut de materie, nu-și mai simți trupul. După o

vreme, soarele, ieșind din nori și trecând încet pe deasupra casei, trimise în cameră, pe ferestre, două dreptunghiuri de lumină care înaintară, treptat, spre mijlocul încăperii, făcând un decor somptuos tronului aflat la mijloc.

Trezindu-se parcă dintr-un vis, Amedeu reluă cartea și continuă s-o citească, în aparență liniștit; valuri de emoție îi înecau însă sufletul, apoi se materializau, i se ridicau din coșul pieptului în gât, sufocându-l. După un timp, literele începură să-i joace în lacrimi, dar citi până la sfârșit. Ajunse, odată cu Lindberg, noaptea, deasupra Parisului scăldat în lumini. Căută aeroportul Le Bourget, îl descoperi, făcu un viraj larg pe deasupra lui, apoi ateriză.

Lacrimele începură să-i curgă pe obraz. O sută de reflectoare și farurile a o mie de automobile luminau aeroportul de jur împrejur, cum nicio scenă din lume nu fusese luminată vreodată așa, pentru vreun actor. Zece mii de capete se vedeau, se ghiceau, în întuneric, ca într-o sală de spectacol, așteptând. Și dacă aviatorul tăie contactul, oprind motorul, ca la lăsarea cortinei – când spectatorii entuziasmați se ridică aplaudând – mulțimea năvăli pe aerodrom, înnebunită, delirând. Amedeu însuși era cuprins de delir:

— Sfinte Dumnezeule! îngâna.

Nu mai vedea literele, nu mai înțelegea nimic, dar nici nu trebuia, fiindcă simțea totul. Se simțea el însuși ridicat pe sus de mulțimea înnebunită, purtat pe brațe, din om în om, pe deasupra capetelor, pe acest bulevard viu, drumul celei mai mari glorii de care avusese parte vreodată un muritor. Și aclamațiile nu mai conteneau, și mulțimea tot se mai revărsa, nesfârșită, zeci de mii de oameni în delir și reflectoare tot mai multe se aprindeau.

Amedeu lăsă să-i cadă cartea din mâini. Aripele unei orătănii se izbiră în geamul dinspre curte; nu auzi. O găină neagră sărise pe bordura de cărămidă a ferestrei și privea cu ochii ei roșii înăuntru. Era ora când de obicei Amedeu dădea boabe la pasări, dintr-un săculeț aflat sub pat. Acum uitase pasările și găina venea să vadă de ce.

Amedeu alunecă încet, după cartea care îi căzuse și se pomeni în genunchi, la picioarele tronului.

— Doamne Dumnezeule! murmura, cu ochii în gol.

Găina îl urmări, cu ochii ei roșii, înclină capul pe o parte, apoi pe alta, neînțelegând ce se întâmplă. După câteva clipe, văzându-l că nu mai mișcă, începu să cotcodăcească încet, neliniștită, frecându-și ciocul de geam.

X

După ce terminau zborul, în așteptarea autobuzului, elevii de la pilotaj ieșeau în șoseaua mare, unde se opreau la „Stai-Neică”, un fel de cârciumă-restaurant frecventată de automobiliști. Mici chefuri economice le îngăduiau să danseze după patefon, pe veranda restaurantului. Manuela sfârși prin a se împrieteni cu toți: atmosfera de pe aerodrom nu îngăduia nimănui să rămână rezervat. Ea îi însoțea deci uneori, și aici, ca să bea laolaltă cu ei un pahar de vin care nu-i plăcea și să danseze cu fiecare pe rând. Dintre fete, mai îndeaproape o cunoscu pe Iosefina, subțire, poate prea înaltă, brună, cu o piele mată, uscată, cu ochii nu prea expresivi, ca și această piele, deci nu frumoasă, dar foarte veselă și mai ales, cuceritor de prietenoasă. Iosefina era tot timpul împreună cu Rafail. Doar ceva mai înalt, el îi semăna, nu numai ca înfățișare, dar și în gesturi și chiar în felul de a vorbi.

— Multă vreme am crezut că sunteți frați, le spuse Manuela, uimită de asemănarea lor.

Ei râseră, ținându-se cu brațele pe după mijloc.

— Nu suntem frați, dar ne avem ca frații!

La început, tonul cu care fuseseră pronunțate aceste vorbe și privirea pe care și-o aruncase unul altuia, i se părură vulgare, ca și acest fel de a se ține tot timpul înlănțuiți, cu mâinile pe după mijloc, cum crezuse că umblă numai servitoarele cu ordonanțele, dumineca, în Cișmigiu.

Iosefina urma facultatea de farmacie; își pregătea examenele, lucra într-un laborator iar seara se ocupa de gospodărie. Singură în București, stătea într-o odăiță, la ultimul etaj al unei case mari de lângă liceul Lazăr. Rafail era student în ultimul an la medicină; avea un fel de clientelă modestă, pe care o vizita la domiciliu, îndeosebi pentru injecții, plătite cu douăzeci de lei. Locuia într-o cameră asemănătoare, pe același coridor cu Iosefina.

Într-o zi, Manuela trecând cu Iosefina pe bulevardul Elisabeta, urcă să-i vadă locuința.

— La mine nu-i încă aranjat, îi spuse fata. Te rog numai o clipă să stai pe sală, până strâng puțin.

Era unul din coridoarele acelea înguste, cu lumină puțină și cu multe uși, dincolo de care locuesc oamenii cei mai feluriți. Manuela se gândi la casa lor și-i fu rușine de o bunăstare pentru care nu trebuise să facă nimic. În clipa asta se simți vinovată de bogăția ei, așa cum se mai simțise în ziua când bănuise sărăcia lui Amedeu.

Iosefina își pusese peste rochie un șorț sur, ca de bucătăreasă, și ieși, cu o găleată în mână, să aducă apă de la cuvetă.

— Nu-i aranjat de tot, dar poți să intri, îi spuse.

Camera era atât de mică, încât, în afară de divanul aflat în colț și de un scrin în fața lui, abia mai aveai pe unde să mergi. Pe un scăunel, în spatele ușii, folosindu-se de o plită electrică, Iosefina își pregătea dejunul, în zilele când nu-i ajungeau banii să mănânce în oraș.

Manuela zări în cui, deasupra patului, o pijama bărbătească; la început lucrul o miră, pe urmă se gândi că putea fi totuși pijamaua Iosefinei. Văzând-o la ce privește, Iosefina, care intra cu găleata, întinse mâna și luă pijamaua de pe perete, ca s-o ascundă sub cuvertura patului.

— Așa își întinde Rafail lucrurile, peste tot! spuse, mai mult cu îngăduință decât cu necaz.

Manuela o privi, zăpăcită. Sângele îi veni deodată în obraz. Iosefina căuta ceva în scrin și nu văzu turburarea ei. Continuă, cu un ton natural:

— Iarna doarme aici, e mai cald; peste vară dorm eu la el. Camera lui e după colț, are fereastra la Nord; n-o bate soarele.

Manuela își aminti vorbele lor, „Ne avem ca frații”, și o clipă le regăsi același înțeles vulgar de la început.

— Tu, tu și cu Rafail… întrebă încurcată, căutându-și cuvintele. Iosefina surâse, amuzată de turburarea ei.

— Voi… vă culcați într-un pat?

— Dar sigur! Ce găsești în asta anormal? Am crezut că-ți închipui.

— Și… vru să continue Manuela. Dar sângele îi veni iarăși în obraz. Iosefina o ajută, completându-i gândul, râzând, cu un accent afirmativ:

— Și; firește!

Apoi, se apropie și-și lipi, aproape matern, obrazul de al ei.

— Ești o mică fată naivă și proastă! o mângâie. Când ai să iubești un om, ai s-o faci mai iute și mai ușor decât bănuiești!

Manuela scutură capul, speriată de gândul pe care Iosefina i-l strecura în cuget. Ea coborî scările cu obrajii arzând. Afară, departe de obiectele care concretizau acest fapt turburător, camera, patul, pijamaua lui Rafail, departe de zâmbetul și de confirmarea Iosefinei, ea se liniști, dar nu putu uita niciun amănunt. Fu prima dată când se îndoi dacă trebuie să se destăinuiască Majenei. În sfârșit îi vorbi:

— Oh! Nu te uita așa la mine, Majeni! Nu mi s-a întâmplat nimic Dar vreau să te întreb pe tine: dacă o fată stă într-o casă cu un bărbat…

Ezită:

— …dacă doarme într-un pat cu el.

— Manuela!

— Nu mă certa, Majeni! Te întreb, ca să-mi spui tu; trebuie într-adevăr să se întâmple…

— Când doi oameni se căsătoresc, lor le este totul îngăduit.

— Dar dacă nu sunt căsătoriți, dacă îi oprește ceva, dacă n-au bani sau dacă uită de căsătorie. Dacă nu exista căsătoria, vreau să te întreb Majeni, dragostea, dragostea singură, fără obiceiurile oamenilor, fără reguli și legi, trebuie să ducă la asta?

Iată o întrebare la care mamele nu știu să răspundă.

De atunci gândurile continuară s-o chinuiască pe Manuela. O pubertate târzie și o viață trăită viu, trepidant, fără lascivități, o făcuseră să nu mediteze asupra funcțiunii femeiești a corpului ei. Ignora chiar scopul pentru care era cochetă. Și-apoi, cochetăria e o pornire independentă de alte simțăminte. Cochete sunt și acelea care niciodată nu se simt și niciodată nu ajung femei.

De atunci se privi altfel în oglindă. Un fapt despre care altădată avea bănuieli vagi și care niciodată nu-i stăruise în minte, acuma se concretiza până la a-și imagina în amănunte mecanismul lui și funcțiunea presupusă, a organismului ei. Câteva zile îi fu rușine să se vadă împreună cu Iosefina și cu Rafail, iar prezența lui Vladimir, mai ales în apropierea impură a celor doi, o făcea să-și simtă, cu teamă, sensul vinovat al corpului ei.

Nu o stăpâni niciun moment sentimentul de oroare, dar avu mult timp pe acela de neliniște și de teamă. Pe urmă impresiile se sedimentară; un vag simț de curiozitate rămase dominant.

Privindu-i uneori, pe Rafail și pe Iosefina, cum mergeau înlănțuiți pe marginea aerodromului, sau cum dansau, ea revedea patul ei și pijamaua uitată în cui. Apoi își amintea vorbele lui: „Ne avem ca frații”, în timp ce, în

camera aceea mică îi dezbrăca în gând, încercând să-și închipuie cum se producea dragostea lor. Într-o vreme, curiozitatea fu gata să întreacă pudoarea ca ea s-o întrebe asta pe Iosefina, dar o opri teama că poate Iosefina ar fi aceea care s-ar rușina.

Cu Vladimir se vedea, pe aerodrom, în fiecare zi. Rolul lui îl obliga să fie întotdeauna rezervat. Uneori, când ea avea ora de zbor după-amiază, îl aștepta pe marginea șoselei, până ce toată activitatea se termina. El venea mai târziu și plecau împreună spre oraș, pe jos. Avea un automobil mare, albastru, un „Rolls-Royce”, de care se folosea rar. Pe Manuela evita s-o ia atunci, sau dacă totuși o lua, o lăsa în marginea orașului.

— E un automobil cu reputație proastă, îi explica. Te asigur că nu sunt eu vinovat. Dar, dacă pe mine mă cunosc o sută de oameni, automobilul mi-l cunosc două mii. Și fiindcă e un „Rolls-Royce” cu eșapament exterior, nichelat, niciunul din aceste două mii de cunoștințe ale automobilului nu poate crede în seriozitatea omului de la volan. Nu face să fii văzută într-o astfel de societate. Pentru o fată, automobilul unui bărbat e cu atât mai compromițător, cu cât are un număr mai mare de cai.

Manuela își închipuia totuși că alte motive îl îndemnau să se poarte așa. Uneori ar fi vrut să-i spună: „Nu-mi pasă de reputația mea!” Dar îi era teamă de gravitatea vorbelor, și mai ales de zădărnicia lor, deoarece își închipuia că altă eschivare le va urma.

De două luni de când îl cunoștea, el îi telefonase adesea, dar nu se gândise să-i dea numărul lui de telefon. Din mândrie, ea nu-l întrebase. Căutase în carte și la Antal găsise numai un preot. Poate avea telefonul pe alt nume, sau poate îl ținea secret. De multe ori, neliniștită că el nu o cheamă, ar fi vrut s-o facă ea. Atunci se hotăra să-i ceară numărul; pe urmă se gândea că era mai mare satisfacția să se lase căutată de el, fie după oricâte așteptări. În afară că nu-i cunoștea felul de viață pe care o începea după ce se despărțeau, se simțea foarte bine cu prietenia lui. Vladimir păstra față de ea același ton autoritar, dar adesea avea gesturi tandre, de îndrăgostit. Își dădea seama că el nu era de multe ori în același fel. Când în amurg plecau pe jos spre oraș, câteodată jumătate din drum o certa:

— Dacă generalul te-o vedea odată urcându-te în avion cu capul gol, o să te dea afară de la zbor!

— Ei bine, aș vrea să stau și eu odată față în față cu generalul ăsta al tău. Să vedem ce-ar mai zice când m-aș uita în ochii lui?!

— Continui să fii încrezută.

— Cred că am de ce.
— Cunosc un om care pentru vorba asta te-ar disprețui.
— Cine?
— Eu.
— Și de ce?
— Fiindcă sunt unul care, în afară de ochii tăi frumoși, mai cunosc și dulcea prostie a ta.
Manuela își mușca buza, înciudată. „Cum de-l suport?” se întreba. Pe urmă îi venea să râdă: „Să-l ia naiba! Cred că știe ce spune.”
În vocabularul lui Vladimir, când vorbea cu ea, cuvântul „prostie” nu avea de altfel un sens insultător. Uneori reprezenta aproape o tandrețe.
Câteodată mergeau alături, serioși, discutând probleme tehnice, în legătură cu zborul. Acum Manuela înțelegea mai mult, dar, când din întâmplare umerii lor se atingeau în mers, ar fi preferat decât să-l asculte, să-l simtă lângă ea.
Într-unele seri se opreau la „Stai-Neică”, să bea câte un păhărel de Madera. Manuela, pe care băutura o îmbujora, ar fi vrut să-l vadă o dată amețit, dar el nu-și ieșea niciodată din gesturile lui. Mai degrabă îl îmbătau câmpul, cerul, copacii, florile, pe care se oprea să le privească îndelung. Se așezau uneori pe marginea șoselei și urmăreau soarele apunând. În lumina roșiatică, Vladimir vedea chipul Manuelei arzând; albul corneei îi făcea ochii fascinanți.
— Ești minunat de frumoasă! murmura, privind-o cu un aer ciudat, parcă nedumerit.
Într-o zi îi spuse:
— Lângă tine mă simt mai tânăr. (Apoi:) Poate că și sunt. (Iar după o clipă:) Dar nu atât, cât să-mi iau dreptul să te sărut. (Și privindu-i buzele, pe care ea instinctiv le întredeschisese, roșii, lucind:) Cred că dacă aș face-o, aș înnebuni!
Pe Manuela, cuvintele acestea o turburară profund. Când era în liceu, jucând gajuri la o colegă, o sărutase un băiat; lucrul i se păruse întâi fad, pe urmă dezgustător. De atunci își apărase buzele cu sentimentul că atingerea altora le-ar pângări. O noapte întreagă vorbele lui Vladimir o urmăriră în vis. De atunci, începu să-l privească altfel și privirile îi fură mereu atrase, irezistibil, spre gura lui. Conturul buzelor lui îi deveni familiar, până începu a le dori.

Într-o seară, mergând împreună spre oraș, simți ca va trebui să se apropie de el; curiozitatea întrecuse măsura oricărei prudențe. Fusese prima zi caldă, la mijlocul lui iunie și îmbrăcase o rochie subțire de mătase, prin care trecea asprimea hainelor lui. El o ținea cu brațul pe după umeri, într-o îmbrățișare camaraderească. Între vila Minovici și capul șoselei Kiseleff, bucata aceasta de drum, de câteva sute de metri, era pustie: Numai câte un automobil trecea arar, însă în viteză prea mare ca să fie preocupați de el. De peste satul Herăstrău, dincolo de lacuri, răsărea luna, roșie, fluidă, aramă fierbând, cuprinsă parcă de convulsiuni ca și când actul răsăritului, ca al nașterii, cerea o ruptură dureroasă, acolo, în lumea astrelor, dincolo de orizont. Se opriră în marginea drumului, să o privească, uimiți și turburați, de culoarea ei impură. Dar înălțându-se, surprinzător de repede, desfăcându-se dintre copacii de pe orizont ca dintre niște liane, ca de sub niște brațe întinse pe un pântec arzător, luna își regăsi paloarea limpede de parcă atingerea cu cerul cast ar fi purificat lubricitatea ei de aramă. Manuela rămăsese ca la început, sub brațul lui care îi strângea umerii. Apoi încet, se răsuci, frecându-se de veșmintele aspre și ajunse în fața lui, îmbrățișată fără ca el să-și dea seama de felul cum o ținea.

Vladimir îi văzu, sub razele lunii, buzele lucind, întredeschise, ridicându-se spre el, chemându-l, irezistibil chemându-l cu freamătul lor.

Când simți că el se apleacă spre ea, cu gura aceea care de departe îi părea că arde, pe care o cunoștea ca pe gura ei, ea nu se gândi la ceea ce ar putea să înțeleagă din această sărutare, ci la ce va trebui să simtă el. Își aminti, obsedante, vorbele lui care o turburaseră și își chemă toată luciditatea să-i vadă turburarea. Gândul că atingerea buzelor lor avea să însemne un lucru extraordinar pentru el o încânta și singura plăcere pe care și-o dorea, prin care participa la acest act, era să fie martoră la satisfacția lui. Îl așteptă, cu ochii mari deschiși, luptându-se să străbată întunericul, să culeagă de pe chipul lui întreaga suită de senzații.

Dogorit de căldura obrazului ei, se aplecă spre ea, cu ochii închiși, aproape inconștient. Dar în cenușiul de sub pleoape, în noaptea cernută de gene, luciul ochilor ei străbătu întunericul și el îi simți privirile. Deschise ochii și văzu ochii ei, mari, privindu-l fix, mari peste măsură și, cu toată înfiorarea corpului ei uimit, lucizi. O clipă rămase nemișcat, apoi, revenindu-și, chipul i se destinse într-un zâmbet jumătate ironic, jumătate disprețuitor.

— Când am să iau ceva de la tine, spuse, lăsând brațul de după umerii ei să-i cadă, am să iau ceva mai mult decât voiai să-mi dai acum!

Ea nu se găsea vinovată cu nimic, totuși câteva zile se temu de privirea lui. Vladimir revenise îndată la atitudinea de la început, sever, câteodată copilăros și câteodată tandru, ca și când despre întâmplarea aceea ar fi uitat. Manuela se simțea pe de o parte liniștită, jignită pe de alta.

Odată, bănuind că în sufletul lui supărarea tot mai există – de fapt nu era supărare, ci o firească, o decentă măsură de prudență – îl întrebă, referindu-se în gând la întâmplarea de atunci și el înțelese la ce se referea:

— În definitiv, ce vină îmi găsești? De ce nu crezi că eu nu știu ce se întâmplă între noi?

— Poate că într-adevăr nu știi. Dacă vrei să-ți spun adevărul, nu știu nici eu și de asta mă socotesc vinovat. Dar, în niciun caz nu admit, în numele neștiinței tale, să faci experiențe lucide cu mine. La treizeci și cinci de ani, dacă vei fi străbătută de curiozități, ai să fii liberă să o faci cu un adolescent care să aibă vârsta ta de azi. Iar dacă din toată întâmplarea asta vrei să te alegi cu ceva, fii atentă la ochi; sunt momente când trebuie să orbești!

Ei își continuaseră astfel plimbările, între aerodrom și oraș. Uneori se opreau la câte un restaurant de pe șosea, ca să bea cu nevinovăție același mic păhăruț de Madera, și nu întârziau fiindcă a doua zi de dimineață trebuiau să plece în zori, la zbor. O ducea până în fața casei și se despărțeau. De fiecare dată Manuela era curioasă să știe unde pleca el; se simțea îndemnată să afle mai mult despre viața lui și câteodată regreta că nu îndrăznește să-l urmărească, după ce se despărțeau.

Dacă nu ajungea acasă prea târziu, îl mai găsea pe Amedeu sus, pe terasă, cu ușile deschise, ascultând la radio câte un concert. În hol, sub lampa de pe cămin, Majeni croșeta, nesfârșite benzi de dantelă fină. Trusoul Manuelei devenise ultima ei pasiune. Fiindcă nu se mai putea ocupa de fată, se ocupa de viitorul ei și o făcea cu fanatism. Zile întregi colinda magazinele căutând mătăsuri, stofe, olande, brocaturi și alte țesături. Fețe de masă somptuoase urmau să fie brodate, fețe de perne, cearșafuri, carpete se înșirau peste tot, pe fotolii, pe scaune, pe paturi, așteptând să fie grupate și puse la locurile lor în dulapuri. Manuela privea toate aceste lucruri cu indiferență, sigură pe independența ei. Câteodată, indignată de câte un lucru care era supărător împotriva gustului ei, spunea:

— Majeni, fiindcă văd că faci pregătiri să mă măriți, când o fi vorba de ginerele tău, te rog foarte mult ca măcar atunci să mă consulți.

De un timp, Amedeu o căuta tot mai des pe Manuela. Întreținea lungi discuții cu ea, voia să afle toate întâmplările de pe aerodrom, ca și când ar fi căutat să se pătrundă, de la distanță, de atmosfera lui. Ceruse toate cărțile de aviație pe care ea le avea și căutase altele, prin librării. Lectura lor îi lua întreaga zi. Când o întâlnea pe Manuela căuta confirmări.

— Crezi că dacă un om vrea să zboare, o întreba, poate să existe în organismul lui ceva să-l oprească?

Dacă în celelalte convorbiri păstra tonul teatral de totdeauna, despre aviație vorbea cu un aer chinuit, care îl oprea să pară artificial. Manuela nu căuta niciodată sensul subtil al întrebărilor lui. Îl lămurea, cu formule de la școală:

— Zborul cere în primul rând un organism sănătos.

— În afara sănătății, Emanuela, bolnavi sau sănătoși, crezi că există oameni care prin structura lor fizică, dar mai cu seamă prin cea spirituală, să nu poată zbura? Zborul cu toată explicația lui mecanică e un miracol. E un miracol nu prin faptul că o greutate oarecare se ridică de la pământ, ci prin acela că, odată ridicat, omul își păstrează caracterul lui de viețuitoare terestră, că se poate întoarce pe pământ și umbla, firesc, în mediul lui de la început. E un miracol că mai poate vorbi limba noastră, a celor ce l-am privit de jos. Crezi că la acest miracol putem participa toți? Crezi că natura nu ne împiedecă pe niciunul dintre noi?

— Sunt unii care cad, încercă să ia parte la discuție Manuela.

— Fapt neînsemnat! Căderea e tot o aterizare, în condițiuni brutale, bineînțeles, provocată de neatenție, de nedibăcie sau nu importă de ce altceva. Cel care cade trebuie ca mai întâi să zboare, deci să participe la miracol.

În librării, Amedeu găsi cărți despre tehnica zborului, dar nu găsi niciuna privitoare la filosofia lui.

— Și totuși, își spunea, nu există fapt mai răscolitor pentru mintea omenească, decât ridicarea de la pământ. Cei ce vor deschide sufletul omului care a zburat vor găsi nu o filosofie, ci poate o religie nouă…

Dar mai departe el nu-și putea urma gândul și rămânea dezorientat. Firesc, se întorcea la relațiile curente ale fenomenului. Mergând spre casă, adesea pe jos, spre cartierul lui îndepărtat unde îl chemau, ca niște faruri sonore, țipetele locomotivelor, își spunea că, în anii de după război, în lume nu se ridicase niciun artist mare, niciun geniu care să răscolească omenirea, niciun poet, niciun gânditor, niciun actor de seama celor pe care el îi

cunoscuse, dar omenirea era răscolită totuși, de aviatori. Ziarele aduceau în zori alte nume de zei, în fața cărora se închinau continente întregi: Levin, Byrd, Costes, Le Brix, erau numele unor necunoscuți care cu un singur gest intrau în eternitate. Niciodată o glorie nu fusese mai categoric și mai repede câștigată, în lume, decât gloria aviatorilor. Revedea momentul aterizării lui Lindberg la Le Bourget și delirul mulțimii, ca și la început. Îi dădea aceleași emoții zguduitoare.

— Doamne Dumnezeule! murmura, tremurând. O primire ca asta nu i-au mai făcut oamenii decât lui Isus Cristos, la Ierusalim!

Și fără să-și dea seama cum, fără s-o simtă, fără s-o înțeleagă, o hotărâre stranie își făcea încetul cu încetul loc în sufletul lui.

XI

La șase și jumătate ușile hangarului se deschideau și servanții scoteau, pe rând, cele trei avioane, aliniindu-le în iarba încă udă de rouă. Kaizerul trecea pe la fiecare pe rând, se urca în carlingă, controla comenzile, apoi punea să se învârtească elicea și dădea drumul motorului. Câteva minute până ce motorul se încălzea, în mers domol, stătea răbdător în spatele parbrizului, cu capul gol, cu ochii pierduți într-un colț al tabloului de bord, urmărind un gând foarte îndepărtat. Crescuse de mic între motoare, la arsenal. Lucrase la avionul lui Vlaicu, făcuse războiul între aviatori, zburase de nenumărate ori, în lipsa vreunui mitralior, și doborâse două avioane inamice, la Roman și la Tecuci. Era tot atât de blând pe cât de priceput. Când vreo neînțelegere se isca între mecanicii mai tineri sau când era chemat să îndrepte o stricăciune fără leac, Kaizerul privea lucrul dintr-o parte, neîncrezător, simulând într-un fel că i-ar fi teamă de el, își trecea dosul palmei peste mustățile mari, sure, și apoi deodată își repezea mâna acolo unde trebuia îndreptat. Ardelean, de pe la Apold, împrumutase în țară vorbă valahă iar în timpul războiului grai de moldovean, încât vocabularul lui era un amestec plin de pitoresc.

— Apoi no, măi frati-miu, cu mine nu-i de șagă! spunea dând înapoi lucrul, cu buba dibăcită. Că eu nu mi-s de azi de eri, mehalnic. Eu m-am fost născut într-un țilindru de motor.

Mai degrabă mărunt la statură decât potrivit, purta pe umeri, disproporționat, capul cu coama sură, cu nasul bine desenat, cu mustățile și cu barbișonul fostului împărat al Germaniei. La popota diviziei, la un sărac pom de Crăciun, în 1917, apăruse din spatele bradului, cu o manta ofițerească și cu o cască de uhlan, luate de la un prizonier, ca să declame, în numele împăratului, o spirituală cronică rimată, plină de aluzii cu haz, pentru care fusese foarte aplaudat. I se făcuse o primire într-adevăr împărătească – și dacă după serbare trebui să-și lepede îmbrăcămintea împăratului, rămase cu numele lui.

Și acum erau mulți care îi spuneau „Kaizerul”, cum i se spunea atunci; numai tinerii piloți, respectându-i și vârsta și priceperea, îl chemau pe numele lui, Moș-Ramură, neștiind că porecla îi plăcea mai mult.

La sfârșitul războiului ieșise din armată, cu o mică pensie și cu o bucată de pământ la Otopeni, unde izbutise să-și ridice o casă cu câteva odăi, pentru el și pentru nenumărații lui feciori. Dar de la Otopeni erau numai câțiva kilometri până la Băneasa și-acolo, de dimineață până seara, se auzea zgomot de motor. Kaizerul nu putu deci să-și uite meseria și fu un pensionar foarte necăjit. Când umbla pe la câte o treabă în curte, se oprea deodată, să prindă huruitul anormal al vreunui motor neîngrijit. Atunci clătina capul, certând cu glasul încetișor pe mecanic:

— Apoi, măi frati-miu, aista-i bun să-l pui la moara de foc, să tragă la piatră, să macini cu el, și-apoi nici când făină din cea faină, ci huruială pentru porci. Ho! păi oprește-l, măi blestematule, nu te-ar răbda sfinții din cer, că rozi oțelul de-a surda și prăpădești benzina Statului!

Apoi căina pe aviator:

— Alelei, neică neiculiță, care-i vrea acum să zbori! Cu râșnița aiasta, nu te mai întorci tu înapoi!

Uneori, motorul trimitea din depărtare o muzică limpede, care parcă se rostogolea, ca un sul, peste câmp. Atunci, chipul mecanicului se lumina de un zâmbet, mulțumire prea puțin încrețită în colțurile gurii, de invidie:

— Măi, care ești acolo! Din ce mamă și din ce tată deștepți ăi fi ieșit, că bine îl mâi!

Când află că în spatele casei lui se face aerodrom, obrazul Kaizerului se înroși.

— Ei iaca, frate-miu, una ca asta nici c-aș mai putea s-o rabd!

Și n-o răbdase. Devenise mecanicul școlii de pilotaj. Și generalul Baroncea și Vladimir îl cunoșteau din timpul războiului, așa că amândoi îl primiră ca pe un vechi camarad.

După ce-și încălzea motoarele pe rând și le încerca puterea cu gazele deschise în plin, Kaizerul se trăgea pe un scăunel, în ușa hangarului, ca să le asculte tuturor trei deodată mersul, cum își ascultă feluritele instrumente, un dirijor. El își botezase avioanele cu nume omenești: „Jenică” pe unul, „Mihalache” pe altul, iar pe celălalt „Țața-Leanca”, fiindcă la început motorul lui i se păruse năbădăios și Țața-Leanca era o lăptăreasă din vecini, la fel de năbădăioasă.

Ascultându-le mersul, conversa cu ele, uneori în șoaptă, alteori în gând:

— Jenică, nu te umfla! Băiatule ține-o încet! Așa, Mihalache, frate-miu, vezi că-i mai bine să faci cum zic eu? Hei, Țață-Leanco, dacă de la început te purtai cum se cade, aveai acum un nume mai frumos!

Alteori își nota observații, șoptindu-și-le pe sub mustață, confidențial, ca unul care singur trebuia să ia cunoștință de ele, să nu le audă și să le dea alt înțeles ceilalți de pe aerodrom.

— Mihalache are un tachet slăbit; la prânz am să-l dăscălesc. Sau:

— Țața-Leanca trage la ralenti; trebuie să văd ce-a pățit la carburator.

Erau și zile când câte unul din motoare mergea cu totul nesatisfăcător. După ce îl asculta, căutând să-și dea seama dacă nu judecă părtinitor, clătina capul și se scula, hotărât:

— Nene Jenică, spunea, pornind supărat spre avion, drag mi-i de tine, că și tu ești feciorul meu, dar așa nu-ți dau drumul la zbor.

Cam în clipa când pregătea ultimul motor, sosea și autobuzul pe aerodrom. Înainte de a alerga la vestiar, ca să-și îmbrace costumele de zbor, elevii treceau să-i dea bună dimineața și să-i aducă ziarele din oraș.

— Ce mai spune la gazetă, dragii mei? îi întreba ștergându-se pe mâini. Adevăratu-i că se iscă gâlceavă între muscali și japonți?

De mulți ani se tot vorbea de această gâlceavă, dar de izbucnit ea nu izbucnea. Kaizerul, încrezător în consecvența oamenilor, ca în motoarele sale, o tot aștepta.

— Hei! zicea. Dacă în loc de inimă omu' ar avea țilindru, în loc de plămân, carburator, și-n loc de creier, magnetou, apoi toate treburile din lume ar merge rotund ca la motor.

„A merge rotund” era vorba care arăta că un motor funcționa cum se cuvine. După ce elevii îl părăseau, Kaizerul ieșea înaintea lui Budih, șeful de pilotaj, să-i dea raportul, după regulele militărești ale aerodromului.

— Țâncu aista îi de-o seamă cu feciorul meu ăl mai mic și se chiamă că mi-i superior. D-apoi las' să creadă el asta, că-n sufletu' mieu, știu eu ce știu!…

Dar Budih nu ținea să se arate mai mare peste el. Nu-l lăsa niciodată să-i dea raportul, ci-i alerga înainte și-l lua de braț prietenește, pornind așa spre hangar.

— Ce-ți fac feciorii, Moș-Ramură? îl întreba.

Mecanicul îl privea, bănuitor.

— Da de care feciori mă-ntrebi dumneata? De cei de-acasă, ori de cei de-aici?

— De-ai dumitale, de-acasă, Moș-Ramură, păi sigur că de-aceia te-ntreb întâi.

Kaizerul clipea din ochi, înduioșat: „Se chiamă că-i bun la inimă, băiatul aista!” își spunea, privindu-l pe furiș. Apoi tare:

— Îs cu toții bine, mulțumesc dumitale.

— Ei, dar feciorii noștri?

— Aceia-s mai bine.

— Cum merge Țața-Leanca?

— Rotund!

— Mihalache?

— Rotund! Să n-ai nicio grijă de ei.

Luându-i vorba, elevii obișnuiau să spună acum, despre orice lucru-satisfăcător, că este rotund. Rotund era de pildă, prin deformare a noțiunii, un aterizaj reușit. Se mai spune că este rotund despre un film bun, despre o băutură, despre o frumoasă placă de patefon sau despre o întâlnire amoroasă cu sfârșit mulțumitor.

Pe urmă, ca o urmare logică, voiră să afle noțiunea contrarie.

— Moș-Ramură, dar când nu-i rotund?

— Atunci e cu colțuri. Adoptară și acest cuvânt.

— Cum a fost zborul ieri?

— Cu colțuri.

Asta însemna că instructorul, nemulțumit de elev, îi smucise manșa din mână, sau îi dăduse ghionturi prin palonier. „Cu colțuri” era o atmosferă turbure, o margine a aerodromului rău nivelată, de care toți se temeau, cu colțuri era patronul restaurantului din șosea, de când pusese taxă pe patefon, cu colțuri, în sfârșit, era generalul Baroncea adeseori, când venea înfuriat să constate că după două luni de zile niciunul din elevi nu devenise pilot.

Vladimir imprimase școlii un ritm lent. Niciun elev nu făcea mai mult de două zboruri într-o zi și hotărâse cu Budih, ca oricâte aptitudini ar avea vreunul, să nu i se dea drumul singur înainte de a fi împlinit o sută de aterizări cu „dublă comandă”.

— Bre, Budih, striga generalul, ce naiba ăi fi având tu, că te-am crezut mai săltăreț?! Bre, eu să fiu în locul tău, i-aș umfla cu pompa și-n două zile i-aș face piloți.

Apoi, privind siluetele fetelor care, în mijlocul câmpului, amestecate cu băieții, își așteptau rândul la zbor, devenea bănuitor:

— Ori, poate, hai, voi faceți dragoste aici, nu pilotaj? Ce zici Budih, hai, așa-i că din cauza fetelor stați pe loc?

Și ducându-se să-l caute pe Vladimir, la hangar, își arăta, strângându-l de braț, aceeași temere de la început:

— Fetele, bre, fetele, au să ne facă pocinogu'! Să vezi!

În afară de Manuela și de Iosefina, mai erau două fete la pilotaj; una din ele, Arabella, prea blondă pentru numele acesta, o miniatură de om, căreia, ca să ajungă cu capul afară din carlingă trebuia să i se pună două perne pe scaun, strivită de importanța misiunii lui, se amoreză din prima zi, și în cel mai mare secret, de Budih. Budih era scund și blond, ca ea; n-o descurajă nici înfățișarea lui, nici faptul că era căsătorit; îl iubi în tăcere și dezinteresat.

„Am s-o iubesc și pe nevasta lui", își spuse.

Apoi află că avea un copil.

„Și pe copil am să-l iubesc."

Deveni pe de o parte inofensivă, pe de alta inabordabilă pentru toți ceilalți, fără ca să fie în același timp un pericol pentru Budih. Singura manifestare, discretă și constantă a dragostei ei, fu să-i pună, în fiecare dimineață, flori în carlingă. După o lună, găsi că dragostea se naște din contraste; că sentimentul ei pentru Budih fusese o aberație. Se amoreză deci de al doilea instructor, Oltaru, înalt, brun, și spre deosebire de veselul Budih, gânditor și tăcut. O lună, Oltaru avu buchețele de flori în carlingă. Îl părăsi pentru al treilea instructor, Valerică, înfățișare și caracter intermediar față de primii. Încă o lună cu flori prin urmare și niciun rezultat concret; nimeni n-o lua în serios; era prea mică, prea blondă și nici măcar numele nu i se potrivea.

La sfârșitul școlii, după ce își trecuse ultimele probe de brevet, Arabella avea să plângă de gâtul Kaizerului, în hangar, amorurile ei, încredințată că aviatorii n-au inimă. Fu singurul bărbat de pe aerodrom care știu să corespundă cerințelor ei sufletești, jucând în acea zi rolul unui bun părinte înțelegător.

Și totuși, curând, avea să se mărite, tocmai cu un aviator. În ziua când plânsese cele trei dezamăgiri, pe umărul blândului Moș-Ramură, unul din colegii de școală, un băiat timid, blond și miniatural ca și ea, Niculiță-Cel-Cuminte, avea s-o aștepte la ușa hangarului, s-o ia de mână și privind-o în ochii înlăcrămați, să-i declare, pe cuvântul lui de om și de pilot, un amor tot atât de vechi și de discret ca al ei pentru ceilalți trei insensibili eroi.

În primăvara viitoare, când veniră la brevetul de gradul al doilea, ca să devină piloți de turism, erau luați. Mai târziu însă, Arabella trebui să renunțe la zbor, pentru niște motive pe care nimeni nu le află decât în toamnă când, odată cu brevetul nou, Niculiță-Cel-Cuminte căpătă și un moștenitor.

Cealaltă fată, Lelia, fiica unui fost ministru, mândră tot atât pe trecutul părintesc cât pe frumusețea ei, nu se apropie niciodată prea mult de cineva, încât să-l turbure de la zbor. De altfel părăsi școala pe la jumătate, după ce fotografia în costum de zbor îi apăruse de câteva ori în reviste mondene. În lipsa brevetului mulțumindu-se cu titlul de „Aviatoarea” pe care în cercurile ei i-l dădeau toți, se mărită, în plină glorie, cu un secretar de legație care o duse, natural cu avionul, la Stockholm. Tinerii aviatori se socotiră trădați și o șterseră din memoria lor.

Dar mai fu un nume de femeie care trebui să fie șters, din hârtiile aerodromului, din inimile lor, din inima Kaizerului mai ales și acela lăsă un mare doliu în urma lui: Țața-Leanca într-o zi căzu. O aripă neagră trecuse pe deasupra câmpului…

Avionul făcea un viraj larg, cu motorul în ralenti, la capătul aerodromului ca să vină la aterizaj. Și deodată, ușoara lui siluetă albă se înfipse, pe negândite, în mod inexplicabil, cu botul spre pământ. Un mic nor de praf se ridică deasupra și cu asta pământul fu împăcat. O bucată de aripă, ca o aripă de porumbel mâncat de uliu, și jumătatea din urmă a fuselajului mai rămăseseră întregi.

Rafail fu primul elev care zbura singur și cel care plătea îndrăzneala viitoare a tuturor.

Se dovedi că, sub un anumit unghi, pe o anumită rază, avionul nu suporta virajul fără motor. Instructorii și elevii deveniră mai prudenți și dacă asta îi făcu să progreseze mai încet, în schimb, nimeni nu mai căzu.

Manuela nu putu să meargă la înmormântarea lui Rafail. În clipa când avionul căzuse, ea își făcuse drum, din obișnuință, înspre hangar, unde știa că îl poate găsi pe Vladimir. El o certase, ca de obicei:

— De ce-ai plecat de pe câmp?

— Fiindcă vreau să beau apă.

— Bufetul nu-i în hangar.

Îl privea, înciudată, cu buza de jos strânsă peste cealaltă.

„Afurisită ființă ești! Odată am să te fac să mă săruți și atunci…” îi spunea în gând, în clipa când, tresărind, Vladimir devenise palid deodată, cu

ochii măriți, înspăimântat. Întorcându-se încotro privea el, văzuse numai norul de praf și lumea de pe aerodrom fugind.

— Văleu, feciorul meu! strigase Kaizerul, ieșind de după zid, ținându-și capul în mâini. Și pornise în fugă, peste câmp. Și Vladimir fugise, și servanții din hangar. Din spate, de la garaj, se auzea motorul ambulanței, pornind. Numai Manuela nu putu face niciun pas. Când înțelese ce s-a întâmplat, ea se rezemă, sfârșită, de zid și cu senzația că leșină așteptă să vină cineva, să-i dea ajutor. Dar nimeni nu venea; toată lumea fugea și i se părea că fuge de ea.

Mai târziu când ceilalți veniseră la hangar, își amintea să fi văzut, ca în altă viață, combinezonul Iosefinei pătat de sânge. Iosefina alerga în urma ambulanței.

Lipsi mult de la aerodrom. Îi era teamă nu de zbor, ci de ochii lui Vladimir. Cu cât treceau mai multe zile fără ca el să-i telefoneze, fără să se arate îngrijorat de lipsa ei, cu atât era mai sigură că îi simțise frivolitatea în momentul acela îngrozitor. De câteva ori urcă scările înguste, la Iosefina, și o găsi singură, calmă, pe marginea patului, părând că așteaptă pe cineva. Deasupra patului, în cuiul unde văzuse odată pijamaua, așezase, într-o ramă neagră, fotografia lui Rafail. Manuela îi revedea împreună, mergând alături pe aerodrom, ținându-se cu mâinile de după mijloc și-și reamintea vorbele lor, care odată i se păruseră vulgare: „Ne avem ca frații."

Acum, vorbele acestea, moarte, aveau un gust trist. S-ar fi simțit ușurată s-o vadă pe Iosefina plângând. Avea nevoia ea însăși să plângă, nu știa pe cine, și-ar fi putut să plângă amândouă laolaltă.

Într-o zi Iosefina îi spuse:

— Azi a fost domnul Antal aici.

Inima Manuelei se opri.

— Ce-a vrut? murmură.

— Nimic; mi-a vorbit despre Rafail. A stat lângă ușă; l-am privit tot timpul în ochi; nici n-am clipit. Mi-a spus: „Știu ce-ați însemnat unul pentru altul; nu sunt atât de fățarnic încât să cred că mă costă moartea lui cât te-a costat pe dumneata – dar un lucru aș vrea să știi, că n-am să-l uit". Pe urmă a adăugat: „Dacă aș fi un suveran, ți-aș da o medalie s-o porți pe piept!". Cred că a mai spus ceva, n-am înțeles bine, n-am auzit; vorbea foarte încet.

Manuela plecă, urmărită de chipul lui, așa cum și-l închipuise, împietrit în ușa încăperii unde Iosefina păzea fotografia și pijamaua lui Rafail. Seara sună telefonul. Îi recunoscu vocea, calmă, poate ceva mai reținută ca de

obicei, dar tonul era același, al unuia care parcă se pregătește să spună un cuvânt batjocoritor. Nici n-o certă, nici n-o întrebă ceva.

— E timpul să vii la aerodrom, fu tot ce-i spuse.

Și ea, cu respirația oprită, tot ce putu să-i răspundă, fu:

— Bine; am să vin.

XII

Într-o seară, Vladimir primi la Aero-Turism un vizitator ciudat. Generalul Baroncea, Budih, Oltaru, Valerică și încă vreo câțiva aviatori se aflau la o consfătuire, în birou, când i se anunță Amedeu. Îi trecu numaidecât prin minte bănuiala că venea pentru Manuela. În ultimul timp, viața ei intrase într-un ritm nou. Venea și de dimineață și după-masă la aerodrom, chiar dacă nu avea ore de zbor, îl aștepta pe Vladimir în fiecare seară, cu o stăruință tăcută și puținele ore care-i mai rămâneau înaintea somnului, le petrecea cu el, plimbându-se pe străzi. Părea că o adâncă schimbare se făcuse în sufletul ei; parcă își uitase cochetăria; nu mai arunca acele grele priviri curbe, pe sub genele lungi, bărbaților, cum făcea fără un scop anume, la început. Mergând împreună se agăța de brațul lui silindu-se să se simtă aproape de el, fără să-l împovăreze.

Își spunea, cu un fel de resemnare, care lăsa totuși o calmă și dulce beție în sufletul ei: „Nu știu ce am cu el; poate îmi este drag. În orice caz, îmi place să-l văd. Poate mi-ar plăcea la fel să fie tatăl, camaradul sau iubitul meu; numai să fiu cu el.”

Sentimentele ei pentru el erau amestecuri de teamă și de satisfacții. Teamă, când îl vedea gânditor, fiindcă atunci nu era stăpână pe gândul lui, satisfacție, când el se apleca spre ea, s-o privească, fie că în ochii lui lucea o calmă tristeță, fie că păreau batjocoritori. Se simțea mai aproape când o certa și i-ar fi plăcut să poată face în fiecare zi câte ceva împotriva lui, ca să se lase certată de el.

Într-o zi ploioasă, nefiind vreme de mers la aerodrom, rămase în casă tot timpul, așteptând telefonul lui. Nu-i telefonă. Plouă și a doua zi, până la prânz. Privi, dimineața întreagă, orașul, de sus. Casele cu zidurile cenușii, ude, turnurile bisericilor topite în ceață, orizontul îngropat în neguri, făceau peisajul sfâșietor. Își scoase păpușile, le înșiră pe divan și încercă să stea de vorbă cu ele, dar fu prima dată când vorbele de dragoste spuse păpușilor sunară în gol. Scânci, cu capul îngropat în păr, peste rochiile lor:

— Nu mai sunt copil! scânci. Și nu știu ce-i în sufletul meu!

Când la prânz norii se sfâșiară deasupra, un petec de cer apărând palid între ei, crezu că pe acolo are să-i vină răspunsul la nedumeririle de până atunci. Se îmbrăcă și după-masă fugi la aerodrom. Nu se zbura, fiindcă apa nu se scursese de pe câmp. Cu ușile hangarului larg deschise în soare, Kaizerul revizuia motoarele. Era atmosfera de sâmbătă după-amiază din casa lor, când în tăcere se făcea curățenie, se spălau geamurile și soba din bucătărie se vopsea cu chinoroz.

— De ce n-ai fost ieri? o întrebă Vladimir.

— Bine, dar a plouat. Nu putea să fie zbor.

— Nu ți-a fost dor de câmp?

Ar fi vrut să-i răspundă: „Ba da, mi-a fost dor de câmp, de toți de aici mi-a fost dor. Dar mai ales de tine, om rău cu ochii verzi!"

— Eu am fost, urmă Vladimir.

— Ce-ai făcut?

— Nimic; am ascultat țârâitul ploii pe hangar.

Peste câteva zile, când se trezi cu fereastra acoperită iarăși de nori, Manuela socoti că acum între ei era o înțelegere; că vor asculta împreună ploaia picurând pe acoperișul hangarului. Se îmbrăcă într-o rochie albastră, ca să aibă o culoare veselă sub acest cer posomorât, își puse deasupra pelerina de ploaie, în creștetul capului își prinse calota roșie care îi plăcuse lui, își vopsi apăsat buzele, luă de jos un taximetru și fugi la aerodrom. Nu găsi pe nimeni; nici pe Vladimir, nici pe Moș-Ramură, nici pe servanți. Câmpul era gol și ușile hangarului închise, cu lacăte uriașe agățate la încuietori.

Stătu până la prânz, sub streașină, ascultând țârâitul ploii pe tabla ondulată de deasupra și tresărind la fiecare automobil care trecea, în depărtare, pe șosea, așteptându-se să fie automobilul lui.

La prânz plecă și merse pe jos, prin ploaie, stropindu-se de noroi, până ce, aproape de Băneasa o ajunse din urmă un taximetru liber în care se urcă.

După-amiază ploaia continuă. Privi un timp jos: bulevardul, automobilele ude, umbrelele și câțiva copaci răzleți chinuiți de vânt. Nu putu suporta. Nu-l dorea pe el; poate îl ura, fiindcă o luase de lângă păpuși, fără să-i dea altceva în loc. Își schimbă numai ciorapii și pantofii, ca să plece din nou. O clipă o bătu gândul să meargă la cinematograf, dar de mică, de când văzuse primul film și dârele verticale ale peliculei lăsate pe ecran o făcuseră să creadă că plouă – plouase tot timpul, la început într-o pădure, pe urmă într-

un tren, pe urmă într-un salon mare unde niște oameni dansau – filmul îi dădea mereu senzația că afară trebuie să plouă. Era uimită să găsească la ieșire cerul senin. Acum ploua cu adevărat și gândul cinematografului îi făcu silă.

Din ușă privi dulapul cu păpuși, dezorientată.

— Bietele mele păpuși! le plânse, fără să-și dea seama că se plângea pe ea.

Umblă un timp pe străzi apoi se urcă într-un automobil și merse iarăși la aerodrom. Și acum câmpul era gol și hangarul închis. Stătu sub streașină, până spre seară. Ceva se schimbase în sufletul ei; se făcuse o ruptură mare; nu-i simțea marginile și nici nu știa cum ar putea fi cusute la loc. Nu-și mai recunoștea ființa; nu înțelegea cum putuse sta o zi întreagă, singură pe câmpul acesta gol, așteptând o umbră, pe care nu o cunoștea, de la care nu știa ce ar fi vrut.

Când se întoarse acasă află că el îi telefonase. Știa acum, în sfârșit, că putea fi găsit într-unele seri la Aero-Turism. Îl căută, dar i se spuse că nu a venit. Îndrăzni să ceară adresa și porni încă o dată, să-i caute casa – pe o alee lângă Cișmigiu. Era întuneric și numerele nu se vedeau.

„Voi încerca să-mi dau seama care poate fi casa lui”, își spuse. Dar toate erau aproape la fel: case vechi, mohorâte cu câte un etaj, acoperite toate, sub ploaie, de aceeași liniște îmbătrânită și toate cu obloanele lăsate. Nu se vedea nicio lumină nicăiri și deasupra lor copacii înalți din Cișmigiu, bătuți de vânt, își chinuiau ramurile cu un freamăt dezolant. Se simți foarte nenorocită în fața acestor case triste și pe măsură ce-o cuprindea frigul, se găsea mai incapabilă să sune la ușa uneia din ele. Pe urmă se hotărî, făcu gesturile unul după altul, fără să-și dea răgazul unei ezitări, cum ar fi băut până la fundul paharului, o băutură rea: deschise portița de fier a primei grădinițe, făcu pe aleea prunduită cei câțiva pași ronțăitori, până la intrare și înainte de a-și mai căuta gândurile, trase de marele mâner metalic al soneriei.

„Dacă mă va goni?” se întrebă. Și surprinzându-și această teamă, încercă să se mire: „Oare ce s-a întâmplat cu mine? Odată eram mai obraznică!”

Un valet bătrân în vestă galbenă veni să-i deschidă. Domnul Antal nu stătea acolo, ci tocmai în fundul aleei. Bătrânul se arătă binevoitor, vru să coboare, s-o conducă, dar fiindcă ploua, trebui să se oprească pe ultima treaptă. Lăsă totuși ușa deschisă, să arunce o dâră de lumină în stradă și așteptă ca Manuela să găsească casa. Acum nu mai putea să ezite; un om

stătea afară pentru ea. În timp ce suna dincolo, îi făcu un semn de mulțumire cu mâna și văzu ușa închizându-se, aruncând din nou strada în întuneric. După o lungă așteptare veni să-i deschidă, cu pașii înăbușiți în covoare – nici nu-l simțise apropiindu-se dincolo de vitrourile întunecate ale intrării – însuși Vladimir. În prima clipă, cum el era cu spatele în lumină, nu-l recunoscu. În clipa următoare, fără să-i vadă fața, îl simți.

— Să nu mă cerți! șopti, neîndrăznind să intre, stând udă, tremurând, în prag.

El o privi, uimit, apoi întinse mâna și o trase de braț, înăuntru. O văzu speriată, cu ochii mari, cu fața uda, cu apa picurându-i pe umeri, de pe păr. Se pomeni înduioșat, mângâindu-i obrazul rece.

— Sărmana mea Scufiță Roșie! Ce s-a întâmplat cu tine? Cum de te-ai rătăcit pe aici? Se așteptase așa de puțin la această primire, de la neîncredere și de la teamă trecea așa de repede la adăpost, la liniște, la siguranță și pe obrazul ud îi făcea așa de bine mâna lui, încât sufletul i se înmuie; ea nu se mai gândi să fie într-un fel sau altul, nu-și mai căută nici gesturile, nici cuvintele, fu așa cum îi veni – și primul gest care îi veni să-l facă fu să-și lase capul pe pieptul lui.

— Mi-a fost dor de tine! scânci, ascunzându-și ochii și nu-i fu nici ciudă, nici rușine că putuse vorbi așa. Simți numai bine; bine de-a fi venit aici, de-a-l fi găsit, de-a fi scăpat de ploaie, de-a nu fi fost certată, de-a fi primită cu capul pe pieptul lui.

Simți pe urmă mâna lui ridicându-se, mângâindu-i părul ud și-i auzi glasul înduioșat, vorbindu-i blând, ca unui copil:

— Asta înseamnă, mica mea Scufiță Roșie, asta înseamnă…

„Oh! Dacă el ar ști ce înseamnă!” se gândea Manuela. „Dacă ar ști și dacă ar spune; dacă aș afla-o de la el!…”

Dar, după ce ezită o clipă, mâna care îi strângea capul pe piept slăbi și glasul lui se auzi, schimbat:

— Asta înseamnă, neastâmpărată Păpușă Neagră, că dacă mai stai așa, răcești. Lasă-ți pelerina și vino înăuntru. O să mă îngrijesc să ți se facă un ceai.

Se aflau într-un vestibul, rece, cu pereții îmbrăcați în oglinzi. Câteva trepte de marmoră albă urcau într-un hol vast, acoperit de întuneric, numai cu un colț luminat slab. O clipă, Manuelei, încăperea aceasta, cu contururile vagi, i se păru atrăgătoare, acoperită parcă de un pâlpâitor aer de mister. Dar când Vladimir aprinse lumina, un mare candelabru cu numeroase becuri

albe resfrângându-se rece în cristale, pereții se apropiară dintr-odată, de jur împrejur, acoperiți de rafturi cu cărți legate unele în negru, altele în cafeniu, niciuna deschisă la culoare – și mobilele ieșiră din întuneric, severe, grele de tăcere și de ani. Uși înalte, în două canaturi, vopsite în culoarea cărților, cafenii, cu tăbliile negre, erau câte două, în dreapta și în stânga, închise, lăsând să se bănuiască în spatele lor încăperi tot așa de reci. O scară largă, de stejar, ducând la etaj, cotea din fundul holului, urcându-se spre dreapta, tăind în diagonală un mare vitraliu, pe care luceau incrustațiuni metalice. Sub cotul ei, pe o masă scundă, ardea o lampă, un bec ascuns de abajurul gălbui, sprijinit pe un picior răsucit, de fier forjat. În spatele mesei, de-a lungul zidului, era o banchetă tapisată în piele cafenie; două fotolii asemănătoare stăteau de o parte și de alta a ei. În dreapta se mai vedea pata neagră, hâdă, a unei guri de cămin.

Rămas numai cu lumina de pe masă, colțul acesta de sub scară putea să aibă ceva prietenos; dar cu cotoarele cărților scăldate în apele strălucitoare ale candelabrului care făceau să se vadă holul ca o sală de bibliotecă publică, totul i se păru Manuelei înfiorător de rece.

Vladimir o așeză într-un fotoliu și îl trase pe celălalt în fața ei. Stătea stânjenit, neștiind cum s-o primească, cu mâinile rezemate pe genunchi. Lampa îi lumina mâinile de aproape; Manuelei i se părură mai albe și mai mari; nu purta niciun inel.

„Dacă i-aș dărui eu unul, ce s-ar întâmpla cu mâinile lui?” se întrebă. Dar gândul acesta pornea dintr-un colț încălzit al sufletului, care, încetul cu încetul se răcea.

„Nu-i un loc unde să-mi stea bine”, se gândea. „Cu capul meu negru, cu părul meu sălbatic, ud, cu rochia asta de școlăriță, cu pantofii mei plini de noroi, nu mă potrivesc deloc cu acest decor. Aici i-ar sta bine unei principese înalte, cu ochi privind departe, cu părul strâns într-o cunună blondă – care să intre pe ușile larg deschise, îmbrăcată în alb, cu un lung voal până în stradă – și el s-o aștepte în capul scărilor, în frac, să-i ia mâna, s-o conducă cu pașii rari pe trepte, sus, și muzica să cânte, înfundat, într-o odaie, marșul nupțial.”

Dorise să știe unde șade, pe ce fereastră intră soarele în odaia lui, la ce masă mănâncă, în ce pat doarme, pe ce covoare îi umblă pașii, pe ce tablouri i se opresc ochii. Și acum nu găsea nimic din toate astea; într-o odaie de trei metri, Iosefina avusese toată viața lui Rafail. În acest hol mare, cât zece odăi din acelea la un loc, ea nu găsea nimic din Vladimir.

În locul hainei de stradă, el îmbrăcase una de casă, vișinie, cu găitane negre, strânsă cu un șnur pe mijloc; i se păru urâtă, convențională, de bancher, de negustor sau de actor care vrea să arate pe scenă că s-a făcut comod. Încolo, casa nu schimba nimic din el. Stăteau aici ca într-o sală de așteptare în gară sau ca într-un hol de cinematograf, într-o atmosferă mai rece decât aceea, fiindcă în locul mulțimii nepăsătoare, dintre rafturile cu cărți, un chip aspru de bătrân îi privea încruntat, gata să coboare din ramă, să se apropie și să asiste, răuvoitor, la convorbirea lor. Într-o încăpere ca asta, fibrele sufletului ți se răcesc, încet. Nu-ți poți lăsa capul pe pieptul unui om, e zadarnic să aștepți mâna lui să-ți mângâie părul și sună fals să-i șoptești: „Măi băiete, mi-a fost dor de tine, tare dor!”

Manuela respiră adânc, silindu-se să nu se observe mișcarea largă a pieptului, și-și aranjă încurcată, rochia pe genunchi. „Măi băiete”, îi spunea în gând, un gând pe care, fiindcă știa că o să rămână nepronunțat, putea să și-l spună ei. „Dacă acum ai avea undeva o odăiță, o odăiță mică, dar să fie a ta, și să te simți bine acolo, să nu fie cărțile astea negre pe pereți și nici candelabrul ăsta și nici bătrânul urâcios din portret… Poate că atunci mi-ar veni să stau lângă tine, să-ți mângâi puțin părul tău pudrat, să-ți țin nițeluș capul pe genunchii mei și tu să-mi spui ceva, sau să nu-mi spui nimic, și să bată numai ploaia în geam, așa, pic-pic…”

— Stai singur în toată casa asta? îl întrebă.

Cu toate că plouase îndelung, timpul de iunie era cald; dar se găsea într-o atmosferă atât de rece, încât vorbind își căută vorbele în aer, să vadă dacă nu s-au prefăcut în aburi.

— N-am avut încă destulă energie să mă mut, răspunse Vladimir. Pe urmă, de când cu școala, casa nu mai m-a interesat. Am să sun și dacă am s-o rog frumos, cred că bătrâna Giovanna ne va face un ceai.

Nu se auzi nicio ușă deschizându-se, nicio scară trosnind, dar după câteva clipe Manuela simți că a intrat cineva în încăpere; îndată un fâșâit de stofe, în ritmul unui pas lent se sfârși în spatele ei. Vladimir ridică privirea, aproape stânjenit.

— Mamă-Giovanna, spuse, eu și oaspetele meu am dori să bem câte un ceai. Vrei cumva să ne aduci?

Nu răspunse nimeni; din privirea lui Vladimir, Manuela înțelese că dorința fusese acceptată, în tăcere. Abia când simți foșnetul stofelor îndepărtându-se în spatele ei, îndrăzni să întoarcă puțin capul și, înainte de a dispărea sub o draperie, între două rafturi cu cărți, zări silueta unei femei

înalte, cu talia foarte lungă și subțire, îmbrăcată într-o rochie mohorâtă, topindu-se pe fondul bibliotecii.

— Mama-Giovanna, explică Vladimir, ne îngrijește casa de când mă știu. Ea ne-a crescut, pe mine și pe sora mea care a murit. Am avut o soră, nu știai; dacă trăia cel puțin ea, casa ar fi fost mai veselă. Ea semăna poate mamei mele. Mama învățase cântul în Italia; i-a plăcut întotdeauna sudul; iarna i se aduceau orhidee de la Florența. Tatăl meu n-o înțelegea; trebuie să-ți mărturisesc că era un om aspru. Sper că nu semăn cu el.

Instinctiv, Manuela întoarse capul spre portret. Dacă n-ar fi fost chipul acela, hotărât că holul și-ar fi schimbat înfățișarea. Îl privi pe Vladimir; nu, sigur că nu-i semăna, nu avea asprimea chipului de pe perete, dar fără îndoială că încăpățânarea și ambițiile lui latente de la el le moștenea.

— Mama a murit la 40 de ani, urmă Vladimir; rudele ei au spus că din cauza tatei și ne-au părăsit. Sora mea avea atunci 12 ani; când împlinea 15, pe mine m-a trimis tata la Paris. Acolo am aflat că ea a murit: a mers călare, la șosea, calul i s-a speriat și a proiectat-o cu capul într-un pom. M-a mirat că tatăl meu îi dăduse voie să meargă la călărie. Când am venit era îngropată. De atunci am rămas singur, cu el și cu bătrâna mamă-Giovanna, pe care ai văzut-o. A fost camerista mamei; mama a adus-o din Italia și după moartea ei i-a rămas toată casa în grijă. Însă în loc să-i semene mamei, lângă care a stat mai mult, îi seamănă tatei; a preluat spiritul lui autoritar. Închipue-ți, urmă râzând, n-am niciodată senzația că sunt stăpân aici. Mama-Giovanna se supune la orice îi spun, nu mă contrazice niciodată, aproape că nu răspunde – dar are o privire care mă îngheață. Nu știu ce aștept, să desfac casa asta, moștenirea asta friguroasă.

„O! ce bine-ai face! Ce bine-ai face!” se gândi Manuela, înviorată. Apoi ea simți în spate aceeași umbră foșnitoare, apropiindu-se tăcută. Bătrâna Giovanna apăru între ei, ducând în brațe o tavă mare de metal alb, poate de argint. Sub rochia ei cenușie, corpul părea inexpresiv, inexistent, îmbrăcămintea trăind prin propria ei personalitate, trăind foarte viu totuși. Manuelei i se păru că viața e în rochie, în foșnetul ei vorbitor, în marele guler alb, scrobit și în manșetele albe, tot mari, resfrânte în afară, ca niște mănuși de mușchetar. Când se aplecă în lumină, să lase tava pe masă, îi văzu în sfârșit, obrazul. Îi văzu ochii mai întâi, niște ochi uscați, cu o răceală fără luciu, ficși și supărător de pătrunzători. Restul obrazului părea un pretext pentru acești ochi înghețați. Sprijinit pe frunte, la rădăcina

primelor fire de păr și prins cu un ac sub bărbie, un tulpan alb îi încadra obrazul lung, acoperindu-i urechile și dându-i un aer sever.

Manuela observă că pielea, uscată de vârstă, îngălbenită în coada ochilor, pe tâmple, la baza nasului și în colțurile gurii, nu avea totuși nicio zbârcitură. Poate Giovanna nu râsese și nu plânsese niciodată.

Cu toate că aburea, ceaiul adus de ea i se păru rece. Peste o jumătate de oră, fără să fie chemată, îndeplinindu-și datoria probabil după un ritual străvechi al casei, femeia veni să ridice serviciul. Când, după ce adună ceștile și farfurioarele, se aplecă să ia tava, Manuela prinse o singură privire a ei, piezișe, o scurtă dar foarte expresivă privire. Înțelese că trebuie să plece. Vladimir o însoți. În timp ce el era sus să se îmbrace, ea văzu telefonul, pe un piedestal, într-un colț al holului și se grăbi să-și noteze numărul în gând. Mai târziu încercase să-l folosească de vreo câteva ori, dar, după un singur apel al soneriei lăsase receptorul pe furcă, speriată de ecoul pe care simțea că-l trezește clopoțelul acolo, în holul acela fără oameni, numai cu umbra tăcută și cenușie a Giovannei.

Reveni totuși, de mai multe ori în casa lui. La etaj îi descoperi odaia de lucru. Un birou somptuos avea jos, dar nu se folosea niciodată de el. În fața scărilor era o încăpere, cu două ferestre mari, cu o ușă și cu un balcon deasupra Cișmigiului, mai scundă decât încăperile de jos, mai izolată și mult mai intimă. Pereții erau tapetați cu hârtie de mătase în culoarea trandafirilor albi ruginiți. Un lung dulap de haine, negru, mărginea peretele din dreapta; pe cel din stânga se întindea, dintr-un cap în altul, un divan-colțar, o piesă neobișnuită, atât de lungă încât pe ea ar fi putut să doarmă trei oameni, unul în prelungirea celuilalt. Între ferestre era masa de lucru, cu câteva cărți în legătură roșie, și cu hârtii strânse foarte îngrijit.

— Dormitorul îl am alături, fiindcă întreaga casă e împărțită după reguli burgheze, dar de cele mai multe ori mă culc aici; uneori dorm înspre fereastră, alteori spre sobă, alteori la mijloc, după cum îmi vine. Mama-Giovanna mi-aduce de dincolo cearșafuri, perne și un pled; mi le aranjez singur.

Manuela fu supărată că bătrâna intra și aici.

„Pe unde trece ea, totul îngheață”, se gândi.

Cu toate că un covor gros, plușat, albastru ca și tapițeria divanului, îmbrăca parchetul, încăperea i se păru goală. Poate fiindcă la ferestre nu erau perdele. Măsură ferestrele din ochi și când veni iarăși, aduse mai mulți

metri de rodier și necesarul de cusut, în servieta în care își lua acasă, ca să fie date la spălat, combinezoanele de zbor.

— Du-te jos și așteaptă o oră, îi spuse lui Vladimir.

— Dar ce vrei să faci?

— Ceva la care nu trebuie să asiste nimeni.

El plecă, fără a căuta să priceapă; în urma lui, Manuela încuie ușa și se apucă de lucru. Din școală, nu mai pusese mâna pe acul de cusut; țesătura avea însă lățimea ferestrelor; nu trebuia decât s-o taie și să-i coasă franjurile. În timp ce se urca pe scaune ca să prindă perdeaua sus, i se păru că aude, înspre ușă, fâșâitul acela ciudat care o anunța pe Giovanna, dar putea ca însuși radioul să fâșie așa.

Bineînțeles, Vladimir nu văzu perdelele; era în felul lui să suspecteze o privire, să observe lucrurile mici și să nu le bage în seamă pe cele mari. Manuela îl aștepta, zâmbind, în dreptul ferestrelor, cu mâinile la spate, gata să dea socoteală de pozna ei.

— Ce-i cu tine azi? o întrebă, simțind că ea îi ascunde ceva. Râse, cu un fel de dezamăgire și cu ironie:

— Nu vezi?

El o privi, de aproape, în ochi.

— Ai ceva mai prietenos, îi răspunse, în sfârșit.

„E mai prietenoasă odaia ta, prostule!” ar fi vrut să-l lămurească Manuela, dar tăcu, fiindcă într-un fel, perdelele își ajunseseră scopul.

A doua zi însă nu mai erau la geam și odaia i se păru iarăși rece. Inima i se strânse. Nu îndrăzni să-l întrebe nimic, priviră împreună începutul apusului, dincolo de Cișmigiu, apoi coborâră. La capul scărilor, jos, Giovanna îi aștepta, tăcută, în îmbrăcămintea ei de totdeauna, cu gulerul alb scrobit și cu tulpanul de călugăriță.

— Domnișoara a uitat un pachet aici, spuse, fără să se știe cui se adresează, Manuelei sau lui Vladimir, și-i întinse pachetul strâns cu grijă, în foiță roz, ca un ambalaj de farmacie. Îl luă, cu obrajii arzând. Vladimir nu întrebă o vorbă, din discreție sau din nepăsare.

Altă dată îi aduse flori, un braț uriaș de gladiole cu tije lungi și le împrăștie în odaie, înșirând vase pe dulap, pe rama lată a divanului, pe etajerele unde el își ținea trofeele de aviator și chiar pe parchet. Odaia fu iarăși schimbată. Vladimir trebui să observe, fiindcă lucrul de data asta fu făcut în fața lui. Nu observă însă a doua zi că florile dispăruseră. Găsind

odaia goală, Manuela înțelese că nu trebuie să mai vină și nu avu îndrăzneala să-l turbure pe Vladimir, spunându-i pentru ce.

„Sunt supărări pe care trebuie să le rezolvi singură”, se gândi. „A cere ajutorul lui aici înseamnă a mă arăta lipsită de delicatețǎ, poate chiar a părea că îi cer concursul pentru gesturi de autoritate în casa lui.”

A doua zi la prânz, Vladimir fu întâmpinat în hol de bătrâna Giovanna.

— Ce-i mamă-Giovanna? o întrebă, încercând s-o ia cu un gest afectuos de umeri. Dar femeia se desprinse, fără să facă totuși vreo mișcare, prin simpla voință de a-și păstra răceala.

— Șezi! o îmbie apoi, înțelegând că are să-i vorbească și se așeză, zâmbindu-i binevoitor.

Giovanna rămase în picioare, în fața lui, proiectându-și pe peretele cu cărți, sub portretul bătrânului Antal, umbra cenușie.

— Domnișoara neagră… începu.

— Mamă-Giovanna, o întrerupse Vladimir, râzând, domnișoara are un nume; dacă nu vrei să-l întrebuințezi, spune „Domnișoara brunetă”. „Domnișoara neagră”, chiar dacă sună frumos, înseamnă altceva.

— Domnișoara, reluă neturburată Giovanna, renunțând cu o invizibilă ostentație și la nume și la adjectiv, a adus perdele sus. Domnul poate nu a observat.

Mai mult decât îl surprindea această informație, pe Vladimir îl sâcâia tonul ei solemn.

— Mamă-Giovanna, îi spuse, dându-și silința să-și ascundă sub zâmbetul de la început un pic de enervare, ce naiba mamă-Giovanna, când eram mic, îmi vorbeai altfel; acum am crescut, dar ai crescut și dumneata; mi-ar plăcea să-mi vorbești ca propriului dumitale copil. Și de ce perdele spui?

Ochii Giovannei rămaseră nemișcați:

— În camera de sus, domnișoara a pus perdele, probabil fără să vă fi consultat.

— Ce vorbești, mamă-Giovanna? întrebă Vladimir, ridicându-se mirat.

Bătrâna crezu că indignarea îl ridicase în picioare și mai vărsă peste el un val de răceală, din ochii ei înghețați. Dar Vladimir nu văzu ochii ei; el zâmbea, altcuiva.

„Mica Scufiță Roșie”, își spunea, „are uneori gesturi cu care ar putea să cucerească o lume întreagă; numai eu le văd prea târziu.”

— Bineînțeles că le-am dat jos și le-am înapoiat domnișoarei, urmă Giovanna. Domnișoara trebuie să înțeleagă că dacă în odaia aceea nu s-au

pus perdele, nu s-au pus dintr-un motiv binecuvântat.

— Și de ce nu s-au pus? întrebă Vladimir, venind în fața ei, cu o căutătură și curioasă, și amuzantă.

Femeia păru indignată de această întrebare, dar îndată, chipul ei redeveni nemișcat.

— În această cameră a avut mama dumneavoastră atelierul de pictură; ea a dat perdelele jos și nimeni n-a îndrăznit să le pună apoi la loc.

— Am să-i explic asta domnișoarei; era bine să i se fi spus de la început, dar eu nu mă uit niciodată la perdele.

Apoi, ca să se amuze, urmă, cu tonul lui solemn:

— O să cerem scuze memoriei mamei mele și stăpânei dumitale!

Și dădu să plece în fugă pe scări, spre odaia unde se simțea chemat, fiindcă odată o împodobise Manuela.

— Domnule, trebuie să vă mai spun ceva, îl opri Giovanna. Dumneavoastră ați văzut florile pe care le-a adus domnișoara?

— Da, și mi-au plăcut foarte mult.

— Eu mi-am luat îngăduința să le arunc.

— Și pentru ce motiv? o opri Vladimir, de data asta începând să se simtă supărat. Era supărat nu numai că florile fuseseră aruncate, ci și fiindcă el nu observase lipsa lor.

— Erau cele mai vulgare flori ale acestui sezon; mamei dumneavoastră, care avea un suflet de poetă, niciodată nu i-ar fi plăcut.

Vladimir coborî cele câteva trepte și veni cu un început de hotărâre în fața ei.

— Mamă-Giovanna, mie florile mi-au plăcut. Acum e prea târziu să-ți cer să le aduci înapoi de la gunoi. Te rog numai ca altă dată să nu mai faci așa!

— Credeți că domnișoara va mai veni? El se dădu un pas înapoi.

— Am foarte mult respect și multă îngăduință pentru dumneata, îi spuse, privind-o în ochii morți, dar te rog să lași unele lucruri în seama mea. Ai de partea dumitale portretul tatălui meu, pe care odată am să-l dau jos de acolo – Giovanna abia tresări – și memoria mamei mele, cu care m-ai terorizat.

— Dacă nu sunteți încă atât de enervat ca să pot continua, îl întrerupse neturburată femeia, am să vă spun o istorie de la noi din sat.

— Știu, o opri Vladimir. Cunosc biografia dumitale.

— Nu știți însă cum s-a însurat tatăl meu. Spre norocul lui, mama mea a fost o femeie bună, dar s-ar fi putut întâmpla altfel și atunci tatăl meu rămânea păcălit. Ea era o păstoriță frumoasă, cu părul negru și cu ochii

albaștri. Când l-a văzut pe tatăl meu și-a spus: „Pe omul acesta am să-l iau de bărbat!”. Ea mi-a povestit tot ce a făcut pentru asta. Mândria m-a oprit ca la un timp să folosesc învățătura ei, altfel aș avea acum familia mea.

„Ai fost prea rece și prea rea!” se gândi Vladimir. „De aceea nu te-ai măritat.”

Giovanna urmă:

— Când o fată pune perdele în casa cuiva înseamnă că vrea să se mute acolo…

Vladimir se simți turburat.

— …așa a făcut mama mea; întâi i-a pus perdele la geam, pe urmă i-a șters praful, pe polițe, pe urmă i-a întărit nasturii la haină. În ziua când i-a cusut un petec la cămașă, a venit tatăl ei și l-a întrebat: „Ce-ai de gând cu fata mea?”. Domnule, trebuie să vă spun că în ceea ce vă privește pe dumneavoastră, praful am grijă să fie șters peste tot, de două ori pe zi; nasturii hainelor dumneavoastră sunt controlați de croitor, de câte ori îl chem la călcat, iar lingeria dumneavoastră n-are nimic de reparat…

Cu asta, Giovanna plecă, topindu-se în întunericul holului, lăsând în urmă numai foșnetul rochiei ei lungi. Vladimir râse și se gândi că i-ar plăcea s-o vadă odată pe Manuela dereticând odaia de sus. Cu un fel de liniște și cu un fel de regret, se gândi că nu va avea prilejul s-o vadă niciodată așa.

Peste câteva zile o găsi în hangar, cu acul și cu degetarul în mână, aplecată foarte serioasă, peste combinezonul lui.

— Îți cădea un nasture și ți l-am întărit, îl lămuri, bucuroasă de isprava ei.

Vladimir se pomeni râzând și apoi toată ziua, de câte ori își aminti întâmplarea, râse, gândindu-se la spusele Giovannei. Când îl văzu pe Amedeu intrând la Aero-Turism, o clipă i se păru că lucrurile iau întocmai întorsătura prevăzută de ea.

„Vine să mă întrebe ce am de gând să fac cu nepoata lui”, își spuse, într-un fel intrigat și în altul stânjenit de această apariție.

La început îi venise greu să-și recunoască vizitatorul. În afară de data când fusese la el, îl mai întâlnise într-un rând, era tot cu Manuela, pe stradă, în ridicola lui îmbrăcăminte de paradă. De data asta garderoba lui Amedeu suferise o uluitoare transformare. În locul ghetelor lui de lac, cu botul ascuțit încheiate cu nasturi într-o parte, încălțase pantofi de box, maron, cu talpa groasă, de o formă sportivă, cu o mare limbă crestată mărunt la cap, clempănind deasupra șireturilor, în pantalon larg, cu manșeta lată și un sacou croit ca și pantalonii în stil de sport, dintr-o stofă groasă, beige, luate

probabil de la un magazin cu haine gata, înlocuiau lustruitul lui costum negru. În locul lavalierei pepite își înnodase o cravată albastră, de culoarea cerului, peste o cămașă cadrilată, în tonuri vii. Înainte de a se fi descoperit, pe cap avusese o mică beretă, care-i prelungea și mai mult chipul descărnat, dându-i însă un neașteptat aer de vioiciune.

Vladimir stătea în spatele biroului, generalul Baroncea într-un moment de liniște se așezase în fotoliul din fața lui, iar ceilalți în picioare, îi înconjurau.

Amedeu se opri în ușă și scoțându-și bascul făcu, către toți, cu mâna, un salut solemn. Vladimir se ridică și vru să-i iasă înainte, să-l ducă alături, presupunând că vor avea de vorbit. Vizitatorul însă îl opri, cu un gest hotărât:

— Domnule Antal, nu trebuie să te deranjezi; cu atât mai bine că vă găsesc pe toți aici!

Se întoarseră către el. Amedeu se văzu în fața unui larg cerc de oameni, în care recunoscu, după uniforme, după insigne sau după expresie, numai aviatori; chipul îi înflori, sub un zâmbet de satisfacție și de mândrie; nările subțiri îi palpitară; înăuntrul hainei largi, pieptul i se umflă. Făcu un pas către ei și se opri, într-o poziție teatrală:

— Domnilor, zise, mă adresez tuturor de față, mândru că mă găsesc aici…

Stătu, ca să culeagă din ochi, de pe chipurile lor, efectul acestei introduceri, apoi, înaintând încă un pas, ridică mâna cu basca:

— Domnilor, m-am hotărât! Îmbrățișez, cu inima fierbinte, cauza dumneavoastră. Nu am avere, dar pot să-mi dau viața…

Și izbindu-și mâna în piept, îi privi triumfător, declamând:

— Domnilor, mă fac aviator!

XIII

Odată cu primele zile de năduf ale verii, atmosfera pe aerodrom deveni apăsătoare, o atmosferă „cu colțuri”, care supăra chiar și pe cei mai răbdători. Dublele comenzi continuară încă o lună, din prudență. Nu mai căzu niciun avion, nu se întâmplară nici micile accidente obișnuite pe un aerodrom de școală, nu se rupse nicio roată, nicio aripă, niciun colț de elice. Încrederea elevilor în avion și în posibilitățile lor fu împinsă până la plictiseală. Toți erau nemulțumiți, instructorii chiar, șeful lor, Budih, generalul Baroncea căruia cu toții i se plângeau, numai Vladimir nu voia să imprime alt ritm programului acesta plictisitor.

Un fapt petrecut în ochii tuturor fu menit să readucă un timp încrederea în prudentele lui hotărâri. Numai la câțiva kilometri mai departe, dincolo de șosea, pe un aerodrom abia improvizat, fără hangare, fără instalații, cu un singur cort pentru mecanici, cu avioanele priponite noaptea de țăruși sub cerul gol, „Avia” își deschisese, cu mare întârziere, școala ei de pilotaj. Un omuleț roșcat, inginerul Medrea, luase conducerea asociației, în clipa când asociația murea și când el plesnea de energie; îi transmisese prin urmare, aproape diavolește, energia lui.

În câteva luni totul fu gata, totul, adică ceea ce nu se făcuse în trei ani. Elevii erau; câmpul se găsi și avioanele ieșiră ca din pământ. Cu un mare număr de elevi, cu o duzină de avioane, zborul începu, într-un ritm ca și nebunesc. Pe un câmp nu destul de mare se făcură cinci „puncte” de zbor, cinci avioane decolară și aterizară, în permanență, în pericol de a intra unul în altul. Elevii ajunseseră la cinci sau șase aterizări pe zi, în timp ce la Aero-Turism se făceau cel mult două.

După o lună, primilor instruiți li se dădu drumul să zboare singuri. De la început, un elev rupse roțile, aterizând; fu urcat numaidecât pe alt avion și i se dădu drumul din nou. Zăpăcit de accident, nu putu să decoleze; în timp

ce rula, îl rupse și pe acesta, izbindu-l cu aripa de pământ. I se dădu un al treilea avion și de data asta, în sfârșit, izbuti să termine zborul. Fu felicitat, înainte de a i se face semn să plece încă o dată. Cu concursul altora, până seara cinci avioane fură scoase de la zbor; șapte erau de rezervă. A doua zi, lucrul continuă în același fel; se rupseră, e adevărat, mai puține decât în ajun. Câteva din primele, mai puțin accidentate, se întoarseră de la reparat și nimic nu opri ritmul școlii.

Un timp, această activitate smintită îi făcu pe cei de dincolo să-l înțeleagă pe Vladimir. Și aici, peste jumătate din numărul elevilor mergeau acum pe simplă comandă; nu se rupsese totuși niciun avion. Zborul decurgea calm și cuminte. Inițiativele îndrăznețe nu erau îngăduite; elevii trebuiau să facă, pe sus, exact mișcările dinainte indicate de instructor.

Ocolul calm, într-un viraj pe stânga, apoi într-unul pe dreapta al aerodromului, începea să-i plictisească pe toți, în ziua când la „Avia” două avioane se ciocniră în aer și amândoi piloții fură uciși. Elevii de la „Aero-Turism” se strânseră pe lângă instructori, speriați.

Dincolo continuară zborul în același ritm nebunesc. Apoi, curând, începură gesturi de provocare. Depășind limitele spațiului aerian rezervat lor, veniră să zboare pe deasupra aerodromului celuilalt; câteodată aterizară, ca să-și arate îndemânarea, pe acest teren străin, fapt cu totul nepermis. Alteori se apropiară în zbor de elevii lui Vladimir, făcând cu îndrăzneală în jurul lor viragii strânse, răsturnate, salutându-i cu mâna, degajați, ca de pe bicicletă. La început aceste gesturi îi enervară, pe urmă îi umiliră. Baroncea privea lucrurile cu un fel de apatie; nu se mai interesa de piloți. Unul din membrii comisiei de recepție căzuse lângă Paris cu V.V.B.-ul. Un alt avion de același tip se prăbușise, în mod inexplicabil, lângă Tecuci, omorându-și pilotul. Unele ziare începeau să ceară lămuriri. La al treilea avion căzut, V.V.B.-ul fu numit „dricul aerian” și numele macabru îi rămase. Baroncea plecă îngrijorat, la Paris.

Vladimir trebui să protesteze singur pe lângă directorul celeilalte școli. Într-o dimineață își luă avionul, trecu șoseaua și ateriză la ei, în mijlocul unei forfote care îl ului. Iarba de pe câmp fusese măcinată de nesfârșitele urme încrucișate în toate sensurile, ale roților și ale bechiilor. Aerodromul, sub soarele de august, abia răsărit, era un imens șantier în mișcare, îngropat în praf, în miros de benzină și în huruit de motoare. Avea să plece de acolo chinuit de îndoieli. Câmpul acesta îi amintea întrucâtva anii începutului, plini de riscuri și de elan, de la Issy les Moulineaux și de la Juvisy. Văzu

tinerii piloți în salopete albastre, murdare, nebărbieriți, cu părul nepieptănat, plini de praf și de sudoare, așteptându-și pe câmp rândul la zbor. Se simți stânjenit în combinezonul lui nou, cu inițiale elegante brodate pe piept; se simți stânjenit de avion chiar, de culoarea lui lucioasă, curată. Avioanele de aici, cu planurile hârjâite, erau stropite de ulei, peste care praful se așeza formând pe fuselaj, în spatele motorului, lungi dâre cenușii. Era ceva dârz în toate aici, în atmosferă chiar și totul se potrivea cu conducătorul școlii.

Toate mișcările lui Medrea erau iuți, el era permanent stăpânit de o veselie nervoasă, avea un fel de râs colțos și o căutătură piezișă, pornit parcă pe harță și hotărât să nu dea importanță adversarului. Pilot nu prea vechi, din seriile de după război, – se distinsese prin câteva accidente grave, scăpând în mod inexplicabil neatins – și prin câteva încercări de record începute vijelios și întrerupte brutal, când printr-un incendiu la bord provocat de forțarea dincolo de orice limită a motorului, când printr-o rătăcire în ceață, când printr-o aterizare forțată, în munți, în bălți sau în păduri. Era un suflu de zăpăceală în tot ceea ce făcea, dar izbutise să-și găsească admiratori care continuau să spere că odată va întreprinde o acțiune grandioasă, de proporții mondiale.

Vladimir îl găsi la marginea aerodromului, într-un fotoliu pliant sub o umbrelă de soare, singurul adăpost de pe câmp, în afară de cortul mecanicilor. Abia acum începeau să se construiască hangare de lemn pentru avioane, în partea cealaltă a aerodromului. Scheletul lor alb se vedea ridicându-se, lucind la soare. Ieși vesel înaintea lui Vladimir și-l aduse sub umbrela lui, unde dintr-un thermos îi turnă cafea neagră, într-o ceașcă mare.

— Ce zici? întrebă, arătând cu mâna, încântat, peste câmpul prăfuit.

Vladimir ridică din umeri.

— Ce pierderi ai până acum?

— Doi morți, cinci răniți, dintre care trei reveniți la zbor, trei avioane distruse, zece trenuri de aterizaj sfărâmate, opt planuri și șapte elice rupte.

— Ești mulțumit?

— Desigur! Nu numai că la pierderile astea voi avea în toamnă douăzeci și ceva de piloți, dar fac cu ei, cu mine și cu cei ce cred în metoda mea, o formidabilă școală a îndrăznelii. Elevii mei sau se curăță, sau devin ași. N-am nevoie de șofeuri aerieni – nu știu dacă înțelegi termenul. Vreau aviatori! Asta cere riscuri. Le suport. Nu admit să se facă observații celor care rup avionul. Pe un aerodrom am văzut un tânăr pilot capotând. Era un avion iute, de vânătoare; s-a așezat exact cu roțile în sus. Ca prin minune, la

viteza lui de aterizaj, pilotul nu a pățit nimic. Și-a desfăcut curelele și a coborât din carlingă, ca pe gura podului. Cred că trecuse printr-o oarecare emoție; ei bine, șeful lui s-a repezit la el, cu amenințări, cu insulte. După spaimă, mustrări! Nu merge! E absolut nedrept! Dacă omul acela s-ar fi curățat? Nu era greu, trecuse doar pe lângă moarte. Cu un om care coboară din mormânt, trebuie, nu-i așa, să te porți altfel. Eu l-aș fi luat de braț, l-aș fi dus la hangar, i-aș fi dat un păhăruț de vin bun, o cafea – mai bei o cafea? – și aș fi scos pe câmp un avion nou: „Ia dă-i drumul și vezi, poți să mai faci o dată figura de adineaori?”.

Huruitul unui motor care venea spre ei îl întrerupse. Un avion decola în direcția lor. Vladimir îl văzu zbătându-se nesigur prin praf, izbind pământul cu roțile, de câteva ori, ridicându-se apoi și continuând să zboare numai la un metru de pământ, luându-și viteză spre ei, ca și când ar fi fost hotărât să apuce umbrela în bot. Instinctiv, feri capul; cu motorul în plin, huruind asurzitor, avionul cabră brusc în fața lor, ridicându-se răsturnat pe-o aripă, vertical, apoi, după ce în acest viraj căpătase, într-o singură clipită, câțiva zeci de metri înălțime, se așeză cuminte pe amândouă aripele și continuă drumul drept pe marginea aerodromului.

— Instructor, sau elev? întrebă Vladimir, încă uimit.

— Elev, firește.

— Permiți asemenea decolări, „à la américaine?”

— Dar de ce nu?

— Știi bine că sunt periculoase. La mine nu le îngădui nici instructorilor; nici eu chiar nu le fac, când sunt elevi pe aerodrom.

— Vei scoate niște foarte corecți funcționari aerieni. Eu vreau să fac aviatori, ți-am spus! Am câțiva pe care i-aș putea trimite de pe acum la brevet. I-am trecut la acrobație. În toamna asta vreau să fac un meeting – am să-i pun să lucreze și pe ei. Am aranjat cu câțiva ași europeni, poate te interesează. A! și o să fac o extraordinară surpriză adormitului nostru public bucureștean: voi lansa un parașutist. Un parașutist român, înțelegi? E inedit și senzațional. De altfel, pe parașutist îl cunoști; a fost la dumneavoastră și l-ați refuzat.

— A fost la noi un parașutist?

— Propriu zis nu-i parașutist. Va fi. E un fost actor, un om interesant, un exaltat.

Vladimir se ridică în picioare, uluit:

— Amedeu.

— Întocmai! Îți amintești de el?

Era o amintire, care lui Vladimir acum i se părea penibilă. La „Aero-Turism”, Amedeu fusese primit cu bunăvoința ce se arată oamenilor nebuni, acelora pe care e bine „să nu-i contrazici”.

— Domnilor, declama, cu mâna pe piept, alături de dumneavoastră voi zbura și eu. Nu vă fie teamă; nu voi lua nimic din gloria dumneavoastră; acest nemărginit ocean aerian e prea mare ca să nu avem toți loc în el!

— Dar ca să zbori, nu-i de ajuns să vrei. Trebue să ai aptitudini…

— Le am. De două luni mi le caut; de dimineață până seara, mi le caut, privind la cer, către care mă simt chemat. Mi le caut noaptea în somn când mă visez zburând. Le am! Am mai multe decât mi se cer!

— Dar trebuie să faci o școală.

— Sunt gata s-o încep mâine în zori!

— Domnule, îți trebuie o pregătire, sunt anumite cunoștințe pe care trebuie să ți le însușești.

— Știu totul! Două luni am învățat; puneți-mă să dau examen pe loc, de aceea am venit!

— Trebuie un examen medical.

— Chemați doctorul! Sunt sănătos tun!

— Bine, dar câți ani ai dumneata?

— Am patruzeci și opt, dar arăt ca unul de treizeci. Priviți-mă!

Oricât se simțea de încurcat, Vladimir sfârșise zâmbind, ca și ceilalți.

— Domnule, îi spusese, în sfârșit, ținând ochii pe birou și silindu-se să rămână serios, credem tot ce ne-ai spus, dar cum școala noastră merge după anumite reguli, sub controlul Ministerului de Război, ne pare rău că nu te putem primi. Vârsta dumitale depășește cu mult pe aceea până la care s-ar putea merge, cu cea mai elastică dispensă. Nu avem elevi decât până la douăzeci și cinci de ani.

— Deci nu mă primiți?

— Nu putem să te primim, și ne pare rău că n-o să te avem printre noi.

Amedeu plecase, retrăgându-se de-a-ndaratelea până la ușă, tot înclinându-se spre ei. Din prag își debitase ultima tiradă:

— Îmi pare rău dacă asta nu va fi pe placul dumneavoastră: eu, domnilor, totuși voi zbura!

De atunci nu mai aflase nimic despre el; încunoștințată, Manuela încercase să-i vorbească, dar de câteva ori, când merse să îl caute, nu-l găsi acasă, fie că nu era într-adevăr, fie că se ascundea de oameni încuind ușile

și citind cărți de aviație. Pe la ei nu mai venea deloc, nici nu le mai telefona; îi socotea pe toți, și pe Vladimir la fel, complici în hotărârea de a-l opri să zboare.

— Cum l-ați găsit? întrebă, abia izbutind să-și stăpânească indignarea. Nu era greu să vezi că-i un maniac!

— Te înșeli! E omul cel mai întreg din lume; doar dacă entuziasmul e o manie, atunci într-adevăr, e un maniac.

— Are un organism șubred, în primul rând.

— Iată încă un neadevăr! Îți închipui că înainte de a lua vreo hotărâre, l-am examinat în modul cel mai minuțios. Ceva la rinichi într-adevăr – nu grav, insul ține regim, asta e tot; pesemne că într-o vreme a apreciat prea mult băutura; nu mă miră; ți-am spus că e un entuziast; când face ceva, face din plin. Încolo, totul e în regulă. Câteva cicatrice la plămâni, în schimb inima, neobosită; reflexele, poate sunt ceva exagerate… Evident, nu puteam să-l luăm la pilotaj! La patruzeci și opt de ani și cu reflexele lui! Dar i-am propus parașuta. I-am explicat că suma senzațiilor zborului este cuprinsă într-o singură lansare în gol. A acceptat, după zece secunde de deliberare.

Lui Vladimir, seninătatea lui Medrea i se păru cinică; dar nu putea face nimic împotriva lui, după cum știa că va fi ca și zadarnic să mai încerce ceva împotriva hotărârii lui Amedeu. În aceste împrejurări, aproape uită de ce venise aici și când își aminti, socoti că orice intervenție va fi fără rost. Se afla în fața unui om cu care spiritul lui logic și ponderat nu putea începe o discuție, așa cum, dacă ar fi fost vorba de ceva mai grav, n-ar fi putut începe o luptă loială. Se mulțumi să-i atragă atenția, pe departe, ca despre un fapt neînsemnat, că de vreo câteva ori elevii lui veniseră să aterizase pe aerodromul vecin. Efectul fu invers:

— Ai văzut ce sunt în stare?! se bucură Medrea. Așa îmi plac! Să-și facă de cap! Nu să se țină de pulpana hainei mele, să mă întrebe: „Domnule, e bine așa, sau așa, sau așa?”. Orice lucru îndrăzneț e bun, chiar dacă se sfârșește prost. Vreau să fac aviatori din ei, ți-am spus, nu guvernante aeriene.

Vladimir străbătu iarăși marginea aerodromului, regăsind aceeași atmosferă trepidantă, plină de praf, de ulei ars și de huruitul motoarelor. În timp ce se pregătea de plecare, doi elevi își luară loc în dreapta și în stânga lui, ca să decoleze odată cu el, să-i facă, dintr-o inițiativă șugubeață un fel de escortă. Se simți enervat de această trenă inoportună și căută să scape de ei prin mișcări dezordonate. Nu izbuti decât să-și arate enervarea; cei doi

nu-l slăbiră, ținându-se după el, ca doi mânji zburdalnici care își urmează mama. Abia când se pregătea să aterizeze dincolo, îl părăsiră, răsturnându-se amândoi o dată pe o aripă și virând în loc, după ce făcuseră cu mâna semne amicale de despărțire.

Trecuse ora zece și zborul era încheiat. În zilele călduroase, din cauza golurilor de aer care se formau în atmosferă către prânz, îngreuind mult pilotajul, zborul începea foarte de dimineață și dura până la zece, ca să fie reluat abia spre seară. Câmpul era gol; iarba puțin pălită de soare lucea în lumina dinaintea prânzului, făcând dâre lucioase până în depărtare, ca pe o apă liniștită; nu semăna a aerodrom.

În ușa hangarului doi servanți ștergeau cu cârpe curate, albe, planurile unui avion, în timp ce Kaizerul verifica motorul celuilalt.

Trecu printre ei, enervat.

— Ce tot învârtești acolo, Moș-Ramură? strigă. Ce dracu le faceți toată ziua?

Călare pe botul avionului, Kaizerul întoarse capul, mirat de acest glas.

— Mihalache are pe naiba în el! răspunse reluându-și lucrul deasupra motorului. Nu-ș ce tot încălzește de la o vreme.

— Mai lăsați-o încolo de dichiseală! spuse Vladimir, apropiindu-se și oprindu-se parcă pornit pe ceartă, între ei. Toată ziua vă țineți cu cârpa după ele. Mai rău ca la un pension de domnișoare! Parcă ar fi piane, nu aeroplane!

Apoi, stăpânit de aceeași enervare, se îndreptă spre fundul hangarului, să-și ia hainele de oraș. În încăperea unde le lăsase, biroul mecanicului, o găsi pe Manuela, așteptându-l. Ea îl auzise strigând și de teamă să nu fie certată, rămăsese ascunsă aici. Pe o mică fereastră aflată foarte sus, în zid, soarele o lumina din spate, îmbrăcându-i părul într-o aureolă fierbinte, făcându-l să lucească negru, cu reflexele lui de oțel. Suporta cu plăcere căldura lui august; avea ceva de pisică moleșită; nu se ferea de soare și, ars, obrazul îi devenise mai cafeniu. Stătea pe masă, leneșă, cu picioarele adunate dedesubt.

— Ce mai cauți la ora asta aici? o întrebă, aspru.

— Te așteptam, răspunse, dându-și alene drumul de pe masă.

— Ai putea să te chinuești mai puțin cu cordonul ăla! observă Vladimir, privind-o cu un fel de nedumerire. Într-o zi ai să te sufoci.

— Ia uite ce larg este! se alintă Manuela, strângându-și mijlocul.

El o privi încă o dată, de sus până jos, în îmbrăcămintea asta albă, croită cu cochetărie și-și aminti combinezoanele albastre, mototolite, murdare, de pe aerodromul celălalt. Un nou val de furie puse stăpânire pe el. Întinse mâna și-i trase, aproape brutal, legătura roșie de la gât.

— Ce-mi umbli îmbrobodită așa, în miezul verii? Nu te sufoci de căldură?

— Știi că fără roșu nu-mi stă bine. Și nu mi-e cald; de ce nu înțelegi că nu mi-e niciodată cald? Am fost făcută să trăiesc la tropice – nu vezi, chiar culoarea mea o spune – și m-am rătăcit pe aici, într-o țară friguroasă, cu oameni urâcioși.

Altădată ar fi râs, cucerit de aerul ei îmbufnat, ca de pisică deranjată din culcuș. Acum însă supărarea îi stăruia; amintirea trepidației de pe aerodromul vecin îl neliniștea. Se îndoia de el, de elevii lui și de destinul acestei școli. Se apropia toamna și nu putea trimite decât cel mult cinci inși la examenul de brevet. Era sigur că acești cinci vor face totul fără greșeală, la examen și oricând după examen; acesta fusese idealul lui, dar acum, un program sprijinit pe atâta prudență i se părea mărginit, pentru o școală de pilotaj. I se părea că, într-adevăr, cum spunea Medrea, prudența nu se potrivește cu îndrăzneala în sine a ideii de a te ridica de pe pământ.

„Sângele unui pașnic om de legi curge în venele mele”, se gândea. „Al unui om care, prin însăși pregătirea lui și prin practicele lui de fiecare zi, trebuia să fie un om chibzuit, un om care să refere fiecare fapt, fiecare gest, la articole de legi, care să interpreteze totul sprijinindu-se pe interpretări mai vechi, care să nu facă nimic împotriva cuvântului dinainte stabilit. În venele mele curge sângele unui om care, din respect pentru tradiție, și-a păstrat un frumos echipaj cu cai albi la scară, până a murit și nu s-a suit niciodată într-un automobil.”

El însuși, crescut într-o casă veche, trimis să învețe profesiunea tatălui, în locurile chiar unde el o învățase, întru totul și mereu, mereu, zi de zi pe urmele lui, fusese pregătit pentru același pașnic destin. Acum se gândea că în timp ce bătrânul Antal se plimba cu echipajul la șosea, tatăl lui Medrea încerca să bată un record de viteză cu automobilul. Medrea se născuse în zgomot de ciocane și copilărise într-un atelier mecanic, acolo unde cel dintâi automobilist din București repara, cu mâna pricepută, mașinile automobiliștilor mai noi. La unsprezece ani, Medrea își rupsese piciorul căzând cu o motocicletă furată din garaj și la șaisprezece, fusese îngropat sub sfărâmăturile automobilului, într-un șanț. La școala lui, avioanele rupte

erau trofee pentru piloți. Și pe măsură ce rupeau mai multe, căpătau mai multă încredere în ei, se socoteau mai stăpâni pe avion, deveneau mai îndrăzneți…

— Ce-ai făcut azi? o întrebă nemulțumit.

Fata își împinse, umedă, buza de jos înainte, cu o mică strâmbătură de dispreț:

— Am zburat cu Oltaru, dar nu mi-a plăcut.

— Ce nu ți-a plăcut?

— Oltaru.

— Nu-i nevoie să-ți placă instructorul. Cum merge zborul?

— Oltaru pretinde că prost; de aceea nu mi-a plăcut. Zice că merg pe aripa stângă.

— Asta ți-am spus-o și eu.

— Dar dacă m-ați învățat să privesc afară pe stânga, e firesc să înclin avionul, fără voia mea.

— Nu! Trebue să ajungi să dezlegi poziția avionului și mișcările lui, de poziția și mișcările tale. Mâna trebuie să-ți devină sensibilă, ca un giroscop…

— Îmi place să zbor, dar dacă voi nu mă menajați, mă siliți să renunț.

— Vrei să pleci? Îți dau drumul chiar azi. Aș vrea să te duci o zi pe aerodromul celălalt, să vezi acolo cum se face școală, fără fulare, fără insigne și fără ochi dați peste cap.

Cu capul aplecat, cum primise mustrarea, Manuela îl privi pe sub genele grele, cu ochii întredeschiși, cu o curiozitate pe care zadarnic ea încerca s-o facă să semene a mâhnire. Numai glasul și-l putu preface, ca să întrebe, întristată:

— Ai avea inima să mă alungi?

El îi luă mâinile și-i vorbi calm, neimpresionat de ochii ei:

— Uite ce este, fetiță neagră, nu te alung, dar aș vrea să înțelegi că dacă trebuie să am supărări, tu să fii ultima ființă care să mi le aduci.

— Pe tine te supără cine știe cine, și tu te răzbuni pe mine! se plânse, lăsând capul în jos, prefăcându-se, cu glasul, cu ochii și cu buzele, copleșită de mâhnire.

O cunoscuse provocatoare; continuase să fie îndrăzneață, apoi camaradă, apoi prietenă, amestecând uneori în sentimentul acesta puțină tandrețăamoroasă și regăsindu-și uneori, cu un ton firește încălzit, vechile intenții provocatoare. Fusese și melancolică. Odată cu marile călduri de peste vară,

intrase în faza alintărilor. Vladimir renunță s-o certe; știa că totul va fi fără rezultat; sfârșea prin a-și lăsa ochii în jos, ca să întrebe, cu glasul sfâșietor de mâhnit, gata parcă să plângă:

— Ce ai cu mine? De ce mă cerți așa rău?

Se alinta singură, în fața oglinzii, mângâindu-și părul sau obrazul și îngânându-și, cu glasul tărăgănat, vechile cântece pentru păpuși:

— Cine e mai frumoasă decât mine, cine? Cine are părul mai negru ca al meu? Și gene mai lungi și ochi mai migdalați? Cine are năsucul meu frumos? Cine mai face gropițe în obraji ca mine, cine?

Apoi, nemulțumită că trebuia să se mângâie singură, se lăsa deodată cuprinsă de mâhnire. Își trecea degetele pe rând, peste buza de jos, trăgând-o în afară și dându-i drumul să scape cu mici plesnituri peste cea de sus, cum își arăta supărarea în copilărie. Privindu-se pe sub gene, cu bărbia plecată în piept, își cânta, prefăcându-se sau crezând că plânge:

— Cine-i mică și necăjită ca mine, cine? Cine s-a născut fără noroc pe lume? Și n-a avut pe nimeni s-o iubească? Cine-i singură între dușmani, cine?

Apoi, plictisită de atâta alintare, se ridica și își trimitea în oglindă o strâmbătură înciudată. Dar Manuela n-ar fi trebuit să se alinte singură, fiindcă Majeni o mai alinta și acum. Și acum venea seara să-i închine pernele, să-i netezească așternutul și de fiecare dată avea grijă să-i pună la cap cutia cu bomboane. De mică, Manuelei îi plăcuseră migdalele învelite în pastă de zahăr, parfumată. Și acum, înainte de a se culca, avea grijă să își pună una într-un colț al gurii, unde, peste noapte, zahărul se topea încet. Spre ziuă, când simțea că se răcorește, Majeni intra în vârful picioarelor să-i închidă ușa dinspre terasă, și să-i aranjeze cuvertura. Iar dimineața, și acum ea mai avea grijă să vină odată cu soarele la capul Manuelei. De când se știa, se trezea cu maică-sa alături, mângâindu-i părul. Când deschidea ochii mai întâi vedea obrazul ei senin, și ochii zâmbitori.

— Bună dimineața, Manuela! îi spunea.

Și Manuela, înainte de a face ochi, începea să ronțăie încet migdala păstrată în gură de cu seară.

Pe aerodrom se alinta la fel. Nu-i plăcea să fie tratată ca elevă, ci ca femeie, de aceea izbiturile în manșă sau în palonier o ofensau și enervându-se cu greu mai putea să învețe ceva. Nu suporta alte observații decât pe ale lui Vladimir iar acelora le răspundea alintându-se, mâhnită.

— Ai să fii ultima la simplă comandă, o amenința el. Ea ridica din umeri. Ar fi vrut să-i spună: „Ești un prost! Nici nu vreau să ajung acolo. Dacă ai fi fost mai deștept ai fi văzut că n-am ambiția să pilotez. Eu sunt mulțumită să zbor cu tine. Dar așa, n-ai izbutit să faci altceva decât să nu mai știu nici eu singură ce vreau!”

— Acum ce ai? îl întrebă, văzându-l că-și frământă pumnii.

— Amedeu vrea să sară cu parașuta! îi răspunse, privind-o în ochi.

Manuela pufni în râs:

— Ce înseamnă asta?

— Înseamnă că s-a smintit. Trebue să-ți dai silința să-l oprești.

Ea ridică umerii, cu nepăsare:

— La urma urmei, de ce?

— Fiindcă parașuta a fost creată într-un scop mai nobil, nobil prin faptul că e suprem, nu pentru exhibiții de bâlci! Îmbracă-te și hai chiar acum la el. Trebue să-l aștepți o zi întreagă dacă va fi nevoie, să dai ochi cu el. Să-l încui în casă, cu mâinile legate de pat, pe acest bătrân cabotin!

Nu-l găsiră. Amedeu era la Brașov, pentru antrenament. Și dacă l-ar fi găsit, ar fi fost prea târziu. Pe ziduri, pe garduri, pe tablele de publicitate, se lipeau afișe mari care anunțau de pe acum meetingul de toamnă. În mijloc, într-un chenar gros, cu literele cele mai mari, era trecut numele lui Amedeu, primul parașutist român.

XIV

Octomvrie începea, cu un cer albastru-cenușiu, înalt, cu un strat uniform, subțire, străveziu, de nori, foarte sus. O atmosferă clară lăsa să se vadă, până departe, câmpul îngălbenit. Numai înspre oraș se ridica o ceață ușoară, un abur incert, jucat fantomatic în aer de curenții ascendenți. Lumina soarelui, opacă, era limpede, odihnitoare, clară fără să fie strălucitoare, ca sub un acoperiș de sticlă mată.

Mulțumit de temperatura dulceagă, de cerul pe care ochii puteau rămâne neînlăcrămați, găsind ceva sărbătoresc în această atmosferă, după ce inspectase grav tribunele goale, defilând de la un cap la altul prin fața lor, urmat de ciudatul lui stat-major, Amedeu se urcase în turnul stației meteorologice, de unde perspectiva se lărgea – și privea șoseaua, înspre oraș. Deși știa că biletele fuseseră vândute toate, peste douăzeci de mii, oarecare neliniște îl stăpânea.

— Douăzeci de mii de oameni din acest oraș, își spunea, au cumpărat bilete. Există însă, în clipa asta, în aer, un motiv capabil să oprească un spectator din drum; nu se știe pe care și nu se știe cum. Dar dacă același motiv, plauzibil, multiplicat până la douăzeci de mii, ar sta printr-o stranie coincidență în fața tuturor? Pentru cine mă mai arunc?

Un automobil trimis de Medrea venise să-l ia de acasă, după dorința lui, încă dinaintea zorilor. În el încăpuse întreaga escortă de copii. Gaița fusese cea care alergase să-i ciocane în ușă, dar Amedeu nu dormea de mult. Această premieră din zorii zilei îi dădea o emoție ciudată, fiindcă venea la o oră neobișnuită, ora altor îndeletniciri, ora întoarcerilor de la chef, sau a plecărilor în excursie…

Gaița primise îngăduința de acasă să se îmbrace pentru eveniment cu pardesiul cel nou, o hăinuță albăstrie, din care picioarele goale îi ieșeau subțiri și neastâmpărate, încontinuu în mișcare, ca ale unei jucării cu arcul desfășurându-se la nesfârșit.

Venise și Bursucul. După întâmplarea cu gogoșile, drept pedeapsă fusese ținut în curte, toată vara. De inimă rea slăbise, destul ca să merite altă poreclă. În mijlocul feței uscate, nasul își păstrase vechile dimensiuni, prea mare, atârnând parcă prea greu, trăgându-i capul înainte, făcându-l să meargă aplecat, cu mâinile puțin în lături, ca și când l-ar fi tras tot timpul cineva de un belciug. I s-ar fi cuvenit acum alt nume: Nazone, sau Țăndărică, dar copiii nu îndrăzneau să folosească porecle neaprobate de Amedeu și Amedeu nu mai avea timp pentru ei. El nu mai prezida jocurile lor și nu mai făcea adunările obișnuite, de sâmbătă seara, pe maidan, când, așteptând să vină ora cinei, copiii își mărturiseau în fața lui ca unui duhovnic isprăvile săptămânii. Nu-i mai mustra și nu-i mai lăuda – însă ei continuau să-i facă, în jurul casei, o credincioasă gardă. Când dimineața deschidea fereastra, cineva îl pândea de după gard și cum îi zărea chipul, se ridica în mâini deasupra, ca să-l întrebe:

— Domnu Amedeu, vă trebuie ceva? În zilele dinaintea meetingului se perindară prin fața casei nesfârșite șiruri de copii, de pe alte străzi, din alte cartiere, care aflaseră prin colegii de școală, cine era și unde stătea parașutistul Amedeu. Ei treceau pe un trotuar, se întorceau pe altul, mergând în vârful picioarelor, neîndrăznind să facă zgomot în dreptul casei lui, ca să nu-l deranjeze.

Când vreunul îl zărea în treacăt la fereastră, anunța faptul tuturor, înfrigurat, ca pe un mare eveniment:

— Mă, l-am văzut pe domnu Amedeu!

Gaița, singură, își păstrase vechile îndrăzneli. Ea continua să intre în casă, să bată la ușă, să se agațe cu mâinile de clanță și să-și bage capul înăuntru.

— Ce mai faceți, domnu Amedeu? îl întreba, fluturându-și în ochii lui bretonul blond.

Dar, înainte de a obține vreun răspuns, ea înregistra, dintr-o privire, tot ce era acolo nou.

— Era întins pe dușumea și făcea așa și așa, cu picioarele în sus! Explica apoi celorlalți, exercițiile de gimnastică ale lui Amedeu.

Altă dată îl găsea trăgând de niște arcuri prinse în pereți ca să-și întărească mușchii brațelor, ai pieptului și ai omoplaților; sau făcând sărituri în mijlocul odăii, de pe un scaun pus deasupra mesei.

Tot Gaița îi aranjase și statul-major care să-l escorteze la aerodrom. Veniseră, odată cu Bursucul și cu ea, Viezurele, Crocodilul-bălțat, Gâscanul,

Buturugă și Colosalul, singurul care purta pantaloni lungi și haină desfăcută la gât, cu guler tare și cu cravată, ca domnii eleganți din cartier. El vorbea cu Amedeu în cuvinte neînțelese de ceilalți:

— Domnu Amedeu, ați auzit că se aduce în centru un film, în care oamenii cântă și vorbesc? Dar este un lucru colosal! Văru-meu dirijează orchestra, la Trianon și acum îi va concedia pe toți. Vă închipuiți ce șomaj colosal pentru muzicanți.

În timp ce Amedeu se urcase în turn, ei așteptau în fața stației meteorologice, ascultând explicațiile Colosalului despre parașută și despre riscurile celor ce sar cu ea.

— Va fi o demonstrație colosală! Numai de nu s-ar întâmpla să nu se deschidă parașuta. Atunci domnu Amedeu s-a curățat. Vă închipuiți ce viteză colosală! Praful se alege de el!

De sus, Amedeu vedea șoseaua printre pomi, până dincolo de calea ferată, la Vila Minovici, unde cotea spre dreapta. Câteva automobile răzlețe apărură dar nu se opriră, ci își continuară drumul către Ploiești. Mai târziu, de după arbori ieși o coloană de soldați, în haine de paradă, care veneau să țină ordinea pe marginea aerodromului. Erau totuși niște spectatori. Ar fi vrut să le iasă înainte, să-i salute cu bascul ridicat în aer, sigur de succes:

— Am onoarea! Am onoarea!… Eu sunt parașutistul Amedeu. O să vedeți îndată ce știu!

Câteva brecuri automobile ajunseră soldații din urmă și intrară, cu viteză mare, pe aerodrom. Erau jandarmi în uniforme albastre, cu curelării, cu mănuși și cu penaje albe. Fură înșirați, într-un strălucitor cordon, în fața tribunelor. Apoi apăru primul autobuz. Amedeu îl văzu venind încet, greoi, înclinat pe o parte. În ușă câțiva oameni atârnau afară, cu mâinile agățate de bară. Se bucură:

— Ahaha! Uite-i că vin! Uite-i că vin! Ahaha!

Numai cu cei ce soseau acum și tot era numărul minim de privitori, ca să se poată începe un spectacol. Satisfacția îi alungă orice neliniște. Nu mai avea de ce se teme; nu-și găsea nici urmă din tracul de la teatru. Avea de jucat un rol grandios, dar redus la un singur gest; nu era un rol: o explozie. Cu sufletul înecat în mulțumire, văzu alte autobuze venind, chinuite, gâfâind. Oameni pe jos le urmară, întâi câțiva pe urmă mai mulți, din ce în ce mai mulți până ce trotuarele se umplură, formând de o parte și de alta a șoselei, două dâre negre, ca niște șerpi uriași ale căror capete se îndreptau, nesățioase, înspre aerodrom. Văzu dârele îngroșându-se, ieșind din ce în ce

mai compacte de după colț, lățindu-se, fierbând, depășind trotuarele și deodată, ca și când inelele șarpelui ar fi plesnit, se revărsară peste albul șoselei, se lățiră, rozând din ce în ce mai mult spațiul curat din mijloc, până ce brusc, se uniră.

Pe această gâtuitură, strivindu-se, întreg orașul se scurgea înspre aerodrom. De pe șoseaua Bonaparte, de pe bulevardul Catargiu, de pe Calea Victoriei, de pe Buzești, de pe Basarab, circulând numai într-o direcție, vehiculele își căutau drumul, prin piața Victoriei, pe șoseaua Kiseleff, pe bulevardul Mărăști, spre Băneasa și în drum alte artere laterale se revărsau în puhoi.

Dar la capul șoselei, unde toate marile artere se vărsau într-una singură, apăsarea creștea, depășind imposibilul, până ce omul își pierdea nu numai independența gesturilor ci și conturul, topindu-se în masă. Coborâți din vehicule și îndrumați pe gâtuitură, oamenii se găseau contopiți cu ceilalți laolaltă, într-o pastă mișcătoare, curgând pe pavaj, cu impresia că ajunși la libertate nu se vor mai putea desface și vor rămâne mereu așa, un pachet viu și iremediabil compact.

O clipă, lui Amedeu i se păru că șirul câștigă în înălțime, că oamenii încep să meargă unii pe deasupra celorlalți și aceștia pe deasupra altora, ca pe mai multe bulevarde suprapuse. Câteva automobile, lucind negru, prinse în mulțime înaintând la pas cu ea, aproape strivite, i se părură niște ostroave plutitoare, alunecând încet, pe firul unei ape domoale. Întorcând capul, câmpul i se păru de nerecunoscut. În porțile aerodromului șirul se cernea, oamenii rămâneau, umpleau spațiile goale – dar puhoiul nu se subția, aluneca mai departe, la fel de compact, spre celelalte porți. I se păru că un produs în care erau frământați la un loc, în lungul drumului, îi făcea să crească, să dospească, să dea pe delături ca un aluat miraculos.

Apoi văzu, în partea cealaltă a aerodromului, înspre mahalalele orașului, un lanț de oameni cât orizontul de lung, înaintând încet peste câmp. Veneau toți o dată, în același pas, ca sub o comandă, ieșind de după o creastă a câmpului, ca dintr-un tranșeu, ca o armată pornită la atac. Un grup de călăreți, cu căștile lucind, apărură din spatele hangarelor, șarjând, să dea înapoi mulțimea aceasta de spectatori fără bilet. Oamenii se feriră, o mare spărtură se făcu în rândul lor, dar nu se opriră din mers. Cu pasul lor încet și hotărât, veneau spre aerodrom.

Erau bărbați și femei, în haine sărace de sărbătoare, cu paltoane mohorâte ținute pe umeri, cu broboade și cu șaluri atârnându-le pe spinare,

îmbrăcăminte multicoloră, stranie. Erau copii, cu picioarele goale, ferindu-se de rouă, cu mâinile înfundate până la coate în buzunarele pantalonilor peticiți. Părea că însăși marginea orașului, de unde veneau, li se rostogolea încet în urmă, cu bordeiele ei țigănești, cu cocioabele ei scunde, ai căror pereți sunt cârpiți cu bucăți de tablă, cum e cârpită cu petece de altă culoare îmbrăcămintea lor. Herăstrăul, Floreasca, Teiul, Colentina și celelalte sate și celelalte mahalale păreau că au pornit din loc și se rostogolesc peste câmp.

Dincolo de șirul lor, călăreții se regrupară și voiră să se întoarcă, să șarjeze din nou, dar deodată, de după altă creastă de pământ văzură alt șir venind. Porniră în galop spre aceștia, trecură cu săbiile ridicate printre ei – dar alte șiruri veniră, din alte părți, ieșind ca din pământ, din ce în ce mai mulți, de neoprit.

Din înălțimea turnului, lui Amedeu i se păru că toți acești oameni se îndreptau spre picioarele lui.

— Maică-Doamne! se minună.

Marginile aerodromului erau acum marcate de zidul viu al mulțimii; un zid a cărui adâncime se pierdea, fierbând, departe, pe câmp. Numai tribunele, pe latura dinspre oraș, mai aveau spații goale; la mijlocul lor, în tribuna oficială se vedeau doar câteva haine negre, câteva uniforme strălucitoare și un belșug de covoare, de ghirlande verzi și de flori. Prin mulțimea de pe șosea, care se rărea, începură să-și facă loc, claxonând cu un ton strident și autoritar, lungi automobile negre, lucitoare, ca niște vehicule de gală. Veneau miniștrii, patriarhul, mitropoliții, corpul diplomatic… Peste covoarele tribunei apărură redingote, colane, penajuri și fireturi. Apoi mari pălării cu borul larg, acoperite de pene grele, schițară, de la un colț la altul, grațioase saluturi protocolare. Somptuoase vulpi, vulpi albastre, vulpi roșii de Kamciatka, vulpi argintii, își fluturară cozile, pe umerii femeilor. Firave nurci castanii se așezară în lungul brațelor, tremurând cu luciul lor neliniștit, la fiecare mișcare, ca și când undeva în pielea argăsită ar mai fi păstrat ceva din neliniștea animalului jupuit.

— Doamne Dumnezeule! murmura Amedeu, coborând pe scări, aproape împleticindu-se de emoție.

Întreg orașul venise să îl vadă; mari automobile negre, vulpi albastre, redingote, uniforme, miniștri, generali, diplomați, slujbași, negustori, meseriași, paltoane roase, șaluri peticite, palate și cocioabe erau adunate laolaltă, pentru el. Nicicând un spectacol nu putuse să adune atâta lume și să împace oameni atât de feluriți!

Statul lui major îl aștepta jos, nemișcat, păstrându-i fiecare câte ceva din echipamentul de zbor. Colosalul, care dăduse o raită prin spatele tribunelor și prinsese crâmpeie din conversații, era entuziasmat.

— Domnu Amedeu, se repezi la el, are să fie colosal. Nici francezul, nici belgianul n-au să facă ispravă mare. Toți vorbesc despre dumneavoastră; am auzit. Vă spun, o să fie colosal!

Însoțit de aceeași pitorească escortă, Amedeu se îndreptă, prin spatele clădirilor, spre hangarul central, în fața căruia era instalată conducerea tehnică a meetingului. Dintr-o cabină cu pereții dubli, de sticlă, se anunțau la microfon numerele programului și se urmăreau evoluțiile din aer. Puternice vorbitoare erau înșirate pe marginea aerodromului, ca explicațiile să poată fi ascultate de pretutindeni.

O escadrilă de vânătoare, venind dinspre aerodromul militar, deschise programul. Apărură în triunghi, la câteva sute de metri înălțime, defilară prin fața tribunelor, apoi se întoarseră, într-o altă formație, înscriind pe cer un singur șir, urcând. Luând înălțime își dădură drumul în jos, într-un larg looping, unul după altul; în câteva clipe, avionul din cap îl ajunse pe cel din urmă și continuară să zboare așa, în cerc, formând cu aripele lor cenușii pe cerul albăstrui, un uriaș carusel aerian.

Figura, care dură vreo câteva minute, nu opri publicul să-și caute locurile în tribune. În tribuna oficială și în preajma ei, cunoscătorii discutau calitățile acestui reușit avion de vânătoare. Adus din primăvară în serviciu, nu dăduse încă niciun accident, în afară de cele câteva datorite greșelilor de pilotaj. Inginerul Asnaș, un mare industriaș din Ardeal, care cumpărase licența pentru fabrica sa de avioane proiectată, explica unui grup de aviatori, aberațiile caietului de sarcini întocmit de minister.

— Îmi impune să folosesc la longeroanele planurilor lemn importat din Canada, în timp ce tipul original al avionului, acesta pe care îl vedeți zburând, fabricat la cehi, este construit cu lemn importat din… România.

— Faimosul „dric aerian”, V.V.B.-ul, nu tot cu lemn românesc e construit? îl întrerupse cineva din grup.

— Acela însă e lemn de cobilițe! râse Asnaș.

Gluma păru penibilă. V.V.B.-ul devenise în ultimele luni un nume de doliu; avioanele se prăbușeau unul după altul, în mod inexplicabil, omorând aproape în fiecare săptămână câte un pilot. Și totuși, comanda se efectua mai departe; generalul Baroncea își legase numele de acela al avionului sinistru.

— Avionul e perfect, susțineau unii. Probele de rezistență sunt pozitive; motorul nu a înregistrat până acum nicio pană; nici pilotajul nu e dificil, dar cere câteva momente de atenție la aterizaj.

Modificarea suprafeței planurilor, după decolare și la aterizaj, dădea o scurtă perioadă de incertitudine a zborului; organele de comandă reacționau altfel și în aceste momente se produceau accidentele.

— Piloții nu au antrenament! susțineau apărătorii lui Baroncea, care continuau să creadă în formula lui.

Se vorbea despre aerodromuri lipsite de benzină, unde piloților abia le venea rândul să zboare o oră pe săptămână, restul timpului ocupându-se cu grădinile de zarzavat ale flotilelor, sau cu instrucția infanteristică.

— Antrenați-i, și n-au să mai cadă! se spunea.

Belgianul Delmotte își scosese avionul pe aerodrom, un bolid mic, roșu, al cărui motor disproporționat de mare scotea un zgomot asurzitor. Decolă la repezeală, aproape în loc, făcu o săritură de câțiva metri în sus, se răsturnă pe o aripă și ocoli astfel aerodromul, pe lângă pământ, salutând publicul cu mâna scoasă din carlingă. Luă apoi înălțime, descrise câteva loopinguri, se lăsă să cadă în vrile dezordonate, simulând o prăbușire. În fața publicului emoționat se redresă, la câțiva zeci de metri de pământ, punând în plin uriașul său motor, ca să mai ocolească încă o dată aerodromul, cu maximum de viteză, tiranizând urechile spectatorilor apropiați. După aterizare fu purtat într-un automobil deschis prin fața publicului; mulțimea îl aplauda, entuziastă. Tribunele, care adăposteau mai mulți cunoscători, nu-l primiră cu aceeași căldură.

— În fond, n-a făcut absolut nimic, spuse cineva. Nu trebuia să vină 3000 de kilometri pentru asta. Mihăileanu și Cristea fac mai mult. De ce-o fi aplaudând lumea atât?

— E impresionată de motor.

— Motorul, într-adevăr, merita atâta deplasare.

Înainte ca belgianul să fi terminat de cules aplauzele, dinspre Otopeni se văzu venind, la înălțime mică, în formație, o escadrilă de avioane argintii. Erau șapte avioane, pilotate de primii brevetați ai școalei lui Medrea. Ocoliră aerodromul, apoi se întoarseră prin mijlocul lui, zburând foarte jos, aproape atingând pământul cu roțile, ca și când ar fi vrut să aterizeze. Pe latura către care zburau, văzându-le că se apropie, în mulțime se produse o largă mișcare de teamă, dar, la câțiva zeci de pași în fața ei, avioanele cabrară, trecând cu roțile peste capetele oamenilor. Era figura obișnuită a

elevilor lui Medrea, impresionantă nu prin tehnica ei, ci prin îndrăzneală. Mai departe, nu făcură altceva decât să repete aceeași cabrare, pe toate patru laturile aerodromului, ca fiecare grup din mulțime să aibă emoția lui.

— Își fac de cap băieții lui Medrea, observă un aviator.

— Totuși, e o interesantă demonstrație de zbor în formație; pentru niște începători, e de necrezut.

— Elevii lui Antal nu fac nimic?

— Medrea spune că a trimis o invitație; Antal a refuzat. Am impresia că nici n-a venit; nu-l văd pe nicăiri.

Vladimir trecuse cu automobilul mai departe și se oprise pe drumul lateral, în marginea pădurii, la câțiva kilometri de aerodrom, de unde putea să vadă evoluțiile avioanelor într-o largă perspectivă. Venise cu un fel de silă; entuziasmul mulțimii îi făcea rău. Aici, foșnetul puilor de salcâmi, cu frunzele galbene, era întristător dar plin de o calmă poezie. Își sprijinise capul pe spate, în pernele automobilului și privea, visând, cerul albastru-cenușiu. Manuela trebuise să rămână acasă, să păzească aparatul de radio, ca nu cumva Majeni să-l deschidă și să asculte transmisiunea de la aerodrom. De o lună de zile ea îi ascundea ziarele, o izolase în casă, sau dacă trebuia să plece nu o lăsa singură, o ducea prin locurile pe unde dinainte știa că nu sunt afișe. Îi era teamă de momentul când ar afla că Amedeu se făcuse parașutist. Avea atât de clar sentimentul că asistă la sinuciderea lui, încât îi era groază să o facă și pe Majeni părtașa acestei presimțiri.

Vladimir privi, distrat, fără interes, un avion zburând mult timp, în lung, pe deasupra aerodromului, cu roțile în sus; îl văzu virând, în aceeași poziție, continuând demonstrația în chip plictisitor. Era o figură care devenise banală, fiindcă nu cerea niciun efort, nicio îndemânare deosebită și care totuși părea multora uluitoare. Înainte ca avionul să-și fi sfârșit zborul, escadrila românească de acrobație, cele trei avioane negre pilotate de Cristea și de frații Mihăileanu, decola în formație.

Medrea simțise că interesul pentru evoluții slăbește, că publicul, plictisit de repetarea acelorași figuri aștepta, nerăbdător, numărul de senzație al meetingului, lansarea lui Amedeu. Coborâse la platforma de conducere să accelereze desfășurarea programului.

Escadrila neagră făcu câteva loopinguri, câteva fulgerătoare „tonneau”-uri, apoi trecu la celebra figură a „crinului”. Aripă lângă aripă, în zbor

orizontal, se răsturnară deodată în trei direcții deosebite, simetric, ca petalele resfrânte ale unui crin.

Medrea le urmări câteva clipe, apoi intră în hangar unde Amedeu, ajutat de escorta lui, se îmbrăca.

— Maestre, ai un public extraordinar! îi strigă, bătându-l protector cu mâna, pe umăr.

Amedeu îl privi cu un senin dispreț. Nu găsi necesar să-i răspundă, dar în timp ce-și încheia cataramele parașutei, își spuse, cu o jumătate de gând: „De ce s-o fi bucurând? Crede că publicul a venit pentru el?"

Un mic avion de pasageri fu tras în fața hangarului. Pilotul veni să ia înțelegere cu Amedeu; era datoria lui să aprecieze din ochi punctul lansării, ca parașutistul să ajungă pe aerodrom. De altfel, lucrul devenise simplu, fiindcă un sondaj cu baloane, făcut de postul meteorologic, nu semnalase, ca și la sol, niciun fel de vânt, până la 1000 de metri înălțime.

— Nu trebuie să ai nicio teamă, îi explică pilotul lui Amedeu. Îți fac semn, reduc motorul și pic avionul puțin; oricum ai sări nu poate să te lovească ampenajul.

— Maestre, nu uita: de la început, mâna strânsă pe mâner! se amestecă Medrea. Să nu tragi imediat, să numeri până la 15; ai tot timpul; publicul trebuie să te vadă căzând măcar o sută de metri; trebuie să le dai puțină emoție.

În jurul lui, copiii deveniseră palizi. Numai Colosalul, mai degajat decât ceilalți, putea să se arate entuziasmat.

— Domnule Amedeu, o să fie colosal! exclama, gesticulând, imitând cu importanță gesturile lui Medrea.

Amedeu se îndreptă liniștit spre avion. Din ușă, cu hainele fluturate de curentul elicei, el făcu un semn de despărțire, absent, spre copii; avionul începu să ruleze, ca să-și ia locul de decolare. Medrea mai alergă un timp în urma lui, făcând semne și strigând:

— Maestre, nu uita, să nu deschizi imediat! Numără până la cincisprezece, dar numără mai rar. Numără până la douăzeci, până la douăzeci și cinci mai bine! N-avea nicio teamă; e timp până jos.

— Du-te dracului! mormăi Amedeu. Nici aici nu pot să scap de regizor! Afurisită specie de oameni! Să creadă că fără ei nu poți face nimic!

Nu se simțea emoționat; poate o mică strângere de inimă îi stătea, ca un junghi prea puțin dureros, sub coaste, dându-i o vagă senzație de frig. La Brașov zburase de mai multe ori ca să se aclimatizeze cu atmosfera și cu

avionul. De pe o platformă, în fiecare zi mai înaltă, ajunsese să facă, fără primejdie, sărituri de la trei metri; aterizarea nu putea să dea un șoc mai puternic. Gimnastica pe de altă parte îi întărise organismul ca să poată suporta izbitura de frânare, în momentul deschiderii parașutei. Era în toate privințele pregătit pentru ceea ce urma.

În viragii largi, avionul urca, ocolind pe departe aerodromul deasupra căruia, penultimul număr din program, căpitanul Manole vâna balonașe, repezindu-se în ele cu elicea. Pilotul se întoarse și-i făcu semn cu mâna la acul altimetrului; arăta 400 de metri. Fără gând, înclină capul, arătându-i că a înțeles. Tot fără gând apoi, în afara timpului, ca în afara realității însăși, se întoarse și pe deschizătura ușii privi în jos. Înainte de a vedea orașul, văzu un tren, un șir negru de vagoane, dublat de firul negru al fumului locomotivei, intrând în gara Mogoșoaia. Era un tren de călători, venit dinspre Constanța; îl cuprinse o senzație de zădărnicie și în același timp un fel de milă pentru călători.

— Dacă s-ar grăbi, ar avea timp să mai vină! fu gândul care îl străbătu.

Văzu apoi orașul, ca întotdeauna neclar, învăluit într-un strat confuz de ceață, de aburi, de praf și de fum; văzu pe bulevarde automobile și tramvaie, albe, lucitoare, alergând. I se păru de necrezut că acolo viața continua, normal, pe străzi și în case, că la ora asta în biserici se termina slujba Sfintei Leturghii, iar în bucătării se gustau mâncările de pe foc. Era lume care nu venise la aerodrom, care n-avea să-l vadă și lume care nici n-auzise măcar de el. Un simțământ de revoltă îl cuprinse, apoi unul de dispreț. Un viraj larg îi luă încet ochii de la oraș, făcându-l să-și poarte privirea într-un cerc mare, peste apa Colentinei, mărginită de sălcii scorburoase, peste niște sate acoperite de fum, peste câmpul îngălbenit, cu șiruri regulate de căpițe, ca niște căciuli țurcănești.

Pe urmă, în față, pe sub marginea aripei, zări aerodromul. Pilotul se întoarse, să-i mai arate o dată altimetrul: ajunsese la 1000 de metri și acum avionul, cu motorul mai încetinit, zbura orizontal. Înțelese că momentul aruncării se apropie. Fără niciun gând, fără chiar să mai poată privi jos, el se propti în marginea ușii, făcându-și sprijin cu umărul și apucă, strâns, cu mâna dreaptă, cu toate degetele puternic arcuite, mânerul de declanșare al parașutei.

Cele câteva momente care urmară i se păru că visează; își concentră toată atenția la pilot și izbuti să-l vadă numai pe el, mare, cu spinarea uriașă, ca și când l-ar fi privit fără perspectivă, de la câțiva centimetri. Când pilotul

ridică mâna, să-l facă atent, instinctiv trase aer în piept, ca și cum ar fi trebuit să se arunce într-o apă. Apoi mâna coborî brusc; în aceeași clipă motorul tăcu și avionul se înclină, vizibil, în față.

În primul moment al aruncării, Amedeu auzi un fâșâit a cărui origine părea de nebănuit, fiindcă nu avea senzația prăbușirii, și-a frecării sonore cu aerul, pe care corpul lui căzând vertiginos, îl sfâșia. Câteva clipe, simțurile celelalte fură cu desăvârșire absente – numai auzul continuând să perceapă acest ciudat fâșâit. Ce urmă nu fu mai puțin confuz. Poate, în cădere se răsuci pe o parte, fără să-și dea seama, tăind spațiul cu umărul stâng; apoi, în mod inexplicabil mai grele, picioarele căutară, într-o mișcare lentă, parcă prinsă cu încetinitorul, să-și câștige locul în jos. Un moment avu vag conștiința că a rămas într-o poziție ridicolă, cu capul și cu picioarele atârnând, ca aruncat de-a curmezișul pe spinarea unui cal. Picioarele își continuară drumul și după un timp, corpul ajunse aproape întins, coborând însă într-o poziție nu verticală, ci înclinat pe o parte, ca și când, odată cursa sfârșită, acum era capul solicitat mai mult, de abis. În tot acest timp, a cărui noțiune n-o avu, nu se recunoscu, după cum nu înțelese nici gestul pe care îl făcea; nu avu senzația căderii, nici a mișcării; nu simți aerul alergându-i pe la urechi – nici nu-l mai auzi, nici nu văzu, decât o baie confuză de lumină, albastră-cenușie. N-avea senzația nici de abis, nici de înălțime. Niciodată nu putu să-și dea seama dacă, într-adevăr văzuse în acest timp undeva în spațiu – un cerc uriaș oscilând, cu mișcări lente, ca o coardă de lasso, pregătindu-se să-l apuce când de cap când de picioare. Ar fi putut să fie însăși linia orizontului, percepută instabil.

Apoi brusc, ca un aparat de radio care după ce i s-au încălzit lămpile cade deodată pe un post emițător, își simți urechile intrând în funcțiune, prinzând vechiul fâșâit, de data aceasta foarte clar și tot atunci se auzi, numărând cu voce tare:

— …15, 16, 17…

Cerul se separă de pământ iar mișcările cercului se topiră în conturul ferm al orizontului. Tot atunci avu, în sfârșit, senzația căderii. Își regăsi toate simțurile, se recunoscu, și-și aminti, într-o singură clipă, fulgerător, tot procesul care-l aducea aici, cu toate amănuntele, cu cele mai mici și mai nesemnificative amănunte. Văzu pe Gaița, care-l urmărise speriată, pe Colosalul care-i strigase: „O să fie colosal, domnule Amedeu!”, pe Medrea, spunându-i: „până la 20, la 25 chiar”.

— …19, 20, 21, număra.

Își simțea mare și puternică, mâna pe mânerul parașutei.

„Acum, peste o jumătate de secundă, voi face gestul și totul se va sfârși”, își spuse cu luciditate.

Și-avu sentimentul unui sfârșit din cale afară de banal. Odată parașuta desfăcută, coborârea ar fi urmat lent, simplu, fără primejdie, ceva mai repede decât cu un ascensor. Tot ce fusese extraordinar în săritura lui avea să se termine.

— …23, 24, număra, mecanic. O ploaie de gânduri îi îmbrăcară, limpede, creierul: „Va fi un sfârșit banal!” își spuse. „Senzaționalul aruncării stă în faptul că nu știi dinainte cum se va sfârși. Dacă n-ar exista un anumit număr de șanse ca parașuta să nu se deschidă și sfârșitul să fie catastrofal, nimeni n-ar găsi extraordinară lansarea unui parașutist.”

Privi jos aerodromul; n-avu deloc senzația că se apropie de el. Câmpul era încă departe. Văzu terenul de aterizaj, înconjurat de oameni; pe marginile careului lumea era compactă; în spate se subția treptat, până se pierdea, cu capete din ce în ce mai răzlețe, pe câmpul cenușiu. Păreau că fac aerodromului un gros chenar negricios, cu tonuri degradate. Și toate aceste zeci de mii de capete, în mod indiscutabil priveau acum într-un singur punct, spre el, care se prăbușea. Avu senzația materială a privirilor lor, ca a unor țepușe concentrice în care corpul lui în cădere se înfigea. Numără:

— …25, 26, 27…

Un gând sarcastic îi inundă creierul:

— Ați vrut să mă vedeți căzând! Vă voi da satisfacție, până la limită. Vă voi mulțumi din plin!

Și în timp ce continua să numere, în același ritm mecanic, mecanic strângând mâna pe mânerul parașutei, numai gândul acesta era lucid.

Un freamăt de consternare străbătu într-o clipă aerodromul.

— Cade! strigă cineva.

Și strigătul se răspândi de jur împrejur. Corpul parașutistului, negru, se prăbușea cu mișcări dezordonate, ca un sac cu nisip aruncat de-a rostogolul. Cădea, inevitabil avea să se zdrobească de pământ, în mijlocul mulțimii înnebunite, drept în mijlocul aerodromului.

— Nu s-a deschis parașuta!

Strigătul se răspândi, din gură în gură, cu spaima multiplicată.

— Nu s-a deschis parașuta! A căzut!

Țipete de femeie se ridicară deasupra, trecură peste capetele oamenilor și se pierdură în depărtare, pe câmpul gol. Undeva un copil începu să plângă.

Vorbitorul de la microfon se oprise, cu gâtlejul încleștat, privind căderea prin pereții de sticlă ai cabinei. Gaița porni, țipând, spre fundul hangarului și-și ascunse capul sub mâini, în zid. Ceilalți copii rămaseră încremeniți, în ușă, galbeni, fără să poată face o mișcare, fără să-și poată lua măcar ochii de la parașutist. La câțiva pași alături, Medrea privea căderea cu un zâmbet de nedumerire din ce în ce mai împietrit în colțul gurii. Apoi, deodată, spaima îl cuprinse chiar pe el. Într-o clipă văzu mulțimea adusă de el aici, și corpul parașutistului prăbușit în mijlocul ei. Își luă capul în mâini, dădu să facă o mișcare încotrova, dar nu se putu urni din loc; corpul îi oscilă cu picioarele fixate în beton, ca o jucărie care stă în echilibru pe o sferă de plumb.

Întreaga mulțime încremenise; unii urmărind prăbușirea, cu capul ascuns în mâini, și toți la fel de înspăimântați.

Doar la marginea unei tribune se auzea în această liniște înghețată, plânsetul copilului, ridicând în aer un sinistru smiorcăit.

Nu mai era nimeni conștient de ce se întâmplă când, la o sută de metri de pământ, deasupra parașutistului prăbușit se produse o mică explozie albă, un nor diafan păru că țâșnește dintr-un balon plesnit și deodată uriașa umbrelă prinse contur. Amedeu se simți smucit în bretele; o violentă izbitură în corp îl aduse la o realitate nouă. Se regăsi material, cu toate simțurile funcționând normal. O imensă durere simți în brațul drept, cel ce ținuse mânerul parașutei; o simți în degete, în pumn, în cot, în umăr. Își regăsi parcă în această durere valoarea lui de om, valoarea vieții lui a cărei noțiune câteva clipe mai înainte o uitase și se simți înecat de bucuria de a trăi. Văzu deasupra capului clopotul de mătase fluturând și i se păru că îngerii îi fac, din altă lume, semne de despărțire, cu aripele lor albe. Numai o clipă uită mulțimea de jos, către care cobora și se simți fericit prin el însuși, fără să-și raporteze gândurile la ceva din afara lui, se simți fericit de-a fi înfruntat abisul și de a-l fi învins, ca să coboare acum liniștit, într-o dulce muzică, pe aripele acestea de uitare.

Apoi gândurile i se opriră aici; pământul îi venea sub picioare, oscilând. Își aminti instrucțiunile și-și căută echilibrul, vertical, ca să aterizeze pe amândouă picioarele. În ultima clipă a căderii i se păru că viteza se mărește, vertiginos; înainte de a se speria, se pomeni izbit de pământ, cu o violență care-l zdruncină, dar care fu mai mică decât se așteptase și care-l aduse la ultima realitate: la realitatea pământului însuși. Se regăsi om, ca atunci când pornise spre avion, mai mult decât atât, se regăsi om ca în zilele când nu se gândise nici să zboare nici să se arunce cu parașuta. Instinctiv trase sforile

parașutei, ca să n-o umfle vântul și atunci dădu cu ochii de mulțimea care-l înconjura. Aterizase exact în mijlocul câmpului, cu o preciziune necăutată, drept în mijlocul cercului unde, cu litere mari, albe, scria numele aerodromului. Văzu un zid de oameni, de jur împrejur – o masă încremenită.

„Haide, aplaudați, nemernicilor!” le spuse în gând. „Pentru voi m-am aruncat!” Câteva clipe privi nedumerit rândurile oamenilor unde nimeni nu mișca. Apoi, deodată, ca și când o înfiorare ar fi trecut peste ei, de la un cap la altul, comunicându-le același gând, rândul oamenilor oscilă într-o parte și în alta, se tălăzui în sus și în jos și din aceste mișcări violente, conturul i se rupse. Din toate părțile deodată, mulțimea se revărsă peste câmp, rostogolindu-se spre el. Din tribune chiar, își făcură vânt la vale, trecând peste parapete, alergând, spre mijlocul aerodromului.

— Dar este extraordinar! strigă entuziasmat cineva. L-am văzut la Marsilia pe Ijinicov făcând figura asta și n-a avut curaj să declanșeze atât de târziu.

Ijinicov era un parașutist rus care uluise publicul european, aruncându-se de la mai multe mii de metri, ca să deschidă parașuta aproape de pământ.

— Vă spun, e o figură extraordinară! Dacă va fi în stare s-o repete, va deveni un parașutist mondial!

Din toate părțile mulțimea îl ajunse pe Amedeu, în aceeași clipă. Avu teama că va fi zdrobit, călcat în picioare. Se simți însă aruncat în sus, ușor, i se păru nu că brațele îl susțin, ci că plutește peste oameni, alunecând fără greutate pe deasupra lor. Văzu o nesfârșită întindere de capete fierbând jos, de jur împrejurul lui, pierzându-se în depărtare, dincolo de marginea aerodromului, parcă și peste câmp, până la pădure, Nu mai văzu nici hangarele, nici tribunele: văzu numai oamenii care îl aclamau în delir, strigând și aruncându-și pălăriile în sus. Îi veni în minte cu imagini incoherente scena primirii lui Lindberg la Le Bourget. Fu sigur că aici erau mai mulți; erau nesfârșit de mulți oameni și-l aclamau strigându-i numele, înnebuniți. Un fierbinte val de mulțumire îi umplu inima. Și-o auzi înecându-se iar pieptul i se umflă, dureros, incapabil să reziste la întreaga mândrie care exploda dedesubt. O clipă i se păru că nu vede destul de departe, că nu se poate arăta întreg ultimului dintre ei.

„Mai sus, mai sus!” ar fi vrut să le strige celor ce-l duceau.

Dar îndată mulțumirea fu mai mare decât orice gând și închise ochii, zdrobit. „Zadarnic vreau mai mult!” își spuse, îmbătat. „Nici pe Lindberg n-

au putut să-l ridice mai sus!…”

XV

Cuțăbuș îmbătrânise și Bunița-Anuț trăgea să moară. Cu asta, Manuela nu mai regăsea nimic din casa văruită trandafiriu, unde copilărise. În camera ei de jos, mai călduroasă, fusese adus patul bătrânei. Ea își urcase lucrurile în odăița de lângă pod, așteptând acolo să se întâmple ceva ca să se poată întoarce la București. Dar nu se întâmpla nimic. Bunița se sfârșea încet, ca o lampă fără gaz și niciun doctor nu putea spune ce are. Zilele trecură și Manuela se obișnui în odăița de sus; pe urmă uită fără să-și dea seama cum, și Bucureștiul și tot ce se lega de el.

Majeni rămânea ziua întreagă la capul Buniței. După un timp, Bunița începu să nu mai cunoască pe nimeni. O palidă seninătate se așezase pe chipul ei subțiat. Ea stătea ridicată în perne, fără să sufere, numai prea slăbită ca să se poată mișca. Nici capul, învelit într-un capișon alb de dantelă, nu mai putea să-l întoarcă spre ușă, când auzea pe cineva intrând. Obrajii i se topiseră și ea părea neomenesc de mică.

Îi plăcea să vadă mereu pe câte cineva în jurul ei; vorbea cu blândețe povestind în fraze scurte, cu mari pauze și cu dese mici mirări, întâmplări din tinerețea ei.

Într-o zi, moș Ilie intră cu un braț de lemne, făcându-și drum ca s-o mai vadă o dată. Bunița îi auzi pașii grei pe covor și cu coada ochiului îi zări umbra, neagră, pe peretele dinspre ușă.

— Ia te uită! se miră cu glasul ei mic, din gât, subțire și muzical. A venit Emanuel! A vrut să ne facă o surpriză de Crăciun!

Când văzu primii fulgi la geam, se bucură:

— Ce bine că ninge! Acum au să vină copiii la colind.

Dar ninsoarea ținu puțin; spre prânz, soarele se arătă în treacăt la geam. La început Bunița fu nedumerită, apoi chipul i se însenină și zâmbi:

— Doamne, dar mult am dormit. Iată că a venit și primăvara. De Paști o să mergem în târg, să ne dăm cu toții în scrânciob.

Pe urmă începu să vadă mirese și să vorbească despre nunți. Chipul ei era și mai senin. Părea că nu visează, ci trăiește într-o viață construită de ea.

— Doamne, cum de-am uitat? Oare la nunta Manuelei ce rochie purtam eu?

— Mamă, ce vorbești? Manuela nu e măritată.

Se miră, cu ochii ei de copil, măriți. Pe urmă începea să râdă ușurel, cu un aer de șiretenie.

— Ba da! Dar v-ați înțeles să glumiți! Credeți că am uitat și vreți să mă puneți la încercare! N-am uitat, de toate îmi aduc aminte. Purtam o rochie albă, cu trei volane late, și Manuela avea una la fel. Nu, a Manuelei avea patru volane, și ea ținea în mână o pisică mare, gri.

Își amintea de animale și le chema pe rând, pisicile și câinii care trăiseră la casa lor.

— Doamne, fata mea, de ce n-ați adus-o pe Mița la căldură? Dar lui Simonache ați avut grijă să-i mai puneți paie în coteț? Ce trebuie să mai tremure de frig, sărmanul!

Făcea planuri milostive:

— Eu zic, când o veni gerul, să-i aduceți pe toți în casă, și pe Simonache și pe Ihidu, să-i lăsați sub scară și pe Mița în bucătărie, după cuptor.

Fereastra odăiții de sus dădea înspre luncă; Manuela nu putea privi strada și nici casele de peste drum, fiindcă acoperișul tăia o bună parte din vedere. Vedea însă sălciile în depărtare, uscate și albite de brumă, dincolo de care, de pe apa Siretului se ridicau neguri. Adesea i se părea că se află într-o casă părăsită, la o margine de lume și nu știa de ce, îi plăcea să se socotească urgisită de semenii ei. Îl auzea pe moș Ilie tăind lemne, în curte, pe Babirina strigând după pasări, o auzea pe Madam Georgeta mugind, dimineața, când întârziau să-i deschidă ușa staulului, pe Majeni o auzea robotind jos, alergând de la o odaie la alta sau vorbind, în capul scărilor, în ușa de la intrare, cu doctorii care veneau s-o vadă pe Bunița. Numai pe Bunița și pe Cuțăbuș nu-i mai auzea deloc.

Abia în ajunul Crăciunului merse în oraș și atunci văzu prima dată alți oameni, străini sau vechi cunoscuți. Strada lor, cu case mărunte și cu grădinițe de flori pustiite, ducea până în piață, la foișorul de foc. De acolo, pe dreapta se deschidea strada negustorilor. Își îmbrăcase vechiul palton de școală, bleumarin, rămas mic și sărăcuț. Umblă din prăvălie în prăvălie să

caute daruri pentru ai săi. Găsi lucruri mizere, urâte și se simți foarte tristă să se întoarcă cu ele așa, ca de la un praznic al frumoaselor ei jucării din copilărie. Îi fu iarăși dor de păpuși; În graba plecării, și le lăsase la București. Casa era acum închisă; n-avea cui cere să i le trimeată. Abia găsi una, care i se păru mai frumoasă, o păpușă mare, cu părul cărămiziu, cu obrazul roz și cu un luciu albăstrui în ochi. Era îmbrăcată într-o rochie bogată, verde, înfoiată, semănând a tafta. Prinsă pe fundul cutiei, între dantele aurite, păpușa i se păru frumoasă; acasă avea să vadă că rochia verde era de hârtie, ca și pălăria, peste care fuseseră cusute numai volane de voal apretat; păpușă nenorocită de dughiană!

Întorcându-se, întâlni un grup de băieți și fete cu patinele pe umeri, care veneau de la Siret, făcând mare gălăgie. Manuela își aminti că și ea mergea la patinaj; pe toți aceștia îi cunoscuse, acum și-i amintea, ar fi vrut să poată reveni în mijlocul lor, cu gesturile și cu vorbele dinainte, dar știa că îi va fi milă de ea însăși să se revadă așa.

— Manuela! o strigă, alergându-i înainte, o fată înaltă, cu mișcări băiețești, cu un ridicol capișon albastru tras peste urechi și cu bărbia învelită în gulerul paltonului.

Se opriseră toți, în jurul ei; îi recunoștea pe rând, aproape pe fiecare.

— Tu, strigă fata înaltă, cu mișcările de boxeur, aruncându-și patinele pe umăr, ca să-și elibereze mâinile și să-și scoată mănușile groase de lână. Tu, privește! M-am logodit!

Manuela îi văzu verigheta groasă, pe degetul înroșit de frig.

„De ce-o fi purtând-o”, se gândi, „dacă nu-i ceva care să țină de cald?”

Apoi își dădu silința să-i zâmbească.

— Îți doresc mult noroc și multă fericire!

— Mulțumesc! Dar nu ești curioasă să mă întrebi cum, când, ce?

Nu era curioasă.

— Ileana face o partidă excelentă! o informă altă fată. Conferențiar la litere, la Iași, foarte bine și foarte bogat. Și unde mai pui că o să avem toate protecție la facultate!

— Îl așteptăm să vină cu trenul de seară, spuse Ileana, bucurându-se cu jumătatea chipului ei rămas neascuns sub capișon. Dacă vrei, vino mâine pe la noi, să-l vezi.

— De toamna trecută nu te-ai mai arătat, vorbi un băiat. Te-a furat Bucureștiul de tot.

Manuela își aminti cu spaimă și cu necaz că era îmbrăcată sărăcuț, că nu se fardase. Își flutură părul pe umeri, cu mișcarea obișnuită a capului, apoi își trecu limba peste buze, umezindu-le, ca să le dea puțin luciu și aruncă băieților, pe sub gene, privirea ei provocatoare. Îi era ciudă că nu prevăzuse o întâlnire ca asta.

„Am să mă duc mâine la Ileana”, își spuse, „și am să mă aranjez cum știu eu, să țină minte toți cu cine au avut de a face.”

Dar când se despărți de ei, cochetăria o părăsi. Se revăzu pe strada goală, cu case mici, ducând pachetele mizere în brațe, regăsi la capul străzii casa lor, frumoasă, totuși atât de modestă, cu micul ei cat triunghiular la mijloc, cu pereții din față îmbrăcați în scări de șipci verzi, pline de călțunași uscați. Și-și spuse că universul ei era prea mic ca să mai aibă de cucerit ceva în el.

Intrând, o întâlni pe Majeni care venea, înfierbântată, de la bucătărie, aducând miros de aluaturi dulci, de vanilie, de cozonaci.

— Pentru cine face toate astea? se întrebă Manuela. Maică-sa îi ieși înainte și, ferindu-se să nu o păteze cu mâna plină de făină, o îmbrățișă, luându-i capul pe pieptul ei încălzit.

— Fata mea dragă, de când n-am mai avut timp de tine! o mângâie, înduioșată, mișcând repede pleoapele peste ochii micșorați de lumină.

Niciodată nu-și amintea să fi avut un Crăciun atât de trist.

— Am și uitat de pomul tău, micuța mea, urmă Majeni. Când Dumnezeu să mai îl fac?

— Majeni, anul ăsta îmi fac singură pom; am cumpărat ce trebuie; știam că tu nu ai timp. Chiaș-Ilie o să se ducă după-amiază să-mi ia bradul.

Urcă scările, în odăița ei. Era o încăpere mică, pătrată, cu pereții albi, cu o fereastră spre Siret, cu un balconaș de lemn înspre izlaz și cu tavanul ascuțit, ca de bordei, sub cei doi versanți înclinați ai acoperișului. Singura încăpere a acestui cat minuscul, avea ceva din poezia odăilor izolate din turnuri, unde castelanii nu urcă niciodată și unde tânjește un paj pedepsit. Manuelei îi plăcea aici – și se simțea pedepsită. Își adusese de jos toate lucrurile ei, perdelele, covorul, dulapul cu cărți și chiar lampa albastră în care Majeni lăsa noaptea să ardă un bec mic.

Intrând, se așeză pe o pernă jos, în fața sobei și se pomeni gândindu-se la Ileana, la logodnicul ei, la toți ceilalți pe care îi întâlnise. În dulap avea un caiet de la școală, un „Oracol” în care fetele răspundeau, naiv și grav, la întrebări grave și naive. Se ridică să-l caute, apoi reveni în fața sobei. Pe fereastra mică de deasupra luncii se cernea înăuntru o slabă lumină cenușie,

prea întuneric ca să poată citi. Deschise ușa sobei și așa, cu obrazul aprins de jăratic, începu să răsfoiască încet caietul.

De unde, cât de departe, din ce epocă naivă venea acest caiet, cu întrebările și cu răspunsurile lui? În capul fiecărei pagini era o întrebare: „Ce culoare de ochi și ce păr vă place?”. Citi și zâmbi. „Numele artistelor și artiștilor de cinematograf pe care îi preferați?… Ce anotimp e mai frumos?… Apreciați muzica?… De cine?… Care vă sunt florile preferate?… Dar culorile?… Ce nume ați fi vrut să aveți?”

„Manuela!” „Manuela!” „Manuela!” răspundeau mai toate, fiindcă era caietul Manuelei. Manuela citi și zâmbi. Răsfoi foile înroșite de foc una după alta. Erau întrebări naive și întrebări grave, cărora știa că nici acum și niciodată nu va putea să le răspundă – ea, sau ele toate la un loc.

„Ce e viața?” întreba oracolul.

Se opri pe răspunsul Aglaiei; o revedea: scundă, grasă, albă, plină de coșuri, cu părul galben lățos, râzând necontenit, cu o gură de haplea, mare până la urechi. Citi și râse:

„Viață, legată cu ață. Când s-a rupt ața s-a dus și viața!”

„Dar moartea?”

Erau răspunsuri grave: „trecerea în neant”; „un semn de întrebare”… Aglaia răspundea:

„Ultima plimbare, cu burta la soare!”

Și Manuela o vedea râzând, cu capul ei de lună și cu gura mare.

„Ce este dragostea?” întreba caietul.

Se opri și căută un răspuns; căută, căută, neliniștită, simțind că dacă nu va găsi i se va întâmpla ceva rău.

„Începutul celei de a doua vieți”, spunea una. Și altele: „Un sacrificiu continuu”; „un sentiment superior”; „o nebunie care închide ochii tuturor!”.

Ea uita că erau răspunsurile unor fete de 14 ani – și-i era rușine că putuse să le păstreze atât. O clipă îi veni să arunce caietul în foc, apoi descoperi ceva care iarăși o făcu să zâmbească.

Elvira Minulescu spunea: „Nu știu!”

O anonimă, adăugase cu creionul, apăsat: „Minți!” Era și o adolescentă sceptică:

„Pierdere de timp.”

Și una care mărturisea, convingător de sincer.

„Pe onoarea mea că nu știu!”

Anastasia Teodoru scrisese:

„Crezi că există viață fără dragoste?”
Și-o amintea: fata mică, zglobie, de la Huși, cât un pumn de mică și iute ca o veveriță. Ileana îi vorbise despre ea:
— S-a măritat cu un advocat de la București, care a venit astă-primăvară la noi, la un proces. Când au plecat, a dus-o în brațe până la trăsură. Era nebun de amorezat!
„Ce înseamnă asta: «Era nebun de amorezat?» se întrebă, cu ochii opriți pe rândul Anastasiei, înroșit de foc.
Se gândi la Ileana, la chipul ei ascuns sub capișon, la degetul ei înroșit de ger, cu verigheta de aur și își aminti vorbele ei:
— Diseară sosește! Dacă vrei, vino mâine să-l vezi!
„Nu, nu, nu!” își spuse, neliniștită. „Dragostea nu poate fi așa. I-aș fi văzut-o pe figură, i-aș fi simțit-o în glas!”
Și toate fetele acestea de 14 ani, care vorbeau despre dragoste, pe filele roșii ale unui caiet de acum patru ani!…
„Ați sărutat vreodată?” întreba caietul.
„Ah! Da!” răspundea Damian Cornelia.
„Pe cine?”
„Ei, asta-i!”
„Ce ați simțit?”
„Oh, e imposibil de descris!”
Și-o amintea pe Cornelia, fata președintelui Tribunalului, un om aspru, care nu vorbea decât despre niște cărți grele de legi, scrise de el. Se revăzu deodată, în mijlocul clasei ei, cu toate fetele rămase la vârsta din caiet și numai ea mai mare – și totuși neștiind nici acum mai mult decât fiecare dintre ele atunci.
„Ce e gelozia?” citi.
„Nu-ți doresc s-o afli!” răspundea una.
Unele o negau:
„O nebunie pe care n-o înțeleg.”
Sau o disprețuiau:
„O prostie!”
„Ordinea zilei”, răspundea alta, fiindcă atunci fusese epoca dramelor pasionale, despre care se scriau pagini întregi de jurnal.
Aglaia răspundea bineînțeles în felul ei:
„Un substantiv articulat cu a.”
Manuela râse; cineva o completase, brutal:

„Un substantiv feminin, proasto!”

Și întrebările urmăreau același fir:

„Iubiți? Credeți că sunteți iubită? V-ar plăcea să vă plimbați cu el pe lună?”

„Nu, că nu sunt lunatică!” răspundea Aglaia.

Își aminti de seara când privise cu Vladimir răsăritul lunii; într-atât nu înțelegea ce se întâmplase atunci, încât trebuia aproape să uite că se ridicase spre el, provocatoare, cu buzele lucind, să o sărute. Nimic nu înțelegea din întâmplarea aceea și din alte întâmplări, iar foile înroșite ale caietului vorbeau numai de dragoste.

Se ridică și din fereastra balconului privi câmpul, cu lunga linie a hangarelor, în fund. Era o atmosferă cenușie: se pregătea să ningă. Prin nimic nu mai semăna câmpul acesta cu izlazul de odinioară – și ca aerodrom nu semăna cu aerodromul celălalt. Și-l reaminti pe acela, din toate zilele de zbor și din ultima după-amiază când se împărțiseră brevetele, în mijlocul unei mici solemnități. Fusese la fel ca în prima zi a școlii: avioanele aliniate; instructorii în fața lor, fiecare cu elevii lui; Kaizerul și cu servanții în ușa hangarului… Era o amiază de octomvrie, însorită, încărcată de o calmă oboseală, cu lungi scame albe plutind în aer. Nu mai veniseră invitați, nici persoane oficiale. Fu un moment ciudat, intim și totuși solemn, ca o serbare a pomului de Crăciun într-o familie cu copii mulți. Vladimir merse la fiecare din cei șase brevetați pe rând Și le dădu hârtiile, cu câte o frumoasă insignă de pilot, în argint. Niculiță-cel-Cuminte fu primul brevetat, pe urmă Andrei Niculescu, un băiat negricios și tăcut, elev la politehnică, pe care nimeni nu-l auzise vreodată vorbind de prisos – își aștepta rândul la zbor citind, sau făcând calcule într-un mare carnet; pe urma Iosefina, Arabella, Sonny, cel mai tânăr dintre toți, încă licean – și palidul Mister Wells, numit așa din cauza înfățișării și-a accentului lui englezesc. Ca să poată pronunța bine limba care îl pasiona, umblase mult timp cu un capăt de creion în gură și căpătase mai mult accent decât era nevoie.

Emoționat, Mister Wells vru să țină un discurs, spuse câteva cuvinte, apoi se încurcă în fraze jumătate românești jumătate englezești, până ce tăcu de tot, încercând să-și sfârșească ideea prin gesturi cu mâinile lui lungi. Râseră cu toții. Vladimir îl îmbrățișă, drept orice alt răspuns, bătându-l camaraderește cu palma pe umeri. Mister Wells înclină capul și făcu, cu gâtul întins:

— Dacă m-ați înțeles, nu mai am nimic de spus. All right!

Râseră din nou și într-un elan de prietenie, veniră cu toții, chiar fetele, să-l îmbrățișeze. Era ceva de o înduioșătoare naivitate în sfârșitul acestei solemnități. Apoi se urcară în autobuz și merseră cu flori la mormântul lui Rafail. Înainte de a coti pe șoseaua mare, Manuela mai văzu o dată aerodromul gol și servanții, cu Kaizerul, ducând avioanele părăsite în hangarul acela singuratic, ale cărui ziduri gălbui luceau foarte triste printre copacii desfrunziți.

Cu Vladimir se mai văzuse de câteva ori, în plimbări tot mai neînțelese. În ultimul timp el fusese profund mâhnit de atmosfera care se crea în jurul generalului Baroncea și V.V.B.-ului. Avionul se construia mai departe și accidentele se înmulțeau. Lui Baroncea începu să i se spună „Călăul”; numele acesta făcu o legătură sinistră cu „dricul aerian”. Îndată după deschiderea Parlamentului, deputatul Gorgonea interpelă în termeni zdrobitori Ministerul de Război asupra comenzii. Ca la o curte cu juri, în tribuna pentru public adusese un rând de femei în negru, toate cu capul acoperit sub văluri de doliu. Erau mamele și văduvele aviatorilor căzuți.

— Iată victimele călăului și ale sinistrei lui invenții, ale odiosului dric aerian! Dric aerian! da, acesta e numele pe „care aviatorii l-au dat catastrofalului V.V.B.. Victor Veniamin Baroncea! Viclenie, Vanitate, Bestialitate! N-a izbutit să-și imortalizeze inițialele, fiindcă lumea i-a dat alt nume, avionului lui. Ieșiți în stradă și veți auzi această vorbă pe buzele tuturor! Dric aerian! N-am inventat-o eu. O cântă cupletiștii la reviste și-o duc mai departe țigănușii care vând cântece pe stradă.

Strigăte porniră din incintă; banca ministerială se clătină, capetele se întoarseră consternate spre vorbitor, implorându-i parcă un limbaj mai milos; turburarea pătrunse până în tribunele publicului. Gorgonea urmă:

— Am în minte imaginea fiului meu schilodit, care a mai trăit în spitale cu trupu-i chinuit învelit în bandaje, numai atât cât i-a trebuit ca să-mi ceară, din ochi, răzbunare. În numele lui și în numele celor ce au murit ca el, în numele acestor umbre cernite, care tot mai plâng, vă cer să sfârșiți odată cu sinistra mașină ucigătoare!

De la Cameră, Vladimir alergă să-l caute pe Baroncea, dar nu dădu peste el nicăiri. Abia spre seară, când se întreba copleșit de grijă ce urmări vor avea toate acestea, generalul veni la Aero-Turism. Își lăsă pălăria în sală și intră în birou, frecându-și mâinile, de frig.

— Unde ai fost? îl întrebă Vladimir, ieșindu-i înainte. Scandalizat, Baroncea răspunse, cu un fel de senină satisfacție:

— Am fost la șosea, bre. Am făcut o minune de plimbare! Să te duci să vezi frunzele cum cad din pomi și cum foșnesc!…

Apoi își puse mâinile la spate și porni, cu pașii lui apăsați, să măsoare odaia, dintr-un zid în altul.

Vladimir nu putu răbda.

— Dar dumneata nu-ți dai seama ce s-a întâmplat? Știi ce s-a spus azi la Cameră împotriva dumitale? îi strigă, așezându-se în fața lui, privindu-l fix în ochii bulbucați. Pe ce lume trăiești? Nu vezi ce se ridică în jurul dumitale?

— Și-apoi ce, dacă se ridică? Pot face eu ceva? Când au căzut două obuze lângă mine, am putut să le opresc? M-am uitat la ele cum au explodat, uite așa, ca două guri de vulcan; pe toți i-a luat pe sus și bucăți i-a trimis jos, numai mie nu mi-au făcut nimic.

— Domnule general! îl opri Vladimir, pierzându-și din ce în ce mai mult stăpânirea, zgâlțâindu-l de pieptul lui lat. Cum poți să stai atât de nepăsător acum, dumneata care altfel sări în sus pentru orice nimic?

Baroncea se trase înapoi, cu ochii bulbucați:

— Ei, iaca, vezi! Asta-i filosofia mea: sar în sus pentru nimic și stau cuminte, să văd ce-i de scăpat, când arde în jurul meu.

A doua zi ziarele, făcându-se ecoul interpelării lui Gorgonea, cerură oprirea comenzii și chemarea la răspundere a inventatorului. Penalicește, inventatorului nu i se putea imputa nimic, cererea ziarelor era absurdă, dar izbutea să facă atmosfera mai apăsătoare.

Vladimir îl găsi pe Baroncea cu ziarul în față.

— Bine c-ai venit! îi strigă. Stai jos să jucăm un tabinet, că m-am plictisit de câte scrie în jurnale!

— Au să suspende comanda.

— Nu pierd niciun ban; nu sunt eu fabricantul.

— Dar numele dumitale?

— Ce sunt eu de vină? Le-am dat un avion perfect; nu știu să-l prețuiască. Va fi bun abia pentru seriile viitoare de piloți.

— Și cei care au să cadă până atunci?

Baroncea se ridică din fotoliu, cu ochii jucând în orbitele însângerate, cu barba răvășită pe piept:

— Morților să le ridice Statul un monument până la cer. Să-l pună în inima țării, la Brașov, în fața defileului, o piramidă uriașă, cu un far mereu aprins în vârf, să-l poată vedea aviatorii, de oriunde s-ar afla.

Peste câteva zile, în timp ce scandalul creștea, încă un V.V.B. căzu la Cluj. Comanda se suspendă imediat și pe toate aerodromurile, avionul fu oprit de la zbor. Această din urmă măsură îl scoase pe Baroncea din odaia lui cu planuri și-l aduse la realitate. Îl lovi până în adâncul inimii. Se zvârcoli, mugind:

— De ce-i învață să fie lași? De ce le bagă în suflet frica de avion? De ce le confirmă neputința?

În vremea aceea, Manuela îl mai văzuse pe Vladimir numai de câteva ori. El era când mâhnit, când îngrijorat. Spre sfârșitul lunii se plimbaseră pe malul Colentinei, pe drumul obișnuit, luând gârla în lung, de la Băneasa până la mănăstirea Plumbuita, pe unde se întoarseră în oraș. Era într-o dimineață foarte limpede. Orașul stătea ascuns sus, dincolo de mal și ei se găsiră singuri; prin aceste locuri nimeni nu se mai plimba. Balta înverzise sub o întinsă pânză de mătasea broaștei; sub sălciile care se legănau deasupra, țesătura se destrăma și apa se vedea, vânătă, abia curgând, făcând să se legene indiferente foile largi ale câtorva nuferi. La o cotitură se opriră, poate în locul unde în primăvară mai stătuseră o dată. Manuela recunoștea pe țărmul celălalt sălciile scorburoase, dar ele erau schimbate – peste vară înverziseră și acum mai păstrau, galbene, ramuri subțiri cu frunzele moarte. Lângă mal, lovea încet un cot de pământ țelinos. Pe Manuela sunetul părea că o adoarme; îi părea că o cheamă armonios și ritmic; Hai-hai! Hai-hai! Hai-hai! și se gândea că oamenii care se aruncă în apă, ca să moară, poate o fac într-un moment când apa îi vrăjește.

Pe țărmul celălalt se vedea o mică plantație de stejari, în ale căror frunze arămite soarele lucea; mai departe sticlea o cruce văruită și malul cobora, în valea Colentinei, pierzându-se într-o largă depresiune acoperită de scame albe. Tot aerul era plin de aceste scame albe; toată luna plutiseră în văzduh, ca niște pânze de păianjeni luate de vânt.

— E semn de toamnă lungă, spuse Vladimir, întinzând mâna să i le scuture din păr. Mâna lui rămase pe umărul ei și ea așteptă, cu inima oprită, o urmare. Auzea apa, la picioare: Hai-hai! Hai-hai!… Vedea balta verde și dincolo stejarii arămii și mâna lui pe umăr îi făcea bine. El rămase așa mult timp, dar nu spuse un cuvânt. Apoi ea simți aerul răcindu-se încet, un curent

umed veni de pe apă, din sus, balta se înnegri iar dincolo, păduricea de stejari își pierdu luciul.

Când se întoarseră la amiază, se înnorase și orașul i se păru trist. Singurul lucru cald aici erau ochii lui verzi. Își spuse:

„Vine timpul după-amiezilor la gura sobei, cu ceașca de ceai aburind în mână. Să vedem, asta ce-are să aducă pentru noi?”

Se despărțise de el în fața casei, cu gândul că la prima ploaie de toamnă va alerga să privească pustiul Cișmigiului de la fereastra lui. Sus, găsise holul ocupat de geamantane și pe Majeni plângând. Bunița-Anuț era bolnavă. Fu o plecare plină de gesturi și de gânduri răsturnate. Trebuia să-și adune lucrurile și nu știa pe care mai întâi.

— Majeni, du-te singură. Vin mâine și eu.

— Cum ai să mergi singură, atâta drum?

Voise să se repeadă jos, să ia un taximetru, să fugă până la Vladimir. Dar știa că el mănâncă la un restaurant mare, de lângă Atheneu, cu o mulțime de cunoscuți. Se gândi să meargă acolo, să-i spună că pleacă. Își văzu chipul în oglindă, cu părul ei sălbatic – și bluza sângerie de sub puloverul gri, cu care fusese afară din oraș. Când avea să se schimbe, să se pieptene și cum să apară, agitată, în restaurantul acela unde nici chelnerii nu au voie să pară grăbiți? Unde lumea se poartă cu o distincție rece și antipatică, așa de nepotrivită cu gesturile ei iuți? Dar poți să ridici în această atmosferă un om de la masă, cum scoală vechilul pe un boier de țară, ca să-i spună, în cerdac, o întâmplare gravă de la câmp?

Se oprise, dezorientată; pentru ea singură era grav faptul că pleca. Nu se duse după el; nu avu acest curaj. Se gândi să-i scrie, dar nu găsi liniștea să caute un plic și mai ales să înșire pe hârtie un număr de cuvinte cu înlănțuire logică. Își aduse aminte în sfârșit de telefon. Vorbi cu bătrâna Giovanna cum ar fi vorbit cu lespedea unui mormânt. Plecară apoi, îndată după masă. Urmă drumul în tren, gările fără nume, amurgul vânăt, noaptea și necontenitul cântec al roților. Apoi sosiră în gara pustie, după miezul nopții și făcură drumul prin oraș, în lungul străzilor adormite, într-o trăsură cu șine de fier la roți. Împreună cu trapul cailor pe caldarâm, șinele ridicau o muzică sinistră. Recunoscu, ieșind din întuneric și din frig, siluetele fantomatice ale clădirilor mari din piață: foișorul de foc, prefectura, primăria, hotelul, singurul loc unde, în ușă, ardea un bec slab într-un glob pe care vântul îl mișca făcând să se legene pe caldarâm umbra celor doi stâlpi de la intrare. Manuelei i se păru că lumina tremură de frig.

Așa își regăsi orașul și nu mai putu să-l vadă decât așa. Totul era rece, îmbătrânit, fantomatic. Când își urcă lucrurile sus i se păru că pleacă în exil. Stătu în ușa balconului, cu fruntea lipită de fereastră. Îl văzu pe Moș Ilie robotind, cu umerii aduși, pe la ușa grajdului și pe la magazie. O auzi câteodată pe Madam Georgeta mugind în staul dar nu-i fu niciodată dor s-o vadă. Moș Ilie striga uneori la ea, mâniat: „Nea, boală bătrână, că te dau pe mâna lui Roșu casapu, să te jupoaie și să te vândă la kilogram!”

Îl privi pe Cuțăbuș, năpârlit, plimbându-se prin curte, plin de scaieți, cu coada atârnând. N-o mai recunoscu sau nu avu puterea să-i arate vreun semn de prietenie; se duse, cu capul plecat, să se cuibărească în cotețul de lângă poartă. Îl luă, îl curăță de scaieți și-l târî în sălița de lângă bucătărie, unde îi făcu un culcuș cald, din perne vechi. Cuțăbuș îi linse mâna și când ea plecă, se întoarse, umilit, la cotețul lui vechi.

Totul era rece și trist; Majeni și Babirina plângeau din când în când, prin câte un ungher. Numai în camera Buniței-Anuț era bine și cald și Bunița părea mulțumită de tot ceea ce se întâmpla în juru-i. Dimineața veneau s-o ridice în vârful patului, cu un vraf de perne la spate și ea toată ziua stătea așa, din ce în ce mai mică, mai bună și mai cuminte. Nasul i se ascuțise, pe urmă începuse să i se piardă încet, să se topească, fără să lase vreo urmă. Cu broboada îndantelată, legată sub bărbie, părea o vrăbiuță oblojită, și glasul ei subțire, înecat în gât, semăna din ce în ce mai bine cu un ciripit cuminte.

— Tu ești Leonora? întreba, când Manuela venea în vârful picioarelor, s-o vadă.

— E Manuela, mamă, nu Leonora! o îndrepta Majeni.

Leonora fusese fata ei mai mare care murise la douăzeci de ani. Bunița-Anuț se mira:

— Manuela, spui tu? Doamne, dar când a crescut atât? Așa-i că se duc anii? Se duc. Apoi, mai târziu, reîncepea, cu un fel de neliniște:

— Dar Leonora de ce întârzie? I-am spus să nu stea atât la simigiu. Dacă nu sunt covrigii gata, să-i lase, că se duce pe seară Dumitrei. Uite că s-a întunecat… S-o certați voi pe Leonora; mie mi-e milă să-i spun ceva…

Manuela cunoscu un nesfârșit număr de membri ai familiei, de care până atunci nu auzise: unchi, veri, nepoți și fii de-ai Buniței-Anuț, morți sau plecați de mult, din tinerețea ei, unde ea călătorea acum, plină de seninătate.

Privind câmpul, peste care se lăsa înserarea vânătă, de iarnă, ea se simți deodată foarte singură, la o răscruce mare a vieții, nevăzând totuși niciun drum pe care s-o apuce, împinsă din urmă de cineva, trebuind să meargă și

neavând pe unde. N-avea pe cine să întrebe iar ea singură, nu înțelegea nimic din ceea ce se întâmpla.

Auzi pașii grei ai lui Chiaș-Ilie și fâșâitul bradului pe care îl urca, pe scările înguste. Se simți deodată înviorată și se repezi să-i deschidă. Bradul mirosea a pădure iar unchiașul a iarnă; venirea lor îi făcea bine. Își căută geanta și scoase câțiva bani.

— Chiaș-Ilie, se bucură, niciodată n-am avut un brad așa de frumos! Cred că l-ai ales pe cel mai grozav din târg. Uite, să bei o țuică cu Babirina.

Moșul luă banii, dar făcu cu mâna o mișcare repede, ca de lepădare.

— Să crești mare, duducuță, și să-ți dea Dumnezeu un cavaler pe sama dumitale, da eu țuică nu mai beau. O bea baba și pentru mine.

Manuela râse. Își aminti că Babirina avea o supărare cu moșneagul:

— Nu mai bea, nu mai suduie, nu mai jură strâmb, să-l pui pe foc, duduiță! i se plânsese baba. Iaca, mi s-a sfințit moșneagul! S-a rupt de la legea noastră, s-a luat cu unii, zice să se mântuiască; se adună într-o casă, pe ulița Florarilor, la unu Nică, de vindea înainte gaz cu butoiul, nu-l știi matale, și învață cântece, altfel, nu ca la popa nostru. Nu mai vrea moșu' să taie o găină, să nu verse sânge, de trebuie să ies în uliță, să caut un creștin ca lumea pentru atâta lucru. Înainte seara, mai beam și noi câte o litruță în cămăruța noastră. Acum, s-a mântuit: mi s-a urcat moșneagu' în ceruri. Sfânt mi s-a făcut, duducuță, trăsni-l-ar!…

Se apucă de împodobit bradul. Îi prinse în ramuri globuri poleite, siluete din biblie tăiate în carton, cu praf de sticlă încleiat deasupra, lucind în ape, ca niște diamante, ciucuri de beteală, largi ghirlande de staniol… Treptat ea se regăsi în vremea copilăriei. Se urcă înfrigurată pe scaun și prinse lumânări colorate, pe fiecare ramură câte un sfeșnic minuscul, de sus până jos. Apoi se așeză pe pat să învelească în hârtie aurită micile ei daruri pentru cei ai casei. După un timp Babirina veni de jos:

— Duducuță, Bunicuța întreabă de matale.

O găsi pe Bunița-Anuț în același loc unde o lăsase de dimineață, cu micul ei cap de vrăbiuță albă îngropat în perne, mic și parcă nematerial. O lampă mare ardea în plafon; ferestrele erau negre; se întuneca.

— Bună seara, Manuela! vorbi Bunița, cu glasul ei mic. Manuelei i se păru ceva ciudat în atmosfera încăperii.

Majeni stătea la picioarele patului, pe un scăunel, cu spatele spre ușă; fata nu-i putea vedea chipul, dar după nemișcarea ei înțelese că se uitase așa, cu privirea în gol. Se miră că bătrâna o recunoscuse.

— Bună seara, Buniță-Anuț! răspunse, apropiindu-se în vârful picioarelor de pat. Bunița îi zâmbi, silindu-se s-o vadă în lumină.

— Ce mai faci tu, fata mea bună?

Manuela se simți dintr-odată înduioșată; vru să îngenunche la marginea patului, să-și lase părul mângâiat de mâna străvezie a bătrânei, dar deodată o umbră ciudată trecu prin ochii Buniței.

— Bărbatul tău când vine? o întrebă. Și fiindcă Manuela nu știa ce să-i răspundă, bătrâna întoarse privirea spre picioarele patului.

— Doamne, Jeni, dar tu ce faci acolo? Tu nu știi când vine bărbatul Manuelei? Eu i-am spus, dacă nu-s covrigii gata, să nu întârzie la simigiu.

Apoi tresări și întoarse îngrijorată capul spre fereastră.

— Iacă-i, acuma vin și n-o să avem de unde le da covrigi.

Parcă se auzea, într-adevăr, în depărtare, un clopoțel sunând.

— Mamă, nu te îngriji! o liniști Majeni, ridicându-se. Avem covrigi pentru colindători; și nuci și stafide. O să le dăm, nu-ți fie teamă.

Chipul Buniței se înduioșă:

— Să le dați, mamă, micuții! Mi-e atâta drag de ei când îi aud cântând. Ia, ia tăceți și ascultați-i! Parcă sunt îngerii lui Dumnezeu!

Pe neașteptate, altă îngrijorare o făcu să se oprească.

— Doamne, mamă, păru că-și aduce aminte de ceva. Ați trimis voi pe careva la gară?

— Nu vine nimeni cu trenul, spuse, încetișor, cu capul plecat, Majeni. Bunița stărui:

— Ba, da, ba da, vine – și aud trenul fugind pe șine. Să trimiteți iute pe cineva la gară, să nu se rătăcească în oraș, că-i întuneric și birjarii se odihnesc acum. Caii trebuie să stea în grajd în noaptea de ajun. Bietul Amedeu, să nu creadă că suntem supărați pe el!…

Manuela tresări. Instinctiv ea își aruncă ochii de jur împrejur, să vadă dacă în odaie nu e vreun ziar; bunița nu trebuia să-i vadă fotografia și să întrebe ce scrie despre el. Despre Amedeu ziarele scriau în fiecare zi și îi publicau foarte des fotografia. Săritura lui producea senzație din ce în ce mai mare; o serie de meetinguri în orașele mari îl făcuseră încă din toamnă cunoscut în toata țara. Se vorbea pretutindeni despre el. Un ziar anunțase de curând că va pleca pentru o serie de meetinguri în sudul Franței și în Italia.

— Amedeu nu vine, mamă, spuse Majeni, cu capul plecat.

Ea aflase. Manuela nu mai izbutise să-i ascundă aventura, despre care se vorbea chiar și în orașul acesta, unde până acum nu se vorbise despre

oamenii din alte părți. Majeni se gândise la Emanuel și oftase, Bunița se întristă.

— Nici el nu vine! murmură. Toată lumea a plecat de aici și nimeni nu se mai întoarce…

Ciripitul ei mic deveni nedumerit:

— Noi pe cine mai așteptăm?

Și după ce își plimbă ochii, cu un zâmbet mirat, de la Manuela la Majeni, privirea i se pierdu în gol, obosită.

— Tot n-a venit Leonora? întrebă, cu capul în piept.

Majeni îi făcu semn fetei să plece. Ea se întoarse, abătută, în odaie sus. Găsi ușa sobei deschisă, cum o lăsase – și jăraticul potolit. Aruncă un lemn deasupra, cu o senzație de zădărnicie, încredințată că nu se va mai aprinde. În fața sobei regăsi caietul. Îl ridică și-i flutură marginile între degete. O revăzu pe Ileana, mâna ei roșie și verigheta lucind. Era un simbol care i se părea sec. Și cuvântul nu-i spunea nimic.

— M-am logodit!…?

Nu înțelegea bucuria din ochii ei. Ar fi vrut s-o vadă acum, s-o întrebe:

— N-ai fi vrut mai bine o cutie cu bomboane?

Îi reveniră în minte întrebările din caiet: „Ce e viața?”

Ea, Manuela, credea, spera, era viața. „Ce e moartea? Moartea era jos, o vedea în ușa Buniței-Anuț. „Ce e dragostea?”. Zâmbi. Nu știa; nu înțelegea. Își regăsi pachetele cu daruri pe pat și păpușa cu rochia ei săracă, alături. Le privi pe rând; se urcă pe scaun, aprinse lumânările, una câte una, apoi stinse lumina electrică și se așeză pe marginea patului, în fața pomului, cu păpușa în brațe. Lumânările scoteau mici pocnituri și răspândeau, pâlpâind, umbrele bradului pe pereți. În odaie se lăsase un farmec de poveste, așa cum îl cunoscuse în copilărie, pe care îl regăsea în chip ciudat tocmai acum, după atâția ani. Își simți păpușa în brațe și-i fu milă de sărăcia ei.

— Mâine am să-i fac o rochie frumoasă, spuse, înduioșată.

Își zâmbi, cu un început de limpezire. Începea să se regăsească, să se înțeleagă.

„Ziua dragostei pentru mine n-a venit”, se gândi, „mai mult împăcată decât tristă.”

Și-i apăru în minte chipul lui Vladimir. Și vorbele pe care i le spunea el: „Odată va veni un cavaler în armură…”. Îi trimise gândul ei înduioșat, de aici, de departe: „Da, băiatul meu cu părul sur, dragul meu prieten și bunic.

Va veni odată un cavaler în armură… Și-mi va părea așa de rău să nu fii tu!…”

Auzi clopoțeii colindătorilor sunând subțire, departe, pe străzi. Ridicând capul, văzu în fereastra întunecată fulgi albi de zăpadă, mari, strălucitori, căzând leneș. I se păru că privește la ea și-i veni, copilărește, să le facă semn cu mâna. „Vom avea zăpadă de Crăciun!” se bucură.

Pe urmă scările trosniră încet, sub un pas rar, parcă obosit și ușa se deschise, aproape nesimțită, ca împinsă de un duh. Nu îndrăzni să-și ia ochii din lumina bradului. După pași, după foșnetul rochiei și după mirosul ei de cozonac, o recunoscu pe Majeni. Majeni se opri lângă ea, tăcută, și-i puse mâna pe umăr:

— Bunița-Anuț a murit! șopti.

Manuela întoarse capul; văzu alături șalul de lână moale și caldă pe care i-l cumpărase Bunicei. Alunecă încet de pe marginea patului, și se opri în genunchi, cu păpușa în brațe, în fața pomului aprins.

— Dumnezeu s-o ierte pe Bunița-Anuț! răspunse.

Și începu să plângă încet, potolit, cu lacrimi mari ca fulgii de zăpadă care cădeau la geam.

XVI

Cortegiul ocoli statuia lui Brătianu, trecu prin fața universității, traversă strada Academiei și pe Calea Victoriei apucă la stânga, în jos, către cheiul Dâmboviței. În cap, după omul care ducea crucea cu inițialele negre: V.V.B., în trei cupeuri cu cai albi, erau cei șase preoți. Trei ofițeri, mergând solemn, toți în același pas, purtau trei perne mari de catifea roșie, pe care luceau decorații: stele, cruci, spade și colane. În spatele lor, șase cai albi, mascați sub pânze negre, împodobiți cu penaje de doliu, trăgeau carul mortuar, descoperit, deasupra căruia se vedea sicriul greu, de metal zincat, cu ornamente de bronz la colțuri. Ministrul de război, fost coleg de școală al mortului, doi generali și un civil înalt, un bătrân uscat, cu fața mică și cu tot părul alb, așezați la cele patru colțuri ale carului, țineau lentele, cu grijă parcă de a nu lăsa sicriul să cadă jos. Un mare grup de oameni în paltoane negre, câțiva descoperiți, ceilalți cu țilindrele pe cap și mulți ofițeri cu eșarfe de fir peste piept și cu mânuși albe, urmau carul, îndată după ei venea muzica militară, numeroasă, pe zece rânduri lungi, dintr-un trotuar în altul, cântând, în cadență rară, cu jalnice accente de tromboane, marșul de înmormântare. Două unități de soldați, o escadrilă de aviație, pe jos și un divizion de artilerie călare, urmau, în cadența rară a marșului, muzica militară. În piața largă din fața universității potcoavele cailor lovind pietrele pavajului scoteau în pauzele muzicii, mărunte sunete seci, aglomerate, suprapuse – și deasupra lor se așeza, formând încă un strat de sunete, propriul lor ecou, resfrânt de ziduri.

În urma armatei se înșirau până departe înapoi, pe Bulevardul Brătianu și pe strada Batistei, automobile, mergând unul după altul, la pas. Când capul cortegiului ajungea în fața tribunalului, atunci abia trecea ultimul automobil pe la universitate. Era ora când se deschideau, timpuriu în această după-amiază de Ajun, magazinele, și tramvaiele încărcate aduceau înspre centru mulțimea vânzătorilor, la un loc cu a cumpărătorilor grăbiți. Oprite de

cortegiu la statuia lui Brătianu, la Carpați și la Calea Victoriei, tramvaiele și celelalte vehicule se înghesuiau, gata să se reverse peste trotuare.

După o vreme, muzica și soldații îndepărtându-se și văzând că șirul cortegiului nu se mai termină, automobiliștii începură să sune din claxoane, încercându-și în același timp, cu nervozitate, motoarele. Vladimir, care venea ultimul, singur într-un automobil de piață, se văzu înconjurat de un val sălbatic de vehicule claxonând, căutându-și drum pe de lături, să ajungă mai repede în străzile laterale, să scape de cortegiu. Văzu pe trotuarele încărcate, lume de tot felul, vorbind, gesticulând, râzând sau aplecându-se curioasă să-l privească prin ferestrele cupeului. Pe Calea Victoriei un grup de ucenici care mergeau chicotind la vale își potriviră pașii după automobil. Erau îmbrăcați sărăcuț, în paltoane prea scurte sau prea lungi, zdrențuite și pătate. Unul nu avea palton deloc: peste haina cu mânecile prea scurte, la gât își înnodase un fular care îi flutura ștrengărește pe spate. Mâinile roșite de ger și le ținea în buzunarele pantalonilor. În poziția asta, coatele ascuțite și depărtate de corp păreau niște aripe jumulite. Îi auzi vorbind:

— Mai bine de ăla, că nu mai are nevoie de palton, râse unul.

— Păi dacă i-au făcut pardesiu de scânduri! răspunse, râzând și tremurând cel dezbrăcat. Ucenicii se pierdură în mulțime.

În fața Casei de Depuneri, pe trotuarul larg, văzu tarabe așezate una lângă alta, cu lucruri strălucitoare pentru pomul de Crăciun. Un negustor aprinsese un artificiu, o vergea miraculoasă, care ardea sfârâind, împrăștiind steluțe strălucitoare de jur împrejur. Globuri de sticlă, lucind în toate culorile, erau înșirate în cutii de carton. Pitici de cârpă, cu barba albă și cu îmbrăcămintea roșie, duceau în spinare mari coșuri de nuelușe cafenii. Moși-Crăciuni se sprijineau în toiaguri sub greutatea tolbelor. Mai departe, în vitrina mare a unui magazin cu jucării, un Moș Crăciun viu stătea de vorbă cu copiii. Ei veneau pe rând în fața unui microfon așezat afară și-i spuneau moșneagului ce-și doresc de Sărbători. Printr-un vorbitor, pus deasupra, Moș Crăciun le cerea să-i spună poezii și îi întreba dacă au fost cuminți.

Vladimir văzu în jurul lor părinții, ascultând cu zâmbete înduioșate; se simți el însuși înduioșat. Întoarse capul și privi înapoi, pe fereastra automobilului care mergea la pas. Calea Victoriei se vedea în urmă, sub cerul vânăt, ca un râu tumultos de oameni. Nu-și dădea seama de unde ies și unde se duc; păreau că se ridică din asfalt și se topesc apoi în ziduri. Luminile vitrinelor erau aprinse, timpuriu, răspândind în stradă o atmosferă

veselă, de sărbătoare, pe care cerul mohorât n-o putea învinge. Din jos, dinspre podul Senatului, un alt val de oameni urcau, atrași spre aceleași lumini.

Se simți stingher între acești oameni ce se pregăteau înfrigurați de sărbătoare. El nu avea simțul festivității. Dusese o viață care îl făcuse să nu deosebească zilele săptămânii între ele. Nu se gândise niciodată să se îmbrace cu haine mai frumoase dumineca. De altfel, nu se gândise niciodată că ar putea stabili grade de preferință pentru veșmintele sale – așa cum nu arăta preferință unui fel de mâncare pentru altul. Își descoperea destule schimbări în atmosfera sufletească pentru a nu mai avea nevoie și de schimbări exterioare. Nu găsise niciodată așa de mult timp de stat cu el însuși, ca să se cunoască într-atât încât să nu mai aibă ce-și descoperi și să se plictisească.

Și totuși, mișcarea aceasta a orașului în ajun de sărbătoare, sticla lucioasă, vitrinele scânteietoare, artificiile aprinse pe stradă, culori și mișcare de carnaval, îl făceau să se simtă dintr-odată singur, în mijlocul unui oraș a cărui viață nu o cunoștea.

Convoiul coti, în lungul cheiului. Spre piață văzu, în partea cealaltă a Dâmboviței, o pădure întinsă de brazi. Se înfioră. Nu i se făcuse niciodată pom de Crăciun și niciodată nu privise ca acum, copacii aceștia care puneau o apăsată pată verde în mijlocul orașului. Între barăcile din piață era aceeași lume, furnicând, ca și pe Calea Victoriei. Aici se vindeau lucruri de mâncare. Văzu, agățate în cârlige, șiruri întregi de șunci, de cârnați, cărnuri albe, trandafirii, roșii sau negre. Roți de schweitzer și de cașcaval erau așezate în turnuri la ferestre; păsări tăiate își arătau carnea pufoasă, sub lumina după-amiezii urâte de iarnă. Mulțimea alerga, forfotea, de la o baracă la alta, încărcând cumpărăturile în coșuri, în saci, în trăsuri sau în camioane.

Și convoiul trecea încet, pe marginea acestui furnicar. Atrași de muzică, unii își lăsau cumpărăturile la jumătate și ieșeau în marginea trotuarului, cu pachete de mâncare în brațe, privind curioși cortegiul. În pauzele muzicii se auzeau, în spate, în piața de păsări, curcanii, gâștele, rațele, găinile, spunându-și într-o încurcătură de arpegii, fiecare gândurile lor. Se auzea, în ritmul tobelor, satârul măcelarilor izbindu-se în tocător și câțiva miei timpurii cu blănița sură, tremurând de frig, acompaniau piculinele cu chemările lor subțiri.

Cortegiul coti la dreapta, pe calea Șerban-Vodă, drumul spre cimitirul Bellu, și se afundă printre case din ce în ce mai mici. Pe strada îngustă tramvaiele se adunară iarăși la spatele ultimului automobil, făcând un lung șir. Vladimir trebui să audă tot timpul vatmanul sunând din clopot ca să-și treacă de urât. În ritmul acestui clopot inutil, gândul lui porni înainte, peste celelalte vehicule, peste soldați și peste muzică, ca să ajungă la carul mortuar.

Pe Baroncea îl văzuse ultima oară acum o săptămână. Venise în șubă, și în haina asta îmblănită era atât de mare încât lui Vladimir nu-i venea să creadă că-i un singur suflet dedesubt. Îl luase aproape cu de-a-sila, să-l plimbe cu automobilul afară din oraș, până spre Snagov. Tot timpul generalul tăcuse, îngropat în barbă, privind câmpul vânăt.

Înserarea de decemvrie cădea, când fură înapoi. Se opriră la un restaurant de la șosea. Vladimir ceru un pahar de Madera; Își amintea cu o calmă melancolie de băutura Manuelei și de zilele când se întorceau împreună în oraș, pe aici. Baroncea ceru rom, într-un pahar mare.

Stăteau lângă o sobă de faianță care dogorea; se încălziră repede. O ață de păianjen prăfuită se lăsă peste ochii generalului.

— Ți-aduci tu aminte, îi spuse, pe gânduri, vechiul meu prieten, de adăpostul nostru de la Onești? Repede a trecut vremea! Cât e oare de atunci? Opt, zece, doisprezece ani? Mi se par o sută. Mai ții tu minte cântecul acela, „Iubitul meu nu este prinț”…?

Începu să cânte încet, cu glasul răgușit, romanța din timpul războiului:

El șade-n vale la Oituz
În aspru vifor de obuz…

Căldura și romul părură că îl îmbată. După un timp, tot chipul lui, cât se vedea de sub barbă, lua culoarea aprinsă a ochilor injectați.

— Mai ții tu minte, vechiul meu prieten, aerodromul de la Adjud? Câți ani să fie de atunci? Venea Regina, mai ții tu minte, buna și frumoasa noastră Regină, îmbrăcată în alb, și îi ruga pe băieți să zboare în spatele frontului, să-i aducă flori de câmp din țară, Ți-aduci aminte de Isăceanu, băiatul ăla slăbuț, înalt, a căzut pe urmă la Nămoloasa – s-a dus într-o zi, a aterizat pe la Râmnicu-Sărat și-a cules la iuțeală un buchețel de

lăcrămioare. Biata Regină!… Baroncea mai ceru un păhărel, apoi încă unul și reîncepu să îngâne cântecele de pe front.

— Dar pe ăsta îl mai ții tu minte, vechiul meu prieten:

Îți jur pe onoarea mea,
Șapte nasturi la manta,
La tunică tot așa…

Rămase o clipă pe gânduri.

— Pe ăsta, stai, cine îl cânta oare?… Vizanti, Vizanti călărețul, Don-Cravașă. Ăla care se urca în avion cu cravașa de mână și cu pinteni la cizme, ca în manej. Mai ții minte când a aterizat la nemți, de-a fugit călare? I-au pocnit un glonț drept în motor. S-a lăsat în spatele frontului, taman lângă un cal care păștea pe câmp. Din avion a sărit în spinarea calului. Și dă-i pinteni și dă-i cravașa!… Săracu Don-Cravașă! Râdeam noi de el, dar dacă n-avea pinteni, crezi că mai scăpa?

După ce-i răscolise sufletul, romul îi răscoli generalului măruntaiele. După duioșie se simți cuprins de foame și ceru de mâncare. Înghiți, cu poftă neîmblânzită, o garnitură întreagă de cărnuri fripte pe grătar: antricoate, fleici, momițe, mușchiuri, toate mustind în sânge. Ceru vin, întâi alb, spre sfârșit negru și bău, din ce în ce mai încruntat și mai hotărât. Părea că luptă să topească astfel, însăși aspra lui cumpătare. Sfârși prin a-și uita chiar vecinul. Vladimir îl văzu, aplecat deasupra mesei, cu ochii atârnându-i în farfurie, cu barba răvășită, plină de grăsime, uns pe gură, pe față, pe mâini, uns parcă până și pe păr și i se păru că abia acum generalul se regăsește pe sine, întregindu-și într-un tot, apucăturile cu înfățișarea. Acum părea un căpcăun nesățios, cum îl arăta chipul lui mare, plin de freamăt. Și era totuși un neîntrerupt aer de candoare în tot ceea ce făcea. Părea un primitiv, cu gesturi nepregătite, nevinovate prin însăși ignorarea sensului lor.

La sfârșit se șterse îndesat cu șervetul, pe față, pe barbă, pe mâini, mai cercetă o dată talerul să vadă dacă a mai rămas ceva, mai dădu pe gât un pahar cu vin negru, apoi se ridică. Lui Vladimir îi fu teamă că se va împletici; băuse singur, în afară de rom, două kilograme de vin. Dar Baroncea părea că are în trupul lui mare, nesecate rezerve de luciditate:

numai o parte a trupului lui se îndestulase parcă de băutură și restul rămăsese de veghe. Străbătu spațiul până la ușă călcând apăsat, sigur.

Printre arborii desfrunziți de pe șosea se ridicase luna albită de ger; se opri în prag și o privi.

— Câte s-au schimbat în lume de atunci până azi! spuse, devenind iarăși melancolic. Uite, vechiul meu prieten, privește-o, e luna care ne lumina nemernicul nostru adăpost de la Onești. În iarna lui 1917!

Coborând treptele, îl apucă pe Vladimir de braț:

— Măi prietene, știi tu ce gugumănie mi-a trecut prin blestematul ăsta de cap, acum, după ce-am mâncat și am băut bine? Mi s-a făcut dor măi, de adăpostul cela…

Apoi se opri în fața lui și îl privi în ochi:

— Tu vezi că am început a mă hrăni cu amintiri? Vezi? Carnea și vinul nu mi-au fost de ajuns. Asta înseamnă că s-a făcut un gol în inima mea și nu știu ce-mi lipsește. Mi-e teamă că n-am fost bun de nimic. Avioanele mele putrezesc în hangare… Măi, nici nu știi cât m-am luptat, cât m-am chinuit, cât suflet am vărsat peste planuri, să le fac bune…

Până la piața Victoriei merseră pe jos, cu automobilul în urmă, ca să se lase puțin pătrunși de gerul sec, curat, al nopții. Apoi se urcară. Baroncea îl conduse până acasă și îl așteptă să descuie.

— Noapte bună! îi ură Vladimir, din ușă.

Dar cum generalul nu pleca, reveni, să vadă ce s-a întâmplat.. Îl găsi rezemat în pernele automobilului, posomorât. Vorbi, reluând un gând vechi, ca și când ar fi fost în continuarea lui:

— Dar ce folos, vechiul meu prieten! N-am fost destinat să ajung un creator, cum n-a fost destinat potcovarul din târgul meu să facă feciori. Și eu, și el ne-am ambiționat. El a scos o jumătate de duzină de monștri. Mai trăiesc și acum, cerșind la barieră: unul are un picior chircit și-i cresc degetele din palmă; altul s-a născut fără urechi și cu ochii scurși; altul cu mâinile până la coate lipite de trunchi; niciunul nu-i întreg. Și potcovarul bate potcoave și se ambiționează să toarne copii mai departe. Ca el m-am ambiționat și eu… Am crezut că fiecare trebuie să lase ceva în urma lui, ca și când toți pomii ar fi fost făcuți să dea rod! Cap de potcovar!

Se ridică din perne și aplecându-se spre ușă, apucă strâns mâna lui Vladimir:

— Măi, tu să fii potcovarul, spune, ce-ai face acum? Vladimir tăcu.

— I-aș îneca pe toți șase în gârlă, măi, iar eu mi-aș pune capul pe nicovală și mi-aș bate o caia[2] mare în creier, să nu mă mai ridic. Mână!

Automobilul porni, cu ușa deschisă, și Vladimir rămase în stradă, nedumerit. Două dimineți mai târziu Baroncea fu găsit în biroul lui cu un glonț în piept, înfricoșător de bine țintit; cu o precizie de chirurg inima fusese spintecată în două.

Aproape de cimitir, de pe o stradă laterală, un dric sărac se apropia. Sergentul de stradă alergă și-l opri la colț, postându-se autoritar în fața cailor. Dricul sărac trebui să aștepte, până se scurseră toate automobilele – apoi porni încet în urma lor. Vladimir întoarse capul și văzu caii slabi, omul nebărbierit și prost îmbrăcat de pe capră, ținând hățurile plictisit, cu un capăt de țigară în colțul gurii. Carul, fără geamuri, împodobit cu o coroană săracă de flori artificiale, hârtie albă și verde, se legăna scârțâind prin gropi; în urma lui veneau două umbre, o femeie cu un palton cenușiu, cu doliu pe braț, îmbrobodită negru și un copil – și nimeni altcineva.

La altă încrucișare de străzi văzu încă un cortegiu așteptând. Îi veni să zâmbească:

„Bietul Baroncea!” se gândi. „N-a fost un vanitos! Și totuși…”

La poarta cimitirului coborî și își făcu loc prin mulțime, pe aleea care ducea la capelă. Era o după-amiază mai puțin geroasă decât cele de la începutul săptămânii; cerul coborâse cu câteva sute de metri mai jos și devenise mai sur. În atmosferă se răspândise liniștea umedă dinaintea ninsorii.

Armata pedestră se așezase într-o linie lungă, în dreapta aleii; călăreții rămăseseră afară, la poarta cimitirului. Loviturile potcoavelor în pavaj se amestecau cu sunetele clopotelor pe care le băteau vatmanii tramvaielor, grăbiți să-și recâștige la înapoiere timpul pierdut în urma convoiului.

În capelă, greul sicriu metalic fusese așezat pe catafalc, înconjurat cu plante verzi și cu sfeșnice. Preoții începură încă una din slujbele înmormântării.

Pe patru șevalete îndoliate, aliniate în fața ușei, la capătul sicriului, erau atârnate mari coroane de flori, crizanteme îndeosebi, bogate exemplare de seră, cu petale lungi, frizate, în culorile cele mai neverosimile: ruginii, galbene, violete, cărămizii și câteva parcă, albastre.

După slujbă, ministrul de război făcu un pas înainte, ocupând locul gol din stânga catafalcului și începu să-și citească discursul de pe o hârtie pe care o ținuse sul. El făcu elogiul fostului luptător. Domnul înalt, cu părul

alb, care ținuse una din lente, aduse salutul asociației inginerilor, cinstită de defunct. Îi urmă un general, deplângând, pentru aviație, moartea constructorului de avioane. Alte discursuri urmară; injuriile fuseseră uitate; se rosteau unele peste altele, elogii. Nu era în asta nimic nou, nimic surprinzător. Vladimir refuză să le mai asculte; își făcu loc și ieși. O bună parte din mulțime mai aștepta încă afară. Dincolo de poarta cimitirului, peste case, norii plumburii începeau să prindă urme roșii. Lumina apusului îi străbătea, dar ajungea deasupra murdară.

Făcu câțiva pași pe alee, în spatele capelei și privi în depărtare, jos, Valea Plângerii acoperită de neguri. Câțiva oameni și câțiva câini se vedeau, negri, scurmând în gunoaie. Câteva cocioabe, pe malul celălalt, stăteau gata să se prăbușească în râpă. Privi cavourile de beton și de marmoră din jurui… Se întoarse, în clipa când sicriul era scos afară. Soldații prezentară arma; muzica începu să cânte.

În liniștea cimitirului, alămurile sunau mai mult sinistru decât solemn. Într-o pauză Vladimir auzi pe cineva suspinând în spatele lui. Întoarse capul surprins. O femeie din cartier scâncea, ținându-și în palmă gura strâmbă de plâns.

— Doamne, că mândru cântăăă!… plângea, prelungind silabele, într-un bocet încetișor. Vladimir îi văzu mâna, vânătă, crăpată de ger. Obrazul pe care îi curgeau lacrimile era negru și tăbăcit.

— Doamne, Ionică, ți-o fi frig, acolo jos!… scâncea, zgâlțâită de acordurile jalnice ale fanfarei.

Înțelese că se folosea de momentul acesta solemn, pentru a-și plânge, cu muzică gratuită, un mort din familie. Așteptă, în spatele mulțimii, dincolo de ultimul necunoscut, să se termine. Câteva femei bătrâne suspinau.

După un timp în rândurile din față se produse o mișcare de revărsare înapoi. Îndată se auzi o comandă militară și muzica izbucni într-un marș săltat. Soldații plecară, bătând pasul pe aleea prunduită.

Stătu între două monumente până ce lumea se scurse încet. Apoi zări în față pământul proaspăt răscolit. Singurul semn lăsat de cei ce fuseseră aici era crucea de stejar, cu inițialele albe: „I. N. R. I.” și cu inițialele mortului, negre, la mijloc: V.V.B.. I se păru că inițialele acestea negre împlineau două simboluri, că ele îngropau pentru totdeauna și omul și strădania lui. Baroncea și V.V.B.-ul nu mai existau, deodată și deopotrivă înmormântate.

Plecă, gol de orice gânduri, neputând nici măcar să fie trist, înspre oraș. Nu găsi la poarta cimitirului niciun automobil. Se însera și umezeala din aer

începea să înghețe. În lungul șoselei, lampagiii aprindeau felinarele, făcându-le să arunce pe trotuarul desfundat o lumină albastră-cenușie, plină de tristețe și de răceală. Se sui într-un tramvai, spre centru. Se văzu înghesuit într-o lume amestecată. Erau unii care mai mergeau de acum înainte, după cumpărături. Li se dăduse leafa, la ateliere, la fabrici, abia pe seară și trebuiau să se pregătească de Crăciun, în grabă, numai într-o oră. Se vorbea despre mâncare, despre băutură, despre petreceri – unii se interesau de un patefon, și despre altceva nu se vorbea nimic. Coborî la podul Senatului. Regăsi în sus, pe Calea Victoriei, aceeași mulțime forfotind, așa cum o lăsase; parcă erau aceiași oameni, nu alții veniți în locul lor. În dreptul magazinului cu jucării, unde copiii, alți copii, alții mereu și parcă mereu aceiași, continuau să-i spună poezii lui Moș-Crăciun, se opri puțin și-i privi, înduioșat. Acum abia își dădea seama cât era de singur. Și se gândi că dacă moartea generalului avea pentru fiecare altă semnificație, sau niciuna, lui trebuia să-i dezvălue, în acest ajun de Crăciun, singurătatea în care rămânea. Într-adevăr, își dădu seama, cu mirare, că din cele un milion de mese ce se aranjau pentru sărbători, el nu era chemat să stea la niciuna.

În geam, așezată în cutia ei, între dantelele aurite, văzu o păpușă mare, care parcă îl privea. Își simți inima tristă. Se gândi, dintr-odată, la Manuela. Nu avusese timp, uitase sau îi fusese teamă să și-o amintească. Și fiindcă știa că de acum înainte, cu grijile pe care i le dădea asociația rămasă fără conducător, avea să se gândească la ea și mai puțin, îndrăzni să și-o păstreze un timp în minte. Ar fi vrut să-i trimeată păpușa asta mare, dar socoti că o va primi prea târziu. Traversă și urcă scările la poștă. Cunoștea numai orașul ei. Își spuse că o telegramă va putea s-o găsească oricum. Scrise, pe formularul de hârtie vânătă, săracă:

„Fetiță cu Scufiță Roșie, Crăciun senin îți dorește un bătrân prieten.”

Nu iscăli; o depuse, zâmbind. Era în clipa când Manuela se gândea la el, în fața pomului de Crăciun. Dar telegrama aceasta, care printr-o stranie întâmplare lega două cortegii mortuare, ea n-o citi niciodată. Sosi târziu, abia a treia zi de Crăciun, în după-amiaza când o duceau pe Bunița-Anuț – și se pierdu în casa răvășită, între alte telegrame.

XVII

Manuela simți lipsa Buniței-Anuț numai după ce se întoarse de la cimitir. Cimitirul era sus, pe deal, la marginea orașului, după un zid gros de cărămidă terminat cu o streașină de țiglă roșie. Nu intrase niciodată acolo. Când era mică trecuse cu Chiaș-Ilie, prin apropiere. Atunci fusese primăvară. Înăuntru, în lungul zidului, erau sădiți plopi, cu frunzele de un verde mai închis decât al copacilor din oraș, aproape negru.

— Aista-i pământ bogat, spusese Chiaș-Ilie.

La capetele mormintelor creșteau cireși sau vișini. Coroanele lor se vedeau din stradă, legănate de vânt. Zidul, cu tencuiala mâncată, era năpădit de bălării. Boziu, cucută, mătrăgună, urzici și ciulini creșteau cu rădăcinile îngrămădite la temelia lui. Într-un loc, o spărtură mare, prin care ar fi putut încăpea un om, lăsa să se vadă înăuntru. Chiaș-Ilie nu-i îngăduise să privească prea mult, dar ea își întipărise în minte cimitirul, ca pe o grădină frumoasă, plină de flori și de bănci. Micii copaci de la capetele mormintelor înfloriseră toți, scuturând o pulbere de petale albe. În fund se vedea o capelă mică, cât o bisericuță pentru pitici, acoperită cu șindrilă și înconjurată la rândul ei cu alți copaci înfloriți.

În vremea aceea, Manuelei îi părea rău că nu are pe nimeni îngropat la cimitir. Toate rudele lor erau din partea Buniței-Anuț și sfârșiseră în orașul ei. Emanuel parcă venise din altă lume, așa de singur era. Ea ar fi vrut să meargă des acolo, cu flori și cu lumânări, cum se duceau alți copii, mai ales în sâmbăta morților, când toată lumea din oraș pleca sus pe deal, ca la o serbare, să facă parastas.

Acum zidul i se păru mai scund și cimitirul mai mic. Era ca o grădină părăginită, acoperită de ninsoare. Locul unde săpaseră groapa buniței se înnegrise de pământ și după ce-o acoperiră, în jurul lui rămase o pată mare de zăpadă călcată în picioare.

Coborî înspre oraș, pe un drumeag îngust, într-o sanie, cu Majeni; alte sănii erau înainte sau înapoi și multă lume se întorcea pe jos. Drumeagul

avea pe dreapta un făgaș mai adânc; sania merse tot timpul tare înclinată și Manuelei îi fu mereu frică să nu se răstoarne. Ea se gândea la viragiile înclinate, cu avionul, la câteva sute de metri înălțime și nu înțelegea de ce o speria mersul strâmb al acestei săniuțe. Poate fiindcă stătuse atâta timp în casă, cu o bătrână care murea încet și cu Majeni, care plângea necontenit.

Jos orașul se vedea alb; pe cerul senin, de un albastru fumuriu, soarele, cu conturul neclar, cobora spre apus, spre niște dealuri care își fugăreau în zare spinările lungi, căutând să se întreacă unele pe altele. De pe coșurile caselor ieșea fum alb, gros, nenumărate mici erupții, făcând orașul să semene cu o uzină, mai mult îngropată în pământ, ale cărei mașini scapă pe la încheieturile țevilor jerbe de aburi. Numai la hotelul „Traian”, unde se ardeau cărbuni la calorifer, fumul ieșea negru pe un horn mare – și așa, hotelul apărea ca o pată în mijlocul orașului.

Nu se auzea niciun zgomot, nu se vedea nicio mișcare, nicăiri, numai fumul era viu. Sania străbătu strada principală, prin troiene. Pe streșinile caselor zăpada se strânsese groasă, făcând cornișe; țurțuri de gheață atârnau până la ferestre. Prin unele locuri câte o perdea se dădea la o parte și câte un cap de copil privea mirat în stradă, de deasupra gutuilor galbene înșirate pe pervaz. Numai în centru câțiva oameni răzleți se duceau spre cinematograf, pentru reprezentația de la ora 0. În ușa cinematografului suna fără întrerupere un clopoțel electric, speriind liniștea străzii. O lumină mare ardea, de cu ziuă, deasupra. Într-o parte și alta erau două placarde, cu fotografii. În fața lor se opriseră alți câțiva oameni și priveau, răspândind aburi pe nări. Apoi restul drumului nu mai văzu pe nimeni, afară de capetele răzlețe care priveau de după câte o perdea.

Acasă însă o mișcare neașteptată începuse. Nu știa cum sosiseră de repede, pe ce drum, dar găsi casa plină de lume. O mulțime de rude de ale Buniței și de ale Majenei, oameni pe care Manuela nu-i văzuse niciodată, despre care abia auzise și unii despre care nu auzise deloc, veniseră în ultima zi. Erau înghesuiți peste tot, pe familii, câte cinci-șase într-o odaie. Manuela chiar trebui să găzduiască sus la ea o verișoară de la Galați, Larisa, care o săruta mereu pe obraz.

Când intră, în sufrageria mare de jos se pregătea o masă lungă; deasupra erau o mulțime de sticle cu vin roșu. Nu înțelese cine avea să mănânce acum. Se gândi că poate rudele, venite în ajun după un drum lung, erau înfometate.

Urcând scările, se auzi chemată din urmă de un glas necunoscut:

— Manuela, să vii și tu să-i dai Corneliei o mână de ajutor!

Nu înțelegea încă nimic din ce se întâmpla, era și prea mâhnită și prea dezorientată, ca acest glas poruncitor s-o poată indigna. Fu numai mirată. Ajungând sus își aruncă voalul negru pe pat, își scoase paltonul, apoi ducându-se în fața oglinzii dădu la o parte pânza albă. Trei zile, oglinzile din casă fuseseră învelite în cearșafuri. Manuela refuză să se supună datinei; ea nu încetă să se privească în toate, mai ales să-și pieptene părul sălbatic, dând pânzele la o parte când rămânea singură în vreo odaie. Acum, după înmormântare era liberă s-o facă în văzul tuturor.

Se privi, întâi de aproape, în obraz, ca să vadă dacă plânsul nu i-a înroșit pleoapele; apoi de departe, ca să-și dea seama, în sfârșit, cum îi fusese croită rochia neagră. Nu purtase niciodată o rochie neagră. Trebuise să-și ia una la repezeală, la prima croitoreasă care se învoise să lucreze în ziua de Crăciun. Nu-i stătea rău, dar dacă ar fi putut să-i pună un guler alb, firește că s-ar fi schimbat mult. O făcuse, ca și pe celelalte, cu toate sfaturile potrivnice ale croitoresei, foarte scurtă, până la jumătatea rotulei, încât în mers genunchii i se dezveleau. Ciorapii negri îi făceau picioarele mai frumoase, dar aici nu găsise unii îndestul de fini; trebuia să vopsească din ceilalți, aduși de la București.

Coborî scările, să vadă cine o chemase și de ce era nevoie jos. În stânga scărilor, din odaia ei, unde murise Bunița și de unde apoi se ridicase catafalcul, câțiva oameni necunoscuți scoteau în sală sfeșnicile și scaunele care fuseseră înșirate pe lângă pereți. În sobă nu se făcuse focul și așa, goală și rece, camera ei i se păru de nerecunoscut. Niciodată n-avea să se mai simtă bine în ea, niciodată n-avea să mai se regăsească, niciodată n-avea să mai se poată culca într-un pat pus pe locul catafalcului. Dar nu era nimeni din casă vinovat că tocmai camera ei trebuise sacrificată; singură Bunița se mutase acolo, când începuse să se facă frig și pe Bunița n-o mai putea învinui.

În timp ce în sufragerie se punea masa, rudele întoarse de la cimitir se strânseseră în față, în camera Majenei, căutându-și fiecare un loc mai lângă foc. Pe pat era un maldăr de paltoane, de voaluri, de manșoane. Pe masă se îngrămădiseră unele peste altele pălării și căciuli, iar lângă ușă galoșii și șoșonii stăteau claie peste grămadă.

Mătușa Ortansa, mama Larisei, se rezemase cu spinarea de sobă, ocupând locul cel mai călduros. Peste rochia neagră purta o vestă de lână gri și pe deasupra încă un tricotaj, un jerseu negru, cu mâneci lungi, fără talie, care o

făcea să-i pară tot atât de lată și tot atât de dreaptă de sus până jos ca și soba. Ea ținea mâinile la spate, jucându-și degetele cu plăcere pe teracota caldă. Când, după o apăsare mai îndelungată, unul din degete începea să-i simtă arsura, își trăgea mâna repede, cu o tresărire a întregului ei corp mare, vrând să dea mișcării ceva gingaș și ștrengăresc. Atunci pielea grăsuță de sub fălci îi tremura, făcând să i se vadă mai clar liniile unei a doua bărbi pe care altminteri și-o ascundea, mai ales dacă se simțea privită, întinzând gâtul înainte, ca o pasăre când se pregătește de gungurit.

Câțiva bărbați și femei, de vârste felurite, stăteau, unii pe marginile patului, alții pe scaune, alții rezemați de masă sau de zid. Printre picioarele lor se amestecau și câțiva copii care îi ascultau, privindu-se cu ochii nătângi, fără să înțeleagă ce se vorbește.

În clipa când Majeni intră, rudele tăcură, stânjenite. Numai Ortansa îndrăzni să poarte mai departe convorbirea întreruptă :

— Dragă vară, spuse ea, dar fata ta de ce nu vine să dea o mână de ajutor Corneliei? Ca gazdă s-ar cuveni să facă măcar atât.

Majeni se opri, nedumerită. Ea nu simți răutatea ascunsă în glasul acesta dulceag.

— N-are nimic de făcut, răspunse, ridicându-și voalul de pe ochi. Nici Cornelia n-ar trebui să fie acolo. Sunt destule femei la bucătărie.

— Îi semănați toți lui Emanuel, de aceea nu vă mai ajungeți! se amestecă, din partea cealaltă a sobei, vărul Richard, bărbatul Ortansei.

Majeni continuă să fie numai mirată:

— Dar, Richard, răspunse cu seninătate, noi totdeauna ne-am ajuns.

Bărbatul mormăi ceva, apăsându-și mai tare spinarea în sobă de teamă că nu ia căldură de ajuns. Avea înălțimea Ortansei dar fiindcă era subțire, părea mai mic. Privirea totuși îi dădea uneori un aer dominant, când și-o repezea din ochii de uliu, pe sub sprâncene. Sprâncenele erau atât de stufoase încât genele se încurcau în ele. Barba îi creștea și pe pomeții obrazului, până spre orbite și fiindcă acolo nu se bărbierea, făcea două pete negre sub ochi. Vorbind, el juca cu mâna stângă un pumn de bani în buzunarul pantalonului, în timp ce cu dreapta purta prin aer un muc negru de țigară, pe care îl sugea până la ultimul fum.

— Dragă vară, reîncepu Ortansa, văzând că bărbatul ei a tăcut, părerea noastră e că tu nu te porți cu Manuela cum ar trebui.

— Vai de mine! făcu Majeni, speriată, strângându-și mâinile pe piept. Ea crezu că nu-și iubea fata îndeajuns și rudele i-o reproșau.

— Toată ziua se piaptănă în loc să dea vreo mână de ajutor, reluă Ortansa.

— Mamă, interveni Larisa, ieri a dat cearșaful la o parte și s-a uitat în oglindă, de două ori; am văzut-o eu.

— Iacă vezi! pufni Richard, de după sobă. Ortansa urmă:

— Și pe urmă ce zici tu de rochia ei? E cu putință s-o lași să umble așa? Larisa, scoală-te, să vadă tanti Jeni ce rochie porți tu.

Larisa se ridică și își potrivi, cu un gest plin de modestie rochia, peste picioare. Era o rochie de școală, largă ca un șorț, abia încrețită puțin pe talie, sub un cordon din aceeași stofă, aplicat – și-i atârna până la jumătatea pulpelor.

— Uite cum se cuvine să umble îmbrăcată o fată de vârsta ei. Nu cu tocuri înalte…

— Mamă, o opri Larisa, Manuela are sus cinci perechi.

— Iacă vezi! făcu Richard de după sobă.

Majeni privea speriată, de la unul la altul, neștiind cum să se apere în fața acestui atac general.

— Eu, urmă Larisa, cu ochii plecați, n-am pus niciodată pantofi cu tocul înalt. Manuela are o cutie plină de ciorapi de mătase și o bluză de lamé.

— Iacă vezi! pufni Richard.

— De ce i-ai umblat în dulap? o mustră Ortansa. Acestea sunt lucruri pe care o fată ca tine nu trebuie să pună mâna. Nu înțeleg dragă vară, pentru ce atâta lux?

— Să ne-o dai nouă la Galați, interveni Richard, ieșind în sfârșit de după sobă, cu spinarea încinsă. O să ți-o băgăm internă la Notre-Dame, acolo o să-i scoată gărgăunii din cap. Ciorapi de mătase! Iacă vezi! Vino încoace fata mea!

— Dar, dragă Richard, ce vorbești dumneata! Ce să caute Manuela la Notre-Dame? Ea a terminat școala de mult. Acum urmează la facultate.

Rudele se priviră, cu aerul că n-au înțeles.

— Manuela la facultate? se miră Ortansa. Noi cum de n-am aflat nimic?

— Nu știu de ce nu v-am anunțat. Mama Anuț scria rar, eu nici atât; nici voi nu vă interesați ce făceam aici.

— Eu i-am scris Anuței, vorbi o bătrânică, mătușa Sabina, de pe pat. I-am trimis felicitare la Paști, acu doi ani. Să cauți în lucrurile ei, că ai s-o găsești. Era un miel și un iepuraș alb și la mijloc un ou, cu fundă roșie. Oul era spart și pe deasupra ieșea un puișor…

— Și ce învață la facultate? întrebă Ortansa. Se face farmacistă? Cunoaștem o farmacistă la Galați, îi prepară rețetele lui Richard, pentru stomac…

Richard întoarse capul spre ea, încruntat. Ortansa nu observă și continuă, neturburată:

— Voi nici n-ați știut că Richard e bolnav de stomac.

— Ei, ei! mormăi bărbatul. Ortansa se întoarse spre el:

— Richard, tu poate știi, domnișoara Rogalsky câștigă mult cu farmacia ei? Trebue să câștige, ia auzi vorbă! Cere o sută de lei pe o sticluță de doctorie, numai atâtica.

— Manuela nu urmează la farmacie, o opri Majeni.

— Zboară cu aeroplanul! se amestecă tâmp Larisa, fără să ridice ochii din podea.

— Asta de unde ai scos-o? i se răsti Ortansa.

— Zău, mamă, zboară! Ea mi-a spus aseară. Mi-a spus cum e în aeroplan.

— Vară dragă, tu știi ce vrea să spună fata asta?

— E adevărat, mărturisi Majeni. Manuela a urmat școala de pilotaj.

— Iacă vezi! făcu Richard.

Ceilalți se priviră, făcându-și semne de minunare. Larisa urmă, cu același glas tâmp:

— A spus că dacă vin la București, mă ia și pe mine în aeroplan.

Ortansa se dezlipi de sobă și se repezi să-i tragă o palmă, după ceafă.

— Îți dau eu aeroplan, să nu-l poți duce! se răsti, ridicând palma s-o lovească din nou.

Între timp, mătușa Sabina se ridică de pe pat și cu mișcări de șoricel se strecură pe la spatele Ortansei ca să se lipească de sobă, în locul părăsit de ea. Întorcându-se și văzând locul ocupat, Ortansei îi veni sângele în obraz. Nu îndrăzni să-i spună bătrânii nimic, dar se repezi și-i mai trase fiică-sii o palmă după ceafă, mai îndesat.

— Na aeroplan! Na aeroplan! spuse, înfuriată, căutând cu ochii în partea cealaltă a sobei un loc liber.

Dar Richard precaut, își lipi repede spinarea de teracotă, la loc.

— Ce naiba! mormăi el, cu ochii plecați, ca să nu întâlnească privirea nevestii. Parcă aici e mai frig ca la Galați; vine gerul, pe Siret. Brr!

— Dunărea o fi înghețat? întrebă, clănțănind sec din dantură, mătușa Sabina.

— Oho! să fii dumneata sănătoasă, de când a înghețat! îi răspunse Richard, lipindu-se mai tare de sobă.

— Eu am trecut o dată Dunărea pe gheață, reîncepu bătrânica, în 1916, când am fugit de la Tulcea. Voi nu știți, erați atunci la Anuța, la Piatra-Neamț. Am fugit că veneau bulgarii.

Ușa se deschise și Cornelia se ivi în prag. Era sora Ortansei, o femeie mai tânără, cu aceleași trăsături, dar cu o căutătură blândă. Treaba îi adusese sângele în obraz.

— Haideți, că vine părintele! îi chemă și plecă repede înapoi, lăsând ușa deschisă. De pe sală veni un val de aer rece.

— Te pomenești că-n sufragerie o fi frig! mormăi Richard.

Ortansa, înciudată că nu se gândise să-i cedeze locul de lângă sobă, îl certă, cu tonul ridicat:

— Dar de când te-ai făcut așa de friguros? Parcă n-ai fi bărbat!

Richard mormăi ceva, apoi porni în urma celorlalți, sunându-și banii în buzunar.

În sufragerie, Cornelia care luase conducerea casei, îi așeză pe fiecare la locul lui, după un plan al ei, dinainte făcut. Venise singură – bărbatul ei era militar, nu putuse să părăsească Orașul – și fiindcă n-avea cui să poarte de grijă, luase asupră-i treburile casei. Se pricepea la aranjat mesele, avea misiune chiar și la banchetele cercului militar, ofițerul popotar venea s-o consulte. Ea știa să așeze ghirlande de brad pe fața de masă și mici buchețele de flori între farfurii; știa să împăturească șervetele, făcându-le să semene cu o căpățână de varză înfoiată și să scoată ornamente iscusite, cu coada furculiței. În sare și în piper. Ea așezase acum masa pentru praznic, ca la un banchet. Făcuse o listă de toți și le scrisese numele, pe cărți de vizită ca să le așeze grațios între foile șervetului. Pe cea din cap scria „Părintele", pe cea din coadă „Dascălul". Înspre preot îi așeză pe cei ai casei, înspre dascăl pe străini.

Când intrară în sufrageria mare, o bună parte a mesei era ocupată de oameni din vecini, femei și bărbați mai în vârstă, care, auzind că este praznic, traversaseră strada, cu paltoanele pe umeri. Cornelia trebuise să-și strice planurile ca să le facă loc și lor. Ei apucaseră să deșerte câte un păhăruț de țuică și, la lumina candelabrului care tocmai se aprindea, în ochi începea să le lucească o vie mulțumire. Văzând pe cei ai casei intrând, se sculară în picioare și spuseră cu smerenie:

— Dumnezeu s-o ierte! cătând pe sub gene la păhărelele de pe masă.

Cornelia scrisese felurile de mâncare pe cartonașe așezate din loc în loc. Ordinea lor nu se respectă. Vecinii cerură de la început pilaf de pasăre și curcan pe varză călită, ca la orice praznic. Pe urmă, văzând că preotul care-i așteptase pe toți se ridică, pentru a binecuvânta masa, lăsară pe furiș furculițele jos și se opriră din mestecat, cu câte o bucată de carne în colțul gurii. Slujba fu foarte scurtă, spre mulțumirea lor. Preotul de altminteri nici nu era hotărât să stea la masă; își păstrase paltonul; numai căciula și bastonul le lăsase în seama dascălului, să le pună la cuierul din sală. El făcu semnul crucii deasupra bucatelor și spuse, repede, cu glasul scăzut:

— Doamne Dumnezeul nostru, binecuvântează mâncarea băutura și pe robii tăi, că binecuvântat ești, în vecii vecilor, Amin!

Din coada mesei, cu gura încleiată în pilaf, dascălul mormăi și el:

— Amin.

Preotul mai făcu o dată semnul crucii apoi se așeză. Luând un pahar cu vin și ridicându-l smerit, zise, cu un timbru grav:

— Dumnezeu s-o ierte!

— Dumnezeu s-o ierte, răspunseră ceilalți, într-un amestec de glasuri.

După câteva clipe părintele se ridică și dădu să plece, ezitând, cam încurcat. Rudele își făcură semne din cap, căutând-o în același timp din ochi pe Cornelia; ea era cu banii. Intra tocmai atunci, de la bucătărie, cu o farfurie mare aburind în mâini.

— Numaidecât părinte! spuse, lăsând farfuria pe bufet și ștergându-și repede mâinile, pe șorț.

Părintele înțelese, mai salută o dată pe toți și plecă pe sală, după ea.

La început, rudele voiseră să-și ascundă foamea și cătaseră mai mult cu coada ochiului la talgerele cu mâncare. Pe urmă, mânați de voia bună a oaspeților din celălalt capăt al mesei, începură să-și scoată în farfurie.

— Ia, vară dragă! o îmbie Ortansa pe Majeni, văzând-o că nu îndrăznește să se atingă de nimic. Și întinse binevoitoare mâna, spre farfuria ei, ca să-i scoată din talger.

Majeni nu găsi puterea să se împotrivească; se pomeni cu un maldăr de pilaf aburind, în față. Privi absentă farfuria.

— Morții cu morții, viii cu viii! zise Richard, cu gura plină. Apoi văzând că Majeni tot nu se atinge de mâncare, strâmbă din nas, disprețuitor.

Manuela stătea în dreapta Ortansei, lângă Larisa; mai departe erau așezați niște oameni din vecini, pe care nu-i cunoștea și pe care îi auzea vorbind de bine moarta.

— Dumnezeu s-o ierte! ziceau de fiecare dată când duceau un pahar la gură.

În fundul paharului mai lăsau o picătură de vin, ca s-o verse pe jos, pe parchet, pentru sufletul răposatei.

— Tu, Manuela, o chemă Larisa, vorbindu-i la ureche, cu glasul ei tâmp, tu nu mănânci, ca să faci siluetă?

Manuela clătină din cap, absentă.

Larisa îi vorbi mai departe, la ureche, cu gura unsă de pilaf:

— Este la noi la școală una care a slăbit cinci kilograme în două luni. Dar ea era grasă, tu nu trebuie să slăbești.

Apoi văzând că taică-su o privește din partea cealaltă a mesei, tăcu; băgându-și nasul în farfurie, începu să mănânce cu sârg.

Richard clătină capul, cu un fel de amenințare și strângând buzele, făcu:

— Hm! Ortansa ridică sprâncenele, alarmată:

— Ce-i?

El arătă cu capul, spre Larisa.

— Fiică-ta! spuse. Ai grije de ea!

— Treci aici, Larisa! îi porunci Ortansa. Vreau să te văd când mănânci. Și-o așeză în capul mesei, în stânga Majenei, unde stătuse preotul.

— Și matale vrei să faci siluetă, tanti? o întrebă pe Majeni.

— Chiar, vară Jeni, de ce nu mănânci dumneata? Oare nu-i bun pilaful? întrebă Cornelia, intrând a multa oară, cu farfurii în mână.

Un murmur de protest, care făcu inutil răspunsul Majenei, se ridică deasupra mesei, îndeosebi în partea vecinilor.

— Pilaf ca ăsta, spuse dascălul cu gura plină, n-am mâncat nici la nunta boieresei!

Și ridicând paharul închină spre vecini:

— Să fie într-un ceas bun!

Cineva îl trase de mânecă:

— Dascăle, dascăle, ești la praznic, nu la nuntă!

— Așa-i, așa-i! făcu dascălul, dezmeticit. Că la nuntă sunt și lăutari! Ei, mai moare omul… Dumnezeu s-o ierte!…

O femeie înaltă, uscățivă, cu fața pământie ascunsă aproape toată într-o broboadă neagră, cam adusă de spinare, purtând pe umeri o scurteică de vulpe, se ivise dincolo de ușă și ștergându-și ghetele de zăpadă în sală, privea masa, cu lăcomie. În poartă, sub steagul negru uitat în bătaia vântului, se întâlnise cu preotul care mai zăbovise în odaia din față să-și

bage banii în buzunarul de la piept și să-și încheie cu grijă paltonul pe deasupra.

— Sărut mâna, părinte!

Afară se întunecase, dar preotul o recunoscuse, după mers și după vorbă.

— Domnul, cocoană Smarandă!

— Nimerii, părinte, nimerii?

— Nimeriși, cocoană Smarandă, da cum așa târziu?

— Apoi părinte, să arză focu geru' ăsta, că dă-n ajun n-am mai ieșit din casă. Pe la mine, n-a venit ciorilor, nimeni să-mi spuie. Că nici clopotele bisericii nu le-am auzit. Dacă stau cu fereastra înfundată! Azi, nu-ș cum, parc-am avut o presimțire; după-masă am dat perdeaua la o parte și-am văzut lumea venind din deal. Haida! am zis, cine-o fi murit? Oi mai găsi ceva, părinte?

— Găsești, cocoană Smarandă, găsești!

— Că pân-am nimerit! Să fie afurisit de frig! Cum cade seara fuge toată lumea de pe stradă. La colț, la tribunal, am găsit pe moșul de la tribunal, ducea un braț de surcele, în dughiană. L-am întrebat: „Da unde-i mortu, domnu Manea?”. „Îhî! tocmai la aviații jos; dă fuga cocoană Smarandă!”.

Ștergându-și ghetele în sală, cocoana Smarandă văzu cam tot ce se afla pe masă și, auzind zarvă în bucătărie, glasuri, izbituri de satâr, capace de cuptor trântindu-se, înțelese că praznicul nu era încă pe sfârșite. Își lepădă broboada și descheindu-și scurteica, păși înăuntru, cătând pe sub lumina candelabrului.

— Dumnezeu să-l ierte! spuse, cum și-ar fi salutat vechi cunoștințe.

Cineva îi șopti, să nu bage de seamă gazdele:

— E moartă, coană Smarandă. Moartă, nu mort! Cocoana Smarandă nu se sperie.

— Mort, moartă, spuse, bombănind, ca pentru ea, cu ochii, după scaun, tot la un Dumnezeu se duce.

Apoi găsind scaunul, se așeză:

— Ei, dacă e moartă, atunci Dumnezeu s-o ierte!

Și prinse a-și aduna în față de mâncare, fără sfială. Manuela aruncă o privire consternată Majenei, dar ochii maică-sii erau lipsiți de expresie. Se ridică și trecu în camera rece din față, unde fusese catafalcul buniței. Pe sală, zăpada adusă de afară cu încălțămintea oaspeților se topise, făcând șiroaie urâte pe mozaic.

Văzând-o că pleacă, Richard strânse buzele și privind, de la Majeni la Ortansa, pe sub sprâncene, făcu:

— Hm!

Ortansa îi răspunse cu un gest de nepăsare, adică: „Las-o, nu-ți mai bate capul cu ea!”. Și întorcându-se spre Larisa, ochii îi fură străbătuți de o undă de duioșie.

— Mănâncă încet! spuse apoi, redevenind severă.

Manuela rămase mult timp în camera rece. Stătea cu umerii strânși de frig, zgribulită, neștiind unde să se ducă, privind fără știre în curtea plină de zăpadă. Pe ferestrele mari de alături, ale sufrageriei, lumina proiecta afară două dreptunghiuri de lumină, care se întindeau pe zăpada albă, făcând-o să sticlească. Lemnăria ferestrei punea, în mijlocul acestor covoare lucioase, câte o cruce de întuneric. Într-un târziu văzu umbre mișcându-se; se ridicau de la masă. Li se auzeau pașii pe sală și era bucuroasă că aici nu va veni nimeni să o caute. Dar lumina nu se stinse încă multă vreme. Dascălul, cocoana Smaranda și alți câțiva rămaseră să mai mănânce. Ea îi așteptă pe toți, acolo în fereastră, cu o ciudată îndârjire, să vadă când se va termina, când se vor sătura, când vor lăsa sufletul Buniței-Anuț în pace. Apoi, înghețată, se duse sus. Pe sală cei care plecau vorbeau, înveseliți.

— Brr! dar grozav ger s-a lăsat, zicea dascălul, căutând cu piciorul treptele.

— Lasă, lasă! râdea cocoana Smaranda, că ai destul danf în tine dascăle, ca să nu îngheți la noapte!

Era frig, într-adevăr; Manuela urcă scările, tremurând, Larisa nu venise încă. Jos, în camera Majenei, rudele vorbeau despre moștenire. Richard și Ortansa își ocupaseră la repezeală locurile lângă sobă. Mătușa Sabina, venită mai târziu, stătea pe marginea patului, cu un șal cenușiu în spinare și tremura ca un șoricel.

— Frig, frig, la voi! spuse Richard. Nevasta îl certă:

— Da mai termină odată cu văicăritul tău! Și străbătută de un fior, se lipi mai tare de teracotă.

Apoi revenіră la moștenire; vorbiră mult timp, punând la cale împărțeala. Richard scoase carnetul din buzunar, căută o filă albă și, înțepându-și limba cu vârful creionului, începu:

— Casa de la Galați o luăm noi, fiindcă stăm în ea. Aveți ceva de spus?

Nimeni nu răspunse. El urmă:

— Carevasăzică sunteți de acord! Casa asta o ia vara Jeni. Ce zici, vară Jeni, ai nevoie de ea?

Majeni nu răspunse. Puteau să ia și casa, nu le trebuia – aveau acum o casă la București, aici simțea că nu mai au rost să stea. Fabricile de spirt aduceau arendă bună și Bunița depusese toți banii ei pe numele Manuelei. Richard nu mai așteaptă răspunsul; i-o acordă generos.

— Carevasăzică, sunteți de acord. Via și casa de la Fălticeni ți le dăm dumitale, cuscră Sabină, urmă, întorcând capul spre pat. Bătrânica pițigăi:

— Ba mie să-mi dați și pădurea de la Cotu-Lung, că am băiat silvicultor!

Împărțeala dură încă mult timp. Când Ortansa își aduse aminte s-o trimită pe Larisa la culcare, se apropia de miezul nopții. Fata o găsi pe Manuela încă nedormind, stând jos, în fața sobei cu ușa deschisă, ținându-și bărbia sprijinită în pumni, privind apele schimbătoare, negre și roșii ale jăraticului. Ea se așeză alături, cu un fel de teamă și trăgând cu urechea să audă dacă nu urcă nimeni pe scări. Începu s-o întrebe, cu glasul gângav și tâmp, despre viața ei la București.

— Mama n-a vrut să mă dea la liceu, se plânse. M-a dat la profesională. Este universitate la București și pentru fetele de la profesională? Nu? Îmi pare rău. Aș fi vrut să merg și eu cu tine. Mătușa Jeni m-ar fi ținut la voi și tu mi-ai fi împrumutat pantofii tăi. Tu, Manuela, tu știi că eu n-am pus niciodată în picioare pantofi cu tocuri înalte? Mă lași să-i încerc pe ai tăi?

Aprinse lumina și trecu la dulap, de unde scoase, cu exclamații de uimire lucrurile Manuelei, ca să le înșire unul după altul, pe pat.

— Mă lași sa-mi pun și ciorapii? Tu, ăsta e portjartier? Am văzut într-o reclamă, în „Illustration" – tata citește reviste franțuzești, e un chioșcar care îi dă ieftin numerele vechi. Ea îmbrăcă, înfiorată, lucrurile Manuelei și se privi încântându-se de imagine, în oglindă.

— Tu, Manuela, mă lași și mâine seară să mi le pun? Vreau să încerc și bluza ta de lamé.

A doua zi însă familia ei plecă și Larisa nu mai avu parte să încerce bluza de lamé. Odată cu ei plecă și mătușa Sabina. În ziua următoare plecară ceilalți. Casa rămase iarăși tăcută, ca la început, strivită sub zăpada care reîncepu să cadă și căzu mereu.

După o săptămână, streașina deasupra luncii crescu atât încât copacii de jos, de pe Siret, nu se mai văzură; câmpul de aici se contopi cu câmpul îndepărtat de dincolo de apă. Nici linia hangarelor nu se mai vedea. Uneori

Manuelei i se părea că izlazul i se deschide iarăși la nesfârșit în față, ca în copilărie.

Din când în când veneau avocați, din alte orașe, cu șube mari pe ei, blestemând drumul lung cu trenul, zăpada și pe birjarii care mânau sania prin troiene prea încet. Veneau și-i arătau Majenei hârtii, îi făceau socoteli, apoi o puneau să iscălească, alături de iscăliturile Ortansei, Sabinei și de altele, pe care aproape nu le recunoștea.

Manuela stătea ceasuri întregi sus, în fața sobei, privind jăraticul potolit. Rar deschidea câte o carte și atunci nu înțelegea nimic. Simțea că la București ar fi putut învăța, dar nu o îndemna nimic prea puternic să plece. Aștepta să termine Majeni treburile, să vândă casa și lucrurile care nu le trebuiau și să părăsească pentru totdeauna orașul acesta unde nu mai aveau de ce sta.

Într-o dimineață, la începutul lui februarie, Chiaș-Ilie urcă scările greoi, la ușa ei.

— Duducuță, spuse, cu capul plecat, a murit câinele, astă-noapte!

Cuțăbuș murise, de bătrânețe și de ger, în cotețul lui de lângă poartă. Manuela își lăsă bărbia în piept și nu avu puterea să zică nimic.

Peste câteva zile văzu de la fereastră cum o scoteau pe Madam Georgeta din staul. Soarele își găsise loc printre nori; streșinile picurau. Chiaș-Ilie ținea vaca de funie și un om străin îi dădea ocol, cercetând-o din fiecare parte, atent. Madam Georgeta îmbătrânise; i se vedeau coastele și burta îi atârna, moale, dedesubt. Numai capul îi rămăsese la fel, cafeniu, cu o stea albă în frunte, cu botul mare, negru, umed și cu ochii languroși.

După un timp se miră că n-o mai auzea dimineața, mugind.

— Unde-i Madam Georgeta? o întrebă pe Majeni.

— Am dat-o, răspunse ea.

Manuela își lăsă capul în jos. Ar fi trebuit s-o întrebe și pe ea. Madam Georgeta fusese a ei. Oftă.

— Cui?

— Nu știu; moș Ilie s-a tocmit.

După-masă îl văzu din fereastră pe Chiaș-Ilie, căutându-și de lucru pe la magazii. Deschise fereastra și îl strigă. Moșul veni încet, lipăind cu opincile prin lapoviță. Zăpada se topea repede: dinspre câmp vântul se abătu cu o adiere călduță.

— Chiaș-Ilie, îl întrebă, cine era omul care a luat-o pe Madam Georgeta?

— Roșu-casapu, duducuță!

XVIII

Pe la jumătatea lunii ieși prima oară Manuela din casă și merse în centru, să-și cumpere câteva lucruri. Pe străzi zăpada se topise mai peste tot. Dinspre râu venea prima adiere de primăvară; vântul acesta umed i se păru rece și-și strânse paltonul, înfiorată, la gât. Orașul era încă pustiu; oamenii tot mai stăteau închiși în casă. Nu ieșeau decât pentru a face drumuri scurte, la cinematograf, la berărie, la teatru, când venea câte o trupă de la București, sau pentru a-și vizita vecinii. Fuseseră câteva baluri; afișele vechi care le anunțaseră se mai vedeau încă lipite pe garduri. La începutul lui martie era anunțat ultimul, obișnuitul bal de sfârșit de carnaval, pe care orășenii se grăbeau să-l numească „Balul primăverii”. Cam tot atunci se întâmpla să treacă și ultimul turneu bucureștean. De acolo înainte, rămâneau cu cinematograful și cu berăria. Dar se deschidea un drum nou: începeau plimbările la Siret.

O potecă lată, nisipoasă, în care pașii se înfundau ușor, ca într-un covor moale, străbătea șerpuit un kilometru de luncă, când depărtându-se, când apropiindu-se de malul apei, ocolind sălciile bătrâne, scorburoase și înfundându-se prin boschete de lăstăriș sălbatic, ca printre niște liane. Dintr-o străveche obișnuință, tineretul venit să se plimbe aici cobora malul pe la gară, perechi-perechi, urma poteca la vale, după mersul apei și ieșea pe la aerodrom. Nici prin minte nu le dădea să facă drumul în sens invers, așa că niciodată nu se întâlneau unii cu alții. Își potriveau aproape același pas mereu, niciodată nu se întreceau, plimbându-se unii în urma altora, ca și singuri, numai cu apa și cu crengile duse de apă la vale, domol.

Ieșind dintr-un magazin, Manuela se întâlni cu Guriță, fratele Ileanei. Îl chema Mielu, dar fetele îl numiseră așa, fiindcă îndată ce cunoștea pe una o atrăgea într-un colț și-o întreba, cu un ton nevinovat și confidențial:

— Îmi dai o guriță?

Sub voalul negru care-i acoperea fața, în prima clipă el nu o recunoscu. Apoi își scoase căciula cu un gest repezit. Era un băiat înalt, cu fața mare,

albă ca de fată, cu părul castaniu, lung, lins, și cu doi dinți de aur în colțul gurii, după o modă nenorocită a orașului, care făcuse în ultimul timp pe toți tinerii cu puțină dare de mână să-și îmbrace, fără a fi nevoie, o parte din dantură. Tatăl lui era șeful organizației liberale a județului, om bogat și cu vază. Dacă pe Ileana o trimisese la facultate, pe băiat după terminarea liceului îl păstrase lângă el, inițiindu-l în treburile politice. Guriță purta palton cu blană și căciulă neagră de lutru, ca și taică-su, cum purtau numai oamenii mai de seamă ai orașului. Paltonul negru, cu blană la gât, era un fel de port nobil, pe care nu oricine îndrăznea să și-l însușească, tot așa cum nu oricine îndrăznea să poarte pălărie tare primăvara, sau panama și haine albe, vara.

Văzând-o pe Manuela, renunță la treburile după care îl trimisese taică-su și o însoți o bucată de drum, spre casă.

— Am fost la înmormântarea mamii-mari a tale, spuse, dar tu nu m-ai văzut. Manuela ridică din umeri. Guriță urmă:

— Mi-a părut foarte rău; n-am știut dacă să vin pe la tine. Pe urmă am fost foarte ocupați. În ianuarie am stat două săptămâni, cu toții, la Iași, că nunta Ilenei s-a făcut acolo. A fost nuntă mare, au venit mulți din București; a cununat nenea Apostol. Îți dai seama câți s-au luat după el, mai ales că se bănuia c-o să ia Ministerul de Finanțe. Pe urmă a căzut guvernul, au venit ai noștri; îți închipui ce griji pentru alegerile din martie. Tocmai mă duceam la tipografie, să văd afișele. Facem o propagandă cum n-a mai cunoscut județul; vrem să-i zdrobim pe toți, pe naționali-țărăniști mai ales că se cred tari. Papaia mi-a dat mașina și oamenii lui și merg în județ. Știi, Manuela, acum am învățat să vorbesc la întruniri. Îmi pare rău că nu mă poți asculta o dată. Chiar când merge și papaia, tot pe mine mă pune să vorbesc.

Am câștigat încrederea multora. La anul papaia îmi pune candidatura, mă aleg deputat și vin la București.

Își dădu căciula pe ceafă și scoase pieptul, cu un gest îngâmfat:

— Ehe! râse, atunci să mă vezi cine sunt!

Manuela nu-l mai asculta; se gândea, cu indiferență, că n-avea să-și mai dea examenele anul ăsta, poate n-avea să le mai dea niciodată. N-o interesa facultatea; deocamdată singura ei grijă era să se termine mai repede aici, cu avocații, cu casa și să plece pentru totdeauna din oraș.

Ultimele zile ale lui februarie se scurseră fără niciun gând. Mai veni de câteva ori ninsoarea, câteva valuri de ger se mai abătură, apoi deodată, în aceeași zi din toate părțile, dinspre miazăzi, dinspre miazănoapte, dinspre

câmp și dinspre Siret, primăvara se arătă. Într-o noapte Manuela auzi cocorii și se duse cu gândul la anii copilăriei, când le ieșea înainte pe câmp. A doua îi auzi iarăși și o săptămână în șir ei trecură țipând prin văzduh. Pe câmp mai rămăseseră mici pete de zăpadă. Se topiră curând și pământul începu a aburi. În depărtare, între câmpul cenușiu și cerul albastru, hangarele prinseră contur, cu zidurile lor albe lucind la soare și cu ușile negre. Apoi ușile se deschiseră și o mulțime de oameni începură a furnica prin fața lor.

În ultimul timp, Guriță venea s-o vadă des. El își schimba purtarea de la o zi la alta, dar Manuela într-atât nu îi dădea atenție, încât nici nu băga de seamă ce se întâmplă cu el. Așa sosi ziua când o invită să se plimbe împreună, la râu. În tradiția orașului, pasul acesta, pentru o fată, nu era indiferent. Însemna confirmarea unei simpatii, care nu mai putea fi apoi negată; devenea publică, aproape ca o logodnă. Manuela se duse, fără să-și dea seama de tradiție; se duse numai fiindcă îi era dor de luncă.

Cum ieși în spatele gării văzu în față alte perechi de tineri, care se îndreptau spre Siret, pe aceeași potecă știută de tot orașul, lăsând înadins destulă distanță între ei. Era în prima duminică din martie. Manuela mai purta paltonul, tot haina aceea neagră, de școală, rămasă scurtă la mâneci și prea strânsă pe piept. Nu se gândise niciodată să poarte aici hainele de la București, nu din teama că ar fi avut de înfruntat ochi răuvoitori, ci fiindcă nu simțea nevoia să se arate cuiva așa.

Era prima zi când renunțase la voalul de mare doliu; pe cap își legase numai o basma neagră care-i acoperea părul în întregime făcându-i obrazul mai lung. Îmbrăcată așa, ea semăna cu o biată fată sărăcuță și necăjită. La câmp își scoase însă legătura de pe cap și părul i se desfășură în vânt, dându-i iarăși aerul ei vechi.

Guriță se îmbrăcase de primăvară, făcându-se foarte elegant. Purta pantofi gălbui, abia luați de la cizmar, și pardesiu de stofă subțire, gri, croit pe talie, cu colțurile reverelor prelungite ascuțit pe piept în sus, până aproape de umeri, cum cerea în acel timp moda în oraș. La gât avea un fular de mătase galbenă, în culoarea pantofilor și mănușile de ață erau în aceeași culoare. În locul căciulii își luase pălărie tare, un melon negru care, rămas cam mic, îi făcea o cută roșie pe frunte. Din când în când și-l dădea pe ceafă și-și freca fruntea cu dosul palmei ca să-și repună în mișcare sângele congestionat.

Vorbea tot timpul, explicându-și vorbele cu gesturi largi, dar Manuela nu-l asculta. Ea privea cerul, de un albastru nenatural, ca de sineală, cu nori cenușii încremeniți în zare; asculta vântul care-i trecea umed și călduț pe la urechi. Deasupra luncii se ridicau aburi. Înțelese doar, prinzând întâmplător un crâmpei de frază, că la „Balul primăverii” de sâmbătă seara, Guriță fusese ales regele balului. Primise 630 ilustrate, în timp ce al doilea ales, numai 300.

— Majoritate zdrobitoare! râdea, satisfăcut, cu gura mare, arătându-și cei doi dinți de aur, ca pe un blazon.

Coborând poteca înspre luncă, el îi apucă brațul, să o ajute, dar ajunși jos nu i-l mai părăsi. Manuela nu-și dădu seama că el îi strângea mâna din ce în ce mai tare. Abia mai târziu simți, în deschizătura mănușii, degetele lui făcându-și loc înăuntru, căutând-i cu o insistență domoală, pielea. Își lăsă mâna moale, cu o senzație de plictiseală. Privea, prin lăstărișul care înmugurea, apa scurgându-se la vale pe prund. O clipă se văzu pe malul Colentinei; atmosfera era parcă aceeași și peisajul de asemeni, cu cerul siniliu și cu sălciile aplecate deasupra apei, numai apele nu se asemănau. La un colț al potecii se opri. O ramură subțire, gălbue, se mișca de vânt, atingându-i ușor obrazul. O apucă și o privi, înduioșată, ca pe o ființă, apoi desprinse un mugur și îl strivi în dinți. Simți în gustul lui amărui și verde, tot gustul primăverii, ca al primăverii de acum un an, când tot așa strivise un mugur între dinți. Inima începu să-i bată, năvalnic. Guriță, care tot îi mai ținea mâna, o simți înfiorându-se. Se aplecă brusc spre ea.

— Dă-mi o guriță! zise, apucându-i deodată umerii în brațe.

Manuela simți borul pălăriei lui apăsându-i nasul și înainte de a face vreun gest de apărare, se pomeni râzând; apoi îi puse mâinile în piept, îndepărtându-l.

— De ce nu mă lași să te sărut?

Și glasul și privirea îl făceau să semene cu un gâscan zăpăcit.

Manuela râse. El își pierdu cumpătul. Sângele îi veni în obraz. Cu dosul mâinii își dădu pălăria pe ceafă; pe fruntea înroșită, dunga pălăriei apăru vânătă, ca o rană.

— Mă lași să te sărut? o întrebă, descumpănit. Și văzând că fata continuă să râdă, o apucă iarăși, cu amândouă brațele, aplecându-se spre ea, încercând să-i învingă pumnii.

Manuela îi simți puterea; un început de enervare o străbătu. Îi vedea fața roșie, cu dinții de aur în colțul gurii lucind deasupra ei. Ridicând brațul să

se apere, fără voie îi lovi borul pălăriei și melonul se duse peste cap; căzând jos, se rostogoli printre pietre și nu se opri decât în apă, plutind cu gura în sus. Guriță o slăbi și se repezi să-și ridice pălăria. Când se întoarse, cu ea în mână, ducând-o departe de corp, ca pe o cioară moartă, o găsi pe Manuela râzând cu hohote. Se înfurie:

— Domnișoară studentă de la București, îi șuieră, ștergându-și cu mâneca pardesiului, pălăria, faci pe mironosița cu mine!…

Manuela continuă să râdă, înveselită de furia lui, de pălăria lui udă, de grija cu care și-o ștergea. O clipă îi veni să fie provocatoare:

— Mi-ai dat drumul pentru o pălărie? îl întrebă, umezindu-și buzele și privindu-l pe sub gene.

El crezu că-i un reproș. Își privi nehotărât pălăria, ezitând dacă s-o arunce sau nu, apoi se aplecă și o lăsă cu grijă în iarbă, după care se îndreptă cu gesturi sigure spre fată. De data aceasta o cuprinse cu atât avânt, încât Manuela, dezorientată, nu mai avu timp să-i pună mâinile în piept. Îi simţi respirația umblându-i pe obraz; buzele lui, cu un gust sălciu, i se furișară în colțul gurii. Se zbătu, dezgustată și eliberându-și mâinile, le repezi pe amândouă în același timp, plesnindu-l peste față.

Guriță se trase înapoi, zăpăcit. O căutătură rea îi schimonosi obrazul; sângele, ridicat într-un val vânăt la cap, îi făcu cuta de pe frunte mai adâncă. Acum Manuela nu mai râdea. Îl privea, pe sub gene, cu buzele strânse, pregătită să se apere din nou. Guriță își luă pălăria de jos; pe partea ei udă se lipiseră câteva fire uscate de iarbă. Furia îi crescu.

— Domnișoară studentă, șuieră, fără s-o privească, preocupat să-și curețe, cu mișcări nervoase, pălăria, faci pe mironosița aici și știm noi ce învârtești la București.

Manuelei îi veni să râdă. Își duse mâinile la spate și se aplecă spre el, în atitudinea ei de totdeauna când se pregătea de răfuială:

— Ia spune, îl întrebă, frecându-și buzele între dinți, ce învârtesc eu la București?

Guriță clătină capul, înfuriat:

— Știu eu! strigă, nu-ți fie teamă. Știe toată lumea, să nu crezi! Domnișoară studentă! Ăi fi zis că nu se află la ce facultate urmezi? Că umbli cu aviatorul acela, Antal… Vrei poate să spui că nu ești amanta lui?

Se opri, înspăimântat de brutalitatea acestor vorbe.

Un val de sânge venise în obrazul Manuelei. Spusele lui Guriță îi răscoleau întreaga ființă, i se părea că o pătrund, ca-i înfierbântă sângele, le

simțea înlăuntrul ei și le simțea afară, pe piele, înfiorând-o, ca o respirație fierbinte care i s-ar fi plimbat pe corp.

— Amanta lui Antal…?

Lumea o credea, deci ar fi fost firesc să fie! Guriță se bâlbâi;

— Manuela, n-am vrut să te jignesc. Te rog să mă ierți!

Ea clătină capul și se pomeni zâmbind, uimită de lumina neașteptată pe care i-o deschidea în suflet amintirea lui Vladimir.

— Am plecat! la revedere! spuse, pornind deodată, pe potecă, înapoi, mânată de o caldă vioiciune.

Guriță rămase prostit, cu pălăria în mână, între sălcii.

— Manuela! o strigă după o clipă. Nu-i pe acolo drumul. Ce faci?

Dar ea nu-l auzea; fugea, înveselită și turburată, pe poteca nisipoasă, aplecându-se pe sub sălcii, nesocotind tradiția orașului, ai cărui tineri se plimbau prin luncă într-un sens unic. După câțiva zeci de metri, la un colț al potecii, un băiat și o fată se opriseră după o perdea de sălcii și se sărutau. Auzindu-i pașii, se dezlipiră și când ea trecu repede prin dreptul lor, o priviră încurcați. Nu-i cunoștea. Ar fi vrut să le strige: „Proștilor! Nu vă feriți de mine! Nu știu ce simțiți când vă îmbrățișați, dar ce-are a face? Bănuiesc, și vă admit. Sărutați-vă! Sărutați-vă!”

Mai departe dădu peste alții, unii sărutându-se, alții mergând lipiți, cu mâinile pe după mijloc, cum mergeau Rafail și Iosefina, pe aerodrom. Tuturor ar fi vrut să le facă semne prietenești, dar întâlnea privirea lor mirată și indignată și trecea pe lângă ei repede, lăsând ochii în jos. Simțea în ceafă soarele, călduț. Se apropia amiaza; în aer era o lumină albă, calmă. Își desfăcu paltonul; alergă mai departe cu el fluturând. Vântul îi pătrundea prin rochia subțire, făcându-i o haină rece pe dedesubt. Se înfioră. Își simți, turburată, corpul, de sus până jos, cu fiecare parte a lui mișcându-se în mers; își simți genunchii atingând marginea fustei, coapsele frecându-se una de alta, cu pielea lor subțire care parcă era caldă la un pas și rece la pasul următor. Își simți șoldurile legănând-se sub cordonul strâns și sânii zbătându-se în bluză. Vorbele lui Guriță îi mai stăruiau încă în urechi și acum, când rămase singură, părea că ele iau un sens mai tulburător. „Amanta lui Antal! Amanta, amanta, amanta…” Își simțea urechile și obrazul arzând. Niciodată nu îndrăznise să pronunțe acest cuvânt. Când îl vedea în cărți trecea cu pudoare peste el, ca să nu stea să-i precizeze sensul. Acum o urmărea obsedant, părând că vrea să se fixeze în ființa ei.

La capătul potecii, sus, mai privi o dată lunca, îmbrăcată în lumina albă a amiezii. Ramurile sălciilor erau cenușii, cu câte un mugur ici colea, plesnit, dar în depărtare se suprapuneau, culoarea micilor frunze se concentra și lunca părea toată înverzită, un verde-gălbui, timid și foarte proaspăt. Rupse o ramură și porni în fugă pe potecă, înspre gară, cu paltonul fluturând în vânt. Nu știa ce are să facă, dar trecând prin fața oficiului telefonic, gândul i se preciză. Intră fără să ezite și ceru legătura cu Bucureștiul, numărul lui Vladimir. Era aproape sigură că la ora asta n-are să-l găsească, de aceea și telefona atât de ușor. Se mulțumea să știe că a făcut legătura cu casa lui.

„Ar fi trebuit totuși să-i scriu măcar o dată”, își spuse, fără să-și dea seama că o oprise tot ceea ce în jurul ei adormea, se vestejea, murea…

Cele câteva minute cât trebui să aștepte fură lungi, dar trecură într-un fel de amorțeală. Vedea afară, pe trotuar, lumea plimbându-se în haine de sărbătoare. Câte cineva se apropia de fereastră și privea înăuntru, cu un fel de teamă și de curiozitate, la aparatul centralei, cu mulțimea lui de fire încrucișate, la domnișoara cu cască la urechi care manevra butoanele și mai ales la cele două cabine de lemn, misterioase, dinlăuntrul cărora puteai să vorbești la distanțe necrezut de mari.

Fiind sărbătoare, firele erau libere și legătura cu Bucureștiul se făcu repede. Manuela fu îndreptată în una din cabine. Aproape tremurând, cu respirația oprită, ridică receptorul. Auzi pocnete pe fir, câteva glasuri de femeie, la centrală, apoi sunetul caracteristic al soneriei luă cu hotărâre locul în aparat, mai tare și mai sigur decât toate celelalte zgomote. Inima i se opri.

„Acum sună în casa lui!” își spuse și văzu dintr-odată tot ce se lega de casa aceea de lângă Cișmigiu. Văzu holul întunecos și draperia neagră dintre rafturile cu cărți, mișcându-se, pe bătrâna Giovanna, în rochia ei cenușie, apropiindu-se de telefon.

„Acum îi voi auzi vocea”, se gândi. „Ce am să-i spun?” Și deodată auzi într-adevăr pe cineva vorbind, de acolo, de la capătul firului, o voce pe care atât de puțin o așteptase încât n-o recunoscu. Fu sigură că de la centrală i s-a dat numărul greșit.

— Casa domnului Antal? întrebă, tremurând.

— Da, răspunse glasul.

— Vreau să vorbesc cu domnul Antal, urmă, neștiind ce se întâmplă și cine era acela cu care vorbea. Dar el îi recunoscu și vocea și tremurul.

— Ce-i cu tine, mică Scufiță Roșie? Din ce depărtări vorbești?

— Cine e? Vladimir? Tu?

— Ei da, sigur! Îți mai spune „Scufiță Roșie” și altcineva?

Acum îl recunoscu dintr-odată, nu numai glasul, ci ființa lui întreagă. Acest „ei da!” al lui, pe care îl știa de atâta timp, o făcu să-l vadă, neschimbat, ca în ultima zi, ca și când de atunci n-ar fi trecut o iarnă și ei nu i s-ar fi întâmplat atâtea. Ochii i se umeziră. Nu-i mai fu teamă; i se păru că-i lângă el, că-și reazimă capul pe pieptul lui și el o primește, ca atunci când venise speriată, din ploaie, și o mângâiase blând pe păr.

— Ce mai faci? Ce mai faci? Ce mai faci? îl întrebă, repede, cu un accent aproape dureros, punând în această întrebare repezită și repetată de multe ori, ca într-o beție, întreg freamătul ei.

Nu așteptă nicio clipă răspunsul; nu-l lăsă să vorbească. Ce mai faci? Ce mai faci? Ce mai faci? reluă, cum ar fi spus: Mi-e dor de tine, mi-e dor, mi-e dor!

Apoi, ca și când și-ar fi vărsat toată neliniștea în aceste întrebări, se regăsi și i se păru că reîncepe o convorbire întreruptă abia ieri. I se păru că-i vorbește de la un telefon public, din București, că se află numai la câteva sute de metri de casa lui.

— Ce cauți la ora asta acasă? îl întrebă.

— M-am întors de la aerodrom; mă schimbam să plec la masă.

— Ce e la aerodrom?

— Bine; câmpul s-a uscat. Pregătim avioanele; săptămâna viitoare poate începem zborul.

— Cred că mi s-a făcut dor de aerodrom; aș vrea iarăși să zbor.

— Te așteptăm; când vii?

— Poate curând. E primăvară la București?

— Este, de mult; a înverzit peste tot.

— La noi abia azi a venit. Dar am simțit-o, am simțit-o, nu pot să-ți spun cum! Mi-e dor de locurile acelea, de câmp, de lacuri. Au înverzit sălciile, pe Colentina? Mi-e tare dor de ele! Aș vrea să mergem iarăși să ne plimbăm.

Se opri; apoi, cu acel curaj care îi venea pe neașteptate uneori și de care singură se înspăimânta, urmă:

— Și de tine mi-e dor!

Nu mai auzi răspunsul; sângele i se urcase în obraji; urechile îi ardeau.

— Vin, vin la București! mai spuse. Am vândut tot aici, ne mutăm definitiv. Mai are Majeni ceva de aranjat, apoi venim.

Agăță receptorul; izbi ușa cabinei, plăti convorbirea și porni în fugă spre casă, cu ramura de salcie în mână și cu paltonul fluturând.

După-amiaza și-o petrecu adunându-și lucrurile. Apoi, îndată ce se înnoptă, se simți extenuată și se urcă în pat. Deși obosită, mult timp nu putu să doarmă. Atingerea rufăriei o turbura. Își simțea corpul, de sus până jos, cu toate amănuntele lui și fiecare amănunt o neliniștea. Adormi târziu, ținându-și sub cuvertură sânii în mâini, uimită de freamătul lor, cu un zâmbet de nedumerire în colțul gurii. Îl visă când pe Guriță, când pe Vladimir, apoi se văzu goală, legată de un stâlp în fața primăriei, și pe Vladimir spânzurat de o grindă, în vârful foișorului de foc. Lumea arunca cu pietre în ea și spunea: „E amanta lui! Amanta lui!”. Nici vorbele, nici pietrele nu o dureau, se simțea fericită, și suferea cumplit în același timp, pentru Vladimir.

Se trezi în zorii zilei, într-un asurzitor huruit de motoare. O clipă uitând visul, se crezu într-una din diminețile copilăriei, când avioanele îi turburau somnul. Se ridică din pat și alergă uimită, la fereastră. Soarele care răsărea deasupra luncii îmbrăca întreg câmpul într-o lumină portocalie. O mulțime de avioane erau scoase în fața hangarelor. Mecanicii alergau de la unul la altul și le porneau motoarele. Un bombardier mare, cenușiu, se mișca greoi spre mijlocul aerodromului. Manuela îl văzu așezându-se cu botul spre oraș. Un om făcu semn de jos, cu steagul roșu; zgomotul celor două motoare se umflă, aripele grele ale avionului porniră legănându-se pe deasupra ierbii, coada i se ridică, silnic, apoi roțile mai izbiră pământul o dată și mașina trecu în zbor, huruind, pe deasupra ferestrei.

Cunoștea de mult sunetul acesta, din copilărie, și mișcarea de pe aerodrom o cunoștea, obositoare, halucinantă, așa cum îi turburase multe dimineți, ca pe aceasta de acum. Dar acum, pe lângă neliniștea veche, mai simțea o altă neliniște, ciudată, revărsându-i-se în organism, amestecându-se deodată cu senzațiile de peste noapte, din vis. Se amesteca cu glasul lui Guriță, care îi spunea: „Ești amanta lui Antal!”, cu glasul lui Vladimir, la telefon: „Ce-i cu tine, mică Scufiță Roșie?”, cu gustul mugurului de salcie în gură și cu freamătul pielei ei.

Își trase, cu mișcări nervoase, încurcându-se în gesturi, rochia peste cap și cu picioarele goale în papuci, coborî. O găsi pe Majeni, jos, împărțind Babirinei din lucrurile vechi. Se opri de gâtul ei.

— Majeni, spuse, nu mai pot să stau. Mă asurzesc motoarele lor. Lasă-mă să plec azi la București! Nu-ți fie teamă, am să știu să mă descurc până la

venirea ta.

Plecă, cu sunetul motoarelor în urechi, fără să-și dea seama că alt huruit de motoare o aștepta. Într-o jumătate de oră fu gata; luă acceleratul de nouă. Ajunse la gară în ultimul moment, nu mai avu niciun minut de așteptat pe peron, totul se petrecu așa de repede încât nu găsi timp să regrete orașul acesta, de unde pleca pentru totdeauna. Când sfârși de aranjat valizele în plasă și se așeză în sfârșit pe canapea, trenul trecuse de marginea orașului, trecuse și de aerodrom: numai un avion se mai vedea în urmă, rotindu-se pe cer.

XIX

Lumina de sub scară era aprinsă; alături, în cămin, focul ardea potolit. Vladimir stătea în fotoliu, cu spatele la sobă, iar în fața lui stătea un necunoscut. În lumina slabă, la început Manuela nu putu să-i vadă decât silueta, neclar. Se îndreptă, nehotărâtă, înspre Vladimir, care se ridică încet, parcă obosit, sprijinindu-se în brațele fotoliului, căutând-o pe sub gene, în întunericul holului, unde pașii ei se auzeau pe covor, din ce în ce mai nehotărâți. Totdeodată se ridică și necunoscutul, cu o mișcare nedecisă. Pe masă era o planșetă mare, acoperită cu hărți și hârtii, și în timp ce se ridica, el rămase cu ochii acolo, la lucrul întrerupt.

Manuela se opri încurcată în fața lor. Nici nu stătuse în vestiar să-și lase pardesiul, voise să ajungă sus, într-un singur elan, același elan cu care plecase de acasă, hotărâtă să se arunce cu capul pe pieptul lui, să-i înlănțuiască gâtul și să spere că el va înțelege ce o aducea aici. Trenul ajunsese după-amiază, la cinci. Primăvara bucureșteană o dezamăgise. Cerul era înnorat. Coborând pe peron simțise că-i este frig; de dimineață, încercase să cadă o ninsoare târzie; pe alocuri, pe acoperișuri și pe trotuare, pe sub ziduri, zăpada prinsese, zgrunțuroasă, ca o zgură. Ea avea însă același elan. Se aruncă într-un taximetru, peste geamantane și străbătu orașul cu ochii închiși, fără să-l privească, indiferentă că-l revedea, după atâta timp, arzând de o singură nerăbdare: să ajungă la Vladimir.

Își găsi casa adormită, cu mirosul uscat al căldurii de calorifer intrat în mobilă și în pereți, plină de praf și cu fire negre de păianjeni pe tavan. Trecu peste toate acestea și nu se opri decât la telefon. Era îmbrăcat într-o groasă pătură cenușie de praf. Își regăsi, dintr-odată, toată duioșia pentru această mașinărie. Ridică receptorul, cu mănușile în mâini și făcu numărul lui.

— Sunt nenorocită dacă nu-l găsesc. Ce mă fac, ce mă fac, ce mă fac? se întrebă, în timp ce soneria chema dincolo.

Pe urmă îl auzi.

— Am venit, am venit, am venit! îi spuse, dintr-o răsuflare, parcă topindu-și sufletul în vorbitor.

Nu-și dădu seama cum era răspunsul lui.

— Bine ai venit, Scufiță Roșie! auzi.

— Vreau să te văd. Ce faci? Cât stai? Pot să vin? Acum? Numaidecât?

— Vino! Te aștept!

Răspunsul o liniști. Nu mai avea de ce să se grăbească. Se așeză pe un scaun și-și rezemă cotul pe masă, să răsufle un pic. Și masa era plină de praf. Se simți ea însăși prăfuită, plină de mirosul de zgură din tren. Își desfăcu într-un colț al holului, ca într-o cameră de hotel, geamantanele, își scoase alți pantofi, ciorapi, rufărie, altă rochie, apoi trecu în baie. Un robinet picurase încet și lăsase o pată gălbue de rugină, pe cuvetă. Prosoapele stăteau scorțoase, pe suporturi. Sticluțele de pe etajera de cristal erau și ele prăfuite.

Își aruncă cu gesturi pripite îmbrăcămintea și se băgă sub duș. Atingerea apei fierbinți îi aduse o altă senzație da plăcere. Într-o mângâiere care-i turbura și pielea și sufletul, își trecu mâinile pe corp, de jos în sus, cu o mișcare înceată, de la genunchi, în lungul coapselor, le opri pe pântecul abia bombat, cuprinzându-l în palme, le depărtă ca să-și cuprindă șoldurile, apoi le apropie din nou pe mijlocul subțire, urcându-le mai departe, apăsat, până sub sâni. Se privi, nedumerită, încântată și turburată, în oglindă, întâi de departe, apoi ieși din cadă și se apropie, udă, să se vadă mai clar. Vârfurile sânilor parcă se uitau la ea, i se părea că ei reprezintă o ființă, îi venea aproape să le vorbească, nu știa ce, și parcă îi era rușine de ei.

„E un mister în toate astea!” se gândea.

Apoi un mic tremur o cuprinse. Se îmbrăcă, ținând dinții strânși ca să-și oprească tremuratul, și așa ajunsese aici, încordată, simțindu-se goală pe dedesubt, ca un copac cu ramurile despletite în fața vântului de primăvară.

Rămase în fața lor nedumerită, cu ochii mari, intimidată și dezamăgită de prezența unui om străin. Elanul ei i se păru ridicol; trebui să vadă totul în proporții firești și, fără să se sperie mai întâi, se rușină de gândurile și de gesturile ei înfrigurate care o aduseseră aici.

Acum i se părea că a făcut o nepolitețǎ intrând așa, vijelios, de aceea începu, cu gesturi încurcate, să-și descheie nasturii pardesiului, căutând din ochi un loc unde să-l pună.

— Dă-mi voie să-ți prezint un om celebru, spuse Vladimir, ieșindu-i înainte și arătând cu mâna pe celălalt oaspete. Cred de altfel că poți să-l

recunoști singură. Ziarele îi publică în fiecare zi fotografia. E Ades în persoană.

Apoi, întorcându-se:

— Dragă Ades, iată concurența: domnișoara ne va lua odată înainte la toți.

Manuela îl privi pe Ades, plină de curiozitate. Din toamna trecută, ziarele tot anunțau raidul lui. Peste vară bătuse recordul de viteză, pe circuitul Paris – Byzerta – Alger – Paris, zburând de două ori pe deasupra Mediteranei și stabilind o medie orară greu de doborât. Ziarele franceze, al căror ecou îl înregistrau și ziarele de la noi, erau pline de elogii. Trecea, la aeroclubul Franței, drept unul din cei mai îndrăzneți aviatori europeni. Nici intenția de a face ocolul lumii, singur la bord, raid neîncercat până atunci, nu fusese primită cu neîncredere. Revistele de specialitate se grăbiră să-i calculeze sorții de izbândă și prognosticurile lor apăreau optime. Faptul determinase autoritatea românească să-i acorde fonduri pentru achiziționarea unui avion corespunzător. O fabrică franceză îl pusese imediat în lucru, la sfârșitul lui februarie fusese gata și Ades sosise de câteva zile cu el în zbor. Matricolele primului său avion, „YR-ADS”, pe care apoi le mutase succesiv la toate celelalte, până la cel mai recent, îi creaseră un nume nou. Nimeni nu-i mai spunea Gabriel Savin, ci Ades, simplu, sau cel mult Ades Savin. Se obișnuise atât cu numele acesta popular, încât el însuși și-l uitase pe cel vechi.

— După câte ai înțeles, urmă Vladimir, domnișoara este o elevă a școalei noastre de pilotaj.

Ades o privi în treacăt și așezându-se, o întrebă cu un ton care numai din politeță nu era indiferent:

— Și cum merge zborul, domnișoară?

Ea nu știu ce să răspundă. De altfel, Ades nici n-o asculta; își băgase iarăși capul în hărțile de pe masă. Alături era o foarfecă mare; el tăia hărțile în fâșii înguste, iar Vladimir îi ajuta să le prindă cap la cap. Avea ceva autoritar în gesturi și în vorbele cu care explica; Vladimir se supunea, părând mulțumit să nu poarte el răspunderea acestei îndeletniciri. Ea se așeză pe al treilea fotoliu, la mijloc și-i privi pe amândoi, încurcată. Din când în când, Vladimir îi arunca o privire, căutând-o cu ochii micșorați de lumină și-i zâmbea, neîndrăznind parcă să-i vorbească, să nu turbure îndeletnicirea lui Ades. Era îmbrăcat de oraș, în haine de culoare deschisă, un gri curat, cam de nuanța perlei, cu dungi subțiri albăstrii. Culoarea îl

făcea să pară foarte blând; se potrivea cu mișcările și cu zâmbetul lui cuminte, dar nu cu decorul căminului aprins în spate. Apoi privirea îi fu atrasă spre celălalt, de la care mult timp nu și-o mai putu lua.

Abia acum putea să-l observe, în liniște. Chipul lui avea ceva dur; poate atenția care îl stăpânea îi făcea trăsăturile aspre. Ea îi văzu întâi ochii, cam mici și ceva prea apropiați, dar vii, cu o mobilitate de veveriță. Avu impresia că privirea lor trebuie să ardă și se uită să vadă dacă hârtiile din față nu se îngălbenesc, ca sub atingerea a doi cărbuni aprinși. Nu putea să-și dea seama de culoarea lor, dacă erau negri, sau altfel. Niciodată nu reuși s-o știe clar; luciul lor era mai puternic decât culoarea, era primul detaliu pe care îl vedea, și văzându-l, totdeauna uita de rest. Erau ochi de lup, te așteptai parcă să lumineze cu sticliri de fosfor, în întuneric.

Tot timpul își spuse că nu i-ar putea place un astfel de om, dar continuă să-l privească, parcă vrăjită de ochii lui.

Descoperi că avea sprâncene subțiri, părând pensate, ca de femeie, de un negru însă atât de ferm și cu un contur atât de apăsat, încât puneau o umbră bogată deasupra ochilor. Fruntea era făcută din trăsături mai îmblânzite, aproape deloc bombată, nu prea înaltă și foarte senină. Când se încrunta, apăreau două adânci cute verticale, între sprâncene, dar fruntea rămânea neumbrită. Un păr negru, lucios, din care câteva bucle îi cădeau pe frunte, îi îmblânzeau încă puțin figura, prin ceea ce era cald în dezordinea lui. De la sprâncene în jos însă, asprimea chipului devenea evidentă. Ținea buzele strânse, cu gura puțin strâmbă, când într-o parte, când în alta, ca și când s-ar fi abținut prin aceste mișcări să scrâșnească necontenit din dinți. Nasul, drept, întregea linia rece a unui profil sever, terminat cu o bărbie aspră, prea puțin îndulcită de o gropiță care încerca să se formeze la mijlocul ei. Mai departe, gâtul era lung, de un desen nervos, ieșind încordat din gulerul croit larg. Manuela văzu clar sub pielea brună, subțire o vână ducând de sub maxilar până sub guler. Și mâinile care umblau neîntrerupt printre hârtii aveau pielea la fel de subțire și de brună și dedesubtul ei se vedeau, proeminente, venele pulsând.

Întorcând capul, întâlni privirea lui Vladimir, care îi zâmbea; el i se păru deodată prea alb și prea blând. Părul lui era pieptănat cu grijă, nu i se vedea nicio venă pulsând, gulerul cămășii, apretat, stătea foarte întins, cravata era înnodată cu grijă și reverele hainei parcă erau lipite pe piept.

— Terminăm numaidecât! se grăbi el să-i spună, crezând că s-a plictisit.

Celălalt nici nu întoarse capul. Dintr-o hartă mare tăia ultima fâșie, pe care i-o întindea lui Vladimir. În spatele mesei se făcuse un maldăr de hârtii.

— Gata! spuse, după câteva clipe, sculându-se cu agilitate.

Manuela trebui să se dea la o parte. Vladimir aprinse candelabrul – holul căpătă urâta lumină strălucitoare – și, ajutat de Ades, scoase încet fâșia de hartă, de după masă, ca s-o întindă dintr-un perete în altul, pe covor. Un capăt nu încăpea; Ades îl trase în sus, câteva trepte, până la primul cot al scării. Manuela rămăsese alături de Vladimir, în capătul celălalt al hărții. La picioarele ei era un cerc roșu, pe care scria „București". Mai departe, pe mijlocul fâșiei, o linie roșie arăta drumul, peste ape, peste câmpii, peste munți și peste hotare. Lumea întreagă era desfășurată aici, în zece metri de hartă, pe covor. Un alt cerc roșu, „Bagdad", arăta prima escală, un al treilea, Agra", escala următoare, „Șangai", „Tokio", erau alte escale… Apoi venea oceanul. Manuelei i se păru că întreg pământul e desfășurat în fața ei. La capul lui, dincolo, peste continente și peste oceane, Ades, la mijlocul scărilor, cu picioarele puțin depărtate, înfipt parcă pe un soclu uriaș, cu pumnii rezemați apăsat în șolduri, i se păru mai mare decât toți oamenii. Întoarse capul spre Vladimir care, privind harta, zâmbea mulțumit. Își aminti că și el i se păruse odată la fel de mare, în fața globului pământesc, și imaginea o turburase. Acum însă, închipuirea prindea trăsături în realitate, fiindcă Ades se pregătea într-adevăr să străbată drumul acesta, desfășurat la picioarele lor. Ea îl văzu acolo, mai sus decât ei, și o clipă, cât ceva în minte i se clătină, se așteptă să-l vadă luându-și zborul pe deasupra lor.

— Gata! putem să strângem! spuse Ades, fără să se miște din loc.

Vladimir luă de alături port-harta, o cutie dreptunghiulară, de aluminiu, cu două suluri la capete, și cu un perete de celuloid. Strânsă pe unul din suluri, harta urma să fie desfășurată progresiv, odată cu drumul, pe sulul celălalt, lăsând în fața ferestrei zona pe deasupra căreia zbura. Se apucă să înfășoare fâșia de pe covor, pas cu pas, până ce ajunse la picioarele lui Ades. Coborâră apoi amândoi înspre Manuela. Ades purta un veston englezesc cenușiu, de nuanța fierului, cu reveruri foarte mici și cu clapele gulerului croite lung în jos, cu pulpanele nerotunjite în față, petrecute mult una peste alta și încheiate sever în nasturi numeroși – o haină ciudată, lipsită de orice eleganță, care-i stătea, inexplicabil, bine.

Se opri în fața Manuelei, cu port-harta în mâini. Era ceva mai mic decât Vladimir; ea continua să-l vadă totuși mai mare.

— Dacă și dumneavoastră zburați, spuse, înseamnă că treaba asta nu v-a plictisit.

Manuela nu știu ce să răspundă; spuse ceva, fără să-și dea seama ce. El îi zâmbea și zâmbetul îi schimba într-atât înfățișarea, încât se simțea zăpăcită. Ochii aceia mici și apropiați aveau o sticlire fierbinte, de un farmec straniu. Destinsă, fața lui părea mai caldă, buzele își luaseră acum un alt contur, cea de jos, plină, roșie, era puțin resfrântă în afară, poate gura părea cam mică; avea ceva gingaș – și foarte bărbătesc în același timp.

Manuela nu știa cum plecase Ades; parcă se înclinase în fața ei și de data asta îi sărutase mâna, ceea ce nu făcuse la început. I se păru un omagiu nemeritat, gestul o zăpăci și mai mult, nu înțelese nimic-nimic, și se trezi în fotoliu, în fața focului care se stingea. Auzea în vestibul vocea lui Vladimir, care îi ajuta lui Ades să se îmbrace. Când ușa de la intrare se închise cu sunetul ei metalic în urma lui, ei i se păru dintr-odată că n-avea rost să mai stea aici. Totul i se păru rece, ca în prima zi când venise și se miră că Giovanna nu o pândește, din vreun ungher.

Vladimir apăru în ușă, zâmbindu-i mai departe, blând; se așeză în fața ei și-i apucă mâinile.

— Ce te-a adus, mica mea Scufiță Roșie?

Ea se gândi deodată la casa părăsită din bulevard, unde trebuia să se întoarcă singură. Îi păru abia acum rău după orașul copilăriei, în care niciodată n-avea să revină; de izlazul ei, de luncă… Și fiindcă acum nu mai știa pentru ce le părăsise, se văzu singură, dezorientată, fără niciun rost în casa asta mare, unde o privea aspru bătrânul din portret și unde o spiona umbra cenușie a Giovannei. Bărbia începu să-i tremure încet; ochii i se umeziră. Apoi deodată, un mare zăgaz se rupse în sufletul ei și lacrimile îi inundară ochii. Își lăsă fața în mâini, pe brațul fotoliului:

— Dacă ai ști câți mi-au murit, câți mi-au murit!… hohoti.

XX

Deși știa, din ziare, că Amedeu trebuia să fie în București, când îi răspunse la telefon, vocea lui i se păru un miracol. Îl îmbrăcă într-un potop de vorbe afectuoase:

— Unchi-Amedeu! Dragul meu Unchi-Amedeu. Bătrânul meu tovarăș! Ce bine îmi pare că te aud! Pe unde mi-ai umblat? Doamne, ce aventură grozavă! Și niciodată nu ne-ai scris! Niciodată nu te-ai întrebat dacă mai trăim! Unchi-Amedeu, sunt singură în București, azi după-masă am sosit. Majeni vine mai târziu; am vândut tot dincolo. O, Unchi-Amedeu, câte s-au întâmplat! Bunița-Anuț a murit.

Întors din Italia, Amedeu revenise la vechea lui casă din cartierul Regiei, la domnul Luca-Porumbelu. Odaia îi fusese păstrată fără nicio schimbare. Gaița avusese dezlegare să intre pentru a o dereteca. Colosalul primise bani ca să plătească în fiecare lună telefonul și garda lui îl aștepta, credincioasă. În șase luni, Amedeu devenise o figură populară; pe stradă lumea întorcea capul după el, arătându-l: „Parașutistul Amedeu!”. Caricaturi și fotografii îi apăreau în ziare și-n reviste. De la meeting la meeting, își mărea înălțimea de lansare. Întâi fu o mie; ajunse la cinci, la șapte, apoi la opt mii de metri, record care rămase mulți ani neatins. Avea acum altă concepție a succesului. Devenise grav, și gravitatea punea pe chipul lui o lumină clară, semnul deplinei cunoașteri, a conștiinței limpezite. Numai când se întorcea la casa lui din București, își regăsea, între copii, vechile apucături. Îi strângea în piața goală, năpădită de iarbă, le ajuta să-și înalțe zmeiele, îi punea să-și povestească isprăvile și îi lăuda sau îi mustra pentru ele. Copiii duceau, pe la școli, unde se întâlneau toate cartierele, faima lui din ce în ce mai departe. Școlari din toate marginile Bucureștiului veneau pe strada Regiei, să-l vadă. Copiii cartierului, acei ce-l cunoșteau pe Amedeu de mult, crescuți sub privegherea lui, își însușeau o parte din glorie. Ei erau cei ce făceau cu mândrie gardă în jurul lui când pleca în oraș, ducându-l până la stația de taximetre, el îi păzeau cu rândul poarta, așteptând să vadă dacă nu

are nevoie de ceva. Ceilalți nu mai aveau voie acum să treacă decât pe trotuarul de peste drum. Într-un timp, Colosalul pusese taxă, în bani, nasturi sau bile, pentru cei ce voiau să apuce pe stradă ca să-l vadă pe Amedeu. Cu oamenii săi de ajutor, Bursucu și Bot-Roș, fixați la capetele străzilor, izbutise să încaseze destul până în ziua când Amedeu află și desființă taxa, certând cu asprime pe perceptorii ei. El se gândi cu un fel de senină mâhnire că trebuia să fie mereu cineva, ca să ia bani oamenilor, în numele gloriei lui.

Pentru meetinguri i se ofereau sume însemnate; nu discutase niciodată asupra lor. Banii i se depuneau la o bancă cu sucursale în toate orașele mari și el nu purta decât un carnet de cecuri, pe care aproape îl ignora. Se socotea mai presus decât aceste lucruri și asta era și cauza pentru care nu-i dădea în minte să ofere banii unor oameni mai săraci decât el. Dar el ignora până și sărăcia; nu știa să facă deosebire între reaua și buna stare, deși o suferise singur, timp îndelungat.

Pentru Manuela păstrase aceeași afecțiune ca pentru copiii cartierului; uita adesea că îi este rudă, dar prin asta n-o iubea mai puțin. Când se întorcea în București telefona; nu-i răspundea nimeni. De câteva ori venise să o caute; găsise ușa încuiată, portarul îi spusese că doamna și domnișoara au plecat în Moldova. Nu avu destulă tărie să se intereseze mai departe de ele. El nu trimitea niciodată scrisori, nimănui și pe cele pe care le primea, foarte multe în ultimul timp, nici nu le deschidea.

Acum sosise de două zile în București. După câteva săptămâni de primăvară, timpul rău se reîntorsese; erau zilele babelor. Abia se despărțise de copiii cu care stătuse de vorbă la poartă – ar fi stat încă, dar văzuse că ei tremurau de frig – când sunase telefonul.

— Sunt singură în București, Unchi-Amedeu și mi-e urât, spunea Manuela. Nu vrei dumneata să vii să mă vezi?

Amedeu se uită la ceas. Era nouă și jumătate. Dacă găsea un taximetru, putea fi înainte de zece în oraș.

— Bine, vin! răspunse.

Manuela se simți înviorată. Își aminti sosirea lor în București, prima dată, când nu cunoștea pe nimeni și erau dezorientați, ca ea, acum. Și atunci, venirea lui Amedeu la hotel, cu îmbrăcămintea lui ridicolă, cu gesturile lui ciudate, îi adusese un fel de înviorare. Se simțea bine lângă el; poate din depărtare sângele familiei îi vorbea; poate recunoștea în el un al doilea tată.

Se apucă, înveselită, să facă puțină ordine în casă. Nu era obișnuită cu treaba. Abia izbutise să aerisească și să șteargă praful în hol, când sună

Amedeu. Alergă să-i deschidă, cu cârpa de praf în mână. Ca și prima dată când îl văzuse în București, Amedeu aducea șampanie și flori. Venirea lui avea ceva festiv, care o impresiona. Pe el însă, aproape nu-l recunoscu. Totul în înfățișarea lui se schimbase, până și vocea, devenită mai puțin stridentă, mai discretă, aproape ca o șoaptă. De când nu mai declama, prea rar mai avea pentru ce vorbi.

— Unchi-Amedeu, cum te-ai schimbat! exclamă, surprinsă.

El era învelit într-un macferlan[3] larg, albastru, dintr-o stofă păroasă, ca o pătură, o îmbrăcăminte pe care o purta cu atâta simplitate, încât nu părea excentrică. Pe cap avea obișnuita-i beretă, cu calota prea mică pentru a putea atârna în vreo parte, stând în sus, cu un contur ferm, împlinind liniile energice ale obrazului.

Manuela îl privea uimită, neînțelegând ce se schimbase în înfățișarea lui.

— Te-ai îngrășat, Unchi-Amedeu? întrebă, intrigată.

— Doamne ferește! Atârn cu cinci kilograme mai puțin ca înainte!

— Dar atunci ce ai? De ce-mi pari schimbat?

Chipul lui nu mai era descărnat; materia căpătase poate altă distribuție. Golurile de sub pomeți se împliniseră, orbitele nu mai aveau umbre vinete, gâtul își netezise linia scheletică de la început, iar pielea bătută de vânt și de soare, arămită, părea mai întinsă, respirând o sănătate impresionantă.

— Unchi-Amedeu, s-a întâmplat un miracol cu dumneata! spuse Manuela, trăgându-l de mâini, înăuntru.

— Un miracol da, dar mult mai mare decât acela pe care îl presupui tu.

Mai păstrase o amintire din vechile lui gesturi. Se opri în prag și ridică un braț, ca altădată când declama; acum însă gestul era calm și-i dădea o înfățișare de o inexplicabilă noblețe.

— Un miracol, da! spuse, liniștit. Uneori mă simt mai mare decât m-a făcut Dumnezeu. Simt că dacă aș întinde brațele, aș zbura, cu propriile mele puteri.

Se opri o clipă, privind printre pleoapele apropiate, undeva departe.

— Da, un miracol! urmă. Uneori, când mă prăbușesc, în cele 5-6 minute cât durează căderea, am timpul să mă înțeleg, cum niciunul din filosofi n-a izbutit să se înțeleagă. Atunci simt cum îmi cresc aripe, din suflet – simt că dacă le-aș întinde, prăbușirea s-ar opri – aș zbura, cum zboară spiritele în spațiu, în afara oricărei legi a gravitații.

Deschise deodată ochii mari și o privi pe Manuela ca și când atunci s-ar fi întors dintr-o altă încăpere.

— Odată am să fac încercarea asta, ai să vezi! spuse.

Apoi reveni la gesturile simple, de la început, își scoase pardesiul, îl lăsă în cuierul din vestibul și veni să se așeze pe fotoliul lui obișnuit. Ca în toate primăverile când caloriferul nu mai mergea, în hol era cam frig, frigul acela trist al serilor de primăvară nedecisă. Manuela vru să aprindă radiatorul electric, la picioarele lui. Amedeu ridică brațul, s-o oprească.

— Nu-i nevoie, spuse. Nu simt nici frigul, nici căldura. De altfel nu simt nimic din afară, decât ceea ce mi se filtrează prin suflet. Sunt insensibil la durerile fizice.

Manuela se așeză în fața lui, friguroasă, cu pardesiul pe umeri, dar bucuroasă că nu-i singură.

— Bunica a murit? întrebă Amedeu, privindu-i rochia de doliu.

Fata clătină capul.

— Curioasă ființă! continuă el. În timpul războiului, când eram la voi, mi-a pus o dată, din greșeală, în loc de zahăr, sare în cafeaua cu lapte. Mie mi s-a părut laptele rău, dar eram distrat, l-am băut până la sfârșit. Atunci a venit Jeni la masă și ea a văzut că în chesea servitoarea pusese sare. S-au mirat că eu nu am simțit. Anuței i-a părut rău. Toată ziua a plâns: „Bietul Amedeu. Într-o zi are să-l otrăvească cineva și el n-o să știe”.

Câteva clipe tăcură.

— Să destupăm o sticlă de șampanie, pentru întoarcerea ta! spuse Amedeu, ridicându-se să aducă sticla, din vestibul.

— Acum bei și dumneata? îl întrebă Manuela.

— Doamne ferește! Mai mult decât oricând, cunosc zădărnicia acestor bunuri pământești!

— Atunci să nu destupi sticla; n-are niciun rost. Cum o să beau singură?

— Ba da, ba da! Ai să bei! Singura mea plăcere e să aud dopul pocnind.

Desfăcu sârma, cu mișcări iuți și sigure, de cunoscător, apoi potrivindu-și sticla în mâna stângă, începu s-o izbească în fund, cu podul palmei celeilalte.

— La banchete desfac singur sticlele; e o plăcere la care nu pot renunța; ai să vezi numaidecât.

După câteva izbituri, dopul începu să se ridice încet, apoi deodată, cu un pocnet sec, fu proiectat în tavan; șampania țâșni. Amedeu se aplecă repede, s-o toarne în paharul Manuelei. În clipa aceea, dopul, cu greaua lui armătură metalică, întorcându-se pe o traiectorie dezordonată din tavan, îl izbi în cap. Lăsă sticla jos, speriat și începu a se văita:

— Doamne Dumnezeule, ce mi s-a întâmplat! Vai de mine, vai de mine! Vino și te uită, Manuela, dacă nu mi l-a spart. Spune-mi, nu aștepta, spune-mi iute: curge sânge, se vede creierul?

Manuela înlemni. Lăsă paharul pe scaun și veni repede să vadă ce are la cap. Găsi numai un mic început de cucui în creștet și o pufni râsul.

— De ce râzi? strigă el, așteptând, cu mâinile răschirate, ajutorul ei.

— Dar n-ai nimic, Unchi-Amedeu! Un cucui și atâta tot.

— Nu curge sânge?

— Niciun pic.

— Nu se vede creierul?

— Cum o să se vadă, dacă nici pielea măcar nu-i zgâriată?

El se așeză în fotoliu și-și lăsă capul în mâini.

— Doamne Dumnezeule! murmură, dacă ai ști cum m-am speriat!

Apoi după spaimă, începu a se văita de durere:

— Vai, cum mă doare! Cum mă doare!

Altădată, Manuela s-ar fi speriat de el; acum când îi cunoștea ciudățeniile, îi veni să râdă, dar se abținu, să n-o vadă el. Veni să se așeze pe brațul fotoliului și-l mângâie blând, pe păr, păzindu-se să nu atingă locul lovit, pe care Amedeu și-l ferea.

— Unchi-Amedeu, adineaori spuneai că ești mai presus de durere. De ce te vaiți acum, pentru atât?

Amedeu clătină capul, cu un atenuat aer de compătimire.

— Tu nu înțelegi asta! spuse, fără să pară câtuși de puțin încurcat.

Apoi strânse buzele și nu mai zise nimic. Abia mai târziu îi reveni gustul de vorbă și începu cu altceva, lăsând uitat accidentul. Îi povesti despre meetingurile la care se dusese; ar fi vrut să-i explice Manuelei procesul sufletesc al aruncării în gol, dar ea nu era curioasă; atenția ei se îndrepta la suprafața lucrurilor.

— Unchi-Amedeu, cunoști mulți aviatori? îl întrebă.

— Eu nu am cultul cunoștințelor, răspunse Amedeu. Când sunt nevoit să vorbesc cu cineva, caut îndată după aceea să-l uit. Dar pe câte unul, memoria se încăpățânează să-l păstreze; așa încât, din nenorocire, cunosc câțiva.

Manuela ezită:

— De Savin ai auzit?

— Ades?

— Da. Mi se pare că vrea să facă ocolul pământului.

— Pe Ades l-am cunoscut; am fost de multe ori împreună, la Paris.

— Îl cunoști bine?

Amedeu ridică umerii, a îndoială:

— Bine! Bine! Pe cine poți cunoaște bine, când primul care-ți scapă ești tu însuți?

— În sfârșit, Unchi-Amedeu, n-o lua așa, vreau să spun dacă știi ceva despre el.

— Ce, de exemplu?

— Ce fel de om e?

— N-am catalog, nici etichete, pentru oameni.

— Vreau să te întreb, așa, în mare, e un om despre care se vorbește bine sau rău?

— Tu crezi în ceea ce se vorbește despre oameni?

— Oarecum.

Și se gândi în fugă, că dacă la ei se spunea despre ea că e amanta lui Vladimir, se spunea, deoarece faptul păruse tuturora posibil. Uneori oamenii știu mai bine și mai mult despre noi. Știu nu numai ceea ce facem, ci și ceea ce ar trebui să facem. Adesea, ei descifrează mai bine decât noi destinul nostru.

— Câți ani are? întrebă, ca să se refere la ceva precis.

— Eeei! Cine a inventat numărătoarea anilor? răspunse cu un început de iritare. Oamenii au anii pe care și-i pot duce, nu cei scriși în registrele primăriei. De unde vrei să știu asta?

După câteva clipe un pic de lumină șoltică i se aprinse în ochi – un gând îl făcu să se revadă într-o atmosferă părăsită de mult și spuse, cu un fel de veselie înveninată:

— Întreab-o pe doamna Antoinette. Pe marea noastră comediană! Ha! Marea noastră comediană, auzi tu!

Manuela îl privi, intrigată.

— Ce-i cu Antoinette?

— Ha! În goana după glorie, a umblat să se mărite și cu un aviator.

— E însurat cu Antoinette?

— A fost, la Paris. Și când s-a săturat de ea, s-au săturat și parizienii de talentul ei. I-au pus un picior în spate și de pe scena Comediei Franceze, au repezit-o exact pe cheiul Dâmboviței.

Deodată Manuelei îi fu teamă că el o va întreba de ce-o interesează toate acestea și se rușină. Nu îndrăzni să mai întrebe nimic – de altfel acum i se

părea și de necrezut că Amedeu stătuse cu ea de vorbă astfel. Îi păru rău ca nu poate afla mai mult, dar socoti că totuși aflase destul. Nerăbdătoare să vină dimineața, ea nu mai avu timp să se gândească nici la singurătatea ei, nici la Majeni, de care acum se despărțea prima dată. Se gândi la Ades și la Antoinette.

Despre Antoinette se vorbise mult în ultimul timp, după ce venise în țară; nu o văzuse însă niciodată jucând. Își amintea doar fotografia ei, din vitrina unui atelier fotografic, de pe Calea Victoriei. Gândul cu care rămase la urmă, stăruitor, fu să meargă s-o vadă jucând. Era atât de puternic acest gând, încât acoperea chiar mobilul lui și adormind, Manuela aproape uitase că totul pornise de la Ades.

Dimineața se trezi nedumerită, fără Majeni la căpătâi și dând să-și mestece migdala pe care în fiecare noapte de când se știa o păstra în gură, n-o găsi. Câteva momente fu tristă și dezorientată. Se simțea părăsită, fără Majeni care să-i poarte de grije în fiecare clipă. Poate că dânsa trebuia să mai întârzie o săptămână; avea să stea aici singură, fără servitoare, nevoită să mănânce la cantine studențești, fiindcă la restaurante nu îndrăznea să meargă singură.

Se îmbrăcă în grabă și alergă jos, de unde cumpără revistele de teatru. Le răsfoi, curioasă să știe cât mai multe despre Antoinette, dar nu găsi decât câteva rânduri; era o insinuare poate răutăcioasă, pe care, nefiind în curent cu împrejurările și cu termenii, n-o înțelese. Află însă în ce spectacol juca și se duse să-și ia numaidecât bilet, pentru reprezentația de la ora șase.

Restul dimineții stătu în casă; afară bură, ploaie amestecată cu zăpadă. După ce termină cu aranjatul rochilor în dulap, rămase fără ocupație, în fața conștiinței. Trebui să se întrebe dacă e cuviincios să meargă la teatru în doliu. Rochiile pe care le purta, în afară că erau negre, nu aveau însă nimic de doliu. Cât privește conștiința, nu găsea nimic s-o oprească.

Când se pregătea să plece, la cinci și jumătate, îi telefonă Vladimir. Se bucură, dar fiindcă era hotărâtă să meargă la teatru, găsi un motiv să nu se vadă cu el; nicio clipă nu se gândi că ar fi fost cu putință să meargă împreună, la acest spectacol unde ea se ducea cu un scop secret. Vladimir nu insistă. După ce închise telefonul, ei i se păru că a fost indiferent și după un moment de ciudă, se găsi mâhnită. Odată plecată de acasă mâhnirea dispăru și reveni ciuda; la teatru uită și de una și de alta. Când într-un antract se gândi la Vladimir, fu uimită de ușurința cu care putea uita de el – după ce alergase la București aproape nebună ca să-l vadă. Nu urmări piesa,

nici jocul Antoinettei – de altfel n-ar fi putut să emită vreo judecată în această privință asupra actriței. Îi cercetă însă înfățișarea și îmbrăcămintea. Era roșcată; în fotografie i se păruse brună.

„Oare îi plac roșcatele?” se întrebă, îngrijorată.

Schimbase în fiecare act câte o rochie și toate erau foarte frumoase; le și purta cu o eleganță uluitoare.

Plecă dezorientată și mâhnită. Se revăzu iarăși provincială, atât de sărăcuță pe lângă cealaltă, căscând gura la vitrine, pe Calea Victoriei. Se opri în fața magazinelor, căută cu disperare ceva care să pară că i-ar veni bine – dar găsi totul de prost gust, așa cum se găsi pe ea însăși în oglinzile vitrinelor.

Se întoarse acasă cu părul ud; îi fu silă să se mai privească, descurajată de înfățișarea ei. Apoi dădu peste un vraf de jurnale de modă, le luă pe rând să le frunzărească, se calmă, își spuse că există croitorese care pot să facă elegantă pe orice femeie, lepădă tot de pe ea și se duse, de data asta fără nicio pudoare, în fața oglinzii.

„Va trebui să caut o mână pricepută, care să pună pe mine ceva să mi se potrivească”, își spuse.

Apoi își notă din cartea de telefon adresele câtorva case de mode, despre care auzise vorbindu-se și se culcă, făcându-și planurile unei garderobe extraordinare. Până dimineața gândul nu o părăsise. Primul lucru pe care îl făcu trezindu-se fu să se îmbrace și să fugă la adresele însemnate.

Așa o găsi pe madam Argenta și madam Argenta îi deschise un orizont nou în față. Era o mică femeie în vârstă, cu capul albit, păstrând sub această coafură albă, ca o perucă pudrată, o frumusețe veche. Semăna cu o marchiză din alt secol; la lucru, purta, cu o ușurință surprinzătoare, rochii lungi, cu turnură, care foșneau în mers cu o muzică desuetă. Avea un temperament aprins; admira și disprețuia cu același elan. Refuza cu asprime, fără nicio politeță, să facă rochii femeilor care nu-i plăceau dar se entuziasma în fața celorlalte; le îmbrățișa, în explozii de admirație, le mângâia obrajii sau îngenunchia în fața lor și le săruta mâinile, fericită că putea să-și deschidă sufletul, de unde să scoată o fără de seamăn bogăție de desene pentru îmbrăcămintea lor.

Dacă ar fi știut toate acestea, în starea de descurajare în care se afla, Manuela n-ar fi îndrăznit niciodată să urce scările celor două etaje, până la madam Argenta. Îi deschise o fată în șorț negru, curată, cu ceva fraged în chipu-i copilăros. Se simți dintr-odată bine în fața ei; dar fata o privea,

neîncrezătoare, măsurând-o de sus până jos. Manuela avea ciorapii stropiți de noroi– afară tot mai bura – și părul îi atârna pe umeri ud, peste pardesiul gri.

— Doriți să vorbiți cu Madame? Să vedem dacă Madame vă poată primi. Madame are orele date.

După o clipă, fata dădu ușa în lături, făcând loc doamnei să iasă în prag.

— Doriți să-mi vorbiți mie, personal? o întrebă madam Argenta, din vârful buzelor, privind-o, cu capul puțin plecat într-o parte, printr-un lorgnon de aur.

Apoi deodată ea lăsă să-i scape lorgnonul, se repezi spre Manuela, îi apucă mâinile, o trase dincolo, o duse în fața ferestrei mari cât jumătate din perete, o întoarse, într-un vârtej nebun, pe o parte și pe alta, mânuind-o cu îndemânare, ca pe un obiect fragil și, în sfârșit, eliberând-o, se dădu înapoi câțiva pași, cu mâinile împreunate pe piept, exclamând:

— De unde ai venit? Cine te-a făcut așa? Draga mea domnișoară, te-ai uitat vreodată în vreo oglindă? Știi cum arăți? Doamne, câte fete trec prin viață, fără să știe care le e farmecul! Numai părul îl porți așa cum trebuie; să nu te duci niciodată la coafor! încolo trebuie să dai tot jos! Am să te îmbrac cum trebuie, frumoasă floare sălbatică. Voi face tot Bucureștiul să întoarcă ochii după tine.

După două ceasuri, cât trebui să-i pozeze doamnei Argenta, ca ea să-și deseneze, între exclamații de entuziasm, felurite schițe pentru rochii, coborî înspăimântată de atât succes. Își comandase numai rochii scurte de stradă, de vizită și de sport.

— Câți ani ai? o întrebă madame Argenta.

— Împlinesc nouăsprezece în curând.

— Nu pari decât de 16. Până nu-ți voi spune eu, să nu porți rochie lungă. Nu se potrivește cu chipul tău. Să mă asculți numai pe mine. Draga mea domnișoară, aș fi nenorocită să știu că vei purta odată o rochie care să nu fie pentru tine. Sunt femei care pot pune orice pe ele; ele par mai totdeauna frumoase și când le vezi prima oară, ți se pare că le știi de undeva. Pe acelea le sfătuesc să-și ia rochii de gata; e inutil să creezi ceva pentru ele. Dar dumneata, draga mea domnișorică, arăți îngrozitor dacă nu ai ceea ce ți se cuvine. E răzbunarea ursitoarelor că ai ieșit mai frumoasă decât poate au vrut ele.

Afară cerul era încă înnorat și vântul mai aducea câte o zburătură de ploaie, amestecată cu zăpadă. Manuela cobori în stradă, amețită și porni în

jos, spre Teatrul Național. Un fierbinte val de încredere îi cuprinsese sufletul. Se simțea deasupra tuturor femeilor pe care le întâlnea. Unele erau frumoase, altele elegante; se simțea deasupra tuturor și de toate avea un fel de milă. Ar fi vrut să împartă la toată lumea, cu o mărinimie de monarh, ceva din mulțumirea ei, fiindcă oricât ar fi dat, tot i-ar mai fi rămas destulă.

Trecând prin fața ferestrelor mari ale unei cafenele, văzu la mese bărbați fumând, numai bărbați, de toate vârstele, de toate felurile, învăluiți în fum, privindu-se cu un fel de tristețe, oameni tare obosiți. Îi fu milă de ei și regretă că nu era îndreptățită să intre acolo, să meargă de la o masă la alta, ca țigăncile care vând flori și să le împartă tuturor câte un zâmbet. Străbătu toată Calea Victoriei, apucă apoi pe strada Lipscani și se amestecă în lumea care furnica. Văzu sute, mii de femei, alergând de la o vitrină la alta, intrând în magazine, la rând, și-i fu milă de sărăcia lucitoare din vitrine și de sărăcia din sufletul lor. Ajungând la piața Sfântul Gheorghe, unde mulțimea se rărea, gândurile i se îndreptară în altă parte. Erau abia două zile de când venise în București și făcuse destule, dar tocmai esențialul rămăsese nefăcut. Intră la primul telefon public și îl căută pe Vladimir; înțelese că era proastă să-și închipuie altă dezlegare a gândurilor, decât pornind de la el. El era plecat din zorii zilei, la aerodrom. Nu mai stătu niciun moment la îndoială; simți dintr-odată, ca printr-o revelație, că de la aerodrom va începe tot ceea ce aștepta. Se urcă într-un taximetru și se îndreptă spre Otopeni. Pe șosea, castanii și teii erau înverziți; trebuia să iasă afară din oraș ca să vadă primăvara venind. Câmpul de asemeni înverzise și încă mai aburea. Prin dreptul pădurii de la Băneasa, soarele se arătă strălucitor și atunci își dădu seama, surprinsă, că restul cerului fusese de mult timp albastru, că numai într-un loc stăruise o pătură de nori. Câmpul se lumină dintr-odată; i se păru că vede, materială, o pânză cenușie ridicându-se de deasupra lui.

Găsi ușile hangarului deschise. Înăuntru, Kaizerul se urcase călare pe motorul unui avion, și-l ciocănea cu blândețe. Alături, servanții ștergeau planurile și fuselajele ca totdeauna, plimbându-se de la un capăt la altul al lor, cu cârpe albe, curate.

— Ei iacă, am câștigat pariul! făcu Kaizerul, oprindu-se din lucru, când o văzu. Ceasul meu bun te-a adus, domnișoară!

— De ce, Moș-Ramură? râse Manuela, alergând spre el. Kaizerul coborî de pe motor, se șterse de turul salopetei și-i întinse mâinile, bucuros:

— Am făcut prinsoare cu domnul Antal, că matale ai să vii prima la aerodrom.

Manuela se roși.
— Ești rău, Moș-Ramură!
— Vai de mine, domnișoară! Las' c-așa îți stă matale bine, să ne mai ții și nouă de urât. Tocmai spunea domnu căpitan Budih: „S-o mai oprim atunci, moșule, să nu-i dăm drumul la brevet”.
— Dar nu-i după el, Moș-Ramură. Să vezi dumneata cum am să mă țin anul ăsta de zbor!
— Că și Jenică te așteaptă, făcu Kaizerul bucuros. Ori poate vrei să zbori cu Lache? L-ai văzut pe Lache? Avem un avion nou; de două zile abia ne-a sosit.
— Pe ăsta de ce l-ai botezat așa?
— Păi să fi văzut dumneata cum tușea când l-am pornit întâi! Pesemne c-a avut apă la carburator; făcea întocmai ca Lache, măgarul ăstuia de la han.
Lache era măgarul care căra apă cu sacaua la „Stai-Neică”, și-l cunoșteau toți de pe aerodrom.
— Mai e cineva aici, Moș-Ramură? întrebă Manuela, căutând cu ochii pe după avioane, în hangar.
În umbră, se vedea avionul albastru, al lui Vladimir. Pe fereastra din fund intra o rază oblică de soare, în care jucau răzlețe fire de praf. Între micile lovituri de ciocan ale mecanicului, hangarul părea strivit de tăcere.
— Este, cum nu, domnu Antal, în birou. A fost și domnu căpitan Budih și domnu Oltaru; tot pe dânșii îi avem anul ăsta.
Manuela alergă spre camera din fund, dar nu-și mai regăsea entuziasmul de anul trecut. O sfială inexplicabilă o stăpânea. Deschise ușa biroului, intimidată, ca și când s-ar fi simțit vinovată cu ceva față de Vladimir.
Îl găsi la masa Kaizerului, adunând niște cifre. Părea îngândurat; se bucură văzând-o, dar primul lui gând nu fu pentru ea.
— Trebue să alergăm după benzină spuse, arătându-i hârtiile de pe masă.
Apoi strânse puternic ochii, ca și cum ar fi vrut să se rupă de aceste socoteli, scutură capul și se apropie de ea, zâmbind.
— Bine-ai venit, mică Scufiță Roșie, îi ură, apucându-i umerii. Acum, fiindcă-i frumos afară, povestește-mi tot ce ai făcut.
Dar acum Manuela nu mai simțea nevoia să se spovedească. Îi părea bine că era în București, că era aici. Simțea atât de bine că lângă Vladimir îl va găsi pe Ades, încât se hotărî cu încăpățânare să stea toată ziua cu el.
— Ce faci azi? îl întrebă.
— Rămân până diseară aici; n-am timp să mă duc la prânz acasă.

— Vrei să stau și eu? N-am nicio treabă.

Vladimir se învoi, bucuros. Până aproape de prânz, făcură socoteli. Manuela îi ajută, se încurcară amândoi, fiindcă nici unul, nici altul nu erau atenți la adunări, dar în sfârșit, făcură o situație limpede a aerodromului. Apoi ieșiră pe câmp; era încă ud. Pe o potecă bătătorită putură să ocolească terenul, fără să-și murdărească încălțămintea prea rău. Manuela își aminti vara trecută, își aminti colegii în tovărășia cărora stătuse atâtea zile tolănită în iarbă, ascultând zumzetul avioanelor pe sus, așteptând să-i vină rândul la zbor. Se simți înduioșată; ar fi vrut ca Vladimir să fie alături, să-l poată lua de braț, sau el să-i cuprindă umărul și să meargă ca altădată așa, dar poteca era îngustă și el venea în urma ei.

„Dacă bărbații ar simți în care momente e bine să se apropie de noi!” se gândi.

Pe drum, el veni în sfârșit alături și, după câțiva pași, îi cuprinse umărul, firesc, fără să ezite, ca și când abia ieri ar fi fost ultima zi când ar fi făcut acest gest. O clipă ei i se păru că prea îl face din obișnuință.

„Se vede că așa merge cu toate fetele pe care le cunoaște!” își spuse, cu un fel de ciudă.

Apoi, freamătul copacilor abia înfrunziți de pe alee, vântul călduț, soarele jucându-i-se pe frunte și însuși brațul lui o făcură să se înduioșeze din nou. „Și totuși mi-e drag, mi-e drag!” se gândi.

Ieșiră în șosea, la restaurant. În ziua asta de primăvară, la prânz, nu era nimeni pe toată veranda; Manuela se simți ca acasă la ea. Trecu și se pieptănă pe rând, în toate oglinzile; apoi recunoscu fețele de masă cadrilate.

— Uite, uite! se bucură, arătând o mică arsură în pânză, asta-i din seara când ai vrut să fumezi!

Vladimir încercase într-adevăr într-o seară să fumeze, se înecase și scăpase țigara pe fața de masă.

Încetul cu încetul, atmosfera din vara trecută se refăcea. Îi servi același chelner, aproape aceleași feluri de mâncare. Nimic nu era schimbat. Numai patefonul de anul trecut fusese înlocuit cu un vorbitor electrodinamic, cu pik-up, dar plăcile erau tot cele vechi. Aparatul nou le reda cu un sunet mai plăcut. Veni apoi paharul de Madera… Când plecară, pe alee, Manuela se apropie de Vladimir, îi prinse strâns brațul, și-și lăsă capul pieptănat sălbatic pe umărul lui:

— Îmi pare bine c-am venit, îi spuse, apăsându-se copilăroasă, pe el. Îmi pare bine că sunt aici, ca ești cu mine, că vine primăvara, că am să zbor!…

Erau la marginea aerodromului, când din partea cealaltă, un mic avion roșu, pe care nu-l auziseră – poate venise de sus cu motorul în ralenti – își dădea drumul vertical, glisând lateral pe o aripă, înspre pământ. Manuela se opri, speriată. Avusese impresia că se prăbușește; nu văzuse niciodată o astfel de aterizare, pe care aviatorii o folosesc ca să piardă repede din înălțime.

— Ades! strigă Vladimir, bucurându-se. Uite un musafir plăcut! Hai, hai, repede, să-i ieșim înainte!

Avionul roșu aterizase în loc și acum rula cu mare viteză, stăpânit de o mână sigură, înspre hangar. Vladimir și Manuela sosiră în fugă, în clipa când Ades sărea din carlingă. Avea un fel curios de a-și scoate picioarele peste bord și de a se arunca apoi în fața aripei, cum ar fi sărit de pe cal. Alergă înspre Vladimir, îi scutură amândouă mâinile, apoi se întoarse, nedumerit, spre Manuela.

— Ai cunoscut-o alaltăieri seara, îl lămuri Vladimir.

El clătină capul repede – își amintise în sfârșit – și îi strânse mâna, puternic, ca unui camarad. Rândul trecut, la despărțire, i-o sărutase; avusese un moment când păruse curtenitor.

— Am venit să-ți văd domeniul! îi spuse lui Vladimir, luându-l de braț și pornind înspre hangar, ignorând-o pe ea.

Manuela rămase singură. Abia după câțiva pași, Vladimir și-o aminti:

— Manuela, vii cu noi?

Îi spunea „Manuela”, numai când era cineva străin de față. Altfel, găsea totdeauna un cuvânt de mângâiere cu care să o cheme. Glasul i se păru autoritar.

„Dacă s-ar purta altfel”, își spuse, strângând buzele înciudată, „și celălalt ar fi mai atent”.

De data aceasta ea observă că Ades în sfârșit o privea, o privire nouă, mirată, ca și când abia acum ar fi descoperit-o. Fiindcă fugise, ea mai avea respirația pripită și sângele îi mai ardea fața, dar simți, în afară de sângele vechi, un alt val fierbinte venindu-i în obraz. Ca să-și ascundă turburarea, clătină capul fluturându-și scurt părul în vânt, cu un gest de încăpățânare.

— Nu vii? repetă Vladimir.

Ea vedea privirea celuilalt, era bucuroasă, ar fi vrut însă ca el s-o fi chemat. Repetă gestul de refuz, cu aceeași mișcare încăpățânată. Vladimir ridică din umeri.

— Haide! îi spuse lui Ades, apucându-l de braț și trăgându-l spre hangar.

Ades mai rămase cu privirea la ea și câțiva pași îi făcu astfel, cu capul întors. În clipa aceea, pentru felul cum o privea, Manuela îi fu pe atât de recunoscătoare, pe cât îl ura pe Vladimir. După ce el întoarse capul, se socoti mulțumită și abia după aceea surpriza de a-l fi întâlnit mai repede decât spera o copleși. Cu obrajii arzând, se duse să-i examineze avionul, de aproape. Era o jucărie mică; i se păru de o formă mai robustă și mai elegantă în același timp, decât avioanele lor de școală. Ocoli aripa și înălțându-se pe vârfuri, caută să vadă în carlingă. Pe bordul ei, Ades își lăsase mantaua, o haina lungă de piele neagră cu care venise în zbor. Ochelarii și-i luase cu el, jucându-i în mână, întocmai cum făcea și ea. Și tot ca ea, venise fără cască, cu părul liber, la adăpostul parbrizului. Asemănările acestea o turburară. Când îl văzu întorcându-se îi veni să-i alerge înainte, să-i spună: „Nici mie nu-mi place să zbor cu casca pe cap!” Și se simțea înciudată că n-o spunea Vladimir, fiindcă era ceva de care se vorbea pe aerodrom; toată lumea o știa, toți o certau și toți sfârșiseră prin a o accepta.

— Ce faci tu diseară? o întrebă Vladimir, ieșindu-i înainte. Vrei să mergem la un restaurant toți trei?

Ea îl căută cu privirea pe Ades. Ar fi vrut să știe ce gândea el, dacă el dorise aceasta sau dacă Vladimir cel puțin se consultase cu el, înainte de a o invita. Ades își aprindea țigara, la câțiva pași în spate; era atent la chibritul pe care îl apăra în pumni, dar o clipă, într-o străfulgerare, ea surprinse, aruncată scurt pe sub gene, lumina neagră a ochilor lui. Își simți inima tresărind și se rezemă de fuselajul avionului, gândindu-se că dacă îi va veni sângele în obraz n-are să se observe pe acest fond roșu. Începând complicitatea cu avionul, ei i se părea, turburată, că este, într-un fel, și complicea lui Ades.

— Aș merge, răspunse, privindu-și încurcată îmbrăcămintea, mai ales pantofii plini de noroi. Dar în halul ăsta?

— Nici noi nu suntem altfel. Cine are să ne vadă? Mergem la un restaurant mic, pe la șosea.

Ea ezită. Ar fi vrut ca și Ades să spună un cuvânt; el tăcea, încercând și neizbutind, parcă înadins, să-și aprindă țigara cu al treilea chibrit.

„De ce naiba nu-și ia o brichetă cu apărătoare de vânt?” se gândi. „Dacă am fi mai prieteni, i-aș dărui eu una.”

— Ei, spune, ce faci? reluă Vladimir. Hai, că ne apucă seara făcând socoteli!

Soarele cobora, spre amurg; vântul călduț de peste zi se oprise; iarba de pe câmp nu mai fremăta și o umbră vânătă încerca să întristeze orizontul. Manuela simți o înfiorare de frig.

— Mi-ar plăcea să merg, răspunse. În clipa aceea observă că Ades slobozise pe nări primul val de fum și aruncase chibritul, departe, cu o mică mișcare îndemânatică a degetelor. Ochii îi fugiră, mirați, după chibrit. Era curioasă să știe cum l-a aruncat atât de departe, fără niciun efort.

Vladimir își pierdu răbdarea. Îi apucă mâinile și o scutură:

— Ei, haide, spune, ce faci?

— N-am timp să mă duc să mă schimb?

— Nu-ți dai seama cât ne trebuie să ajungem în oraș?

El venise fără automobil și trebuiau să facă pe jos drumul până la marginea orașului.

— Stai, reveni după o clipă; am o idee! Ades, tot te duci la Băneasa, ia-o și pe ea. Și fără să mai aștepte vreun răspuns, o împinse spre carlingă.

— Hai, suie repede, repede! La Băneasa găsești un taximetru, dai fuga acasă și te schimbi. Ades, treci sus!

Manuela se supuse în fața gesturilor lui hotărâte; era necăjită însă că nu avusese Ades ideea aceasta. Se bucura să zboare cu el, să fie împreună, dar nu știa ce gândea el acum. El se urcă la spate, cu mișcări încete, nepăsător, cu țigara în gură, cum s-ar fi suit un birjar pe capră; gestul acesta flegmatic o înfurie. „Am să-ți arăt eu cum trebuie să te porți cu o fată ca mine!” îi promise în gând, strângând buzele cu o hotărâre care o satisfăcea destul ca să-și poată acoperi mânia.

Vladimir trecu în față și cu o singură mână începu să învârtească elicea. Manuela îl văzu, înalt, cu umerii lui largi, pe care își rezemase copilărește capul de atâtea ori, cu chipul blând și mai ales cu acei frumoși ochi verzi – și fiindcă avu sentimentul că pleacă undeva departe, îi păru rău să se despartă de el. Zgomotul motorului o aduse însă la alte gânduri; îi făcu semn de rămas-bun cu mâna și îl urmări cu privirea până ce avionul ocoli, așezându-și botul în vânt. Pe urmă se simți proiectată în fundul carlingei. Ades pusese brusc motorul în plin; era un motor mai puternic decât celelalte; îi simțea forța în toată ființa. Și, pe neașteptate, înainte de vreme, fu ruptă de la pământ. Niciodată nu decolase așa, nervos, aproape în loc; dar tot zborul fu o serie de impresii noi. Era ceva trepidant și totuși armonios, în mișcările avionului. Încerca o inexplicabilă senzație de siguranță, parcă nu era senzația unui zbor ci altceva, i se părea că un om puternic o poartă în

brațe, jucându-se cu trupul ei, devenit deodată firav. Carlinga nu avea o oglindă retrovizoare, ca să-l poată vedea în spate pe Ades, dar îl simțea atât de bine în mișcările avionului, încât parcă el era omul puternic care o ducea în brațe, jucându-se cu ea.

Zborul până la aerodromul vecin nu dură mai mult de un minut; ea înmagazină însă o sumă de senzații și ele se desfășurară apoi lent, când fu jos. Aterizarea, îndeosebi, o ului. Avionul era cu botul pe soarele care apunea – razele roșii se resfrângeau în aripe, ele însele roșii – părea o torță care se prăbușea. Și nicio clipă ea nu încetă să simtă, puternice, sigure, nervoase, gesturile lui Ades. Cu un amestec ciudat de teamă și de plăcere, se simți îmbrățișată de el. Veneau spre pământ într-o alunecare laterală, pe aripa stângă, cu motorul potolit; un dezechilibru straniu îi sfâșia corpul. I se părea că greutatea i s-a împărțit în două și ea cade pe drumul dintre aceste două greutăți, cum cineva ar fi tras-o de o mână și altcineva de alta, întinzând de ea – senzație pe care și-o pot recunoaște aviatorii, când aterizează glisând. Motorul tăcuse; nu mai auzea decât curentul fâșiindu-i la urechi și i se părea că-i fâșiitul de jos al ierbei bătute de vânt.

În această liniște care o înfiora, avionul puse roțile pe pământ, lângă platforma de beton din fața hangarelor și după ce rulă câțiva zeci de metri se opri, cu roțile frânate, exact în locul unde servanții așteptau venirea lui.

Ades coborî, de data asta cu mișcări mai puțin flegmatice și fiindcă ea, încurcată de rochie abia izbutise să-și scoată picioarele peste bord, întinse mâinile să o ia jos. Atingerea hainei lui de piele îi dădu în fugă o senzație de frig; altceva nu putu să simtă, fiindcă totul durase prea puțin. Se pomeni trasă de mâini pe platforma de beton spre ieșire.

— Dacă vrei să nu întârziem, trebuie să te grăbești! îi spuse Ades.

Faptul că o punea la un loc cu el, în acest plural, îi plăcu. Un fel de lene îi stăpânea organismul. Avea picioarele grele; poate acest zbor neobișnuit o obosise. Ar fi vrut să se așeze pe o bancă sau chiar jos, indiferent unde, pe iarbă sau în țărână.. Își desprinse mâna cu o mișcare molatică, fiindcă nu-i displăcea contactul cu el și nu voia să-l piardă dintr-odată.

— Stai, nu mă zori așa!

Vorbind, simți în glas aceeași lene din organism.

— Stai o clipă să mă aranjez! urmă. Și băgând mâna în buzunarul pardesiului își scoase pieptenele, ca să și-l treacă prin păr cu obișnuitele-i mișcări lungi. Scoase apoi din alt buzunar oglinda. Ades o privea amuzat și intrigat, ca pe un scamator. Din alt buzunar scoase roșul de buze, îl desfăcu

și începu să-și deseneze buzele, apăsat. Lumina roșie a soarelui apunând, îi punea pe obraz o culoare aprinsă și corneea albă căpăta un luciu uluitor. Ades, care își aprindea țigara, rămase cu chibritul în vânt.

— Sunt gata, anunță ea, în sfârșit, băgându-și alene lucrurile la loc, și dădu să facă un pas, dar Ades nu se mișcă; rămase în fața ei, privind-o.

— Dacă ai fi liberă, m-aș îndrăgosti de dumneata, îi spuse.

Deși zăpăcită, Manuela putu vedea că el vorbise neturburat, îi spusese aceste cuvinte ca pe oricare altele, iar apoi își plecase ochii să caute un chibrit nou în cutie. Îl privi, fără să-și dea seama ce sentiment o stăpânește. Era un moment plăcut în acest amurg, și vorbele lui îi mai sunau frumos în ureche, deși acum, ocupându-se de țigară, el părea că a uitat-o. Porni alene, fără să-l aștepte, târându-și picioarele pe beton, spre aleea de ieșire. El o ajunse la al doilea pas; îl simți, mai mult îi simți țigara: părea un tutun străin, cu un miros de smochină. Mergând alături el continua să fie nepăsător. Îl privi cu coada ochiului; acum, când nu era Vladimir între ei, părea mai înalt. Plecase cu aceeași haină de piele neagră, care îl făcea să semene a mecanic, strânsă pe mijloc cu un cordon lat, înnodat neglijent în față, cu capetele atârnând ca niște curmee de tei.

Nu făcea să te plimbi cu el astfel, pe stradă. Dar deocamdată nu erau în oraș, și, în lumina roșie a apusului, îi stăteau bine și haina, și părul lui nepieptănat, și felul nepăsător în care își fuma țigara.

La poarta aerodromului găsiră un singur taximetru.

— Cred că mă iei și pe mine până în centru, spuse Ades, în timp ce ea se urca.

— Firește.

Și îi făcu loc alături. După ce automobilul porni, se întoarse spre el:

— Stau pe bulevardul Brătianu. Dacă vrei poți să mă lași acasă și să iei automobilul mai departe.

Apoi fiindcă îl văzuse aruncând țigara înainte de a se urca, îl invită să fumeze.

„E totuși un om politicos, cu toată înfățișarea asta destrăbălată”, se gândi.

— Nu vrei să fumezi și dumneata?

Își scutură părul, speriată:

— Nu, nu! N-am fumat niciodată.

Dar după aceea, frica fu întrecută de curiozitate.

— Aș vrea totuși să văd cum e, spuse, întorcând numai puțin capul spre el, neîndrăznind să-l privească.

Ades îi întinse tabachera; când luă țigara, ea simți un fel de teamă, și ezită. O speria o țigară întreagă; dacă lui i-ar fi dat asta prin gând, ar fi încercat să tragă un fum din țigara lui.

Se apropie, nehotărâtă, de chibritul pe care el i-l întindea, aprins. Mișcările automobilului o împiedecau să nimerească flacăra. După câteva încercări renunță.

— Aprinde-mi-o dumneata! îl rugă.

Ades luă țigara, cam încurcat. Ea îi urmări mișcările și când o primi înapoi, o duse la gură turburată, fiindcă țigara fusese atinsă de buzele lui – și astfel i se părea aproape că el o săruta.

— Trebue într-adevăr să trag în piept?

— Sigur! Altfel n-are niciun rost. Ai grijă, încet, să nu amețești!

Dar Manuela voia să se amețească; era tocmai ceea ce își dorea, nu știa dacă de acum, sau de totdeauna. Își sprijini capul în perne și încercă, numai cu un firișor de fum, cu tot atâta spaimă câtă curiozitate. Simți fumul în plămâni, consistent și tăios ca o lamă de cuțit, cu o senzație de durere, care dispăru brusc lăsându-i simțurile în suspensie. Câteva clipe nu mai înțelese nimic, apoi o toropeală i se răspândi în corp, mai ales în mâini și în genunchi. Nu îndrăzni să tragă al doilea fum – din fericire trăsese și așa foarte puțin – dar se simți mulțumită; aflase un secret poate extraordinar, de unde îi venea o nesperată independență, o independență dincolo de care simțea gata să se declanșeze o mulțime de gesturi și de cuvinte îndrăznețe.

Pe la piața Victoriei, mica amețeală îi dispăru și rămase numai cu îndrăzneala. Poate undeva în simțuri mai stăruia, fără să-și dea seama, o semi-beție. Se ridică într-un cot și îl privi pe Ades, printre gene. Se întunecase; lumina în automobil nu era aprinsă dar felinarele pieții și reclamele cu neon, roșii și verzi, făceau să-l vadă destul de clar.

— În definitiv, ce-ai vrut să spui cu vorba de adineaori? îl întrebă deodată, fixându-l cu îndrăzneală.

El nu-i suportă privirea; zâmbi încurcat și lăsă capul în jos. Un curaj nou îi veni Manuelei. Ea se socoti învingătoare și, cum ar fi dat încă o lovitură adversarului dezorientat, urmă, în timp ce-l fixa cu aceeași privire:

— Dacă vrei să te îndrăgostești de mine, n-ai decât! Sunt liberă.

Apoi își simți îndrăzneala și se lăsă, speriată, în perne. El rămase cu capul plecat, fără să miște. Numai umbra lui, sub felinarele de pe bulevard, aluneca mereu, topindu-se și renăscând pe peretele cupeului. Tot restul drumului tăcură.

„Totuși, l-am intimidat”, își spuse Manuela. Dar nici ea nu îndrăzni să întoarcă privirea spre el.

În fața casei Ades coborî odată cu ea și plăti șoferului.

— Îți trebuie mult până să te îmbraci? o întrebă.

— La nevoie mi-ajunge și un sfert de oră.

— Eu nu mă mai duc nicăiri atunci; am să te aștept.

— Vrei să stai aici jos, la cafenea?

El ridică din umeri, îndoit.

— Dumneata ai un telefon sus.

— Sigur.

— Aș vrea să urc și eu, să telefonez undeva.

Manuela nu avea nimic împotrivă; i se părea totuși neobișnuit să vină un străin la ei; Vladimir chiar, pe care îl cunoștea de atâta timp nu se gândise niciodată la asta. Dar Ades nu așteptă răspunsul; o luă de braț, spre intrare, cum ar fi mers în casa lui. Ei îi mai rămaseră numai scrupule de gazdă:

— Să știi că la noi nu-i prea aranjat, îi spuse, în timp ce se urcau în ascensor.

El făcu un semn de nepăsare și se rezemă de peretele cabinei, cu un gest de neglijență și de intimitate care Manuelei îi plăcu. Se abținu să nu râdă.

„Are ceva de motan!” se gândi, privindu-l cum stătea așa, leneș, tolănit în peretele ascensorului, cu capul pe un umăr. Genele lui, lungi, erau parcă ude, ca și când atunci ar fi ieșit din baie.

„Tare te-a alintat, cine te-a alintat!” îi spuse în gând. Și simți ea însăși dorința să întindă mâna, să-i mângâie obrazul, dar ascensorul se opri și Ades se trezi din toropeală, ridicând brusc genele de pe ochii aceia mici și strălucitori.

În timp ce Manuela descuia ușa, el citi numele, pe tăblița de aramă.

— E numele dumitale? o întrebă.

„Nici n-a știut cum mă cheamă!” își spuse, și pe jumătate furioasă, răspunse afirmativ, cu un gest din cap.

— Ești rudă cu parașutistul?

Toată lumea o întreba la fel. Se întoarse spre el cu mâinile la spate, aplecată înainte, atitudinea ei de hărțuială.

— Da, sunt rudă cu parașutistul! Mi-e unchi. Dar nu asta e ce poți găsi mai interesant la mine.

Intrară în hol.

— Te rog să stai aici, îl invită, încă furioasă, aprinzând lumina de pe cămin și arătându-i fotoliul. Am să-ți aduc și telefonul, numaidecât.

De când era singură, ținea telefonul în camera ei, la priza de lângă divan. Îl aduse înciudată și i-l trânti în brațe.

— Aici stai cu unchiul dumitale? întrebă Ades, în timp ce ea trecea dincolo, să se schimbe.

Îi răspunse, prin ușa întredeschisă:

— Nu, el stă în altă parte, pe la Regie.

— Stai singură?

— Închipue-ți că am familie. Regretabil, nu? Auzi chibritul frecându-se de cutie.

— Cred că pot să fumez, vorbi Ades. Îmi aduci o scrumieră?

— N-ai decât să dai scrumul pe jos; acum nu pot veni, sunt dezbrăcată.

I se păru de o nemaipomenită îndrăzneală să se dezbrace aici, și s-o și spună, cu ușa întredeschisă, cu un străin dincolo; avu timp să se rușineze de ajuns, fiindcă Ades continua să-i vorbească:

— Ești bogată?

— Vrei să mă iei de nevastă?

El răspunse, candid:

— Nu.

Manuela strânse buzele, înfuriată, nu de răspunsul în sine, firesc, ci de tonul lui neturburat. Câteva clipe trebui să tacă, fiindcă își trăgea rochia peste cap.

— De ce te interesează asta? întrebă apoi.

— Fiindcă viața unei fete este mai întotdeauna subordonată stării ei materiale.

— Ei bine, nu-ți face griji. În privința asta viața mea e cu totul independentă.

— Îmi pare bine pentru dumneata.

„Naiba să te ia!” îi spuse Manuela, în gând, trecând în fața oglinzii, și netezindu-și, cu gesturi iuți, sprâncenele.

Îmbrăcase o rochie de sport, din stofă groasă, verde, tighelită cu alb, foarte scurtă și bineînțeles sugrumată pe talie. Apoi începu să-și pieptene părul, cu mișcările-i lungi, obișnuite. Dar îndată se opri – părul îi fâșia la urechi – să tragă cu urechea dincolo. Ades forma un număr pe disc. Ascultă: vorbea undeva unde i se cunoștea bine glasul; nu-și spuse numele. Tonul era cam plictisit, dar intim. Vorbea cu o femeie: Lila.

„Ce nume!” se gândi, cu dispreț, Manuela. „O femeie cumsecade nu l-ar putea purta! Și ce nerușinare la el, să-i vorbească de aici!”

— Nu, e imposibil, imposibil, Lila, înțelege! spunea Ades. Înainte de zece n-am să pot veni. Merg la masă cu niște prieteni, fă socoteala și tu când pot să scap.

Manuela trânti furioasă pieptenele, pe covor. Ar fi vrut să se ducă dincolo, să-i spună: „Pleacă la Lila a dumitale! Nu te mai scuza atât!” Dar se abținu, deoarece nu trebuia să lase impresia că l-a ascultat; Ades își dădea silința să nu fie auzit și într-adevăr trebuise să tragă cu urechia ca să prindă frânturi din frazele lui. Își privi ceasornicul: abia trecuse de opt.

— Ei, ești gata? îl auzi, de dincolo.

„Așadar, a devenit nerăbdător!” își spuse.

— Numaidecât! răspunse. Și strângându-și buzele, într-un zâmbet abia perceptibil, ea se aplecă, luă pieptenele de jos și începu să și-l treacă prin păr, cu mișcări rare și prelungi.

„Lasă că ai să ajungi tu la zece!” se gândi, zâmbind răutăcios. Și își înceteni mai mult mișcările.

După un timp auzi dincolo parchetul scârțâind. Ades se sculase din fotoliu și se plimba prin hol. Zâmbi, continuând să-și pieptene părul în ritmul pașilor lui. Se ridică abia când își pierdu ea însăși răbdarea.

— Sunt gata, spuse, apărând în ușă, cu pardesiul pe braț.

Ades se opri, clipind repede; ea se schimbase atât, încât fu uimit și uimirea îl făcu să rămână cu gura întredeschisă, nemișcat în fața ei, cu mâinile în buzunare, cum se plimbase până atunci.

— Ce-ai făcut de nu te recunosc? întrebă, nedumerit.

— Nimic; mi-am schimbat rochia.

El făcu câțiva pași și-o privi de aproape.

— Spune-mi, ești o fată frumoasă?

Manuela ridică umerii cu un gest de nepăsare. Ades urmă:

— Mi-e necaz că nu te-am privit mai bine până acum.

— Îți rămâne destul timp…

Vru să spună: până la zece! Dar în clipa asta avu conștiința că el a uitat de oră și se opri, ca să nu i-o mai aducă aminte. Uimirea lui îi schimba într-atât înfățișarea, încât nu-i venea să creadă că era omul aspru, pe care îl văzuse tăind fâșii din hărți serile trecute. Era mândră că putuse să îl schimbe și îi era recunoscătoare pentru această privire. Îl apucă de braț cu un gest aproape tandru.

— Haide să mergem! se rugă. Vladimir ne-o fi așteptând de mult.

Văzu că vorba aceasta îl nemulțumise; se simți pe de o parte bucuroasă, pe de alta îi păru rău.

„Nu-i nimic; totul se poate repara!” își spuse în ascensor, zâmbindu-și, în timp ce el se rezemase iarăși, neglijent, de peretele cabinei.

Se întunecase; la îmbinarea amurgului cu noaptea, cerul era foarte negru. Ieșind în stradă, Manuela simți primăvara îmbrățișând-o, cu un suflu material, ca o baie caldă, odihnitoare, parfumată și-și aminti într-o străfulgerare de gând că fusese o zi, o clipă, în toți anii, când o simțea astfel. Totdeauna primăvara venise într-un moment precis, aproape concret, cum vine un tren în gară. Anul trecut fusese într-o seară când abia îl cunoscuse pe Vladimir și coborau împreună scările facultății. Se simți înduioșată pentru tot ce se întâmplase de atunci, dar toată duioșia aceasta ar fi vrut s-o rezeme, odată cu capul ei, pe umărul lui Ades. Îl văzu căutând din ochi un automobil; gestul acesta o aduse la realitate: el se grăbea.

— N-ai vrea să mergem o bucată de drum pe jos? spuse, privindu-l rugător în ochi. Uite ce seară frumoasă!

Nu-și dădea seama cât era în rugămintea ei dorință adevărată și cât prefăcătorie. El făcu un gest, contrariat.

— Parcă voiai să ne grăbim!

— Nu, nu, e prea frumos afară! Și îl luă de braț, trăgându-l după ea, pe bulevard.

Era ora când începeau spectacolele – stagiunea de iarnă a teatrelor se prelungea ca de obicei. Nesfârșite șiruri de automobile alergau în cele două sensuri, pe bulevardul larg; trotuarele erau însă libere. La ora aceasta lumea se plimba în altă parte, înghesuindu-se între Cercul Militar și Teatrul Național. Cu o furie constantă, tramvaiele, venind de la periferie, se goleau la statuia lui Brătianu, la Strada Regală sau la Universitate și lumea se îngrămădea spre trotuarul îngust al Căii Victoriei.

Din mers, Manuela întoarse capul spre Ades. Vladimir purta întotdeauna pălărie – știa să și-o potrivească foarte elegant, semăna cu domnul Eden și cu domnii din jurnalele de modă pe care le vedea în vitrinele croitorilor, dar ei i-ar fi plăcut să fie mai puțin aranjat. Își aduse aminte cât îi trebuise să se poată simți camaradă cu el. Lângă Ades mergea ca lângă un coleg de școală, parcă era un băiat de vârsta ei, se simțea degajată. Și totuși plimbarea o turbura.

Își încetini pasul, rămânând cu o palmă în urma lui. El avea în mișcări ceva nepăsător; își băgase mâinile în buzunarele mantăii și cum mergea, cu capul plecat, părea că umblă după o castană, sau după o pietricică, s-o ia în vârfurile pantofilor, să se joace cu ea, ca școlarii. Așa ajunseră, fără să vorbească, la Piața Romană și pe celălalt bulevard Manuela recunoscu locul unde se oprise anul trecut cu Vladimir, ca el să-i facă o lecție de bunăcuviință. Aici era mai întuneric și automobilele se împuținaseră, iar pe trotuar abia întâlneau câte un trecător. Sub un bec, își privi pe furiș ceasornicul; arăta ora nouă. Se simți mulțumită că vremea trecea și el nu băga de seamă. Din prudență, își rări încă o dată pașii.

— Nu vrei să mergi mai încet? îl rugă.

Ades se opri și o privi în față. Ea îi suportă privirea cu îndrăzneală, ținând capul aplecat pe un umăr, cu o ridicare a sprâncenelor, întrebătoare, și ca un mic zâmbet amuzat pe buze.

— Ce-o fi în capul dumitale? o întrebă.

Zâmbetul ei se accentuă:

— Nu vrei să ne spunem pe nume?

El se apropie mai mult și de data asta vorbi cu alt glas, aproape grav, cum ea nu-l auzise până atunci:

— Cred că m-am jucat cu câteva femei odată; nu m-am gândit însă că am să găsesc una care să vrea, cu tot dinadinsul, să mă las eu jucat de dânsa.

Și Vladimir îi spusese la fel și tot undeva pe aici; era prin urmare adevărat, acuzația unuia o întărea pe a celuilalt. Ea nu înțelegea însă, nu-și găsea nicio vină. Clipi repede, cu sinceră nedumerire și cu părere de rău.

— Dar eu nu vreau să mă joc cu dumneata! spuse, înclinându-și mai mult capul pe umăr.

Ades o privi îndoelnic:

— Nu ne spunem pe nume?

— Ba da, îmi place, dar n-am îndrăznit.

— Și de ce toate astea?

Ea își plecă ochii.

— Nu știu; ar trebui să înțelegi că dacă sunt acum aici, e fiindcă am dorit să fiu.

Ades stătu nehotărât o clipă; apoi îi luă, ușor, brațul.

— Cred c-ar fi mai bine să mergem.

Dar Manuela simți că s-a stabilit o intimitate între ei, o înțelegere, mai puțin și mai mult decât o prietenie, un sentiment evoluat cu repeziciune,

aproape forțat, și totuși nu lipsit de armonie. Însăși atingerea brațului lui vorbea destul acum, ea simțea că nu-i poate fi indiferentă, consuma cu plăcere constatarea, voia să se îmbete de ea. Dar o parte a conștiinței îi rămânea trează, căutând limpeziri.

Îl privi pe sub gene, de jos în sus, lăsându-se ceva mai greu pe brațul lui, cu un gest de alintare.

— Spune-mi, îl întrebă, îți pare rău că ești cu mine aici?

El tăcu, vreme de câțiva pași; ea simți că se pregătește să-i răspundă. Apoi încet, Ades își desprinsese mâna de sub a ei și trecându-i-o prin spate îi apucă brațul celălalt, de deasupra cotului, într-un fel de îmbrățișare echivocă, tandră sau camaraderească.

— Ți se pare prea îndrăzneț că te țin așa?

Clătină capul; el ar fi trebuit să simtă că s-ar lăsa s-o țină oricum. Începea să-i fie frig și brațul lui o încălzea.

— Închipue-ți că începi să mă interesezi! spuse deodată Ades. Și acesta fu răspunsul lui. Dincolo de piața Victoriei, când intrară pe șosea, adăugă:

— Dacă n-ai să faci nimic să mă oprești, cred c-am să mă îndrăgostesc de tine.

Iar după alți câțiva pași se opri, ca s-o întrebe, cu un ton hotărât:

— Ai ceva împotrivă?

Manuela nu mai înțelegea nimic; i se făcuse frig, tremura, sub castani era întuneric, numai în ochii lui Ades lucea un bec de pe șosea. El îi apucă umerii și se aplecă spre ea, să-i citească răspunsul în ochi; nu avu curajul să-l privească. Cu pleoapele plecate, îl simți trăgând-o spre el; înregistra mecanic toate senzațiile acestei atingeri: răceala aspră a mantăii de ploaie, genunchii și coapsele lui tari, sprijinite pe coapsele ei, mâinile trecându-i pe sub subțiori și cuprinzându-i umerii. Brațele ei rămaseră în lături ca niște aripe speriate. Apoi simți pe obraz, uimită, obrazul lui, înfiorător de rece; numai aici, el se opri o clipă, parcă întrebător. Ea nu făcu nicio mișcare. Atunci obrazul alunecă, mai departe, aspru, până ce buzele lui veniră peste ale ei. Aici el iar se opri, ceva mai mult decât adineaori, așteptând. Manuela înțelese că acum trebuia să-i răspundă la toate întrebările și mai ales la cea din urmă. Și fără să știe ce face, își deschise buzele, lăsându-și moale gura sub sărutarea lui, cum ar fi spus: „N-am nimic împotrivă. Nu, nu! Nu știu de ce, dar tocmai asta-i ceea ce doresc!”

XXI

Un tunet greu, o pârâitură prelungă și profundă, ca exploziile succesive ale unui șir de încărcături de dinamită, trecu pe deasupra orașului spintecând un mare nor de ploaie, în clipa când, restul cerului, senin, se înroșea sub lumina răsăritului. Manuela deschise ochii, speriată. Văzu soarele ridicându-se pe acoperișurile caselor, în timp ce peste fereastră se abătea, cenușie, o violentă scuturătură de ploaie. Fereastra îi ascundea norii de deasupra: în cadrul ei era ploaia cenușie peste răsăritul roșu; amestecul de imagini o făcu să creadă că visează. O clipă, de aici de unde vedea doar acoperișuri de case, nu avu cunoștința atingerii cu pământul; se crezu, într-o senzație de amețeală și de vis, că plutește pe un nor. Amestecat cu senzațiile de aseară, momentul i se păru o halucinație. Apoi se dădu jos din pat și alergă la fereastră. Înțelese unde se găsea și văzu norul de ploaie care se scutura deasupra orașului. Realitatea, în prima clipă, o dezamăgi; dar îndată își dădu seama că satisfacția ei venea din realitate, că realitatea însăși avea mai mult decât farmecul unui vis.

Se uită repede la ceas; era șapte și jumătate. Ades trebuia să-i telefoneze la nouă, și până atunci îi mai rămâneau atâtea de făcut. Alergă la bucătărie, puse singură la mașina electrică să-și facă un ceai, pe urmă se întoarse și intră în baie. Mai păstra, pe coapse, amintirea atingerii genunchilor lui, apăsarea aceea viguroasă – și, privindu-se, se miră că a trecut fără să lase urme. Lăsase totuși, în simțurile ei, o turburare care o încânta și tot atât o speria. Mai simțea brațul lui cuprinzându-i umerii, în nări mai avea mirosul lui de tutun, un parfum aspru, inedit, uluitor, și buzele tot i se mai mirau de această primă atingere cu alte buze. În apropierea restaurantului, când se opriseră din nou, își apropiase iarăși capul de al ei, voise s-o sărute încă o dată; ea se ferise, nu fiindcă n-ar mai fi dorit-o, dar senzațiile primei sărutări nu erau încă limpezite – nici acum chiar nu erau – voia să nu fie stinse cu o nouă sărutare, înainte de a le fi înțeles. Își ascunsese capul pe umărul lui, îi trecuse mâna prin părul ciufulit, încercând, speriată, un fel de sălbatică

mângâiere; voise să-i spună în aceste gesturi tot ce nu-i putea spune în cuvinte.

Acum, fără să fi înțeles mai mult decât aseară, era mulțumită de a se fi întâmplat totul așa. Ajunseseră târziu, după nouă și jumătate. Vladimir îi aștepta neliniștit. Stătuse între ei doi; Ades era stânjenit, Vladimir mirat, numai ea, după un pahar de Madera băut la repezeală, fusese veselă toată seara, de o veselie cuceritoare. Trecuse ora zece, zece și jumătate și Ades nu pleca și pe măsură ce timpul trecea ea era mai fericită și veselia ei exploda mai mult. Îi ceruse lui Ades o țigară, apoi alta și le fumase, în fața uimirii lui Vladimir, cu din ce în ce mai multă îndemânare. Se simțea bine între amândoi. Ar fi vrut să fie mereu împreună toți trei, nu se gândise în clipa aceea la ce era imposibil în dorința ei. Numai la plecare, când, urcându-se în automobil, Ades îi șoptise la ureche: „Îți telefonez mâine la nouă”, înțelesese că între ei era o complicitate, pe care avea datoria s-o respecte. Pe drum, între amândoi, în întunericul cupeului, își lipise umărul de umărul lui Vladimir și strânsese tot timpul mâna lui Ades, fără să aibă conștiința că înșală pe vreunul din ei. Sentimentele ei începeau să se precizeze, pentru fiecare în altfel – și ea socotea că dând altceva fiecăruia și fiecăruia de ajuns, nici unul, nici altul nu puteau să fie nemulțumiți.

O lăsaseră în fața intrării; Vladimir își ridicase pălăria, salutând-o, poate mai protocolar decât alteori; Ades, cu o mână în buzunarul hainei de piele, îi făcuse un semn de despărțire fluturând mâna cealaltă. Nu știuse de care să se despartă întâi și, după o ezitare, plecase fără să le întindă mâna, făcând, cu stângăcie, același semn de despărțire ca Ades. Rămasă singură avusese parcă sentimentul că începe o aventură nepermisă; adormise, încântată și neliniștită de acest gând, iar dimineața, tunetul care o speriase i se păruse un avertisment.

Era numai un nor trecător. Până să iasă din baie, ploaia stătuse, cerul se limpezise și soarele se ridica vesel, peste case. În atmosfera purificată, orașul se vedea jos, clar, în culori proaspete. Străzile și acoperișurile ude aveau în soare un luciu vesel, de sărbătoare. Lumea părea că merge mai bucuroasă, ca spre o paradă; părea o dimineață de 10 Mai.

Manuela ar fi vrut să coboare, să facă semne de bucurie tuturor, dar trebuia să stea, să aștepte telefonul lui Ades. Avea sentimentul clar că el nu va întârzia; o văzuse din toate gesturile și din toate privirile lui de aseară.

Se îmbrăcă repede; era o zi caldă; putea ieși fără pardesiu. Își puse o rochie gri, de stofă groasă, flanelată, cu un cordon lat de piele albastră. Se

privea mulțumită în oglindă, când, la nouă, fără nicio întârziere, telefonul sună.

— Te-ai sculat?

— Sigur, sunt îmbrăcată. M-a trezit tunetul, cu noaptea în cap.

— Și pe mine la fel. Ascultă, am avut o senzație teribilă; mi s-a părut că vine ziua de apoi, să dau socoteală pentru cele de aseară.

— Te-ai speriat?

— Nu; îmi place să dau socoteală pentru lucrurile care mi-au plăcut.

Manuela râse. Era turburată că avusese același sentiment.

— Ce este? întrebă Ades. Ea strânse receptorul în mâni.

— Am impresia că-mi placi!

— Abia acum o spui? Eu am văzut-o mai de mult.

— Ești încrezut. De când?

— Ce importanță are, dacă și eu te plac?

— Ce faci acum?

— Aștept să te văd.

— Mergi cu mine undeva?

— Oriunde.

— Chiar la croitoreasă?

El mormăi ceva, apoi răspunse, râzând:

— Din toate încercările, cred că e cea mai grea.. Dar fiindcă am apucat să spun, trebuie să merg.

— În cât timp poți să fii jos?

— Mai repede decât ai fi putut spera: sunt jos.

— De unde telefonezi?

— De la cafenea. Mi-am băut ceaiul, în casa ta.

— Bravo! Cere și pentru mine unul. Vin numaidecât.

Alergă la bucătărie, stinse mașina și coborî. Ades o aștepta la o masă, în geamul mare al cafenelei. Îmbrăcat tot în soare și cu hainele gri pe care le avea, părea mai puțin negru. Manuela văzu dintr-odată că erau îmbrăcați în culori asemănătoare și se bucură.

— Pe lumină mai mă placi? îl întrebă, așezându-se în fața lui, cu coatele pe masă și cu capul aplecat spre el, peste mâinile împreunate.

— Cred că mai mult, răspunse Ades, aplecându-se și el, cu același gest copilăresc.

— Știi că nu m-ai văzut niciodată ziua?

— Dar ieri, la aerodrom?

— Atunci nici nu te-ai uitat la mine.
— N-am crezut că aș putea să te interesez.
— Ești un prost! Haide să ne grăbim! Cred că am să-ți arăt o rochie frumoasă.
— Croitoreasa e departe?
— Nu; aici, pe Calea Victoriei; în două minute ajungem. O să ai poate ocazia să vezi doamne interesante.
O clipă se gândi la Lila, cu care vorbise el ieri la telefon, dar dacă el nu se dusese aseară, nu avusese când s-o mai vadă și era mulțumită că se întâmplase așa.
— Unde te-ai despărțit de Vladimir? îl întrebă, când ieșeau în stradă.
— Am mers pe jos până la Palat; el a coborât pe Știrbei-Vodă, eu m-am dus pe Calea Victoriei, în sus.
— Unde stai?
— Pe șoseaua Bonaparte, la piața Victoriei.
Aseară trecuseră deci prin apropierea casei lui; el nu i-o arătase, nu-i spusese nimic și acum chiar, vorbind despre asta, i se păru că ezită. Ar fi vrut să-l întrebe „Stai singur?”. Dar nu îndrăzni. Își spuse că va putea s-o afle și altfel.
— E adevărat c-ai fost însurat? îl întrebă, privindu-l cu coada ochiului.
Pe obrazul lui luminat de soare nu trecu nicio umbră; ridică din umeri, cu nepăsare.
— S-a spus, dar nu eram propriu-zis însurat.
— Cum vine asta?
— Vine, că am avut o legătură care a durat mai mult.
Manuela își împinse buza de jos înainte și îl privi, cu capul plecat pe un umăr.
— Așadar, legăturile tale durează puțin?
— De cele mai multe ori.
— Asta se cheamă sinceritate?
— Sigur; nu mă folosesc de vicleșuguri, ca să m-apropii de femeile care îmi plac.
Ea tăcu, timp de câțiva pași, nu dezamăgită, ci doar intrigată. În împrejurări ca acestea, de altminteri, fiecare femeie își închipue că va deveni o excepție. Felul lui de a vorbi o făcu numai să fie îndrăzneață. Îl întrebă, ca și când ar fi fost obișnuită cu aceste discuții:
— Ai avut multe amante?

— Tu ai avut mulți amanți?
În loc să i se pară o grosolănie, întrebarea o făcu să râdă. El avea un fel de a vorbi, candid și cinic în același timp, care nu putea s-o jignească, nici s-o supere.
— Ești un prost! îi răspunse. N-am avut niciunul.
Ades se opri, sincer mirat. Pe față îi înflori un zâmbet, amestec de nedumerire, de neîncredere și de uimire, ceva care îl făcea să aibă o căutătură aproape comică.
— Vrei să râzi de mine!?
Ea clipi repede:
— Ascultă, tu vorbești serios?
— Dar desigur, răspunse Ades, cu aceeași căutătură comică.
— Fac într-adevăr impresia că, în sfârșit, că…
— Nu-i vorba de impresie ci de logică. Socotesc că ești o fată liberă, deșteaptă… Câți ani ai?
— Nouăsprezece.
— N-o să spui că ai ajuns aici fără…
— Dar ce crezi tu despre fete?
— Cred că dacă n-au făcut-o la șaisprezece ani, pe urmă le vine foarte greu; abia când se mărită…
— Și nu trebuie s-o facă atunci?
El o privi, din ce în ce mai nedumerit.
— Tu crezi într-adevăr așa? Atunci înseamnă că trebuie să mă port altfel cu tine.
— Aveai intenția…?
— Tu nu?
Se simți aproape prostită. Nedumerirea lui, sinceră, profundă, avea asupra ei efectul unei pledoarii apăsătoare; se găsea ca și vinovată că nu era cum presupunea el. Nici nu mai avu puterea să protesteze. Se pomeni zâmbind, un zâmbet dezorientat, pe care nu și-l putu înfrâna deși își dădea seama că va fi luat ca o confirmare.
— Spune-mi, reluă el, nu te leagă nimic de Vladimir?
— Tot ce putu face fu să ridice ochii, să-l privească rugător.
— Nu, îți jur că nu! răspunse, clătinând capul, obidită.
Și se gândea că ea era vinovată dacă se întâmpla astfel; ea îl provocase și pe el, cum provocase pe toți bărbații întâlniți; trebuia să vină unul căruia să-i plătească pentru asta. Ea îl chemase, ea se lăsase pe brațul lui, ea stătuse să

o sărute – și el n-avea de unde să știe că era prea zăpăcită pentru a se opune. Fu aproape resemnată și privindu-l cu un fel de tristețe, își spuse:

„Voi plăti, dacă va trebui să plătesc. În orice caz, n-am să-l las să plece de lângă mine. Cel puțin știu că îmi place.”

— Să nu mai discutăm! vorbi, căutând un ton limpede. El o urmă, încă nedumerit, dar simți că faptele aveau să aibă alt drum decât convorbirea. Urcară împreună la croitoreasă. Madam Argenta o primi cu o explozie de entuziasm. Îi luă mâinile și o învârti, în soare, până ce Manuela ameți; în viteză, părul fluturat îi dezvelea obrazul, urechile, ceafa și ea avea acum o frumusețe uluitoare. Din ușă, Ades o privea uimit, aproape nevenindu-i să creadă că fata asta frumoasă, cu aerul ei sălbatic, stătuse aseară cuminte și supusă în brațele lui, și el o sărutase.

— Frumoasa mea domnișoară, spuse madam Argenta, oprindu-se și privind-o cu admirație, înflorești de la o zi la alta.

Apoi o luă dincolo, pentru probă. În timp ce-i prindea rochia cu ace, ea continuă să-i vorbească, în același fel, copleșită de admirație:

— Femeile își fac mai multe rochii, când iubesc. Trebue să arate acest semn de recunoștință bărbatului, fiindcă numai lângă un bărbat înflorește frumusețea lor.

Manuela se roși și se gândi că dacă acum madam Argenta o găsea mai frumoasă, era fiindcă un bărbat se ivise, acela de alături, care o aștepta, și-i fu recunoscătoare lui Ades pentru tot, pentru gesturile lui îndrăznețe, pentru sărutarea de aseară, chiar pentru cuvintele de azi, fiindcă prin toate acestea se simțea într-adevăr înflorind.

— Frumosului dumitale cavaler n-o să avem ce-i arăta astăzi; știu că de aceea l-ai adus, dar bărbații nu pricep nimic dintr-o rochie care nu e gata, spuse madam Argenta. În orice caz, n-o să-i pară rău că a venit. Pentru o domnișoară frumoasă ca dumneata, să fiu bărbat, mi-aș face o gheretă, ca sentinelele, și aș sta numai în fața casei ei.

Coborâră în strada plină de soare. Manuela era bucuroasă că pot fi împreună și că nimeni n-o oprește să se agațe de brațul lui.

„Nu s-ar putea spune că îl cunosc abia de patru zile”, se gândi. „Are dreptate să creadă orice despre mine.” Și privindu-l, cu coada ochiului, ridică din umeri, nepăsătoare, completându-și gândul: „N-are decât să creadă orice! Chiar dacă m-ar jigni, tot l-aș ierta.”

— Ce facem acum? întrebă Ades.

— Ai treabă?

— Nu, pot să stau toată ziua cu tine.

Ce frumos îi sunau în urechi aceste vorbe! Să fii singură, într-un oraș mare, într-o zi limpede, călduță, cu oameni veseli în jur, cu rochii în sute de culori pe stradă, cu un cer atât de înalt și de albastru deasupra și cu un om care să stea cu tine, cât vei vrea, să meargă unde-l vei duce, de dimineață până seara.

Două ceasuri umblară prin magazine, până la prânz când începeau să se tragă obloanele. În fața Teatrului Național se deschisese un restaurant „automat”, cea mai recentă inovație a căii Victoriei, un mic local cu pereții în nichel, cristal și marmoră, unde totul se obținea mecanic, introducând fise în aparate. Sertărașe care se mișcau circular, sau de sus în jos, aduceau în fața unor mici ghișee, farfuriile gata aranjate; băuturile curgeau în pahare din robinete nichelate, care de asemeni funcționau automat. Fiind ora prânzului, o mulțime gălăgioasă se înghesuia înăuntru, așteptându-și rândul în fața sertărașelor. Era lume amestecată, de la vânzătorii de prăvălie veniți să-și ia dejunul, până la domnii cu ghetre albe, cu baston în argint și cu melon, sau doamnele cu vulpi argintii aruncate pe umeri, opriți la un aperitiv, din curiozitate. Restaurantul fusese deschis numai de câteva zile și într-adevăr constituia o curiozitate pentru toată lumea. Manuela era ea însăși curioasă; ar fi vrut un sandwich din micul ascensor de porțelan, dar nu putură intra.

— Prea multă țigănie! spuse Ades. Să mergem dincolo. În bulevard, e un bar, tot ceva nou, însă acolo nu vine atâta lume.

— E ceva interesant cu automatele astea, observă Manuela. Aud că se deschid o mulțime.

— N-au să dureze. Bucureșteanul vine o dată, din curiozitate. Lui nu-i place însă frugalul. A doua oară se duce la birt; e mai confortabil. Ai să vezi, până la urmă, la automate au să se pună mese, au să se aducă fete nostime ca să-i servească.

— Apoi firește, și lăutari. E de necrezut cât sunt de lacomi și muzicali oamenii la noi…

Coborâră înspre Cercul Militar.

— Trebue sa-ți arăt ce-i un cocktail, spuse Ades târând-o de braț prin mulțime.

Pe bulevardul Academiei, partea din fund a unui restaurant nou fusese amenajată în bar american. O mare nișă semicirculară era mărginită în față de o tejghea înaltă, nichelată, care completa cercul. În spatele ei câțiva

barmani cu bluze albe serveau cocktailuri în pahare de cele mai felurite forme, de la cupe până la sondele prelungi de cristal. Rafturi de nichel în spatele lor adăposteau o puzderie de sticle de toate culorile, cu cele mai fanteziste etichete. Deasupra, tavanul nișei era boltit, vopsit în albastru-pal, închipuind un cer înstelat.

Ades avea obișnuința barului și a băuturilor care se serveau acolo. El îi ajută Manuelei să se urce pe scaunul înalt din fața tejghelei, apoi se urcă alături și se rezemă degajat, cu coatele pe bordura de nichel.

— N-ai băut niciodată un cocktail?

Ea clătină capul. Auzise doar; avea un fel de teamă și de respect pentru băutura asta.

— Când nu e pentru snobi, cocktailul devine un lichid simpatic. Îți propun să-l bei deocamdată din curiozitate. Am să-ți aleg formula cea mai nevinovată.

Căută ceva pe listă, întreținu o mică discuție în termeni familiari cu barmanul, acesta se întoarse, turnă câte puțin lichid din mai multe sticle într-un bol de alpaca, apoi puse capacul și începu să bată băutura dinăuntru, cu mișcări ritmice, într-un îndemânatic dans al brațelor. Când îl desfăcu, Manuela văzu un abur fin ridicându-se în gura bolului. I se turnă băutura într-o cupă ca de șampanie, însă de culoare neagră – un cristal cu sclipiri turburătoare de întuneric; parcă erau înșiși ochii lui Ades în cupă. Ducând-o la gură ea avu senzația, că, foarte volatil, lichidul îi îmbracă fața într-un abur de alcool, cu miros dulceag și înțepător. Era foarte bun și nu atât de tare pe cât și-l închipuise. Senzația de neconsistență, de volatilitate, o urmări tot timpul; când termină cupa avu impresia că băutura se evaporase. După câteva clipe obrajii începură să-i ardă, respirația i se făcu fierbinte – i se părea că plămânii i s-au aprins, dar era o senzație plăcută – și fu îndemnată să creadă încă o dată că nu băuse conținutul cupei, ci i se dusese, sub formă de vapori, odată cu respirația, în plămâni. Totul, începând cu această incertitudine, era foarte plăcut. Cu bolta înstelată deasupra, momentul avea ceva de vis. Își lăsă capul pe marginea barului, privind amuzată de jos în sus, la Ades.

— E grozav! spuse, râzând. Mai vreau unul!

— Sper că n-ai să te îmbeți.

— Să mă faci atentă dacă încep.

— Mi se pare că ai și început.

— Jur că nu! Și se ridică, încercând să-și ia un aer solemn, pentru acest jurământ.

— Ești foarte drăguță! observă el.

— Mă așteptam să spui mai mult.

— Trebue să mai păstrez ceva și pentru altădată. Nu-i bine să dai totul de la început.

Ea făcu ochii mari, cu sentimentul că trebuie să fie atentă la acest cuvânt. Dar îi fu lene să cugete cu prudență și își lăsă capul pe marginea barului, râzând.

„Dacă mai beau două cocktailuri, poate să facă orice cu mine”, se gândi. „În orice caz, când am să vreau eu asta, și o să-mi lipsească îndrăzneala, acum știu formula: trei cocktailuri, unul după altul.”

— Cum s-a numit drăcia asta? întrebă.

— Black-lily.

— Ce înseamnă?

— Crin negru.

— E foarte amuzant. Merită să-l țin minte.

— Nu mergem să mâncăm?

Manuela clătină capul.

— Dacă mi-ar da o tartină aici, aș fi mulțumită; nu mai vreau nimic altceva.

Li se aduseră, pe un platou de porțelan albastru, înstelat ca și plafonul barului, tartine.

— Tu vrei să mănânci mai mult? îl întrebă, după ce ciuguli câteva. Nu te lua după mine; eu nu țin să mă îngraș.

— N-am chef să mănânc acum; dacă are să mi se facă foame, am să mai iau undeva un sandwich. Vrei să mergem?

— Da. Încotro?

— La aerodrom. Trebue să-ți arăt avionul cel nou.

— Mă iei și pe mine cu el?

— Nu, că are un singur loc.

O îndoială o străbătu; un fel de invidie pe acest avion în care el avea să zboare singur; mai mult poate: un fel de gelozie. „Ce-o fi asta?” se miră. Și ca să nu lase gândurile să se adâncească, deveni hotărâtă.

— Merg, merg numaidecât! spuse. Să trecem numai să-mi iau altă rochie.

Cei câțiva pași până acasă îi alungară din cap orice urmă de amețeală. Aproape îi părea rău că vede iarăși lumea în culorile ei adevărate; din

păcate, cerul limpede nu i se părea așa de frumos ca bolta înstelată a barului. Ades o însoți sus, firesc, fără să-și mai ceară învoirea. În momentul când descuia ușa vestibulului, Manuela auzi telefonul sunând înfundat în camera ei. Își lăsă poșeta în mâinile lui Ades și fugi repede, să răspundă. Recunoscu dintr-odată vocea lui Vladimir.

— Pe unde mi-ai umblat, mică Scufiță Roșie? o întrebă el. Te-am căutat toată dimineața.

Manuela se răsturnă de-a curmezișul divanului, cu capul aplecat peste receptor, îmbrăcându-l cu părul ei negru căzut deasupra. O mulțumire dulce, caldă, i se răspândi în suflet. Îi părea bine că el o căutase; o clipă îl uită pe Ades, ai cărui pași se auzeau totuși în hol, și răspunse, zâmbind, cu o voce tandră:

— Am fost în oraș; ce rău îmi pare că nu m-ai găsit!

Vladimir ezită; Manuela îl văzu pe Ades apărând în prag, căutând cu ochii întrebători, unde să pună poșeta. Avea ceva comic, ceva de copil, de ștrengar în același timp – și foarte puțin de bărbat. Manuela râse și mai mult din obișnuință, se ridică într-un cot să se privească, să vadă dacă rochia nu-i dezvelea genunchii. Îi dezvelea, bineînțeles; era prea scurtă ca în poziția asta să-i poată acoperi. Schiță, de formă, un gest pudic, apoi renunță și se aplecă iarăși cu receptorul pe divan, îmbrăcându-l în părul ei negru. Știa că așa cum stătea picioarele i se vedeau frumos, iar ciorapii erau din cei mai buni.

Ades rămase în ușă, cu poșeta în mână, așteptând să se termine convorbirea. Cu capul îngropat în păr, Manuela râdea și răspundea în cuvinte evazive unor fraze lungi ale celuilalt. Convorbirea se prelungea; Ades își roti ochii pe toți pereții încăperii fără intenția să rețină ceva, apoi privirea i se opri la Manuela. De la genunchii dezveliți în jos, picioarele ei atârnau pe marginea divanului, lipite unul de altul. Corpul era întins, cu fața în sus; numai de la mijloc se răsucea într-o parte, un umăr se rezema în perne, altul, arcuit, cu brațul adunat dedesubt, acoperea telefonul. Poziția răsucită a mijlocului, sub cordonul strâns, făcea șoldurile proeminente, dându-le un contur plin. El surprinse parcă un freamăt în curbele lor, sub rochie, un freamăt care i se păru plin de lascivitate, poate provocator.

— Nu, nu!… râdea Manuela în telefon, la adăpostul părului care-i ascundea fața.

Vladimir îi vorbea despre întâmplările de aseară:

— Când ați venit, păreați stânjeniți. Parcă erați perechea edenică, după păcat…

— Îți pare rău de ceva?

— Este prin urmare ceva de care să-mi pară rău?

— Nu, nu!… râdea Manuela.

Ades înaintă câțiva pași, lăsă poșeta pe covor și se opri la marginea divanului. Ea îl simți, întoarse capul o clipă, îi zâmbi și-i făcu un semn liniștitor cu mâna.

— Nu, nu!… spuse, râzând, aplecându-se iarăși peste telefon. Ades se lăsă jos, pe covor, cu capul pe genunchii ei.

— Mica mea Scufiță Roșie, spunea Vladimir, de multe ori te-am asemuit cu o floare sălbatică, răsărită la marginea unui drum, pe unde trec mulți călători. Nu știam ce să fac cu tine: să te iau de acolo, să te duc într-o țară frumoasă… mi-era teamă să nu te vestejești. Să stau lângă tine, să te păzesc, să nu te calce vreun trecător, să te văd înflorind… Dar poate florile care cresc pe marginea drumului sunt făcute pentru a fi rupte de călători.

Manuela simți, prin ciorapi, buzele fierbinți ale lui Ades, pe genunchii ei.

— Nu, nu!… spuse în telefon și întinse mâna să îndepărteze capul aplecat peste ea. Dar, furată de vocea lui Vladimir, ramase cu mâna în părul lui Ades.

— Manuela, tu știi… îi spunea Vladimir.

Nu-l mai înțelegea, nu știa ce vrea să spună și era prima oară când, fără să fie cineva între ei, o chema cu acest nume, care la el suna ceremonios. Nu înțelegea mai nimic; simțea, totuși un reproș; tot ce putu face fu să se apere evaziv:

— Nu trebuie să spui așa! Nu, nu! Crede-mă că nu ai dreptate!

Ades luă gestul Manuelei ca o mângâiere; cu degetele ei petrecute prin păr, își împinse capul înainte, căutând cu buzele fierbinți pielea de pe coapse, dincolo de marginea ciorapului. Manuela se smuci; înainte de a o turbura, mângâierea lui năvalnică o speriase. Din gât îi scăpă un scâncet, involuntar:

— Ah!

— Ce este? întrebă Vladimir.

Ea se sili să râdă.

— Nimic…

Dar buzele lui Ades îi găsiseră pielea și și mai repede decât buzele, mâinile lui înaintau pe coapse, pe sub rochie, înspre șolduri. Se smuci,

încercând să iasă de sub îmbrățișarea aceasta; mișcările lăsară o pauză în telefon.

— Alo! chemă Vladimir, de dincolo. Alo, Manuela, te-ai supărat?

— Nu, nu!… răspunse printre dinți. Și fiindcă nu se putea apăra altfel, cu degetele înfipte în părul lui Ades, îl trase în sus.

El, înțelegând altfel gestul ca o chemare, se supuse și se ridică, lângă ea, oprindu-se cu obrazul apăsat între sânii ei.

— Ți-am spus odată că va veni un cavaler în armură, vorbea Vladimir.

Manuela simți mâinile lui Ades căutându-i nasturii rochiei. Era o rochie care se încheia în față, până în talie. Vru să se ferească, dar nu găsi niciun gest folositor. Încercă să îndepărteze telefonul și scrâșni printre dinți:

— Stai!

Vocea lui Vladimir sună, alarmată, în receptor. Renunță să se apere; se întoarse, repede, să-i răspundă.

— Ce s-a întâmplat?

— Nimic, nimic! și strânse brațul peste grumazul lui Ades încercând să-l imobilizeze între sânii ei.

— Manuela, auzi în telefon, aș vrea să te întreb ceva. Îi era imposibil să înțeleagă, imposibil să răspundă.

— Nu, nu acum.

— Manuela, ți-aduci aminte într-o seară, când ne întorceam de la aerodrom, am stat pe marginea șoselei, în iarbă…

Stătuseră de atâtea ori și niciodată nu se întâmplase ceva deosebit. Fu prima dată când vorbele lui Vladimir i se părură stupide.

— Știu, știu!… răspunse.

Dar ea acum nu-l mai asculta; atenția ei toată era întoarsă la gesturile lui Ades, de care nu se mai putea apăra, de care, însă, așa cum îl ținea de gât, imobilizat aici, nu-i mai era teamă.

Ades începu să-i desfacă nasturii, unul câte unul. Manuela se gândi fulgerător, cum era îmbrăcată pe dedesubt. Avea o cămașă albastră, cu o broderie de mână, lucrată artistic în mătase aurie, care făcea un mic contrast plăcut cu pielea ei de castană. Se liniști și, fără să-și dea seama, brațul care îl imobiliza pe Ades slăbi, gestul devenind ca și tandru. Îl simți îndepărtându-i rochia de pe umăr; în urma rochiei veneau buzele lui, căutându-i aproape speriate, pielea. Breteaua cămășii îi alunecă, după rochie și deodată își simți sânul gol, în mâinile lui.

— Manuela, spunea Vladimir.

Dar ea nu-i mai asculta vorbele, îi asculta numai glasul, nu înțelegea nimic, aproape nu i-l recunoștea, gândul îi era la gesturile lui Ades. Simțea o parte din greutatea lui deasupra; nu-i mai era teamă; acum parcă știa tot ce ar putea face el, parcă își măsuraseră puterile și-și dădea seama până unde ar putea-o învinge. Cordonul nu i-l desfăcuse, nici n-ar fi fost atât de ușor; avea o cataramă complicată. Se lăsă în mâinile lui, hotărâtă să nu se apere decât de la cordon înainte, și la adăpostul acestei hotărâri putu fi liniștită.

Acum Vladimir o întreba ceva, nu înțelegea ce; răspunse, la întâmplare:

— Nu, nu…!

El se miră:

— Cum? Nu?

— Ah! nu știu, nu mă întreba, vorbește tu…!

O clipă, Ades îi cuprinse sânul gol în mâini; apoi, fremătând, își aplecă buzele deasupra, urmărindu-i conturul fraged pe un drum în spirală, urcându-se spre mijloc, unde se opriră, arzând. Manuela fu străbătută de un fior; își simți deodată acolo pielea nebănuit de subțire și de întinsă, cu o deasă rețea de nervi palpitând dedesubt; senzația era de o noutate distrugătoare.

— Spune, spune! vorbi în receptor, silindu-se să nu se năruie sub îmbrățișarea lui Ades.

— Te-am ținut prea mult, Scufiță Roșie, auzi.

— Nu, nu…! șopti, amețită, și-i fu deodată teamă că el va închide telefonul, și dacă îl va închide, va trebui să se apere, să se rupă din îmbătătorul joc.

— Spune, spune! îngână.

Bărbia lui Ades alunecă aspră, pe pieptul ei, mâinile îi îndepărtară cu îndemânare rochia de pe celălalt umăr; ea își lăsă brațul moale și se trezi dezgolită până aproape de mijloc.

— Da, da, spune! îngână, în aparat.

Ades se întoarse peste sâni, își sprijini mâinile lateral în ei, apăsându-i, silindu-se să-i apropie unul de altul și la mijloc își îngropă fața, însetat. Manuela se lăsă absorbită în acest gest pătimaș.

— Da, spune! șopti.

— Trebue să te las.

— Nu, nu…!

— Te chem mai târziu. Ea tăcu.

„Zadarnic, zadarnic, mai târziu, își spuse.”

— La revedere Scufiță Roșie.

Tăcu. După o clipă se auzi iar:

— Nu răspunzi?

— Stai! îngână.

— Ce este?

— Nimic; stai!

— Te-am plictisit?

— Ah! Stai, stai, stai! îngână.

Urmă o tăcere mare, ca o nedumerire. În receptor se mai auzi ceva, acum nu înțelese nimic și nu răspunse. Absorbi prin toți porii atingerea aspră și fierbinte a lui Ades, pe sânii ei. Apoi auzi sunetul caracteristic al receptorului lăsat pe furcă. Vladimir nu mai era la capul firului; printr-un singur gest mic și neînsemnat, ea pierdea legătura cu restul lumii, se găsea dintr-odată izolată, singură sub îmbrățișarea lui Ades.

Câteva clipe mai înainte, dacă n-ar fi ținut receptorul în mână, i-ar fi încercuit umerii cu amândouă brațele; fusese gestul pe care simțise nevoia să îl facă. Acum era prea singură cu el ca să mai aibă acest curaj. Și dispăruse, pentru conștiința ei, pretextul de a se lăsa absorbită astfel.

Cu un fel de spaimă se smulse de sub îmbrățișarea lui, punându-i amândouă mâinile în piept. Lui Ades părul îi căzuse în ochi; mirat, îmbufnat, chipul lui avea ceva de copil.

— Când te văd așa, n-aș spune că poți fi atât de îndrăzneț! îl certă, privindu-l pe sub sprâncene.

Și, dintr-odată rușinată, se întoarse brusc cu fața în jos, ca el să nu-i mai vadă sânii goi; parcă în panică, porni să caute orbește cu brațul mâneca rochiei, ca să se îmbrace.

XXII

Zborul începuse abia de câteva zile, când, într-o dimineață Medrea veni de peste șosea și ateriză pe aerodromul Aero-Turismului, tăind dezordonat pista de-a curmezișul, printre celelalte avioane, oprindu-se cu frânele puse, în ușa hangarului. Aceste aterizări destrăbălate erau binecunoscute dincolo, unde adesea și elevii îl imitau. Obișnuit, Medrea ateriza în ușa hangarului și rula până în fundul lui, unde nu o singură dată, se întâmplase să intre cu elicea în zid.

Vladimir, care tocmai se întorcea din zbor, își scotea combinezonul. Îi ieși înainte, căutând să nu se arate intrigat, cum în mod explicabil era.

— Merge zborul, merge? întrebă Medrea, mișcându-și mâinile, umerii, picioarele, cu gesturile lui dezordonate, neliniștite, ca și când ar fi avut sub îmbrăcăminte ceva care să-l zgârie tot timpul.

— După cum vezi.

— Trei avioane?

— Trei.

— Și câți elevi?

— Zece vechi, cincisprezece noi. Dumneata?

— Patruzeci, plus douăzeci pentru brevetul de gradul al doilea.

— Mulți.

— Mulți, și aerodromul mic. Am făcut șase puncte de zbor, claie peste grămadă.

Apoi își roti privirea, de la hangar spre câmp, privi avioanele, elevii grupați în trei puncte, cum își așteptau rândul la zbor și-și mai răsuci o dată trupul, sub haine.

— Frumos câmp! spuse. Al nostru e mai mic și are o mulțime de gropi.

„Acum știu ce vrea!” se lumină Vladimir.

Medrea tăcu un timp, tot mișcându-și umerii și șoldurile sub îmbrăcăminte, apoi se opri brusc și îl privi în ochi.

— Nu vrei să fuzionăm?

Vladimir zâmbi.

— Sub conducerea dumitale, bineînțeles?

— Sub a dumitale, dacă vrei.

— Să lăsăm gluma; știi că niciodată n-aș putea să-mi iau atâta balamuc pe cap.

— Vom lucra împreună.

— Nici temperamentele, nici metodele noastre nu se potrivesc. Nu poți înhăma alături un cal liniștit cu unul nărăvaș.

— Lasă-mă pe mine atunci. Dă-mi aerodromul, dă-mi avioanele și elevii sub conducere, și-ți fac aici o fabrică de piloți de ai să te minunezi!

— Nu, nu-mi cere asta. S-ar putea să țin nu numai la ceea ce vezi făcut aici, ci și la planul meu. Mai am încă un rest de pasiune pentru el. Nu m-am gândit la o fabrică de piloți, cum spui dumneata. Nu vreau să transform aerodromul într-un șantier. Vreau ca elevii mei să învețe nu numai pilotajul; să simtă și poezia zborului.

Medrea făcu un gest de respingere, cu amândouă mâinile.

— Zborul n-are poezie. E o luptă înscrisă în formule; o victorie prevăzută, bazată pe cifre, o demonstrație științifică.

Vladimir zâmbi.

— Închipue-ți că eu simt și altceva, când zbor. E o beție simfonică sus.

— Cu acompaniamentul motorului!…

— Da, da! Motorul însuși sună altfel sus, decât pe pământ. N-ai stat poate să-l auzi. Uneori, în afara huruitului lui, mi se face deodată liniște în urechi – n-ai simțit, sigur, asta, niciodată! Rămâne deasupra o muzică ciudată, e ceva care se îmbină într-atât cu cerul albastru și cu norii albi, încât nu știi ce percepe urechea și ce ochii. Va trebui să vină odată un poet care să facă un imn motorului.

— În locul unui poet, îl opri Medrea, eu prefer un inginer care să-i mărească numărul cailor și să-i micșoreze greutatea, să-l facă insensibil la modificările aerului din atmosferă și să-mi dea, sută la sută, siguranța funcționării. Așadar, nu vrei tovărășie?

Vladimir clătină capul, cu un zâmbet în colțul gurii.

— Nu, mai am încă de făcut ceva aici.

Medrea se urcă în avionul pe care servanții îl întorseseră cu fața spre câmp și de la prima învârtitură a elicei, fără să mai aștepte ca motorul să se încălzească, îl puse în plin și decolă după câțiva zeci de pași, îndreptându-se pe jos, abia pe deasupra copacilor, înspre șosea.

— Ăsta o s-o pățească odată! zise Kaizerul, urmărindu-i zborul. O să-l lase motorul la decolare și o să-l văd ieșind dintre vreascuri, dacă nu s-o face el singur vreasc.

Vladimir își întoarse ochii pe aerodrom și fără voie se opri cu privirea la unul din puncte. Un avion aterizase și Manuela cobora, cu părul liber fluturat de curentul elicei. Era abia a doua dublă comandă pe care o făcea anul acesta; acum rândul la zbor venea mai greu. Budih, cu care zburase, fusese mulțumit.

— Dacă mergi tot așa, iei sigur brevetul la toamnă, îi spuse.

Se simți încântată de vorba asta, pe care altădată ar fi primit-o cu indiferență. De când îl cunoscuse pe Ades, ținea într-adevăr să ajungă la brevet, era un mijloc să se apropia de el, voia să nu fie umilită de nepriceperea ei. El încerca s-o ia în serios. În primul drum la aerodrom o urcă în avionul roșu și-o lăsă să piloteze, dar reacțiile acestui avion erau altfel, mai iuți, manșa avea o sensibilitate care o dezorientă de la început, motorul trăgea mai puternic și ea era prea turburată de câte i se întâmplaseră într-o zi, ca să poată lucra atent. După câteva viragii stângace, Ades renunță, și-i smuci cu violență manșa din mână. Nu îndrăzni să se întoarcă spre el, rămase un timp umilită, făcându-se mică în carlingă. Pe urmă regăsi senzațiile primului lor zbor; se simți bine să se lase în grija lui, dusă ca într-o îmbrățișare. Ades făcea viragiile strânse, aproape în loc, cu avionul răsturnat pe o aripă și la fiecare mișcare bruscă ea simțea parcă mai tare brațele lui încercuind-o, greutatea lui mai tare apăsând-o. Într-un fel de vis sau de beție, cu ochii pe jumătate închiși, simți manșa atingându-i genunchii și cum mișcările acestea se transmiteau de la cealaltă manșă, mânuită de el, ea avu deodată impresia că e însăși mâna lui care o mângâie. Acum, când cunoștea senzația dată de mâinile lui atingându-i pielea, faptul o turbura; sângele îi veni în obraz. Nu avu puterea să-și ferească picioarele; le lăsă să fie atinse, căută poate ea însăși, cu o îndrăzneală pe care nu și-o recunoștea, această mângâiere stranie și când, la un viraj cabrat, manșa, trasă înapoi, înaintă pe coapsă, apăsat, avu dintr-odată, cu spaimă, intuiția că face un joc nepermis. Îi lipsi însă puterea să se rupă de el. La aterizare îi fu rușine să-l privească pe Ades în ochi.

Când peste câteva zile începu școala, se grăbi să vină la aerodrom, hotărâtă să înceapă zborul cu stăruință, să nu mai fie umilită de neîndemânarea ei. Simți în sfârșit acum că va putea zbura – avionul îi deveni deodată familiar, fu o revelație, i se păru că prin manșă, prin palonier

și prin maneta de gaze, ființa ei se contopește cu Mașina – i se păru că între bătăile motorului și bătăile inimii ei trebuie să fie o legătură, aripele i se părură că sunt propriile ei brațe, întinse, se revăzu, însă cu altă putere, ca atunci când era mică și alergând pe câmp cu brațele în lături, se aștepta să zboare, ca un cocor.

Acum, coborând din avion, găsi că toți erau veseli în jurul ei. Totul mersese rotund pe aerodrom. Kaizerul era vesel, fiindcă fiică-sa se mărita cu un plutonier de la regimentul de geniu. Budih pusese la cale o petrecere; fusese propus la înaintare. Mister Wells se bucura, deoarece izbutise să-și comande în Germania un mic avion de turism. Arabella și Niculiță-cel-Cuminte făcuseră, fiecare pe rând, primul lor raid, la Călărași și de la Călărași înapoi; erau încântați. Toți erau încântați…

Manuela porni înspre hangar; mister Wells se ridică de pe iarbă și o urmă. Vorbea tărăgănat, cu obișnuitul lui accent englezesc.

— Domnișoară colegă, ce zici dacă îmi vine „Klem”-ul până în iunie?

— Mă bucur, Mister Wells.

— Eu mă bucur de două ori, domnișoară colegă, o dată pentru bucuria mea și o dată pentru bucuria dumitale.

Manuela râse:

— Asta e bucurie la pătrat, mister Wells; sistemul cel mai bun ca dintr-o bucurie mică, să faci o fericire mare. Ia vezi, poate se mai bucură cineva, ca să te bucuri și de bucuria lui.

— M-ai înțeles greșit, domnișoară colegă, eu mă bucur în mod deosebit pentru bucuria dumitale.

— Cum vine asta, dragul meu Wells?

Mister Wells își privi încurcat vârfurile degetelor lungi, cum făcea totdeauna când avea de spus ceva grav. De câteva ori se opri, ca să dea drumul cuvintelor, dar îndrăzneala nu-i veni; la sfârâit, lăsă brațele să-i cadă în jos, cu un gest mai mult comic decât deznădăjduit. Manuela se opri și-l privi cu îndrăzneală, în față.

— Cred că nu voiai să începi o declarație, mister Wells?

Chipul lui blond și cumsecade se înroși.

— O! făcu, cu gura rotundă, neputând articula altceva.

Manuela îi luă mâinile și i le strânse, prietenește.

— Dragul meu Wells, spuse repede, pregătindu-se să fugă spre hangar, când ți-o veni avionul, firește îmi va face plăcere să zbor cu dumneata.

Ochii lui se luminară.

— All right, domnișoară colegă! Asta și voisem să-ți spun.

Și rămase mulțumit în mijlocul câmpului, privind-o cum fugea, alene, cu genunchii neîndoiți, înspre hangar. Vladimir o aștepta în ușă. Manuela se opri, frânându-se pe vârfuri, gata să cadă în față și cu un gest furișat scoase din buzunarul de la șold al combinezonului, o țigară turtită.

— Ai un foc? întrebă, potrivindu-și țigara între buzele umezite.

Și în glas, și în gesturile acestea degajate, ca de veche fumătoare, avea ceva care nu se potrivea cu privirea ei copilărească și-i dădea un aer comic. Vladimir ar fi vrut să râdă, dar se abținu și răspunse cu asprime:

— Știi că nu-i voie să fumezi în hangar!

— Păi fumez afară, nu înăuntru.

— De unde ai luat obiceiul ăsta urât?

Ea se roși iar el tăcu, încurcat, fiindcă știau la fel de bine cine îi dădea să fumeze. Manuela renunță să aprindă; se gândea s-o lase pentru mai târziu; își îndesă țigara înapoi în buzunarul combinezonului, cu același gest repede, furișat. Apoi făcu un pas, cu mâinile la spate și, aplecată înainte îl privi pe Vladimir de aproape.

— Ce este? întrebă el.

— Mă uit să văd cum îți faci nodul la cravată.

De la un timp se uita la cravatele tuturor bărbaților, căutând să deducă dacă nodul trebuie să fie mare, sau mic. Nimeni nu-l purta la fel și ea nu-și putea da seama cum e mai elegant. Ades își făcea un nod mare, neglijent, niciodată la mijlocul gulerului. Și totuși nodul acesta se potrivea cu părul lui răvășit și cu îmbrăcămintea de sport. Se potrivea până și cu pantofii de bizon, cu talpa groasă de două degete, și cu mantaua, pe care tot o mai purta când venea dimineața la aerodrom, neîncheind-o niciodată ca oamenii, ci înnodându-i cordonul deasupra.

— Ești totdeauna foarte elegant, observă. Spune-mi, e de prost gust să-ți faci un nod mare la cravată și să umbli la oraș cu haine de sport?

— Am impresia că știu un om care umblă așa.

— Firește, îl știu și eu, și de la tine îl știu.

Mai făcu un pas, spre el.

— Aș vrea să-ți umblu o dată în păr, să văd cum îți stă nepieptănat.

— Dacă ai devenit îndrăzneață, cred că nu eu te-am învățat!

— Trebuia să fi devenit de mult și-mi pare rău că nu tu m-ai învățat.

— Încotro mergi, Scufiță Roșie?

O clipă, vorba aceasta o înduioșă. Îl privi în ochi și i se păru că ochii lui erau triști. Dar se simți dintr-odată egoistă; nu voia să mai știe de tristețea nimănui: să rămână Bunița-Anuț ultima ființă după care să plângă. Era îmbătată de madam Argenta, de exclamațiile ei admirative, de rochiile pe care i le făcea, era îmbătată de zbor chiar, de înălțimea cerului, de strălucirea soarelui, erau mulțumiri mari și erau mulțumiri mici, nu voia să renunțe la niciunele, o mulțumea și timiditatea lui Mister Wells și privirea tristă a lui Vladimir. Ridică din umeri.

— Merg pe drumul meu, răspunse și rămase cu ochii la el, cu buza de jos împinsă înainte, într-un gest de nepăsare.

— Crezi că aș mai putea să-ți fiu de vreun folos? o întrebă Vladimir. Ea făcu ochii mari:

— Dar, firește! Nu ești profesorul meu? Privirea lui deveni deodată indiferentă.

— Du-te la punct! îi spuse, după o clipă, autoritar, și întorcându-i spatele plecă înspre fundul hangarului.

XXIII

La o săptămână după Manuela veni și Majeni cu Babirina. Moș Ilie plecase în pădure, la Râpa-Neagră, să se facă pustnic. Nici rugămințile, nici blestemele babei nu putură să-l oprească. Își luase minteanul, câteva primeneli, într-un desag, câte ceva de-ale gurii și câțiva pumni de porumb, în altul, sapa pe un umăr, securea în mână și plecase:

— Babo, fă-ți cruce și să nu te mai gândești la mine!

Babirina se hotărî să vină la București, cu Majeni. Într-un oraș mare mai fusese, la Iași, pentru un proces; se întorsese zăpăcită, de tren, de tramvaiele mergând prin mijlocul străzii, sunând din clopot, de automobile, de mulțimea prăvăliilor și de negustorii care te prind de mânecă trăgându-te în dugheană. Prea deloc nu avea ce face rămânând singură, dacă se hotăra să vină la București. În gara de Nord, de la tren până în stradă, unde se suiseră într-un automobil, crezuse că o să moară între atâta lume, în huietul peroanelor. Luată în pripă pe sus, se pomenise în automobilul care duduia, se văzuse pornind ca fulgerul pe străzi, gata să dea peste oameni, gata să se ciocnească cu tramvaiele, cotind în loc și strecurându-se printre alte automobile. Își ascunsese capul în poală, ca o găină speriată și așa stătuse până ce automobilul se oprise.

Manuela se întorcea însoțită de Ades de la aerodrom, în clipa când, la scara de serviciu, portarul căuta s-o convingă pe Babirina să intre în bloc. Alergă spre ea.

— Babirina! Draga mea băbuță! strigă, repezindu-i-se în brațe. Ai venit și tu? Ce bine îmi pare că ai să fii cu noi. L-ai adus și pe Chiaș-Ilie?

— Nu l-am adus, aduce-i-ar cineva numele, că moșneagul mi s-a făcut sfânt! S-a dus în pădure să-și facă bordei acolo și să mănânce rădăcini, ca Daniil Sihastru!

— Lasă Babirina, o mângâie Manuela, că are să-ți fie bine la noi. Majeni unde este?

— S-a dus sus conița; iacă fără teamă, Doamne iartă-mă, s-a dus sus, în balamucul ăsta, că în altă parte pesemne casa n-ați găsit.

— Stai Babirina, vin numaidecât.

Alergă la Ades care o aștepta în fața intrării. Ca de obicei, la prânz el venise s-o ia de la aerodrom cu avionul roșu și s-o aducă la Băneasa, unde găseau automobile de piață sau autobuze.

— S-a întors Majeni, îi spuse, alergând spre el. Dac-ai ști ce dor mi-a fost de ea! Buna mea mamă Jeni! Tu, nu te supăra că fug sus. Așteaptă după-masă să-ți telefonez.

— Te aștept pe tine, sau nu aștept nimic.

— Ăsta e șantaj! râse ea, pregătindu-se să plece.

— Numește-l oricum; eu te aștept.

— Și dacă nu vin?

El ridică din umeri. Manuelei îi fu deodată frică de ceea ce i-ar putea răspunde. Era prea bucuroasă de venirea Majenei, și de toate întâmplările, ca să provoace o vorbă urâcioasă.

— Bine, vin, vin! spuse repede. Și strângându-i mâinile, scurt, porni în fugă spre ascensor.

O găsi pe Majeni între geamantane desfăcute, în mijlocul holului. Își aminti ziua plecării din București; holul arăta la fel. Atunci era însă toamnă; de atunci până azi trecuseră atâtea zile urâte și atâtea întâmplări triste; ei i se părea că totul s-a șters, că reia viața din locul unde o lăsase atunci.

— Scumpă Majeni, strigă, repezindu-se de gâtul ei, ce bine că ai venit!

— Majeni o sărută pe amândoi obraji, apoi se dădu un pas înapoi.

— Manuela, tu miroși a tutun?

Fata plecă ochii, roșindu-se.

— Te-ai apucat de fumat?

— Majeni, te rog bună mamă Jeni, nu mă certa! se rugă, împreunând mâinile pe piept. M-am plictisit singură, de aceea am fumat. Dacă tu nu-mi dai voie, nu mai pun țigara în gură.

Majeni o privi, neputând să-și stăpânească zâmbetul de mirare.

— Ai o rochie nouă?

— Mai multe am. Să nu mă cerți că nu te-am întrebat pe tine!

— E foarte frumoasă; unde ai făcut-o?

— La madam Argenta. Am să te duc și pe tine, Majeni, sunt sigură că o să-i placi. Are să facă din tine cea mai elegantă doamnă din București.

— Eu nu las doliul ca tine, Manuela!

— Mama mea dragă, nu mă certa. Sunt prea neagră ca să-mi stea bine în doliu. Dacă și tu m-ai făcut așa! Aici nu mă cunoaște nimeni și Bunița-Anuț n-o să fie supărată.

— Tare te-ai făcut frumoasă!

— Îți semăn ție, Majeni! Majeni clătină capul:

— Îi semeni tatălui tău, dar uite, el nu-i aici să te vadă.

Ea păru deodată întristată. Manuela se apropie și lăsându-și capul pe umărul ei, îi mângâie încet cu mâna, obrazul.

— Majeni, să nu plângi! Nu vreau să mai plângem niciodată. Îmi pare așa de bine c-ai venit și c-ai adus-o pe Babirina! Păcat de Chiaș-Ilie, dar să vezi ce bine o s-o ducem noi trei aici. O să facem cea mai fericită familie din București.

— Manuela, draga mea, tu știi ce greu e fără un bărbat în casă! N-ai pe cine te bizui, la o nevoie.

— Dar tu ești mai energică și mai deșteaptă decât un bărbat, Majeni! Ce mai ne trebuie altceva?

— O fată fără tată, drăguța mea, e ca un miel rătăcit de turmă; toate ispitele și toate primejdiile o pândesc; nu are nici cine s-o apere, nici cine s-o strunească. Astăzi, fata mea, fumezi – și eu nu am tăria să te mustru. Mâine…

Un val de rușine o cuprinse pe Manuela.

— Scumpa mea mamă, spune-mi orice, ceartă-mă și am să mă îndrept, oprește-mă să fac ce nu-i bine și am să te ascult.

— Nu, fata mea, tu știi că niciodată nu te pot opri de la ceva. Manuelei îi veni să plângă.

— Majeni, nu vreau să ne întristăm, tocmai de venirea ta!

— Tu ai avut musafiri? o opri maică-sa, deodată. Ea se roși.

— Unchiul Amedeu a fost, spuse repede, căutând cu ochii de jur împrejur.

— Amedeu nu fumează.

Îi fu rușine să mai mintă. În scrumiera de pe masă, pe care Majeni o privea, se cunoșteau țigările ei, cu cartonul înroșit și numai câteva erau așa. Lăsă capul în jos.

— Cine vine la noi, Manuela?

Acest „la noi” atenua gravitatea întrebării. Manuela îi fu recunoscătoare.

— Un prieten a fost, spuse, cu capul plecat. Un coleg de la aerodrom.

Și prima dată ea își dădu seama ca nu va mai putea să-i mărturisească mamei ei totul, ca până acum. Majeni se dăduse câțiva pași înapoi și se așezase pe marginea unui geamantan. Nu va putea să-i spună de Ades, că se sărutase cu el, sub copacii de la șosea, tremurând de frig, că el venise și aici și-o dezgolise și că ea stătuse, din curiozitate, sau poate, fiindcă îi plăcea, să o dezgolească; că nu-i fusese rușine să-și lase sânii în mâinile lui, sub buzele lui fierbinți. Că dorise apoi asta și așteptase, nerăbdătoare să se întâmple încă o dată. Că nu era decât o săptămână de când îl cunoscuse și intra în casa lui ca în propria ei casă. Se dusese acolo fără teamă, fără rușine, și știa că se va duce iarăși; de abia aștepta să se ducă iarăși.

Ades stătea pe șoseaua Bonaparte, lângă piața Victoriei, într-o casă nouă, cubistă, cu un turn la colț, prelungit deasupra acoperișului, semănând cu un minaret. În ultimul etaj al turnului el avea o mică locuință, mai ciudată decât casa, o încăpere rotundă, cu tavanul scund, aproape să-l atingi cu mâna și cu ferestre largi, de unde se vedea în trei părți ale orașului, pe cele două bulevarde mari și spre șosea. Castanii ajungeau până la geam, erau înverziți și împodobiți cu frumoase moțuri albe, abia înflorite. Camera n-avea niciun perete drept; pe jumătatea circonferenței unde turnul se articula cu restul casei, erau uși: una dădea în baie, alta în vestibul, alta pe un balconaș. Între ele erau dulapuri ascunse în pereți, pentru haine și rufărie. În mijlocul camerei se izbise de un divan neobișnuit, circular, pe care, de cum intrai îți venea să te trântești, ca pe o claie de fân. Se repezise drept în mijlocul lui, fără să înțeleagă ce avea primitor, cald, această încăpere cu pereții goi, fără nicio mobilă afară de ciudatul divan. Deasupra lui atârna o lampă, pe scripeți, care se putea ridica și coborî și care aluneca pe două șaniere din plafon, putând fi dusă din-o parte în alta a încăperii. Un întrerupător cu contacte multiple, așezat pe suportul cutiei de sticlă mată, făcea să se aprindă înăuntru, pe rând, în afară de cea albă clară, cinci-șase feluri de lumini, tonuri și combinații de tonuri. Când dulapurile din pereți se deschideau, camera părea deodată mai mare, căpăta alt contur, o mulțime de lucruri apăreau: un bar cu sticle și cu pahare numeroase, o oglindă ovală, aparate de făcut gimnastică, greutăți, mănuși de box; în altă parte era ascuns un patefon mare și deasupra lui un aparat de radio. Altă ușă, alături, acoperea un raft cu cărți, legate toate în pânză albastră, cu mici etichete roșii și cu scrisul negru, în auriu cum se face la cele mai multe cărți. Dar, îndată ce toate acestea se închideau, camera redevenea circulară.

Manuelei îi plăcea îndeosebi divanul, pe care, de oriunde te-ai fi întins, ţi se părea că stai în sensul firesc. Era bogat îmbrăcat, într-un pluş vişiniu, moale, care parcă se înfiora când îl atingeai. Se simţise dintr-odată bine aici, minunată de această odaie rotundă. Vedea copacii jos, legănându-se la geam şi tovărăşia lor o fermeca. Dorise totdeauna să stea într-un turn şi acesta era un turn. Cu toate uşile la fel, nu ştia pe care venise, i se părea că e izolată aici, că nu va mai putea pleca şi nimeni nu va mai da vreodată peste ea. Avea un farmec de basm această încăpere, cu tot aspectul ei modern; nu se auzeau paşi afară, pe coridor, nici zgomot deasupra, fiindcă peste tavan era acoperişul, nici alte zgomote, fiindcă pereţii nu se învecinau cu vreun apartament. Numai tramvaiul se auzea jos, înfundat şi când închidea ochii se vedea plutind pe un nor, în moliciunea divanului, iar huruitul tramvaiului i se părea un tunet îndepărtat, prevestind o ploaie caldă, bună, pe care o aştepta ca pe o mângâiere, cu tot corpul înfiorat.

Ades se dusese după una din uşi şi în locul hainei venise cu un pulover de lână albă, pufoasă, închis până la gât. Obrazul lui brun căpăta cu această îmbrăcăminte un farmec dulce; părea foarte copilăros. Ea avusese dintr-odată încredere în el, o mare încredere, dorise să vină lângă ea, să se trântească pe divan, să-şi pună capul pe pieptul lui, să vadă cât era de moale puloverul alb. Îmbrăcându-l, părul i se răvăşise, îi căzuse în ochi şi de câte ori îl îndepărta cu mâna, venea iarăşi la loc. Când era dat peste cap făcea doar câteva unde rare, aproape invizibile; răvăşit şi căzut în ochi, fiecare şuviţă se încreţea mărunt ca o blană de astrahan, părea frizat şi-i dădea un aer necăjit, făcându-l fermecător. Deschisese dulapul barului, amestecase în bolul nichelat câteva băuturi şi-i turnase Manuelei pe un fund de pahar.

— Numai atât?

— Vrei să te îmbeţi?

— Să mă ameţesc.

— Nu ţi-e frică?

— De ce?

— Nu ştii ce primejdii te pândesc?

Aşa voia s-o cucerească el, amintindu-i tot timpul, ţinând-o cu luciditate atentă asupra acestui fapt, silind-o să fie conştientă, să delibereze. Niciodată nu-i îngăduia să uite, să lase faptele în voia lor, să le întâmpine fără să ştie cum, ca într-o beţie… Purtarea aceasta, aproape diavolească, arăta poate că el era sigur de sfârşit. Şi totuşi, ce cap de copil avea, cu puloverul lui alb şi cu părul căzut în ochi!…

Băuse lichidul de pe fundul paharului, același volatil „Black-lily” care o îmbăta mai mult prin miros, prin aburii care îi îmbrăcau fața. Se amețise puțin, ar fi vrut să închidă ochii, să nu se gândească unde e, să viseze și el să vină încet lângă ea… Ades dăduse drumul patefonului, un aparat electric care schimba singur zece plăci la rând; o ridicase de mână ca să danseze, și ocolise așa, de câteva ori, divanul. El se menținea ciudat de corect în acest dans, parcă o ducea într-o sală de bal. Manuela crezuse că se va sfârși după câțiva pași, cu o îmbrățișare, și dorea să-i simtă buzele pe piele. Dar el era cu tot dinadinsul preocupat de dans. După un timp ea ridicase mâinile și i le înfipsese în păr, trăgându-i capul în jos, punându-și nedumerirea într-o privire pe care i-o aruncase printre gene. Picioarele le erau lângă marginea divanului; nu făcură decât să se prăbușească peste el. În orice parte a camerei, în orice moment al dansului s-ar fi oprit, s-ar fi întâmplat la fel; divanul simplifica gesturile, până la a le face elementare. Se găsise între tapițeria moale și puloverul alb al lui Ades, îmbătată de moliciunea amândurora și de contrastul lor de culori. Ea purta aceeași rochie gri, de rândul trecut, închisă cu nasturi în față, până în cordonul strâns pe talie. Poate o îmbrăcase cu gândul nemărturisit ca el, recunoscând-o, să-și regăsească mișcările mai ușor. Se lăsase dezgolită fără niciun gest de apărare. Își trecuse singură, ajutată de el, coatele prin mâneci, apoi își încleștase mâinile pe catarama cordonului, cu o liniște aparentă, dar încordată până la a se contopi cu ea. Sigură că va rămâne așa, că nimic nu o va putea clinti de aici mai departe, putuse să primească mângâierile lui fără teamă. Pielea i se înfiora, își simțea sânii zvâcnind, nu-i era rușine să și-i lase așa, în lumină – și dacă mâinile nu i-ar fi fost încleștate mecanic, cu o hotărâre dinainte luată, pe catarama cordonului, voința ei nu l-ar mai fi putut opri pe Ades de la orice alt gest. Ea însăși poate regreta că se întâmplă așa, dar creierul ei era stâlcit, nu-și putea porunci mâinilor să se desfacă – se simțea înciudată și neputincioasă, ca oamenii care și-au uitat cheia înăuntru și ușa, închizându-se automat, nu mai pot intra în propria lor casă.

Ades încercase, cu mișcări încete, să-i desfacă mâinile. Neizbutind, alunecase la picioarele ei și i se urcase, într-o fierbinte procesiune, cu buzele, dincolo de marginea ciorapului. Ea nu putuse și nu voise să se împotrivească; se lăsase moale sub buzele lui din ce în ce mai arzătoare. După ce sfârșise acest drum, până la marginea rufăriei, Ades se întorsese, cu alte mișcări, la mâinile ei încleștate pe cordon, i le smucise, încercase să i le

muște, se luptase, cuprins parcă de furie, nemaiputându-și stăpâni gesturile, dar nimic nu învinsese încleștarea ei.

După o îndelungată luptă se trântise istovit pe divan, cu fața în jos, ascunzându-și capul în tapițeria moale. Ea ar fi vrut să se apropie de el, să-l mângâie, să-i șoptească:

— Prostule, tu nu înțelegi că n-a venit încă timpul să fac asta? De ce nu aștepți? Poate e foarte puțin de așteptat!

Manuela se așeză în genunchi, la picioarele Majenei și-și lăsă capul, cu părul căzut în ochi, în poala ei. Avea pe corp urma buzelor lui Ades, nu le putea șterge, cum nu și le putea șterge din suflet și asta nu mai îndrăznea să i-o spună mamei ei.

Majeni îi puse încet mâinile pe cap, dar ea nu mai putea vedea în aceasta un gest de ocrotire. Acum, mai mare și mai puternic peste ea era omul din odaia rotundă, cu puloverul lui alb și cu părul negru încrețit pe frunte, imagine pe care nu o putea uita, cum nu putea uita mângâierile lui și farmecul turburător al încăperii tăcute din turn. Mult timp stătuse așa, răsturnată, cu rochia mototolită, cu pieptul și cu picioarele dezvelite, neputându-și desface mâinile de pe cordon. Era o liniște care o înfiora; își auzea fiecare modulație a respirației, își auzea inima bătând și simțea parcă, transmise prin teluri, bătăile inimii lui Ades. Afară începuse să se întunece, un clopot violet se lăsa peste turn și peste castanii de sub fereastră, ale căror moțuri albe deveniseră sângerii, când în sfârșit Ades îi vorbise, fără să se întoarcă spre ea:

— Îmbracă-te! îi spusese.

Ea se îmbrăcase încet, cu mișcări nehotărâte, mâhnită nu de asprimea vorbei, ci de faptul că trebuia să se lipsească de îmbrățișarea lui, că își învelea sânii, fără să mai simtă o dată pe ei buzele lui arzând. Stătuseră apoi mult timp așa, până afară se întunecase de tot; el se sculase, prin întuneric și trecuse alături de unde ieșise îmbrăcat de oraș. Pe drum revenise la gesturile vechi; îi luase mâna și umblaseră așa, apoi, trecându-i brațul prin spate, o cuprinsese de deasupra cotului, îmbrățișarea lui obișnuită, dar îi vorbise parcă absent. Simțea că se silește să fie prevenitor, dintr-o politeță amoroasă. Ea ar fi vrut mai bine să o certe, numai să rămână împreună pe străzi, până mâine în zori. O lăsase în fața casei și plecase grăbit. Sus, fusese nevoită să se gândească că el se dusese, din răzbunare, la vreo Lila de-a lui și nu înțelegea ce drept avea să se răzbune. Dar fiindcă a doua zi tot trebuia să-l vadă…

— De aceea mă gândeam, Manuela, vorbi Majeni, mângâindu-i blând părul, nu știu ce ne-a adus în București; la facultate ai să mai urmezi? Mă gândeam că poate ar fi timpul să te măriți.

Prin umerii fetei trecu un fior. Majeni urmă:

— Suntem singure aici, avem nevoie de un bărbat în casă.

— Majeni, buna mea mamă Jeni, dacă ne trebuie un bărbat în casă, trebuie să mă sacrific eu?

— Dar cum, fetița mea, tu nu vrei să te măriți?

Ea zâmbi.

— Știu eu! răspunse, ridicând încet din umeri. Apoi un val de înviorare o străbătu. Până să se mărite, trebuia să se ducă la omul cu puloverul alb, să-l tragă puțin de păr – avea o socoteală cu el. Pe urmă, ce va urma, ce va urma… Se ridică, înveselită:

— Majeni, zău, lasă asta. Să nu mai vorbim de măritișul meu. Când mi-o veni timpul… Stai că sună cineva.

Alergă la bucătărie să deschidă: sunase la intrarea de serviciu. În ușă, portarul o ținea pe Babirina de subțiori. Baba nu voise să se urce în ascensor; venise nouă etaje pe scara îngustă, cu basmaua trasă pe ochi ca să nu-i scape privirea pe fereastră și s-o cuprindă amețeala. Portarul o adusese tot în povești, până sus.

— Iacătă-ne mămucă și ajunși! râse, scoțându-și șapca, ca s-o salute pe Manuela. Sărut mâna, domnișoară, aveți grijă numai, de ea, că dacă s-o uita în jos, odată încalecă pe mătură și-o pornește băbuța, vântură-vânt.

— Ba n-oi privi jos, să-mi dați ce mi-oți da, și nici nu mă mișc din loc.

Manuela o duse în bucătărie. Așezându-se pe scaun, lângă mașina de gătit, Babirina prinse a se cruci:

— Doamne ferește! duducuță, că nu știu ce era să spun! Da minte sănătoasă n-a avut cel ce-a făcut balamucul ăsta. Și eu, mai smintită, să mă urc aici! Că nu puteam să rămân acasă; parcă nu s-ar fi găsit un locșor și pentru mine la cimitir, mai într-o margine, la sărăcie, că fudulă n-am fost nici gând!

Manuela se întoarse în hol, ca să-i ajute Majenei la desfăcut geamantanele. Nu căuta decât un mijloc ca vremea să-i treacă mai repede. Când terminară, ceasul se făcuse trei. Își schimbă rochia, înfiorată de fiecare mișcare, și coborî.

— Unde pleci așa în fugă, Manuela? o întrebă Majeni.

— La aerodrom! Am oră de zbor, minți. Și nu-i rămase timp să-i pară rău că de aici înainte trebuia să mintă mereu. O mică pojghiță de gheață trebuise să se așeze între sufletul Majenei și al ei.

Ziua era plină de soare, clopotele tramvaielor sunau într-un fel festiv, vagoanele păreau mai curate și zidurile caselor parcă erau văruite din nou. O pulbere fină de aur se cernea din văzduh. Intră la florărie, jos, își încărcă brațele cu liliac, câteva crengi bogate, cu florile mult evoluate, neobișnuit de mari, de o culoare sângerie. Plecă, îmbătată de mirosul lor. Aproape de piața Romană, pe o stradă laterală, câțiva oameni mânau spre abator o turmă de miei. Cu blănițe frizate, albe, gri, negre, mieii se înghesuiau unii în alții, speriați, pășind mărunt pe caldarâm și scoteau din gât, subțiri, sfâșietor de triste chemări. Manuela se opri în capul străzii și-i privi până ce trecură. Oamenii care îi mânau mergeau nepăsători, cu câte o nuia în mână. Ea îi văzu printre crengile de liliac din brațe și o clipă, amăgită de culoarea florilor, totul i se păru că plutește într-o baie de sânge.

Porni mai departe, neliniștită, înfiorată, poate tristă, aproape alergând, de parcă și pe ea ar fi mânat-o din urmă un om cu privirea urâtă și cu o nuia în mână. Nu se liniști decât după ce urcă în fugă cele două etaje ale casei cu minaret și Ades, în puloverul lui alb, îi deschise ușa turnului. Aruncă liliacul însângerat pe divan.

— Mă așteptai mai curând?

El se apropie și-i cuprinse mijlocul în mâini:

— Te-aș fi așteptat oricât.

Găsea că-i prima vorbă de dragoste pe care i-o spunea – prima vorbă într-adevăr, fiindcă până acum numai din gesturile lui trebuise să înțeleagă câte ceva.

Îi trecu mâinile prin păr, cu degetele resfirate, trăgându-i capul în jos, și-l privi în ochi.

— De ce nu ești totdeauna așa?

El nu înțelese; el nu știa cum un om poate să nu semene cu el însuși; el era totdeauna așa cum îi venea să fie. Se aplecă și urmări cu buzele conturul rochiei, pe gât, căutând locul unde se descheia.

„E și acesta un gest! Și totuși nu-i singurul pe care ar fi putut să-l facă”, își spuse Manuela, înfiorată de buzele lui.

Ades rămase un timp așa, cu bărbia apăsată în nasturi, apoi ridică o mână și începu să-i descheie rochia încet, nasture cu nasture, mângâindu-i parcă pe fiecare în parte și pe toți în același timp, cum și-ar fi plimbat degetele pe

clapele unui clavir, căutând să prindă acord adânc. Umărul se dezgoli, cu breteaua cămășii punând o turburătoare linie de-a curmezișul lui. Își coborî apoi mâna, neîncetând să-i adulmece pielea de pe gât și își petrecu trei degete între copcile din talie, trăgându-le, făcându-le să se desfacă toate trei deodată, într-un singur pocnet sec. Dedesubt mătasea cămășii, alunecând cu degetele pe piele, parcă tremura… Stătu așa, absorbind prin haine tremurul corpului ei. Îi simțea bătăile inimii și spasmul sânilor apăsați pe puloverul lui. Apoi își mișcă amândouă mâinile spre catarama cordonului, același cordon lat de ieri – și găsi deasupra pumnii ei mici. Le urmări conturul, cu o mișcare înceată, ca o mângâiere și îi simți înfiorați, reci și încordaţi dușmănos, ca și când n-ar fi făcut parte din ființa ei. Renunță, să se lupte. La fel de încet cum îi desfăcuse, se întoarse și, unul câte unul, încheie nasturii rochiei la loc. Manuela stătea cu capul pe pieptul lui. El surprinse parcă un scâncet; cu o mișcare apăsată a capului ea se lipi mai mult de pieptul lui. Dar el se desprinse, cu mișcări încete, în care ea nu-l mai recunoștea, care o speriau neștiind ce aduc – și lăsând-o în picioare, în fața ușii, se duse să se rezeme cu fruntea de geam. Manuela privi liliacul roșu de pe pat, și plușul vișiniu, dincolo de care vedea puloverul lui alb, ca moțurile castanilor care se legănau la geam. După un timp el vorbi, fără să se întoarcă, adresându-și parcă mai mult sieși, un gând:

— Nu știu de ce te aperi atât!

Ea îl așteptă să se întoarcă după aceste vorbe, să-l poată privi în ochi; dar el rămase nemișcat.

— Tu nu înțelegi de ce? îl întrebă, târziu, în șoaptă, cu o mică disperare în glasul sfâșiat.

Ades se întoarse brusc, încruntat, cu o privire rea:

— Tot mai susții enormitatea aceea? Tot mai vrei să spui că…

Se opri, strângând pumnii. Manuela îl privi o clipă, cu ochii mari; respiră adânc. Apoi lumina ochilor i se turbură. Vedea, neclar, puloverul lui alb și liliacul roșu de pe pat iar dincolo de ele vedea turma de miei pe care o mânau cu nuielele din urmă. Aproape îi venea să plângă. Auzea chemările lor subțiri, sfâșietoare; parcă și-n gâtul ei stătea un mic strigăt trist…

„Nu-mi rămâne decât să-i dovedesc!” își spuse. Și, în picioare, în fața lui, tăcută, cu mâinile amorțite începu să-și descheie cordonul, încet.

XXIV

În prima săptămână din mai, Amedeu fu chemat la un meeting la Cluj. Acum apăruseră și alți parașutiști, câțiva tineri, o femeie chiar, despre care se vorbea din ce în ce mai mult, dar numele lui nu putea fi uitat. Îl primiră călduros. Seara, înaintea meetingului, prefectul dădu un banchet; i se oferi un loc de cinste și în discursuri fu pomenit des numele lui. Cunoscu parașutista de care se vorbea, și doi tineri parașutiști, ce urmau să se arunce înaintea lui. Cu toții se purtară respectuoși. Amedeu se lăsă admirat și fu convins că gloria lui crește mereu. A doua zi sculându-se devreme, ca să meargă la aerodrom, și plimbându-se pe stradă, în așteptarea automobilelor, își văzu în vitrine fotografia, înconjurată de o bandă tricoloră și de flori. La câmp venise lume multă, parcă întreg orașul; văzuse în alte părți mai mulți oameni, dar spectatorii, în orice număr ar fi fost, îl impresionau mereu. I se păstrase, ca și până atunci, ultimul număr în program, ca fiind cel mai spectaculos. După câteva figuri acrobatice ale escadrilei negre, cunoscută de la toate meetingurile, se aruncă parașutista. Fu aclamată bineînțeles, apoi, înainte ca aplauzele să se fi sfârșit, încă o parașută înflori pe cer. Entuziasmul fu mai scăzut. După o vânătoare de baloane, se aruncă, foarte de sus, al treilea parașutist, tânărul Martha, un ardelean de la Sibiu. Lumea începuse să se plictisească. Parașuta se deschisese repede, imediat după lansare, la două mii de metri și căderea avea să dureze mult. Atenția privitorilor se risipi; începură discuții; mulțimea se tălăuzi, ca și când fiecare și-ar fi schimbat greutatea de pe un picior pe altul, în aceeași clipă. O atmosferă de oboseală domnea, când un țipăt colectiv străbătu aerodromul. Toată lumea ridică deodată capul spre cer. Parașuta era acolo unde o lăsaseră, ca o meduză vâslind pe cerul albastru; marginile îi fluturau ușurate și dedesubt parașutistul se prăbușea, desprins din legături. Un val de groază trecu peste mulțime. Câțiva o luară la fugă; femeile își acoperiră capul în mâini, țipând. Cei mai mulți rămaseră cu ochii pe cer, încremeniți.

Auzind țipetele, Amedeu, care se îmbrăca în hangar, alergă la ușă; văzu parașuta liberă, fâlfâind și parașutistul prăbușindu-se. Într-o frântură de clipă se gândi, îngrozit, că legăturile fuseseră slabe și în momentul smuciturii, omul alunecase prin ele. Rămase cu ochii în gol, înmărmurit, refuzând să meargă cu gândul mai repede decât căderea însăși și să-și imagineze sfârșitul ei. Apoi, brusc, un fapt inexplicabil se produse: cu o smucitură, căderea fu oprită, ca și când o mână nevăzută s-ar fi întins în văzduh și ar fi prins între degetele puternice omul prăvălit. Abia în momentul următor, Amedeu văzu înflorind deasupra o altă meduză albă. Mintea i se clătină; i se păru că s-a întâmplat o răsturnare a timpului, că momentul acesta se suprapunea peste altul din urmă; mai mult: că îi lua locul, anulându-l, momentului când văzuse prima dată parașuta deschizându-se, sus, la două mii de metri, că deci abia acum lansarea începea și că scena anterioară fusese numai un produs al imaginației lui. Publicul nu se dezmeticise încă, la aterizarea lui Martha. Mulți nu puteau să priceapă că, prevăzut cu două parașute, el însuși provocase accidentul acesta senzațional. Spaima și stupefacția îi făcură să izbucnească în aplauze delirante.

Amedeu nu putu să vadă mai mult; îl chemau la avion, să ia înălțime din timp. Se arunca de la cinci mii de metri, cifră abstractă pentru cei de jos, fiindcă nici de la jumătatea acestei depărtări ei nu-l mai puteau vedea, topit pe cer. Saltul era totuși greu; trebuia să-și dirijeze căderea, ca să nu aterizeze în altă parte, trebuia să aștepte, lucid, cu mâna încleștată pe mânerul parașutei, momentele lungi ale prăbușirii.

Când decolă, publicul tot îl mai aclama pe Martha, pe care îl purtau, cu un automobil-platformă îmbrăcat în covoare, prin fața tribunelor. Îi trebui peste o jumătate de oră să ajungă sus. Vedea în careul format de mulțime, proiectându-se pe iarba verde a câmpului, avioane, mici, evoluând. Nu avea senzația înălțimii lor; i se părea că umblă prin iarbă, ca niște gândaci. Din toate, numai el aici sus, și cerul, aveau vechile dimensiuni. În clipa când se apropia de cinci mii de metri, și când jos aerodromul, prin pâclă, abia se mai vedea ca un punct, avu sentimentul zădărniciei gestului său; lumea nu putea să vadă și nu putea să înțeleagă măreția acestui salt în gol. Își puse masca de oxigen, își strânse degetele pe mânerul declanșator și se aruncă, făcând gestul numai pentru sine, cu un total dispreț pentru cei de jos. O clipă se gândi să-și dirijeze căderea în altă parte – poziția corpului îi

îngăduia să-și modifice voluntar traiectoria – să nu coboare în mijlocul acestei ignobile mulțimi…

Deschise parașuta mai sus ca de obicei, la vreo 200 de metri, dintr-un fel de plictiseală. Avu timpul să vadă o dâră lungă de oameni, îndreptându-se spre oraș. Plecau înainte de aterizarea lui, plictisiți, ca acei spectatori de la teatru care, înțelegând deznodământul, se ridică înaintea ultimelor replici. Se lăsă urcat pe platforma automobilă împodobită cu covoare și fu purtat prin fața tribunelor. Publicul care îl aplaudase, după momentul de spaimă, pe Martha, era acum obosit. Aplaudară, fără entuziasm. Amedeu rămase împietrit de dispreț, în picioare, pe platformă, cu parașuta alături, lăsând să se împlinească ritualul până la cap.

Simți insuccesul, în proporții adevărate, abia mai târziu la București, când, citind în ziare dările de seamă asupra meetingului, întâlni numele parașutistei; al lui Martha mai ales – și al său pus parcă numai ca un semn de condescendență, fără nicio apreciere: „S-a mai lansat la sfârșit și vechiul parașutist Amedeu…”. Era umilitor. Se închise în casă. O săptămână nu mai vorbi cu nimeni la telefon. Copiii se plimbară zadarnic pe stradă; el nu mai apăru în ușă, nici măcar la geam. Cu Gaița le trimise vorbă să fie cuminți și să-l cheme numai dacă vreunuia i se întâmplă ceva grav.

Manuela fu singura care veni să-l vadă și o primi, cu un aer obosit. Îl găsi pe vechiul lui tron, între ferestrele umbrite de piersicii înfloriți.

— Ești bolnav, Unchi-Amedeu? îl întrebă, sprijinindu-se de spătarul tronului și mângâindu-i părul.

Amedeu clătină capul.

— Nu-s bolnav; mi-e milă de oameni, și sufăr pentru ei. Durerea nu-i pentru mine; eu de mult n-o mai cunosc.

Fata se gândi la dopul de șampanie, care îl lovise în cap, făcându-l să urle. Ar fi vrut să râdă. Nu se gândea că poate el totuși spunea un adevăr, că era în afara durerilor, dar poate a unor dureri abstracte, imposibil de definit pentru înțelegerea altui om.

— Unchi-Amedeu, tu ești supărat fiindcă se vorbește de tânărul acela, Martha? Mi-a spus cineva că după două mitinguri, figura lui n-are să mai facă doi bani.

Amedeu se însufleți:

— Lumea vrea senzație de bâlci! strigă, ridicând brațul. Figura lui Martha sună ca o trompetă de tinichea, dar lumii îi place tinicheaua nouă și

pulberea care pocnește și scoate fum mult. Lumea nu caută senzațiile care au adâncime, ci numai pe acelea cu o mare suprafață lucitoare.

— La Timișoara de ce nu te-ai dus?

— Nu mai mă duc nicăiri! Nu sunt făcut să sufăr două înfrângeri de aceeași categorie.

— Dar n-a fost o înfrângere, Unchi-Amedeu!

— Draga mea fată, la vremea lor, mulți creatori nu au fost prețuiți: poeți, filosofi, muzicieni, dar operele au rămas, și după zeci de ani, după sute de ani, li s-a dat prețul cuvenit. Gloria noastră nu poate fi postumă; ceea ce facem noi e efemer. Dacă astăzi nu sunt răsplătit, înseamnă că s-a terminat cu mine, pentru totdeauna. Fata mea, am terminat! Mă întorc la locul de unde am plecat. Dacă Dumnezeu va vrea să-mi încerce virtuțile încă o dată, sunt gata să încep altceva.

Manuela veni des, de câteva ori pe săptămână, să-l vadă. Acum Amedeu adusese o masă mare în odaie și pe ea erau înșirate cărți. Le cetea, de dimineață până seara, făcea sublinieri, apoi se apleca peste un caiet gros și cu un vârf de creion între degete, începea să scrie, mărunt, niște gânduri care îi veneau tumultos. Fata se așeza pe un scaun, alături, ca să-i mângâie părul aspru, fără să-i vorbească. Amedeu o lăsa așa, și nu se întrerupea din scris sau din citit. O dată îi spuse:

— Miroși a aerodrom.

Stătuse într-adevăr toată dimineața în hangar, cu Ades. La avionul lui se monta un aparat nou de telegrafie; cel furnizat de fabrică se dovedise defectuos. Ea era acum mai toată ziua acolo. Renunțase la pilotaj; pe Vladimir îl vedea foarte rar, când venea să se intereseze de antrenamentul lui Ades.

Ades făcuse până acum două zboruri mai lungi, o dată până la Ankara, a doua oară la Alep. Avionul se comporta bine și el nu mai aștepta decât îndeplinirea tuturor formalităților – din Statele Unite mai trebuia să vină aprobarea de survol, de la San Francisco la New York – ca să poată pleca. În ultimul timp arăta o atenție din ce în ce mai mare avionului, un fel de nervozitate începea să-l stăpânească în apropierea lui; mai toată ziua și-o petrecea pe aerodrom, verificând câte ceva. Restul timpului și-l petrecea cu Manuela.

Ea venea dimineața mai târziu, cu autobuzul, alerga la hangar, se încurca între picioarele lui Ades, așteptându-se să fie certată, ținea cu tot dinadinsul să-i fie de folos. Voia, cu o ambiție caracteristică pentru o femeie, să

contribue cu ceva la realizarea acestui raid. La prânz mâncau împreună, la vreun restaurant din Băneasa, sau de la capul șoselei, apoi se întorceau la aerodrom. Câteodată el punea să se scoată din hangar avionul cel vechi și zburau, la înălțime mică, în jurul Bucureștiului.

Manuela cunoscu astfel periferiile, cu piețele lor mici, cu cârciumi în fața cărora, la mesele scoase afară, se strângeau muncitori în amurg să bea un pahar de vin, cu case scunde și cu curți din care se ridica fum de gunoi ars, ca din ogrăzile de la țară. Copiii făceau semne, cu pălăriile, din drum și femeile priveau de pe prispă, ținându-și mâinile streașină la ochi.

Alteori porneau în lungul câte unei șosele, luându-se în joacă la întrecere cu automobilele care răscoleau neputincioase praful, însoțeau trenurile, spre Constanța, sau spre Ploiești, făcând semne cu mâna oamenilor de la ferestre. Se întâmpla să întâlnească cirezi de vaci, pe câmp; Ades cobora foarte jos și le ocolea, cu motorul pus în plin. Vitele își vedeau mai departe de iarba lor; niciuna nu se speria; doar dacă ridicau alene capul să-i privească – și se apucau iarăși de păscut.

— Se cunoaște că sunt vaci! îi striga Manuela lui Ades indignată.

Caii însă se nelinișteau la apropierea avionului; se opreau pe picioarele îndepărtate, ridicau capul cu urechile ciulite și se pregăteau parcă să sară în galop, nechezând. O dată Ades fugări timp îndelungat pe câmp, rotindu-se împrejurul lui, un armăsar mic, negru. Zburau așa de jos, încât Manuela parcă vedea ochii umezi, speriați. Treceau pe deasupra lui, Ades răsturna avionul pe o aripă, se întorcea și iarăși îl gonea din urmă, cu motorul în plin. Înnebunit, armăsarul sărea peste dâmburi, peste gropi… Trecu o râpă mlăștinoasă, se poticni, căzu, cu botul întins în smârc, stătu o clipă așa, învins, apoi zvâcni iar, pornind în galop peste câmp.

Manuela ar fi vrut să se termine; rămăsese cu mâinile încleștate în bordul carlingei și nu avea puterea să-l oprească pe Ades de la acest joc. După o îndelungată goană prin gropi și prin râpe, calul se opri, istovit, cu gâtul întins în jos, înțepenit pe picioarele înfipte în noroi. Ea îi vedea coastele, jucând sub respirația repezită. Ades îl ocoli, o dată, de două ori, din ce în ce mai jos. Manuela îl simți că își pierde cumpătul. La al treilea viraj el păru că nu mai are nici urmă de luciditate; avionul oscilă, beat, cu aripa aproape de pământ. Apoi deodată îl smuci, într-o clipă fu la câteva sute de metri și de acolo îl puse, într-un picaj vertical, cu botul spre animalul înspăimântat. Avionul coborî, cu aripele fluierând, cu motorul în plin, într-un joc înspăimântător. Manuela nu-și putu lua ochii de jos; ea văzu calul cu

picioarele proptite în noroi, aburind, cu coastele jucând. În clipa când crezu că avionul se prăbușește peste el, incapabil să mai fugă, animalul se smuci din noroi, și într-o mișcare disperată se ridică pe picioarele de dinapoi, înfruntând moartea cu capul întins înainte, cu ochii roșii, cu nările fumegând. Manuelei i se păru că aude nechezatul peste zgomotul motorului, un nechezat sfâșietor, care o urmări de multe ori în vis, și animalul rămase în urma lor, în aceeași poziție disperată, pe picioarele de dinapoi intrate în noroi până la genunchi, cu cele dinainte întinse în sus, într-un gest de apărare inutil.

Aterizând ea nu avu puterea să-i spună lui Ades nimic, nu îndrăzni să-i facă niciun reproș; se uită prostită în ochii lui și se asemui cu calul care nu avea mijloace să lupte cu el.

Dar nu toate zborurile aveau această sălbăticie. Uneori mergeau sus, de unde pământul învăluit în pâclă se vedea confuz, ca o hartă veche, roasă de ani. Acolo nu mai avea senzația vitezei; câteodată nu mai auzea nici huruitul motorului. Trepidația lui îi transmitea prin călcâie furnicături în tot corpul; la început o iritau, pe urmă îi dădeau o amorțeală dureroasă și totuși plăcută, care o îmbăta. Urechea obosită de neîntreruptul huruit începea câteodată să înregistreze sunete inexistente; i se părea că aude, ca de departe, uneori acorduri de orchestră, alteori ciripit de păsări sau clopoței și glasuri de colindători.

Întâlneau câteodată pături compacte de nori. Treceau prin ele primind umezeala lor în obraz. Își amintea că în copilărie visase să poată ajunge dincolo, prin spărturile norilor, ca printr-o poartă, unde credea că începe altă lume. Acum trecea și într-adevăr o altă lume se deschidea.

Erau straturi de nori albi, întinzându-se în nesfârșite suprafețe orizontale, închizând cu desăvârșire pământul dedesubt; mergeau cu roțile pe ei, ca pe o șosea. După un timp, prăpăstii se deschideau, într-o parte sau în alta, și în fundul lor erau tot nori. Aceste goluri îi dădeau o ciudată amețeală, simțea abia în fața lor abisul, ca și când ar fi mers pe creasta unui munte prăpăstios, și numai când vedea pământul iarăși, oricât ar fi fost de departe, își regăsea vechea siguranță. Apăreau munți gigantici, suri sau negri, împletiți în contururi fantastice. Avionul îi străbătea, scuturându-și aripele – și liniile lor se destrămau. Apoi iar veneau nesfârșitele câmpii albe, pe care pășteau parcă turme cenușii de oi. Minute întregi nu mai întâlneau altă culoare în jur, decât albul acesta cenușiu și deasupra albastrul palid al cerului. Întâlneau uneori lungi straturi suprapuse, la abia câțiva zeci de metri unele

de altele. Zburau printre ele; atunci nu mai vedea nimic decât nori și drumul părea un fantastic tunel deschis în văzduh. Din straturile de deasupra, destrămate, atârnau pe alocuri fire groase de aburi cenușii în care aripele avionului se înecau și iar ieșeau deasupra, cum ar fi plutit, duse de vânt, pe o mare cu vârtejuri înspumate.

Apoi coborau, străbătând una după alta păturile de nori. După atâta cenușiu, bogăția de culori de jos, când atmosfera era clară, o fermeca. Era verdele lucios al pășunilor, verdele aproape negru al pădurilor, albastrul argintiu, sticlos, al apelor, albul șoselelor, gălbuiul roșcat al lanurilor de rapiță înflorită, vânătul bălților și al smârcurilor, roșul țiglelor de pe acoperișurile fermelor. Doar orașul, în zare, se vedea necontenit murdar.

Poate încă stăpânită de amintirea primului ei zbor cu Ades, pe Manuela o fermecau aterizările în amurg, când soarele pe jumătate apus făcea să se aprindă aripele roșii ale avionului, și când ea, cu vântul cântându-i la urechi se închipuia arzând în cădere pe același rug cu Ades.

După fiecare zbor, Ades avea ceva aspru; ea îl simțea atunci departe și parcă se temea de el. Toată dragostea ei era făcută din spaime, care se topeau apoi în mistuitoare voluptăți. Însăși asprimea lui îi plăcea. Era o plăcere pe care nu îndrăznea să și-o explice. Asprimea ținea de conturul lui sufletesc, așa cum se obișnuise să-l vadă din seara când îl cunoscuse, stând în capul scărilor, mai mare și mai puternic decât ea, pregătindu-se să calce, cu pași de uriaș, pământul sub picioare.

O luă după el, într-un drum trepidant, care era însăși viața lui. O obișnui să bea cocktailuri la bar, suită pe scaunul înalt, să vorbească în gura mare și să spună despre toate celea, cu un delicios dispreț că-i „bluff”. Ades nu se sili s-o facă mai puțin superficială și asta fu tocmai ceea ce ei îi plăcu.

Merseră la spectacole vesele, la premiere unde el, fiindcă își îngăduia orice gest, venea în haine de sport și în cămăși colorate. Erau de altfel ultimele premiere ale stagiunii teatrelor particulare care până la venirea verii continuau să țină deschis, pentru niște spectatori mai puțin pretențioși. Ades era cunoscut peste tot; publicul îl cunoștea de la meetinguri, actorii îl știau din culise, pe care odată le frecventase stăruitor. În foyere lumea îl privea, curioasă – și mai curioasă o privea pe Manuela, neștiind de unde venea.

Bunul simț al doamnei Argenta veghiase atunci asupra ei. Datorită croitoresei, Manuela își păstrase măsura la îmbrăcăminte, într-un moment când ar fi fost firesc s-o piardă. Purta rochii simple, de o grație copilărească

și ele îi măreau farmecul, până la a i-l face straniu. Frumusețea ei ciudată, aproape exotică, contrasta cu simplitatea acestor rochii care păreau modeste.

Luă de la Ades obișnuința să fumeze în public, în foyere, la baruri și la restaurante, țigarete lungi de două palme, și o păstră pe aceea de a-și vopsi buzele apăsat, dar știu să nu-și vopsească unghiile niciodată, nici să se ducă la coafor pentru a-și face o pieptănătură casnică. Ea își păstră părul în aceeași libertate sălbatică, îl lăsă să crească și mai lung, ajunse să-și acopere umerii cu buclele lui, într-o vreme când moda îl cerea foarte scurt. Izbuti, în sfârșit, să-și păstreze sprâncenele întregi și să nu-și dea genele cu rimel, nici să-și fardeze obrazul, cum făceau toate femeile din jurul ei. În viața aproape infernală care începea din clipa când porneau prin oraș, în aburul cocktailurilor volatile, în clinchetul de cristale, în fumul de tutun, în țipetele jazzului și în exclamațiile excitate ale femeilor din jur, ea fumă, bău cocktail și dansă, continuând să păstreze candori de copil.

Uneori Ades o privea uimit, prin fumul de tutun, neînțelegând ce se întâmplă cu ei. Cu un fel de pornire aspră, nervoasă, o lua atunci de braț, o scotea în stradă și o purta înlănțuită strâns, până sub lumina unui felinar, unde, băgându-i mâinile în păr, îi dădea brutal capul pe spate, ca s-o privească în ochi, aplecat deasupra ei.

— Ce-i cu tine? Ce crezi? Ce simți? o întreba, șuierând.

Ea își împingea buzele înainte, cu un gest de copil îmbufnat și-i arunca pe sub gene o privire ciudat de nevinovată și de provocatoare în același timp.

Îi plăceau mâinile lui nervoase, brațele vânjoase care îi treceau pe sub subțiori, coatele care îi apăsau șoldurile, genunchii înfipți în coapsele ei, tot așa cum îi plăcea glasul lui șuierat. Avea o mică spaimă în fața acestor gesturi dezlănțuite – și nimic mai mult decât spaima nu putea să-i mărească plăcerea de a se lăsa moale în mâinile lui.

Apoi Ades devenea tandru. Cu mâna pe după mijloc, îi apuca brațul de deasupra cotului, gestul lui obișnuit, și porneau încet pe străzi.

În unele după-amieze din timpul acela, când el pleca în zboruri lungi de antrenament, Manuela se ducea pe la Amedeu. Pe Vladimir îl vedea foarte rar; se simțea turburată în fața lui, nu îndrăznea să-l privească în ochi și poate de aceea, trebuia să se arate nepăsătoare.

Seara se întorcea acasă târziu. Majeni se obișnui să nu mai fie îngrijorată dacă ea nu venea până după miezul nopții. Nu mai simțea nevoia să fie

alintată; mângâierile maică-sii uneori o umileau. Voia să fie singură în momentul când se deștepta și după un timp ajunse să-și încuie ușa odăii de dormit.

Majeni rămase cu Babirina. Portarul le făcea cumpărăturile. Babirina nu îndrăzni să pășească mai departe de mijlocul terasei. Când trebuia să șteargă geamurile de praf, lăsa obloanele și aprindea lumina. Ea nu văzu niciodată orașul de sus și împreună cu Majeni, pe care trepidația lui o obosea, reconstituiră în acest apartament de la etajul al nouălea, izolate de lume, atmosfera din cealaltă casă a lor. Ele își închipuiră că au pământul sub picioare și dacă n-ar fi fost altă mobilă și altă împărțire a încăperilor, poate că amăgirea ar fi reușit pe deplin.

Noaptea, după ce se retrăgeau tramvaiele și o liniște adâncă se lăsa peste oraș, Babirinei i se părea că aude undeva în depărtare murmurul Siretului; închidea ochii și, împăcată, adormea. Manuela deveni străină în casa ei. Când prima dată se întoarse spre miezul nopții, o găsi pe Majeni așteptând-o în hol, neliniștită. Se rușină și, ca să nu-și arate rușinea, răspunse cu nepăsare:

— Manuela, cum se poate să vii atât de târziu? Am crezut că ți s-a întâmplat ceva. Pe unde ai umblat?

— M-am plimbat cu un băiat.

Îi plăcea vorba aceasta. Nu putea spune „un bărbat”. „Bărbat” avea o nuanță rece – bărbați erau oamenii care nu-i plăceau. Ceilalți erau băieți. Îi plăcea ca Ades să-și lase capul pe genunchii ei și ea să-și treacă amândouă mâinile deodată, cu degetele desfăcute, prin părul lui răvășit. Atunci îi spunea, cu glasul șoptit: „Dragul meu băiat!”

Majeni era obișnuită cu îndrăznelile ei; nu-și închipuise însă că vor ajunge aici.

— Manuela, dar atât de târziu? Tu crezi că se cuvine?

Ridică din umeri și nu mai răspunse nimic. Nici nu se gândi că maică-sa poate suferă; deveni insensibilă la durerea celor apropiați, pe cât de miloasă deveni față de străini. În epoca aceea se apucă să împartă bani cerșetorilor de pe stradă, sume neobișnuite pentru ei, care îi făceau s-o privească uimiți. Câțiva îi țineau acum calea, cu obișnuință, și ea nu-i ocolea niciodată, lăsându-le în fiecare zi în mână câte o monetă mare și lucioasă de o sută de lei.

A doua seară când o găsi pe maică-sa iarăși așteptând-o, îi spuse:

— Majeni, nu te-am rugat niciodată nimic, dar te rog acum: nu mai aștepta până mă întorc!

Totuși, Majeni continuă s-o aștepte. Manuela i se plânse lui Ades:

— Vreau să mă duc mai devreme acasă.

— De ce?

— Mama nu doarme până nu vin. El râse:

— Trebue să-i faci educația. Lasă că am să te învăț eu. În noaptea aceea o ținu până la trei. Când urcă, Majeni era palidă, în fundul fotoliului.

— De data asta am crezut că înnebunesc! spuse, ieșindu-i înainte, s-o îmbrățișeze, tremurând.

După această încercare, miezul nopții fu o oră convenabilă. Văzând-o în seara următoare că se întoarce atât de devreme, Majenei nu-i veni să creadă. O mângâie, prostită de bucurie:

— Tot fata mea bună ai rămas! Credeam că mereu ai să mă chinuești!

De atunci continuă s-o aștepte, dar nu mai fu îngrijorată și Manuela se obișnui s-o găsească la miezul nopții în fotoliul din hol, citind, cu ochii micșorați sub lentilele ochelarilor.

Astfel, casa deveni pentru ea numai un fel de culcuș. Ea se gândi, râzând, mai mult amuzată decât rușinată, că semăna acum cu pisicile lor, de dincolo, care în unele timpuri o luau razna. Nimeni nu le mai putea da atunci de urmă; veneau numai în zori, ca să-și bea farfuriile cu lapte și să se culce tolănite după sobă, câteva ore, înainte de a porni iar.

Nicio clipă nu avu sentimentul că face un lucru nepermis. Le disprețui pe fetele despre care presupunea că nu fac la fel. Când seara, amețită de fumul, de alcoolul și de gălăgia barurilor prin care umblau, urca sub brațul lui Ades scările minaretului, spre odaia aceea unde parcă mai stăruie și acum mirosul florilor de liliac strivite, dorea cu atâta ardoare îmbrățișarea lui, încât nu-i venea să creadă că odată se temuse de ea.

Ziua aceea îi lăsase atâtea impresii confuze, încât zadarnic încerca, în momente lungi de visare, să-i găsească un contur clar. Și fiindcă nu putea să limpezească nimic, se lăsa fermecată de fiorii ei nelămuriți.

Își amintea că totul se întâmplase încet, mult mai încet decât îi fusese teamă că se va întâmpla. Ades, atât de dezlănțuit o clipă mai înainte, devenise deodată blând, inexplicabil, fermecător de blând. Și totuși, gesturile lui nu trădau o reținere, părea că deodată, structural, el a devenit așa, că gesturile lui răspund unui ritm al sufletului, că o totală armonie îi stăpânește ființa. De la prima lui mișcare, când se dezlipise din fereastră,

apropiindu-se de ea, Manuela înțelese că nimic nu se va întâmpla în afara muzicii care începuse să-i sune în urechi, că totul va decurge în ritmul ei larg și în armonia ei bogată. Spaima îi trecuse, un alt simțământ o stăpânea, dar corpul îi mai tremura încă, încet, când, în umbra roșie dinaintea amurgului care cădea peste ferestre, ea se găsi, cu genunchii rezemați în marginea divanului vișiniu, înfruntând urmarea cu întregul ei corp gol.

De fiecare dată când își cerceta aceste amintiri confuze, suferea că nu-și putea da seama, clipă cu clipă, gest cu gest, ce s-a întâmplat. Ar fi vrut să știe cât a trecut până ce Ades – care îi dispăruse, fără să știe unde, din ochi, i-a apărut alături, solicitându-i de data asta alt simț ca să-l recunoască. Și, fără să-l mai vadă, l-a recunoscut prin piele, lipit de umărul ei. În crâmpeie de timp a cunoscut, încetul cu încetul, câte ceva din el, fără să-și poată da seama ce s-a întâmplat între aceste sclipiri. Parcă o beție o stăpânise și din beție aruncase numai scurte priviri în afară. De pe piele i-a venit iarăși în ochi: s-a găsit răsturnată cu capul în crengile de liliac, și el în față, cu pieptul puternic, respirând profund. Conturul umerilor lui bruni, arcuiți deasupra, și pieptul acesta larg aveau o noblețe alături de care ea s-a simțit mică; nu umilită: fericită de a putea fi așa de firavă sub îmbrățișarea lui. Apoi i-a dispărut iar din ochi; privirea i s-a întunecat. L-a simțit pe piele, cald. O clipă mai târziu – și sigur că erau lungi clipe de întuneric la mijloc, niciodată nu putea ști cât a durat fiecare – i-a regăsit mirosul de tutun dulceag, ca de smochină. Odată cu acest miros i-a rămas în nări parfumul liliacului, și niciodată nu le-a mai putut despărți. Pe urmă l-a pierdut iar în întuneric. L-a regăsit în auz, cu respirația aprigă, lângă urechea ei… Și deodată, aceste simțuri care îl căutaseră pe rând au venit toate împreună la suprafață; o mare căldură i s-a revărsat în sânge, o mare lumină i s-a făcut în față și cu toate simțurile în aceeași clipă, prin toate fibrele ființei, copleșită de uimire, de bucurie, de spaimă și de mândrie, ea l-a recunoscut întreg, același și totuși cu o imagine nouă, covârșitor de bogată.

Dar, cu toată lumina revărsată deasupra, acesta a rămas momentul cel mai confuz. Mirosul de liliac, mirosul de tutun, roșul florilor, vișiniul plușului, puloverul lui alb și pielea lui brună, imagini luate tot din alte momente și suprapuse peste liniștea înfiorătoare a încăperii, au rămas fiecare la fel de turburătoare, formând imaginea vagă, greu de destrămat și imposibil de pătruns, a momentului acela inexplicabil. În el, Manuela a găsit parcă o esență de beție. Întorcându-se acolo, i-a trebuit doar să și-l evoce, ca să refacă vechea stare și să se lase dintr-odată amețită de apropierea lui.

Reveni, aproape în fiecare seară. Uneori purta în simțuri beția orașului: cocktailul, jazzul și țipetele femeilor care beau la bar. Le lăsa pe toate la ușă, în pragul odăii din turn și înainte de a trece la altă beție, redevenea o vreme copil. Se ducea lângă Ades; el avea obiceiul să privească, pe întuneric, farurile automobilelor străpungând coroanele castanilor de pe bulevard. Rezemată de umărul lui îi trecea mâinile prin păr. „Dragul meu băiat!”, îl mângâia. Și nu-și dădea seama că acesta era glasul cu care nu de mult le vorbea păpușilor. Fiindcă, deși de multă vreme le ținea încuiate în dulap, tot le mai iubea, fără să știe.

XXV

Până în săptămâna patimilor, Amedeu nu ieși din casă. Numai Lola, fata Porumbelului, cu care reîncepuse lecțiile de dramă, Manuela și Gaița îl mai văzură în acest timp. El stătea de dimineața până seara în fața mesei, cercetând cărțile unui filosof vechi și scriind apoi mărunt în caiet, gânduri, cu căpătâiul de creion. Gaița îi spunea însă tot ce se întâmpla în cartier și în cele câteva minute cât dura raportul ei, o asculta atent. Uneori trimitea câte o vorbă băieților. Era prea puțin. Ei începură să se risipească, în alte cartiere, la jocuri cu nasturi, sau cu gioale, de unde adesea veneau bătuți. Alții se înfundară în cinematografele de pe calea Griviței, unde rulau filme cu bandiți. Își luau mâncare și stăteau în sală de la două și jumătate până la zece seara. A doua zi, reconstituiau filmul în piață, jucând cu convingere roluri de cow-boy, de detectivi sau de scelerați.

Colosalul devenise în lipsa lui Amedeu un fel de șef al coloniei; în curând spiritul lui îndrăzneț antrena pe băieți spre alte isprăvi. Câțiva o luară razna printr-un cartier de pe Dudești, cu case scunde, ale căror ferestre erau mereu acoperite și în ale căror porți așteptau fel de fel de femei. Colosalul își spunea pe nume cu o mulțime dintre ele, ceea ce le părea celorlalți extraordinar.

Îl urmară plini de teamă, de curiozitate și de admirație. În scurt timp, unul dintre ei căpătă o boală urâtă. Părinții aflară; un scandal mare se produse în cartier; mai mulți capi de familie merseră în delegație la tatăl Colosalului, dar acesta le răspunse cu cinism:

— Băieții inteligenți nu trebuiesc ținuți în frâu! Și continuă să-i dea lui Mișoi, cu regularitate, bani pentru femei.

Un timp, supravegheați, ceilalți băieți se liniștiră. Colosalul, cu freza într-o parte, în haine noi de Paști, bleumarin, cu guler alb, tare și cu pantofi ascuțiți la vârf, către ora cinci seara pornea înspre oraș, cu țigara în gură, aruncând fumul parcă înadins pe la porțile lor. Nu putură rezista mult; înfruntând toate riscurile, în curând îl urmară din nou.

În dumineca Floriilor fu o bătaie generală; câțiva oameni indignați pândiră banda, când cobora din tramvai, și apucând fiecare câte doi de ceafă, îi duseră la casele lor, dându-i în primirea gârbaciului părintesc. Până aproape de miezul nopții, cartierul răsună de pocniturile curelelor și de țipetele delicvenților. Numai Colosalul, pe terasa casei, îi povestea Porumbelului cum le înjură pe femei și Porumbelul nu-și mai încăpea în pene de mândrie.

Amedeu află cu indignare despre aceste întâmplări. Gaița îi povestea totul, cu lipsa de rușine a copiilor crescuți claie peste grămadă într-o odaie unde se mănâncă, se doarme și se face dragoste, când se crede că ei au adormit. Îi spuse, cum se pricepu, că un val de nebunie cuprinsese pe băieți odată cu venirea primăverii, că nu-i mai putea ține nimeni în frâu, că și de la școală fugeau ca să se ducă la femei, și că, din această cauză mâncau în fiecare seară bătaie, până îi umpleau de vânătăi.

„Nu sunt de vină nici ei, nici părinții”, își spuse Amedeu, „ci acei care le așază ispite în drum.”

Și îi porunci Gaiței:

— Când afli că se duc din nou, să mă chemi!

În Vinerea Mare, pe la șapte seara, nu căzuse încă amurgul, Gaița veni într-o fugă.

— Se duc! îi strigă, mândră de rolul ei. Au vorbă să se întâlnească în calea Plevnei, la colț.

Amedeu se sculă și își luă haina din dulap. De când se închisese aici, revenise la îmbrăcămintea veche; purta iarăși lavaliera cu buline, revărsată pe piept, pantofii de lac și stofă, încheiați cu nasturi în părți și hainele negre, pline de lustru.

— Ce vreți să faceți, domnu Amedeu? întrebă Gaița, curioasă. Amedeu își luă o carte groasă sub braț și se îndreptă spre ușă.

— Mă duc după ei, spuse, ieșind.

Seara cădea calmă. Cartierul, cu străzile goale, respira tihnit suflul primăverii. Copacii erau înverziți și prin curțile mici din fața caselor, zambilele, albe și roz, înfloriseră, răspândind printre zăbrele mirosul lor dulceag. În fața unora din locuințe, lucrurile erau scoase afară. Înăuntru se spoia; mirosul curat al varului ajungea până în stradă. Prin alte părți, slujnicele, urcate cu picioarele lor groase pe pervazuri, ștergeau geamurile, cu bucăți ude de jurnal, care făceau sticla să chițcăie, ca și când în jurnalul ud ar fi fost ascunși niște șoricei. Peste alte ferestre deschise erau trase

perdelele; la lumina aprinsă timpuriu, se vedeau înăuntru, prin pânză, ca într-un vis de copil, femei cu obrazul îmbujorat frecând ouă colorate, în cârpa dată cu ceară, ca să le lustruiască. Se auzeau, pe geamurile bucătăriilor, trântindu-se capace de cuptor și din unele locuri năvăleau în stradă aburii calzi de cocă vanilată, ai cozonacilor proaspăt răsturnați.

Amedeu merse, furișându-se pe lângă garduri, până la colț, unde scoase capul, prudent. Câțiva băieți se îndreptau spre Regie. Îi recunoscu aproape pe toți. Se luă, în umbra gardului, după ei. Începea să se întunece și nu-i mai era teamă că va fi observat.

La capul căii Plevnei, în spatele gheretei de pâine, văzu pe Colosal. Avea o pălărie nouă, beige, cu borul lăsat pe ochi și o batistă albă în buzunarul de la piept. Colosalul se sfătuia cu băieții, asupra drumului de urmat. Trebuiau să meargă pe jos, fiindcă nu toți aveau bani de tramvai.

— Altă dată nu vă mai iau, dacă nu veniți cu bani de ajuns, le spunea plictisit. E colosal, cât avem de mers!

— Nene Mișu, îngână unul, mie îmi lipsesc numai doi lei. Crezi c-o să mă lase cu 38?

Colosalul îl cercetă, disprețuitor, apoi privirea speriată și parcă slugarnică a băiatului îl măguli.

— O să vorbesc eu pentru tine, răspunse, protector.

După puțin timp, Amedeu îi văzu pornind într-un șir lung, pe lângă case, înspre oraș. Din partea cealaltă venea un lampagiu, aprinzând felinarele de gaz aerian. Se luă pe urma lor, căutând să nu-i piardă din ochi. La câte o cotitură a străzii, vedea în capul șirului pe Colosal, care mergea ca un comandant de regiment, mândru, cu pălăria pusă drept pe cap și cu mănușile de ață galbenă în mâini. Strada se lărgea, din ce în ce. După un timp trecură pe lângă zidul lung, roșu, al unei cazărmi. Zidul era peretele unui grajd; pe ferestrele mici, aflate sus, venea miros crud de bălegar și se auzeau caii lovind cu copita înfundat, în pământ. După cazarmă un mare loc viran se deschise în față; dincolo de el dădură în cheiul gârlei. De la o biserică de peste apă, se auzeau clopotele sunând. Un băiat se închină.

— Ce-i? îl întrebă altul.

— Închină-te mă, că-i denie!

Primul ridică din umeri, pe urmă văzând că bătaia clopotelor nu se mai termină, se închină și el.

— Am uitat să luăm lumânări, Nene Mișule! spuse, râzând fals, cel din spatele Colosalului. Dar Colosalul nu făcu haz de gluma lui.

Gârla se scurgea jos, cenușie, licărind în lumina felinarelor. Pe chei se simțea venind din sus o undă de aer mai rece. Amedeu se opri, își rezemă cartea pe genunchi cu cotul, și cu mâinile reci ridică gulerul hainei, strângând-o apăsat pe piept. Orașul se simțea din ce în ce mai mult. Umbrele copacilor de pe celălalt mal începură să slăbească. În golul lor se vedeau case răzlețe, cu ferestrele strălucind. În curând un cartier întreg apăru. Trei străzi luminate porneau mănunchi, peste podul Sfântul Elefterie. Dincolo de pod, în colțul celor trei străzi, erau prăvălii scăldate în lumini. La bodegă, câțiva domni cu pălăriile date pe ceafă beau țuică, în fața meselor de fier scoase pe trotuar.

De acolo înainte, drumul iar se înfunda în liniște. Două străzi neumblate mărgineau gârla, dar mai departe, în lături, peste case, se auzeau clopotele tramvaielor. Trecură pe lângă un pod adormit, apoi în față apăru altul, luminat strălucitor, plin de oameni, de automobile și de tramvaie. Cerul deasupra se făcuse negru. O lume amestecată se revărsa pe pod, într-o parte și în alta; unii mergeau grăbiți spre casă, cu pachete la subțioară, alții se îndreptau, cu pași tihniți, spre Cișmigiu.

De la locul acesta zgomotos înainte, o bucată de drum cheiul fu iarăși pustiu – dar orașul se simțea în apropiere, plin de lumini și de zgomot. Spre piața Senatului, pe stânga, era un lung șir de case scunde, ale căror uși răspundeau de-a dreptul în stradă. Câteva femei, negre, vopsite crunt, în rochii scurte, încercau să intre în vorbă cu trecătorii. Pe celălalt trotuar, băieții se opriră o clipă, să le privească, strânși în jurul Colosalului.

— Nene Mișule, spuse Bursucul, adulmecând cu nasul lui lung, să nu mergem aici? Poate ne face cu reducere.

Colosalul își strâmbă buzele, disprețuitor:

— Dă-le dracului, că sunt otrăvite! Una dintre femei auzi.

— Otrăvit ești tu, cioflingarule! strigă, scuipând în vânt de pe celălalt trotuar.

— Hei, clanța, clanța, Nico! se auzi o voce groasă de bărbat, dinăuntru și un om negricios, slab, cu pălărie neagră, apăru la geam.

— Da n-auzi ce spune? se plânse femeia, ridicând capul spre el.

— Care ești ăla mă? se răsti bărbatul, rezemându-se cu mâinile în pervaz.

Băieții porniră repede, cu Colosalul în cap.

Fiindcă drumul mai departe era foarte luminat, Amedeu rămase mai în urmă. El trecu prin fața caselor cu teamă, lipindu-se de balustrada cheiului, ca să nu i se vorbească. Femeile nu-l văzură, sau nu-i dădură importanță.

Dincolo de podul larg al Senatului, pe stânga, în fața umbrei negre, sinistre, a tribunalului, se înșirau ospătării și cârciumi. Pe trotuare erau grătare încinse, pe care sfârâiau mustos mititei și patricieni, cărnuri pentru pofticioșii fără post. Un miros pătrunzător, unsuros și iute, de seu pipărat, se ridica în aer. Grataragii în halate albe, murdare, băteau cleștele în aer, într-un ritm îndemânatic, îndemnând trecătorii să se oprească.

— Aș mânca niște mititei, zise Bursucul.

— În zi de post, mă? se miră unul.

— Dacă te țin atâtea pofte, altă dată nu te mai lua după noi! îl certă, din capul șirului, Colosalul.

Străbătură, pe malul gârlei, întreaga piață. La hala de carne, o clădire mare, urâtă, de cărămidă roșie, plină parcă de sânge, în ușile luminate puternic, se descărcau din camioane, maldăre de miei jupuiți. Mai departe, tarabele cu ouă și brânzeturi începeau să se strângă. Negustorii și negustoresele își turnau unii altora apă cu ibricul, din găleată, ca să se spele pe mâini. Mișcarea pieței se potolea; cei mai întârziați cumpărători se îndreptau spre tramvaie. În continuare drumul devenea iarăși tăcut. De la Morgă, gârla intra într-un întuneric apăsător. Băieții părăsiră cheiul și o luară la stânga, pe o stradă luminată. În partea cealaltă se deschidea calea Șerban-Vodă, drumul spre cimitir. Amedeu își simți umerii strânși: încrucișarea acestor două direcții, tocmai în fața casei cadavrelor, i se păru ceva deopotrivă grotesc și macabru. Intrând în lumină se rușină de neghiobia gândului.

„Ce dracu o fi trebuind să caut însemnătate gravă fiecărui fapt! Neam de cabotin!” se mustră.

În spatele morgii se oprise o dubă neagră. Colosalul le-o arătă celorlalți:

— Io-te mă, unu care nu mai merge la femei! Râseră înfiorați.

După câtva mers trecură peste o răscruce gălăgioasă, unde se întâlneau mai multe linii de tramvaie, apoi ajunseră în calea Dudești, plină de oameni forfotind.

— Nene Mișule, întrebă unul din spate, făcând câțiva pași mai repezi, ca să îl ajungă, și jidanii au Paștele odată cu noi?

Colosalul nu știa bine, de aceea ocoli răspunsul:

— Dă-i dracului, că ăștia taie copii de creștini și le iau sângele să-l pună în pască!

Ca să întărească spusele, el apucă de umeri un băiețaș cu ochii negri, speriați, cu urechile mari, ca niște vâsle, și-l împinse în zid.

— Ce puneți voi în pască, mă, jidane? îl întrebă, amenințător.

Copilul începu să strige. Lumea se strânse în jurul lor, bătrâni în redingote negre, pline de lustru, cu umbrela agățată de braț, femei cu șalul pe umeri, ieșite în fugă de acasă, după vreo cumpărătură.

— Ce-ai dumneata cu buietu? întrebă o femeie, cu glasul plângător.

— Lasă buietu în pace! se amestecară ceilalți. Cineva din spate începu să strige:

— Don-sărjent! Don-sărjent!

Colosalului i se făcu frică. Lăsă copilul și porni, cu tovarășii după el. Mai departe era un cinematograf, o clădire ca o hală, cu o curte mare în față, pavată cu cărămidă. În curte, ținându-se de braț și mergând în cerc, se plimbau băieți și fete. Alții priveau fotografiile filmului care avea să ruleze de Paști. După cinematograf, în fereastra unei prăvălii, văzură agățate de cârlige, gâște jumulite, cu crestături negre la gât. Un bătrân cetea după tejghea o carte groasă, în scoarțe negre îndoite la colțuri. Prăvălia nu avea cumpărători.

— Nu închizi jupâne? strigă Colosalul, băgând capul pe ușă. Negustorul își văzu de lectură, neturburat.

— Cetește-n Talmud, le spuse Colosalul celorlalți. Mama lui de tartan! Apoi privi gâștele înșirate la geam și de jur împrejur, pe pereți.

— Ai diacului jidani! urmă. Numai lucruri bune le place să mănânce! Cu puful fac saltele, ca boierii ăi mari!

Apucă de cap o gâscă din fereastră, și-o întinse, până ce tăietura neagră se căscă, înfiorător.

— E cușer jupâne? întrebă.

Bătrânul ridică ochii din carte și-l privi pe deasupra ochelarilor.

— Lasă gâsca, măi! strigă, cu un început de mânie.

— Hapt dieh der rich! îi răspunse Colosalul și porni, cu ăilalți băieți după el.

— Nenea Mișu știe ovreiește! spuse Bursucul, admirativ. De unde ai învățat, nene Mișule?

Colosalul făcu un semn vag, umflându-se de îngâmfare. La prima prăvălie băgă capul pe ușă și strigă iarăși:

— Hapt dieh der rich!!

— Ghei in der erd aran! i se răspunse cu mânie, dinăuntru.

Colosalul nu înțelese înjurătura. După colț, când o luară la dreapta, băieții se strânseră în jurul lui.

— Ce le-ai spus, Nene Mișule?
— Le-am spus: „Cristos a înviat”.
Amedeu îi văzu dispărând în întunerec. Strada pe care apucaseră era mai îngustă, cu case mici pe o parte, cu garduri pe alta și neluminată. Numai în fund, aproape de răscruce, ardea un felinar. La primul colț era o cafenea mică, pe jumătate ocupată de un biliard. Câțiva oameni, oacheși și slabi, în haine negre, fără cravată și cu pălăria pe cap, jucau carambolaș. Alți câțiva priveau jocul, tăcuți. La casă, în fund, lângă ferestruica pe unde chelnerul lua cafelele, stătea un om gras, într-o cămașă desfăcută pe piept. Un ins înalt, cu părul negru, lucios, cu fața prelungă, cu o mustață subțire, îmbrăcat ca și jucătorii de biliard, încins pe mijloc cu un brâu îngust verde, ținea cotul rezemat pe casă, trăgând dintr-un capăt de țigară. Odată cu fumul îi trimitea cafegiului în ureche niște vorbe șoptite. Cafegiul asculta, fără să miște, cu un semn de bănuială între sprâncene. În ușă, pe scaune de lemn nevopsit, fără spătare, alți câțiva oameni își sorbeau cafeaua, sau fumau, stând picior peste picior ca să li se vadă pantofii albi cu garnituri negre de lac.
Dincolo de cafenea urmau câteva case mici, cu ferestrele întunecate. Porțile lor, ale căror zăbrele erau acoperite cu tăblii de fier sau cu scânduri, stăteau întredeschise, lăsând să se vadă în curțile luminate bărbați tineri, felurit îmbrăcați roind între femei. Unii purtau uniforme de soldat, în cămăși civile și cu cravată sub gulerul militar desfăcut.
Cu toate că seara era răcoroasă, femeile purtau rochii subțiri; unele aveau numai combinezoane, scurte, negre sau roșii, cu poala îndantelată. Câteva stăteau în pantalonași, cu un bolerou în spate și cu sânii goi. Altele purtau halate albe, ca infirmierele; cu pielea roșie a brațelor și a picioarelor, cum se plimbau prin curte, ele aveau ceva din grația cam împiedecată și din nevinovăția unor porumbițe. Cele mai multe țineau pe umeri capoade lungi până la pământ, desfăcute în față, prin deschizătura cărora se vedeau pantalonașii, întinși pe pântecul bombat. Erau și câteva în rochii de seară, cu volane și cu trenă, dar dintr-un material străveziu, care lăsa să se vadă pielea de sus până jos, cu fiecare cută a corpului.
Colosalul își băgă capul pe toate porțile, în timp ce ceilalți îl așteptau în stradă; nemulțumit, merse mai departe. Amedeu îi văzu cotind la dreapta și, după un timp de așteptare în fața porții, intrând în prima curte după colț. Luminată numai în față, curtea se înfunda în penumbră și părea că merge la nesfârșit. Două rânduri de case o mărgineau. Erau case scunde, văruite

proaspăt, cu un fel de veselie în zidurile lor albe. Nenumărate uși, ca pe un coridor de hotel, dădeau de-a dreptul în camerele mici și se pierdeau în fund. Succedându-se simetric, o ușă, o fereastră, iar o ușă, iar o fereastră.

Casa de lângă poartă era mai mare. Două coloane subțiri, de zidărie, mărgineau intrarea, susținând un mic capitel cu ciubucăria de tencuială mâncată. Câteva trepte de ciment, între coloane, duceau într-o sală mare, goală și neluminată, cu ușile deschise. Din această intrare se vedea în fund numai o parte a salonului de primire, luminat viu. Câteva femei stăteau rezemate de coloane; alte câteva de zid, în sală, singure, sau de vorbă cu câte un bărbat, ținându-l de nasturele hainei. Pe trepte se strânsese un grup de băieți; cei veniți mai târziu căutau să privească în salon lungindu-și gâturile pe deasupra celor din față. O fată care stătea cu picioarele goale pană aproape de șolduri pe un fotoliu în marginea salonului, așezată cu fața la intrare, se sculă și veni la ei, cu țigara în mână.

— Lăsați intrarea liberă! li se răsti. Ce stați aici, să împiedecați pe alții?

Și merse să se așeze iarăși în fotoliu, cu fața la ușă, picior peste picior, fumându-și plictisită țigara.

Intrând, Colosalul se îndreptă fără șovăire spre prima femeie din ușă.

— Unde-i Grațiela? o întrebă.

Femeia întoarse alene capul și, pe deasupra celor ce închideau intrarea, strigă, cu glasul răgușit:

— Grațiela!

— Ce-i? se auzi o voce dinăuntru, apropiindu-se.

— Treci la interes!

Grațiela își făcu loc cu coatele printre băieții de la ușă.

— Dă-te mă la o parte, mă, linge talere! strigă, dând brânci unuia din ei.

Era o femeie de vârstă mijlocie, nu prea înaltă, grasă, părând de aceea foarte mare. Purta pantalonași de satin negru și sutien la fel. Picioarele fără ciorapi erau băgate în pantofi de lac, negri, cu tocul înalt, din cauza cărora mergea nesigur, cam aplecată în față de la mijloc, ținându-și echilibrul cu mișcări grațioase ale brațelor.

Ochii băieților se opriră pe coapsele ei grase, puternice, pe care negrul satinului le făcea să pară mai albe. Grațiela îl recunoscu pe Colosal și veni drept la el.

— Ce faci micule? îl întrebă, ciupindu-l de obraz.

Colosalul îi trecu mâna pe după mijloc, cu mișcări cam înțepenite, vrând să se arate familiar și temându-se parcă de acest gest, trăgând cu coada

ochiului la ceilalți, să vadă dacă îl privesc. Grațiela îi învălui pe toți într-o privire și înțelese că sunt împreună.

— Mergeți cu mine, puștilor? îi întrebă.

Colosalul răspunse, pentru toți:

— Mergem, dar unul n-are decât 38 de lei.

Femeia stătu puțin la îndoială, apoi făcu cu mâna un semn de generozitate.

— Nu-i nimic, trece!

După ce observă casa în care au intrat, Amedeu mai merse nehotărât câțiva pași, până la capul străzii, apoi se întoarse. Case asemănătoare erau peste tot și în porțile lor stăteau grupuri de femei. Câte unele făceau un pas înainte ținându-i drumul și îl îmbiau:

— Frumosule nu stai nițel? Una îl apucă de braț:

— Unde te duci cu cartea asta groasă, bărbățelule? Nu vrei să-mi cetești și mie din ea?

Amedeu își trase mâna, cu un gest politicos și își văzu de drum. La casa din colț se opri puțin, ezitând, apoi hotărându-se, intră. O clipă rămase dezorientat: pe deasupra băieților care închideau intrarea, țâșneau valuri groase de fum. O femeie îi ieși înainte:

— Pe mine mă căutai, micule?

Amedeu își ridică pălăria și îi vorbi, ceremonios:

— Doamnă, caut pe stăpânul sau pe stăpâna acestei case. Alte câteva se apropiară, înveselite de vorba și de înfățișarea lui.

— Fetelor, ăsta-i profesor! Să știți că vine să ne ia la carte!

— Ori poate să ne dea lecții de dans!

— Ia tăceți, că dânsul îl caută pe domnu Zambilică! le opri prima.

La auzul acestui nume, fetele se potoliră.

— Domnu Zambilică e plecat până la comisariat, spuse una, dar poftiți înăuntru de-l așteptați.

Și luând-o înainte, ea îi deschise drum, prin grupul celor de la ușă, conducându-l în salon.

În afară de ce se vedea din ușă, salonul se lărgea mult în dreapta; era o încăpere lungă, spațioasă, care se întindea până la stradă. O lampă electrică cu trei brațe dădea, din cele trei becuri mari, fără abajur, o lumină strălucitoare. Pereții, peste fondul roz aveau zugrăvit un desen grosolan, în dungi verticale, șerpuite. În față, pe o măsuță acoperită cu o cârpă roșie, era un aparat de radio, cu haut-parleurul așezat deasupra. În dreapta ușii, pe

jumătate ascunsă de sobă, se vedea o masă mare, albă, de brad nevopsit. Tăblia ei, hârjâită, avea din palmă în palmă mici tăieturi, ca pușculițele și în dreptul fiecărei tăieturi se vedea scris numele unei fete. Dedesubt, sertarul era împărțit în cutiuțe, câte una pentru fiecare deschizătură a tăbliei. Fetele care se întorceau pe rând în salon treceau la masă și lăsau banii să cadă prin deschizătură, în sertarul lor, ca la urmă să fie împărțiți, jumătate și jumătate, cu patronul.

În fața intrării, pe două rânduri, erau puse scaune pentru fete, iar în lungul peretelui din dreapta, fotolii de catifea roșie, roasă, cu colțurile lemnăriei sărite, pentru vizitatori.

În clipa când intră Amedeu, numai câteva fete se găseau în salon; cele mai multe căpătaseră învoire să meargă la denie. Aparatul de radio transmitea o predică și fetele, strânse în jurul lui, o ascultau cu spatele spre ușă. Altele fumau, plictisite. Amedeu, care își ținuse tot timpul pălăria pe piept, se înclină politicos în fața lor. Câteva ridicară capul, mirate, altele pufniră în râs, altele rămaseră nemișcate, parcă îndobitocite, ca și când nici nu l-ar fi văzut.

— Îl caută pe domnu Zambilică, le șopti cea care îl condusese.

Apoi îi arătă un fotoliu.

— Ședeți vă rog! îl invită.

Amedeu se înclină și se așeză. Întorcând capul mai văzu un om lângă el, pe alt fotoliu; se ridică, să îl salute, la fel de politicos. Acesta îi aruncă o privire absentă, mișcă sprâncenele, mirat, și, pufnind pe nas a nedumerire, își lăsă antebrațul pe genunchi, aplecându-se în față, frământându-și pumnii, nervos.

După ce se așeză, Amedeu deschise cartea, pentru a începe să citească atent, fără să se mai preocupe de cei din jur. Fetele se apucară să-l privească, pe furiș, mirate de îmbrăcămintea lui. Câte una, chemată printr-un semn din ușă, se ridica tăcută, lua de pe o etajeră aflată lângă aparatul de radio un prosop mic, făcut sul, și ieșea. Altele se întorceau, cu țigara în gură, gălăgioase.

— Sst! Gura! făceau cele de lângă aparat. Și aplecându-și capetele peste difuzor reîncepeau să asculte predica.

„Frați creștini, spunea glasul din aparat, se cuvine în această Sfântă Vinere Mare…”

O fată subțire, brună, cu părul negru tăiat scurt, cu un breton până deasupra sprâncenelor, intră, parcă furișându-se; omul de lângă Amedeu

tresări și lăsându-și greutatea din fotoliu în picioare, păru că se pregătește să se repeadă la ea. Fata avea o rochie neagră, destul de decentă, numai puțin prea scurtă, lăsând să se vadă genunchii, frumoși. În altă parte, ar fi putut să pară o mică ucenică, o vânzătoare de magazin, o midinetă care se teme să nu fie certată de stăpân. Aruncă prosopul făcut ghem în coșul de lângă sobă și parcă ferindu-se, întinse pumnul strâns deasupra mesei, căutând despărțitura ei. Atunci bărbatul de lângă Amedeu sări în picioare și îi strigă, poruncitor:

— Kety, stai! Fata înlemni. Bărbatul se repezi, îi prinse pumnul deasupra mesei, apoi ținând-o strâns o târî până în mijlocul salonului, la lumină.

— Arată mâna! îi porunci.

Kety începu să tremure. Obrazul i se făcu palid.

— N-am! mărturisi, încolțită.

Bărbatul se dădu un pas înapoi, își puse mâinile în șolduri și o privi printre gene.

— De ce n-ai?

Apoi, întorcându-se spre fetele care stăteau nepăsătoare pe scaune, le vorbi, printre dinți, cu un fel de zâmbet drăcesc în colțul gurii:

— De la șase îmi stă la odaie, cu un golan și n-aduce nimic. Așa-i?

Fata tăcu, tremurând, în mijlocul odăii. Bărbatul făcu un pas ușor, elastic, ca de dans, înspre ea.

— Așa-i? răcni. Și din șold, pumnul i se opri greu, în bărbia ei. Kety se clătină, alunecă înapoi și se prăvăli lângă sobă.

— Așa-i? răcni bărbatul, apropiindu-se amenințător de ea.

În prima clipă, Amedeu urmări scena, probabil fără s-o înțeleagă, numai uimit. Lovitura brutală îl făcu în sfârșit să tresară. Închise cartea, o așeză pe fotoliul alăturat și ridicându-se solemn se îndreptă spre agresor.

— Domnule! vorbi, demn.

Bărbatul nu-l auzi; cu sângele adunat în cap, el stătea aplecat deasupra vinovatei, pregătindu-și al doilea pumn. Fata care îl adusese din curte se repezi și-l apucă pe Amedeu de braț.

— Nu te pune cu domnu Emil! îi șopti, speriată, trăgându-l spre fotoliu. Vrei să nu mai ieși de aici?

— Cum își îngăduie să bată o femeie? întrebă, indignat, Amedeu. Vocea lui fu acoperită de răcnetul celuilalt. Așa-i? răcnea, cu pumnul ridicat, Emil.

— Stai jos! șopti fata, trăgându-l pe Amedeu spre fotoliu. Nu te amesteca; dumneata nu știi ce-i aici. Domnu Emil are dreptate; de mult o

pândește. Kety stă în fiecare după-masă la odaie cu un golan și nu-i ia nimic. Spune și dumneata, se face? Să-l înșele așa pe domnu Emil?

Emil o apucă pe Kety de mână și dintr-o smucitură o ridică, aducând-o iarăși în mijlocul odăii. Câteva fete care intraseră pe rând își lăsaseră banii în cutie și fără să dea atenție scenei, trecuseră lângă aparatul de radio.

— Unde-i acum? șuieră Emil, strângând-o de braț. Și odată cu vorba, o palmă grea îi plesni fetei pe obraz.

Amedeu se smuci. Prima fată și încă una, care-i venise în ajutor, îl ținură.

— A plecat, răspunse Kety, primind mulțumită lovitura. Încă o palmă și încă una i se lipiră pe obraz.

— Pește, hai? Pește ți-a trebuit? îi șuiera Emil la fiecare lovitură.

Apoi îi făcu brânci înspre sobă și, întorcând de câteva ori capul cu dispreț înspre ea, veni să se reașeze în fotoliu. Fata rămase lipită de sobă, suspinând, cu capul ascuns sub brațul arcuit. Un timp, nu se mai auzi nimic în salon, afară de vorba predicatorului. De afară mai răzbea oarecare gălăgie.

Predicatorul spunea:

— Suntem datori, bunii mei frați întru Isus, să ne grijim sufletele… Un nou val de mânie îl făcu pe Emil să se ridice:

— Mama ta de târâtură! șuieră, repezindu-se spre sobă. Și apucând-o pe Kety de umăr o smuci cu fața la lumină, ca să-i mai lipească o palmă pe obrazul ud. Apoi, liniștit, veni la locul lui.

Amedeu încercă să-și reia lectura, dar suspinele fetei îl turburau; ridică ochii pe deasupra cărții și o privi cum plângea, rezemată de sobă. Avea un trup firav, de fetiță, aproape fără șolduri, cu picioarele subțiri. Rochia ei neagră îi dădea ceva de orfană.

— Cine-i fata asta? întrebă, în șoaptă, pe vecina care îl păzea. Emil auzi vorba și răspunse, grosolan:

— O putoare!

Un zâmbet blând, plin de înțelegere, se lăsă pe chipul lui Amedeu.

— O, domnul meu, declamă, femeile nu sunt niciodată vinovate de ceea ce fac rău. Bărbații poartă vina tuturor pașilor lor greșiți. Ca Faust care…

— Ia mai tacă-ți gura! îl opri, cu vocea răgușită de tutun, o fată care fuma lângă aparatul de radio.

Celelalte râseră grosolan, apoi se potoliră și, serioase, continuară să asculte predica.

„Fiii mei, spunea predicatorul, Sfintele Paști care vin…” Emil sări în picioare și, cu sângele vânăt în obraz, vru iar să se repeadă la Kety, care plângea, dar în clipa aceea o fată intră fuga, anunțând:

— Vine domnu’ Zambilică!

Și lipindu-se de zid, respectuoasă îi făcu loc lui Zambilică să treacă. Fetele de lângă Amedeu se dădură repede de o parte.

— Cine mă caută pe mine? întreba Zambilică, autoritar, cu tonul cam supărat al omului luat de la alte treburi.

Era un roșcovan scund, spătos, cu mișcări vii, gata în orice clipă să strângă pumnii. Un rând de dinți din metal alb, ca de oțel, îi făceau gura să semene cu o mașinărie. Spre deosebire de Emil și de ceilalți bărbați din cartier pe care îi văzuse Amedeu, purta haine de culoare deschisă, primăvăratică și cravată, cu nodul atât de mic, încât părea un bob de linte pe gâtul lui gros. În buzunarul de la piept îi atârna o batistă de mătase gălbuie, mototolită.

Se opri în fața lui Amedeu, cu mâinile în șolduri.

— Dumneata ai treabă cu mine? îl întrebă, amenințător. Amedeu se înclină, cu pălăria pe piept.

— Dacă sunteți stăpânul acestei case, vreau să vă vorbesc. Zambilică fu cam intimidat de tonul acesta ceremonios.

Dintr-odată nu se simți în apele lui.

— Să trecem în birou, răspunse, devenind fără să-și dea seama cum, politicos. Din sală o ușă dădea în altă încăpere, mai mică, tot spre stradă.

— E cineva în birou? întrebă Zambilică. O fată se repezi să vadă.

— Nu-i nimeni, spuse, întorcându-se.

Ca și celelalte odăi, biroul avea în față un pat de fier, acoperit cu o stambă cărămizie; o dormeză înaltă, îmbrăcată în mușama gri, mărginea peretele vecin; alături era o cuvetă și un dulăpior alb de medicamente. Îi lipseau fotografiile de pe pereți și avea în plus o masă în mijloc, iar în jurul ei câteva scaune.

Zambilică îi făcu loc lui Amedeu să șadă.

— Scuzați dezordinea, zise, încercând să zâmbească din mașinăria lui de oțel. Când e aglomerație mai vine câte o fată și aici, că eu nu prea am treabă la birou. Eu mai mult pe afară. Înțelegeți! încheie, frecându-și mâinile, negustorește.

Amedeu își lăsă cartea pe masă, se așeză, ceremonios, apoi văzând că Zambilică rămâne în picioare, se ridică din nou.

— Sunteți de la „Protecția minorelor?” întrebă Zambilică, tot frecându-și mâinile și tot zâmbindu-i, cu gura lui albă. A mai fost un domn de la dumneavoastră; lucrurile sunt în ordine, dar dacă ați venit, nu-i nimic…

— Nu sunt de nicăiri, răspunse Amedeu, declamând. Vin trimis de propria mea conștiință.

O schimbare se produse numaidecât pe chipul lui Zambilică. El își luase parcă înfățișarea din momentul când intrase în salon; numai prea puțină îndoială mai stăruia în zâmbetul care îi înțepenise peste dinții de oțel. Se sprijini cu mâinile roșcate, în marginea mesei.

— Cum adică? întrebă, aplecându-se spre el.

— Domnule, începu Amedeu, un oarecare număr de copii de școală, pe care îi cunosc, ai căror părinți sunt oameni onorabili, au intrat adineaori aici.

O strâmbătură de dispreț începu să se formeze în colțul gurii lui Zambilică. El făcu ochii mici, privindu-și vizitatorul cu pleoapele întredeschise, aproape edificat.

— Să le fie de bine! zise. N-o să-i opresc eu dacă li s-a făcut de dragoste! Amedeu nu-și schimbă nici glasul, nici atitudinea.

— Li s-a făcut de ce spuneți, fiindcă o găsesc la prima solicitare. Întreprinderea dumneavoastră e de două ori imorală: că silește niște biete femei să…

— Nu le silește nimeni!

— …și că îngădue unor tineri, în perioada când își formează sufletul, să creadă că totul poate fi cumpărat la fel de ușor în viață. Dumneavoastră domnule, faceți din ei nu niște vicioși, ci niște dezarmați.

— Și ce vrei dumneata de la mine?

Amedeu îl văzu pe Zambilica ocolind masa și venind spre el, reținându-și furia în pumnii strânși. Urmă, neturburat, cu o hotărâre apăsată în aceste vorbe:

— Nu vreau, ci vă cer, înțelegeți, e o deosebire, vă cer…

— În numele cui vorbești dumneata?

— În numele conștiinței mele, care are datoria s-o trezească pe a dumneavoastră, vă cer…

— Carevasăzică vrei mardeală! zise Zambilică, simplu, fără enervare, ca omul lămurit. Apoi îl privi câteva clipe, încurcat, se scarpină în ceafă, se trase un pas înapoi și vorbi dintr-odată împăciuitor:

— Nene, acu venii de la comisariat; avusei o daravelă. Să nu facem scandal în Vinerea Mare; mai speriem și fetele astea degeaba.
— Domnule! îl opri Amedeu.
Zambilică ridică mâna, cu un gest de om sâcâit.
— Nene, te rog, nene, las-o naibii! Ce ți-a venit tocmai cu mine? Nu vezi c-ai greșit adresa? Haide să te duc eu unde trebuie. Să mă bată Dumnezeu în Sfântă Vinerea Mare, să n-apuc Paștile, dacă nu te învăț de bine!
Îl apucă de braț, cu blândețe și îl trase spre ieșire. În sală, lumea se mai rărise. Dincolo, predica la radio urma: „…și pregătiți-vă să-l primiți pe Cristos!” spunea predicatorul.
Zambilică îl scoase pe Amedeu în curte, apoi în stradă, prin poarta pe care o fată se grăbise s-o deschidă.
— Ia uite nene ce lună frumoasă, spuse, rotindu-și capul pe cer. Și ce aer! Dă-o naibii, să ne certăm tocmai acum?!
Apoi îl apucă de braț cu un gând nou:
— Bei un șpriț?
— Nimic, și cu atât mai puțin vinul, nu îmi va corupe conștiința! făcu Amedeu, oprindu-se indignat în fața lui.
Zambilică zâmbi, înțelegător:
— Bine, bine! Hai că nu mai zic nimic! Nu te supăra!
Și apucându-l de braț, cu grijă, ca pe un obiect fragil, îl trase mai departe. În dreptul cafenelei, unul din oamenii cu pantofi albi, care își fuma țigara rezemat de zid, îl salută, ducând două degete la pălărie.
— Salve, nea Zambilică!
Zambilică răspunse, ridicând mâna, pe jumătate:
— Hai să trăiești!
— Cine-i cioclul? întrebă celălalt.
— Haide, haide, ține-ți gura! i-o reteză Zambilică.
Merseră așa până la răspântia cea mare, unde se întâlneau mai multe linii de tramvai. Un autobuz roșu se oprise în marginea trotuarului. Zambilică făcu semn șoferului să nu plece, și-l târî repede pe Amedeu.
— Merge la Mandravela? întrebă în ușă.
— Merge, merge! răspunseră mai multe glasuri.
În autobuz erau mahalagii și țărani, femei mai ales, cu coșuri și cu garnițe, lăptărese întârziate după cumpărături. Zambilică îl împinse pe Amedeu înăuntru, fără să-i dea vreme să mai întrebe ceva.
— Suie, repede, suie, că acuma pleacă! îl îndemnă.

Șoferul ambală motorul și zgomotul acoperi bătăile de clopot ale unei biserici îndepărtate.

— Arde-i un bilet de patru! îi strigă Zambilică încasatoarei. Apoi începu să râdă, cu toți dinții lui de oțel.

— Și să-l dai jos la balamuc! adăugă, făcând câțiva pași în ușa autobuzului care pornea cu radiatorul fierbând.

XXVI

Manuela străbătu orașul la ora când profilul i se pierdea în întuneric. Nicio fereastră nu lucea, nicăiri. Casele n-aveau înălțime. Așa, orașul părea mai întins. Era rece și gol.

Se trezise cu emoția zilelor de examen, când se scula de cu noapte, să revadă un curs nelimpezit. Când se sui în automobilul pe care îl găsise jos, la depozitul de benzină, o mai urmărea clopoțelul strident al ceasornicului deșteptător – și o urmări până la Băneasa.

Automobilul mergea pe bulevarde, cu viteză mare, urmărind linia tramvaiului și din contactul cu fierul, anvelopele lăsau în urmă un șuierat modulat, resfirat în aer ca o coadă de cometă. Pe sub parbrizul întredeschis venea înăuntru o șuviță de aer rece, care-i atingea numai gâtul. În restul cupeului era o căldură plăcută. Își ridică gulerul pardesiului și se trase într-un colț, cuibărindu-se mai bine în perne; aici șuvița de aer rece nu-i mai atingea gâtul, ci fruntea, jucându-i câteva fire de păr.

De la piața Victoriei, automobilul intră, ca într-un tunel, sub castani. Șoseaua era goală; poate pe la unele restaurante ascunse între arbori, unde se zăreau lumini, triste înaintea zorilor, întârziații mai chefuiau, dar nu se vedeau mișcări și locurile păreau cu desăvârșire pustii. Aici era mai întuneric și mai frig. Apoi, pe negândite, castanii se terminară; automobilul ieși în câmp și deodată cerul apăru deasupra, plin de stele sclipitoare, rece și foarte înalt.

La aerodrom, Manuela văzu de departe lumini aprinse în fața hangarului. Câteva umbre se plimbau pe platforma de beton. Un tractor remorca, greoi, avionul lui Ades. Coborî din automobil, în momentul când Ades ieșea din hangar, în costumul de zbor, un combinezon de piele, care sub lumina risipită a becurilor aflate prea sus, lucea făcând ape reci.

El veni să-i strângă mâinile, în fugă.

— Îmi pare bine că n-ai întârziat, îi spuse.

— Cred că e prima dată când ajung la timp undeva.

Ades nu-i mai răspunse; își trase, cu părere de rău, mâinile reci din mâinile ei calde și alergă la avion. Manuela îl urmări în lumina slabă; îl văzu urcându-se cu mișcări elastice deasupra carlingei și căutând ceva într-un buzunar de piele, lipit înăuntru, pe bord. Cunoștea acum atât din el, încât îl regăsea, întreg, în fiecare mișcare. Fiecare gest al lui, fiecare pas, fiecare scuturare a umerilor îi amintea de ceva, fiindcă viața ei în ultima lună fusese tot timpul legată de el. Cu el se trezea dimineața în gând…

Într-unele zile după un raid la antrenament, Ades dormea mai mult. Era tot atât de leneș câteodată, pe cât de energic alteori. Când se ridica în picioare, nu putea sta la un loc, avea ceva nervos, o trepidație de cal nărăvaș. Încontinuu era ceva în mișcare în ființa lui: mâinile, degetele, genunchii, pleoapele, ochii și când o clipă se oprea, atent la ceva, atunci mai rămâneau nările, pe care nu le putea stăpâni și care îi palpitau. Aceeași trepidație îl stăpânea la aerodrom, în oraș, în localuri, la teatru sau oriunde ar fi mers. Dar îndată ce venea la odihnă și se întindea în pat, învelit în cearșafuri, mișcările lui deveneau mai domoale, iar el căpăta ceva de pisică leneșă și alintată. Sculatul devreme era o obișnuință pe care și-o impunea cu asprime; își acorda însă din când în când, dimineți de trândăvie. Atunci Manuela venea să-i mai ciufulească cu mâinile ei părul ciufulit de somn. Avea un fel ciudat de a dormi, cu fața în sus, fără perne, cu chipul senin, destins, păstrând o mică încordare numai în pumnii strânși, dar aduși copilărește unul lângă altul, pe piept. Obloanele întredeschise lăsau să intre în odaia rotundă o gamă întreagă de raze oblice. Manuela se arunca în genunchi pe divan și-și îngropa mâinile în părul lui. Nu știa de unde îi vine îndrăzneala asta; nici nu stătea să se întrebe. Își găsea parcă niște gesturi vechi și făcea totul firesc, ca și când pe Ades l-ar fi cunoscut din copilăria ei. Atât de întreg se contopea cu îmbrățișarea lui, atât de inexplicabil, de neînțeles și de armonios, încât niciodată nu se îndoi că a fost creată pentru a se lăsa îmbrățișată de el.

Cu o vagă nostalgie se gândea uneori la întâmplările dinaintea lui. Vladimir îi mai stăruia în amintire, cu lungile lor plimbări pe malul Colentinei și prin mahalalele Bucureștiului, pe care acum le mai vedea numai din avion, când zbura cu Ades.

Într-o zi îi spuse: „Hai să ne plimbăm afară din oraș.” Ades o privi mirat, apoi o trase în fața oglinzii: „Tu nu vezi că n-ai nimic pastoral?”

Și o duse la bar. O ducea, într-o goană trepidantă, prin localuri zgomotoase, pline de fum, de muzică și de strigăte de femei.

În curând Manuela se simți plămădită pentru această viață, ca pentru tot ce venea de la Ades. Interesul lui pentru ea creștea în lume, unde o vedea admirată. Privirile celorlalți, ale bărbaților ca și ale femeilor, îl măguleau și deopotrivă îl excitau. Uneori, pe jumătate amețit de băutură, și ea îl plăcea așa, o trăgea pe un coridor, după o coloană sau după o draperie, îi băga mâinile în păr și dându-i capul pe spate, îi sfredelea ochii cu o privire turbure. „Când te văd așa, îi șoptea, absorbind-o prin toți porii, nu-mi vine să cred că pot face cu tine ce vreau.” Apoi, apăsat, îi trecea mâinile pe obraz, pe urechi, pe gât, pe umeri, coborând, căutând, cu degetele, cu ochii turburi și cu respirația aprinsă, fiecare parte a corpului ei.

Îi cuprindea mijlocul în mâini, sprijinindu-și greu podul palmelor în șolduri, cu un fel de scâncet în gât, ca de copil, sau de cățel. Un freamăt ascuns, de care Manuela era inconștientă, străbătea aceste șolduri arcuite. Atunci o târa de mână și, cu o întărâtare pe care aerul curat al nopții parcă o mărea, pornea spre casă, ținând-o cu brațul strâns de mijloc.

Manuela știa ce înseamnă fiecare gest al lui. Când îi înlănțuia mijlocul, cu această pornire pătimașă, cu respirația șuierând, cu nările într-o neîntreruptă palpitare, ea se simțea femeie, femeie în mișcări și în suflet; se lăsa în mâna lui așa cum o dorea el și poate mai mult decât atât. „E de necrezut cât poți să înnebunești un om! îi spunea uneori Ades.”

O turburau înseși vorbele lui. Și după ce o turburau, le cerceta sensul cu un interes viu. Ar fi vrut să-l întrebe, să-i ceară lămuriri și confirmări; îi era însă rușine. Cu obrazul arzând ea îl asculta, dorea să-l audă vorbind și se speria de vorbele lui.

Mult timp participă la aceste îmbrățișări îmbătându-se din beția lui, dar păstrând o vagă nedumerire în corp. Apoi, în învelișul ei vag, nedumerirea începu să crească, fremătând. Învelișul se subție, deveni sensibil până aproape de exasperare. Câteva zile, neștiind ce se întâmplă cu ea, crezu că visează, că e beată, sau că înnebunește, până ce, cu o explozie fantastică, nedumerirea i se risipi, lăsând locul unei sfâșietoare mulțumiri. Ea se simți învinsă și învingătoare și pentru amândouă stările, mândră de ființa ei pe care în sfârșit și-o cunoștea. Fu o distrugătoare revelație. Se ridică în genunchi, în fața lui Ades și cu ochii ascunși în mâini, sub păr, plânse, punând în torentul de lacrimi toată ciuda întunericului dinainte și toată spaima luminii de acum.

Cu lacrimile pe obraz, scâncind, îi căută cu mâinile corpul, se bucură să-l descopere, cum ea se lăsase descoperită de el. Îi urmări, mirată, conturul

larg al umerilor, pieptul puternic, cu calda lui adâncitură la mijloc, ca un loc unde să-ți culci capul, și depresiunea de sub coaste, unde pielea cobora spre pântecul cu mușchii întinși. Se miră de fiecare părticică a pielei lui, pe sub care auzea parcă sângele curgând. O altă încredere, mai profundă, mai puternică puse stăpânire pe sufletul ei. Lungi momente crezu că se contopește cu el; cu mirare se regăsea după aceea independentă…

Dar ei îi fu dat să rămână, deopotrivă, și copil. Când cu gestul cunoscut, cu brațul petrecut pe după umeri, Ades o apuca de deasupra cotului, purtând-o așa pe străzi, ea își regăsea dintr-odată toată seninătatea. Lascivitatea o părăsea. Altă elasticitate, ceva mai nativă, mai neevoluată, puerilă i se lăsa în corp.

Uneori Ades era tandru; îi mângâia părul, lung, privind-o cu o ciudată umezeală în ochi.

O dată îi spuse, mirat: „Închipue-ți că s-ar putea să țin la tine!”

Câteodată avea gesturi de camarad. Dacă Manuela voia să vadă un film care lui nu-i plăcea, și nu-i plăceau mai niciunele, o însoțea la cinematograf, stătea câteva minute alături, pe urmă, în șoaptă, se scuza: „Mă duc în hol să fumez o țigară.”

Manuela rămânea să-și vadă filmul în liniște, zâmbind mulțumită, fiindcă îl știa afară, așteptând-o ca un câine rău și credincios. Mai tot timpul, în afara orelor de noapte când nu trebuia să vină acasă, stăteau împreună. Îl întreba: „Nu ai prieteni?” „Ba da, dar prietenia nu-i ca dragostea; trebuie să dureze chiar dacă nu o cultiv. Când am să am nevoie de prietenii mei, am să-i găsesc.”

Manuela înțelegea că va avea nevoie de ei când ea nu îl va mai interesa. Zâmbea, mulțumită. Era sigură că îl va interesa mereu.

Din ziua când venise Majeni, el nu mai urcase la ei. Despre dânsa vorbea reținându-și disprețul politicos pe care îl avea pentru părinți. Nu admitea tutela familiei; el însuși făcuse tot ce-i stătuse în putință să scape de ea. Tatăl lui era Consilier de Curte, pensionar, un domn cu părul și cu mustățile albe, cu fața trandafirie, ca de copil, pe care nu se cunoșteau urmele briciului. Umbla în toate împrejurările la fel de cuviincios îmbrăcat, cu redingotă neagră, mereu cu pedanterie periată, cu gulere tari, înalte și cu cravată albă, după moda altor ani. Mama lui avea și statură, și maniere de principesă. Ades vorbea despre ei cam batjocoritor, luându-le peste picior maniile, imitând indignările Consilierului și semileșinurile demne ale Consilieresei la fiecare dintre isprăvile lui.

Le purta un fel de prietenie mai mult șugubeață decât afectuoasă; parcă tot timpul ar fi vrut să le facă „bau!” de după uși, ca să se amuze de spaima lor. Se mira că Manuela o iubea pe mamă-sa. Prima dată când, vorbind despre Majeni, îi spuse „băbătia”, ea îl opri, cu asprime: „Mama mea e foarte tânără! Te rog să nu-i mai spui așa!”

Ades fu uluit de acest răspuns ca și fanatic. El evită s-o mai întrebe câte ceva despre Majeni și nici Manuela nu-i mai vorbi. Ea renunță să-l invite sus, cum avusese de gând – și întâmplarea îi fu de folos, fiindcă ar fi fost singurul lucru pe care Ades n-ar fi vrut să-l facă. El avea un cert dispreț pentru familie; o vizită la părinții unei fete l-ar fi făcut să se găsească ridicol ca un pețitor.

În apropierea lui, Manuela trebui să nu se mai gândească la Majeni, dar nu avu remușcări. De altfel, tot ce i se întâmpla venea prea repede ca să-i mai rămână timp de gândit la altceva. Erau zile când îl știa pe Ades plecat, la autorități, la legații, la ministere, pentru hârtiile lui. Atunci rămânea acasă, îngrijorată a da față cu gândurile ei. Nu ajungea să le înfrunte niciodată, fiindcă Ades îi apărea din senin. O chema la telefon, tocmai când se aștepta mai puțin.

— Vino repede jos! Repede, repede, repede! Număr până la 30 și dacă nu vii, plec.

— Unde ești?

— La cafenea, te aștept! Am numărat până la 4; mai ai 26.

— Stai, stai să-mi iau o rochie!

— Cinci, șase…

Manuela îl cunoștea; era în stare să plece în clipa când ea cobora ultimul etaj. Se repezea la ascensor. Îl găsea în vitrina cafenelei. La locul cunoscut.

— Ce-i?

— Hai la cinematograf!

— Ce ți-a venit?

— Am descoperit un film grozav.

Și o urca într-un automobil, ca s-o ducă în goană la un cinematograf de cartier, pe calea Griviței, pe Văcărești, pe Călărași sau la Parcul Carol. După ce intrau, el stătea câteva minute și se ridica, șoptindu-i:

— Mă duc în hol să fumez o țigară.

La sfârșit Manuela îl găsea într-adevăr în hol, fumând liniștit. Dar în timpul filmului el făcuse câteva drumuri precipitate, în oraș, sau telefonase în douăzeci de locuri, unde avea de aranjat câte ceva. El se îngrijea astfel tot

timpul de ea, n-o lăsa singură nici în orele când era ocupat. Într-o seară, cu câteva săptămâni înaintea plecării, i se dădu un banchet. De atâta timp, fu prima oară când Manuela veni devreme acasă. La zece, se urcase în pat. Sună telefonul:

— Vino repede jos!

— S-a întâmplat ceva?

— Da; vino imediat!

— Sunt dezbrăcată.

— Te aștept cinci minute să te gătești. Dacă nu vii… Îl găsi, fără pălărie, ca de obicei, așteptând-o cu țigara în gură, în fața intrării. De data asta fusese nevoit să lepede hainele de sport; cineva îl convinsese că trebuie să vină în smoking. Cum stătea în stradă, cu capul acela burzuluit, cu mătasea reverelor lucind, avea ceva de pui de cioară supărat. Manuela fu sigură că i s-a întâmplat ceva. Se repezi spre el:

— Spune-mi, ce este?

— Vreau să mergem la Moși.

N-avu timp să râdă, nici să-l mai întrebe ceva fiindcă o luă aproape pe sus și-o aruncă într-un taximetru.

— Dar bine, cu banchetul ce s-a făcut? îl întrebă, pe drum.

— Totul a mers bine până la discursuri. Cât a vorbit unul, am ascultat. Când am văzut că începe al doilea, m-am ridicat și-am spus: „Domnilor, vă mulțumesc pentru cinstea ce mi-ați făcut, dar, cum antrenamentul pe care îl urmez mă obligă la un anumit program, sunt nevoit să vă părăsesc”.

O luă după el, târând-o de mână, prin toate barăcile de la Moși. O puse să tragă la belciuge și-i încărcă brațele cu nimicurile câștigate. Împușcară în niște figuri care, lovite, începeau să miște și să cânte. Intrară la „Luna Park”; se lăsară aruncați pe dușumele, claie peste grămadă, la „roata miraculoasă”. Alături văzură un carusel pentru copii. Pe o platformă circulară mânată de un motor care pocnea, erau montați cai de lemn în poziții de galop, sănii, automobile, motociclete, avioane, bărci, trăsuri și un mic tramvai. Roata tocmai se oprea. Un șir de copii își așteptau rândul pentru cursa următoare. Părinții lor, sau guvernantele îi supravegheau cu bunăvoință, înșirați în lungul barăcii.

— Ce caută cu copiii la ora asta? se miră Manuela.

— E un frumos obicei al nostru, să nu nedreptățim nici pe cei mai cruzi membri ai familiei când mergem la petrecere. De aici au să-i care la berărie,

să le bage pe gât bucăți de patricieni și să le dea câte o sorbitură de bere amară. Am pățit și eu asta când eram mic, în sânul distinsei mele familii.

Roata se oprise; copiii se îmbulzeau să-și ocupe locuri.

— Stai să vezi ceva interesant, urmă Ades. Ia observă, ce preferință au tinerii din cruda generație!

Odată roata oprită, copiii se repeziră pe platformă; unii încălecară pe cai și înainte chiar ca mașinăria să fi pornit, începură să simuleze, cu încântare, mișcările de galop; alții puseră stăpânire pe motociclete, aplecați cu încordare peste ghidon; alții, în automobilele miniaturale, se apucară, plini de gravitate, să învârtească volanul. Câteva fetițe se urcară în sănii și în trăsuri. Unul, care ocupase avionul, imita, cu sinceritate și cu importanță, huruitul motorului.

— Aș putea să știu de pe acum ce-au să ajungă fiecare din mucoșii ăștia. Ia uite la ăla, cum mai galopează!

Câțiva se urcară în micul tramvai și cu un aer de oboseală se așezară pe bănci. Manuela râse de aerul lor plictisit.

— Parcă-s niște pensionari!

— Ce părinți or fi făcut asemenea copii? se indignă Ades. Eu i-aș fi oprit!

— Nu fi nedrept! Trebuesc și oameni cărora să le placă în tramvai.

Ades clătină capul, cu încăpățânare; asta nu înțelegea și nu voia să admită. De aceea porniră repede mai departe. Se dădură în „montagnes russes”. În vagonetul lor, în față, se nimerise o pereche bătrână. La fiecare pantă, femeia țipa înspăimântată, ca o pisică strânsă de gât. Ades îi puse mâna pe umăr și-i porunci să tacă:

— Dacă mai țipi o dată, te arunc jos!

Bărbatul era el însuși prea speriat ca să poată lua apărarea femeii; tăcu, cu pălăria lui tare îndesată pe urechi și cu bastonul între genunchi. La tunel, Ades le spuse:

— Acum trebuie să vă sărutați.

Cerul deasupra Moșilor era plin de artificii, de strigăte și de fanfare. Se opriră la o baracă cu gogoși și priviră bucățile de cocă fierbând în cazan.

— De ce-i spui „La gogoașa înfuriată”? îl întrebă pe fabricant. Negustorul ridică din umeri: nu știa; așa apucase firma, de când se pomenea.

— Să-ți explic eu, începu Ades cu convingere.

Dar Manuela îl apucă de braț și-l trase mai departe. Sub o hală mare de scânduri, cât un hangar, luminată cu becuri mari, țipătoare, la sutele de

mese înghesuite, erau oameni de toate felurile, care beau bere cu halba și mâncau mititei. Pe o estradă cânta un taraf de lăutari, pe alta o fanfară, iar la mijloc niște fete costumate picant dansau. După balet veni un comic care făcu mai multe scamatorii fără haz. Sfârși, împroșcând lacrimi pe ochi, spre nedumerirea mulțimii, prin două tubulețe de cauciuc în culoarea pielei, disimulate cu meșteșug de sub perucă, în lungul sprâncenelor. Ades îl aplaudă cu entuziasm.

După ce se plimbară cu automobilul electric, care abia se mișca, greoi ca o broască țestoasă, ceea ce nu-l oprea pe Ades să se arate emoționat, intrară în „tunelul groazei". La cotiturile drumului apăreau prin surprindere fel de fel de tablouri macabre. Prin aer atârnau benzi de hârtie care foșneau și, luate de curent, îți atingeau fața, părând în întuneric niște duhuri plutind sub plafon. Țipară bineînțeles, fără sfială, luându-se parcă la întrecere care se poate speria mai tare și băgară o groază cumplită în câteva perechi aflate înaintea și în urma lor. Trebuiră să se dea în lanțuri, de mai multe ori și una peste alta toate acestea pe Manuela izbutiră să o amețească. La plecare, aveau brațele pline cu lucruri cumpărate, sau câștigate la roata norocului. Ajungând acasă, după miezul nopții, Ades îi mai puse deasupra și lucrurile lui, încărcând-o ca pe un pom de Crăciun. Adormi numaidecât și nu putu să râdă de toată întâmplarea decât a doua zi, când, trezindu-se, găsi morman în mijlocul odăii lucrurile de la Moși.

Ades nu era niciodată conform cu el însuși și de aceea o mulțime din gesturile lui rămâneau de neînțeles. Manuela nu înțelegea acum, de ce nu fusese bucuros ca ea să-l conducă la aerodrom. Seara, înainte de a se despărți, el îi spusese:

— N-am mai călătorit de mult cu trenul, dar dacă îmi face ceva rău când îmi amintesc de gări, sunt batistele fluturate la geam sau pe peron, de cei care se despart.

— Vrei să nu vin mâine? îl întrebase cu îndoială, neputând crede că asta era, într-adevăr, dorința lui.

— Da, mi-ar plăcea mai mult să ne luăm acum rămas-bun.

Manuela încercase atunci un sentiment nou. Nu-și închipuia că o altă fată îl va conduce – n-avusese niciodată timp să se gândească la putința de a exista una, dar încercă un sentiment de gelozie pe toți ce aveau să fie acolo în momentul plecării – și chiar pe avion. Se rugase, biruită de mâhnire și de spaimă:

— Ia-mă! la-mă te rog!

— Păi am să fiu zăpăcit, tu nu înțelegi? Trebue să am atâtea în gând. Dacă n-am să știu cum să mă despart de tine?

— Atunci ai să pleci cu gândul că nici nu te-ai despărțit. O privise, cu un zâmbet mirat:

— Odată am să mă îndrăgostesc de tine.

Ea își plecase pleoapele, peste gândul ei. Ar fi vrut să-i spună: „Ce prost ești dacă n-ai văzut asta până acum! Dar nu-mi pasă ce crezi tu, îmi pasă cum ești.”

Linia neagră a pădurii Băneasa începea să se deseneze în depărtare. Manuela văzu că înaintea zorilor orizontul oscilează; linia lui sumbră pâlpâia vag, ridicându-se și coborând, ca o pleoapă care încearcă un abia perceptibil clipit. La început crezu că-i o închipuire, că propriul ei clipit făcea să i se miște orizontul în ochi; atunci își concentră privirea, cu pleoapele nemișcate, și văzu clar linia orizontului oscilând. Dinspre pădure vântul venea pe aerodrom, încă rece, aducând în șuvițe amestecate mirosul umed, al pădurii și al câmpului, uscat.

Manuela merse până la marginea platformei de beton și se așeză pe bara metalică a împrejmuirii din marginea hangarelor. Câteva automobile veniră pe rând din oraș; nu putu să-i recunoască în penumbră pe cei ce coborau. Erau toți îmbrăcați în pardesie de culoare închisă și momentul întâlnirii lor la această oră avea ceva grav, ca al unor martori care sosesc pe teren, înaintea duelului. Mai târziu recunoscu, după eșapament, automobilul lui Vladimir. Erau mai bine de două săptămâni de când nu-l văzuse. El se arăta foarte atent, politicos, nu rece, dar nici familiar; continua să-i spună pe nume ca unei cunoștințe vechi, dar nu părea niciodată turburat de apropierea ei, pe care nici n-o căuta.

„Oare o fi știind ce-i între mine și Ades? se întreba.

Și după ce își vântura gândurile, căutând să vadă cum i-ar fi plăcut, ca el să știe sau nu, își spunea: „Ar putea s-o înțeleagă și totuși cred că n-a înțeles nimic. M-ar privi altfel.”

Nu știa cum altfel ar fi privit-o, dar, față în față cu el, ea nu roșise niciodată, ceea ce însemna ca privirea lui nu-i transmisese nicio bănuială. Nu-și închipuia că Vladimir avusese mândria să ignore orice gând care ar fi putut deveni umilitor.

El își petrecu zilele de dimineață până seara pe aerodrom. Câteva doamne, cunoștințe vechi, din cele ce îi țineau cu preciziune contabilitatea amoroasă, veniră să îl caute aici, în îmbrăcăminte elegantă, cu blănuri pe

umeri și cu voalete pe obraz, fără să-și dea seama cât de puțin se potriveau și cu viața de câmp, și cu sufletul lui. Se purta la fel de politicos cu toate și tot din politeță izbuti să fie cu unele tandru. Într-atât își spusese că Manuela nu-i era destinată, încât împlinirea faptelor îl găsise împăcat. Nu era un timid, dar avea o ucigătoare teamă de ridicol. Nu făcea parte din categoria de oameni care încearcă o sută de gesturi, ca să le reușească unul. Prefera să renunțe, decât să fie învins. Văzuse în jurul lui atâția oameni biruind, biruind într-adevăr, dar împotriva armoniei firești, punând mâini păroase pe luciuri imaculate, însușindu-și bunuri care nu li se cuveneau și nu li se potriveau, încât ajunsese să aibă oroare de orice gest nechemat.

Ceea ce la el era bunăcuviință, Manuela luă drept indiferență și cum cochetăria niciodată nu o părăsi, ea fu înciudată că Vladimir nu mai căuta să-i vorbească. De câteva ori se gândi să-l provoace, telefonându-i; nu în mai puține rânduri fu gata să revină la aerodrom, să reia școala, numai ca să i se poată arăta, să-l poată privi cu căutătura ei alintată și să-l întrebe din ochi: „Hei, nu te mai interesez?” Dacă nu o făcuse, era fiindcă pentru gesturi se cere mai mult timp decât pentru gânduri; nu avusese când.

Căută să recunoască între siluetele din jurul avionului pe aceea a lui Vladimir și tresări când îl văzu, uimită cât îi erau de familiare mișcările lui. Îl recunoștea la fel de bine ca pe Ades, care tocmai coborâse din avion. Amândoi i se părură la fel de apropiați și avu o strângere de inimă că Vladimir plecase pentru totdeauna de lângă ea. I-ar fi plăcut să fie uneori toți trei împreună.

„De ce nu s-o fi admițând oare”, se gândi, „ca o femeie să iubească doi bărbați?”

Un mecanic se urcă în avion, în locul lui Ades. Ades strânse mâinile tuturor, apoi, zărind-o pe Manuela în penumbră, unde ceilalți n-o vedeau, veni fuga spre ea.

— Iartă-mă că te-am lăsat singură! îi spuse, apucându-i mâinile. Acum înțelegi de ce nu voiam să mă conduci?

Manuela își scoase pieptenul din buzunarul pardesiului, ca să și-l treacă prin păr, cu mișcările-i lungi, cunoscute. Pe urmă, scoțând din alt buzunar oglinda și roșul, începu să-și deseneze buzele.

— Ai putea să te ocupi puțin de mine! observă Ades, uimit de îndeletnicirile ei. Manuela își băgă lucrurile în buzunar, întinse mâinile, înfigându-i-le în păr și-l trase spre ea.

— O, dragul meu băiat! se alintă, lăsându-și capul pe pieptul lui. De ce ești urâcios? Mă cerți fiindcă vreau să-ți plac?

Sub combinezon, la gât, Ades avea un fular de lână alb. Căutându-i obrazul, Manuela își trecu buzele peste el apoi rămase așa, absorbindu-i parfumul, care îi amintea dintr-odată atmosfera din turn, cu toate câte se legau de casa aceea. Câteva explozii înfundate în cilindri o făcură să tresară; porneau motoarele.

— Draga mea sălbăticiune, spuse Ades, cu un început de neliniște (Manuelei i se păru că s-a depărtat de ea, că-l pierde), peste zece zile îți dau o întâlnire tot aici. Vineri, la ora șase seara, să te urci pe balustradă, cum stai acum și să mă aștepți. Am să caut să fiu punctual.

Manuela îi mai ținu puțin mâinile, în timp ce el voia să plece căutându-și cu ochii drumul la avion. O lumină puternică se aprinse în partea cealaltă a câmpului, înspre pădure.

— Ce-i acolo? întrebă Manuela.

— Îmi marchează direcția de decolare.

Cineva strigă, de la avion:

— Domnu' Savin!

— La revedere, sălbăticiuneo!

Ea îl mai ținu:

— La revedere și noroc! Vreau să fii puternic, să învingi! Vino repede, te aștept!

Apoi, străbătută dintr-odată de o profundă afecțiune, se înălță pe vârfuri și-și lipi apăsat obrazul rece de obrazul lui. Ades porni în fugă, spre avion. Îl urmă, stăpânită de o senzație nouă și neașteptată, un fel de slăbiciune răspândită rece în sânge. Zgomotul celor două motoare acum i se păru că are un timbru nou, un timbru care în mod ciudat și inexplicabil răscolea ceva adânc în sufletul ei. Nu avu timp să-și dea seama ce se întâmplă. Ades primea un carnet și niște hârtii din mâna unor oameni necunoscuți de ea. Își închipui că sunt comisarii Federației Aeronautice. Alături era Vladimir, îmbrăcat într-un pardesiu negru, care îi dădea un aer solemn. El o văzu și o salută, scoțându-și cu un gest larg pălăria. Alți câțiva oameni aflați în jurul lui o salutară, la fel de politicos. Manuela își reveni și îi privi cu interes, pe toți; apoi ochii ei se opriră la Vladimir, luptându-se să-i atragă atenția, dar Vladimir era preocupat de gesturile lui Ades. Acesta își pusese casca pe cap și strângea, în fugă, mâna celor din jur. Când fu mai aproape, Manuela văzu deodată, speriată, că fularul lui era murdar de fard și o urmă roșie a gurii ei

îi rămăsese pe obraz. Atunci înțelese de ce ceilalți zâmbeau și-i veni să intre în pământ, mai ales în momentul când Ades trecu prin fața lui Vladimir. Apoi Ades puse piciorul pe aripă ca să se urce, dintr-un singur salt, deasupra carlingei. Avionul era îndreptat cu botul spre lumina de la marginea pădurii și, cum Ades stătea acolo sus, pregătindu-se să zboare în jurul lumii, i se păru zdrobitor de mare pe lângă ceilalți rămași pe pământ. El mai întoarse o dată capul; văzând-o în spatele avionului, cu mâinile în buzunar, cu părul scuturat sălbatic de curentul elicelor, îi făcu încă un semn de despărțire. Atunci ea se simți dintr-odată puternică, se simți stăpână pe el, îl simți mic la picioarele ei, pe cât era de mare în fața celorlalți, fiindcă în fața acestor oameni care veniseră să-i cronometreze plecarea, în fața oamenilor peste care avea să zboare, în fața lui Dumnezeu care avea să-i urmărească zborul, el pornea cu roșul ei de buze pe fular și pe obraz.

Cu fața în curent se ridică pe vârfuri, ca și când ar fi vrut să zboare spre el și, în timp ce, întărindu-și motoarele treptat, avionul începea să ruleze încet, ea îi spuse, în gând: „Te iubesc, da, te iubesc și sunt mândră, fiindcă ești mai mare decât toți, și asta nu te oprește să te gândești la mine!”

Apoi o rafală de praf smuls din iarbă o izbi peste figură. Văzu hainele oamenilor fluturând, în timp ce ei își țineau, cu mâinile, comic, pălăriile pe cap, înfruntă curentul cu pieptul înainte, cu capul ridicat, numai cu pleoapele puțin apropiate, cu pumnii strânși în buzunare, stăpânită de o covârșitoare trufie. Văzu avionul gonind peste câmp, încercând parcă să se urce pe razele luminii din fund, ca pe ale unui astru, depărtându-se, din ce în ce mai ușor, dematerializându-se, până ce se pierdu deasupra pădurii. Rămase nemișcată, cu părul în ochi, cu obrazul încă biciuit de curent și cu ciudat de răscolitorul cântec al motoarelor în auz.

Peste câtva timp îi văzu pe ceilalți rotind capetele; i se păru că avionul mai trece încă o dată pe deasupra aerodromului, să-și caute drumul spre Sud-Est, dar ea nu avu puterea să îl urmărească. Rămase așa, cu ochii pe drumul luat la început de el.

Lumina de la pădure se stinsese – nici nu-și dăduse seama când – și văzu deodată că orizontul se făcuse alb. Ceilalți mai erau încă pe platforma de beton, fumându-și țigările, pregătindu-se să se îndrepte spre ieșire. I se păru că se trezește dintr-un lung vis. Văzându-l pe Vladimir alături, se scutură de această impresie și revenind la gesturile ei obișnuite, îi ieși înainte, umezindu-și buzele, căutându-l pe sub sprâncene, cu privirea aceea grea pe care el o cunoștea de atât timp. Stătură o clipă față în față, stânjeniți, ca doi

străini care se regăsesc singuri, după ce sicriul unui prieten comun a fost băgat în pământ.

— Ce mai e la voi? îl întrebă. El răspunse, cu un aer obosit:

— Bine; zburăm.

— Ce fac băieții?

— Bine.

— Kaizerul?

— Cum îl știi.

— Am vrut să vin de multe ori…

Vladimir ridică din umeri. După o clipă, spuse, răspunzând poate multora din gândurile ei:

— Îmi pare rău că ai renunțat la pilotaj.

Ea înțelese însă altfel răspunsul și întrebă, cu capul plecat pe un umăr, cu o privire cochetă:

— Vrei să revin?

El ridică iarăși din umeri. Manuelei i se păru un gest de oboseală, crezu că el e trist și se înduioșă.

„Ce-ar fi dacă l-aș mângâia puțin?” se gândi. Ceilalți se îndreptară spre aerogară, după ce veniră să-și ia rămas-bun.

— Ce faci acum? întrebă Manuela.

— Mă duc la radio-ascultare; nu mergi?

Se simți înviorată, să meargă acolo, să prindă mesagiile lui Ades.

— Ba da, răspunse, merg bucuroasă, dacă mă lasă și pe mine.

Stația de radio-telegrafie era numaidecât în spatele aerogării, într-o clădire mică de zid, ca un cub cenușiu; părea o jucărie atârnată de firul care cobora de la antenă. După o săliță și un mic birou, în încăperea mai mare care urma, Manuela văzu pereții acoperiți de aparate, plăci negre de ebonită, cu butoane, lămpi, rezistențe și indicatoare. Numai un singur colț al stațiunii era în funcțiune; un tablou avea lămpile aprinse și în fața lui un om stătea cu casca de radio la urechi. Pe o poliță a tabloului, deschisese un caiet lung, ca o condică în care se pregătea să scrie. Ades urma să trimită mesagii din jumătate în jumătate de oră. Primele douăzeci de minute trecuseră și radiotelegrafistul își pusese aparatul în funcțiune, gata de ascultare. Manuelei i se păru dintr-odată că descoperă în el un vechi prieten; se așeză alături, privindu-l cu simpatie, nerăbdătoare să afle prin el, gândul lui Ades.

Vladimir se așezase pe alt scaun, lângă fereastră și aștepta atent, cu cotul rezemat pe genunchi.

— Cât e ceasul? îl întrebă Manuela.
— Cinci fără șapte.
— La cât a decolat?
— La patru treizeci.
— Am timp să fumez, spuse, înfrigurată.

Își scoase din buzunarul pardesiului o țigară turtită și o duse la gură cu mișcarea aceea cunoscută, potrivind-o cu vârful limbii și răsucind-o, ca să se umezească de jur împrejur. Era o țigară de la Ades. De la primul fum, mirosul tutunului i-l aminti; uitându-i pe Vladimir și pe telegrafist, se pierdu în gânduri care o readuceau lângă el.

Se trezi la apelul radiotelegrafic, o serie dezordonată de piuituri în cască, semănând cu chemările speriate ale unui pui de pasăre rătăcit. Îl văzu pe radiotelegrafist calm, scriind fără grabă literele, una câte una, în condică. Gândul lui Ades se materializa pe hârtie, ca și când propria lui mână l-ar fi scris, o înșiruire de litere și de cifre, din care însă nu putea înțelege nimic. Vladimir veni alături și citiră, peste umărul radiotelegrafistului:

YRB-ADS… YRB-ADS…

Era numele aerodromului, urmat de al avionului, semnalul convențional de apel, repetat de câteva ori. Acel ADS, ei îi suna în minte ca numele lui: Ades, Ades… anume transmis pentru ea.

Mesagiul fu scurt și fără nimic important; totul decurgea normal. După câteva clipe el transmise semnalul de închidere a emisiunii, „V. A.”, apoi semnă: „ADS”.

Telegrafistul își scoase liniștit casca și învârti butoanele aparatului; când lămpile se stinseră, Manuelei i se păru că îl pierde pe Ades, că însuși sufletul lui se stinge; se înfioră. Afară se luminase; soarele răsărea vesel în fereastră. Acum, în lumina strălucitoare, jumătatea de oră de tăcere care avea să urmeze, în încăperea aceasta cu aparate negre, i se păru că va fi plictisitoare.

— Mai rămâi? îl întrebă pe Vladimir, îndoită. Eu aș pleca. Mi s-a făcut somn.

Se simțea într-adevăr obosită. O obosea mai ales așteptarea, sâcâitoarele jumătăți de oră dintre mesagii, care fragmentau grandoarea zborului, făcându-l să pară împlinit din bucățele lipite una de alta, prin mâna telegrafistului, cel ce transforma în litere informative undele din văzduh.

Vladimir rămase. Ea fu o clipă înciudată: socoti că rămânea anume ca să n-o conducă; fu înciudată și deopotrivă măgulită fiindcă vedea în această

abținere semnul turburării lui. Nu putu da alt înțeles gestului; nu se gândi nicio clipă că el urmărea înfrigurat zborul, că acesta era faptul care îl interesa acum, singurul fapt care îl interesa, din mulțimea de fapte mici, aglomerate în jurul lui.

La poarta aerodromului nu găsi niciun automobil; merse pe jos, pe marginea șoselei, până la pod, unde, în fața unei cârciumi aștepta un taximetru. Reveni în oraș cu o impresie ciudată. Era ora plecărilor, nu a întoarcerilor. În loc să primească razele soarelui în obrazul drept, ca de obicei când pornea în zori la aerodrom, le primea pe obrazul stâng și faptul o făcea să nu recunoască străzile, casele, copacii, a căror umbră se distribuia invers.

De lene să nu-și mai caute cheia între mărunțișurile din buzunare, ajunsă sus, sună. Îi deschise Babirina.

— Ce face mama? o întrebă.

— Iar cu durerea dumneaei de cap!

Manuela ridică din umeri; i se păruse că răspunsul babei ascunde un reproș, ca și când ea era vinovată, dacă Majeni avea în ultimul timp dese dureri de cap. Fără tragere de inimă, cu o obositoare plictiseală, intră să o vadă.

În camera Majenei, ferestrele erau închise și obloanele pe jumătate lăsate. Totuși zgomotele de jos se auzeau, înfundat, neîntrerupt, sâcâitor – claxoane de automobil îndeosebi, ajungând până sus ca un bâzâit insuportabil. La trecerea tramvaielor, geamurile intrau într-o măruntă vibrație; un vizitator nu o simțea, dar pentru cineva care își căuta liniștea, stând nemișcat în pat, devenea chinuitoare. Aerul în încăpere era închis; un miros de eter plutea în straturi, neavând unde se pierde. Majeni stătea ridicată în perne, cu părul despletit, cu două codițe subțiri atârnându-i pe umeri, făcând-o să pară mai bătrână. Manuela o văzu slăbită. Pe gât, sub bărbie, apăruseră o mulțime de riduri și în codițele de pe umeri erau împletite șuvițe sure. Îmbătrânea, cu o repeziciune care fetei îi scăpase. Se așeză pe marginea patului.

— Mă omoară orașul! șuieră, stins, Majeni.

— Majeni dragă, trebuie să mergi să te plimbi; dacă stai toată ziua în casă, sigur că te îmbolnăvești! De ce nu mergi la șosea, sau în Parcul Carol?

Majeni clătină capul, cu un mic semn de oroare:

— Nu vreau să mai văd atâta lume! Mă obosește mișcarea asta! Poate ar fi fost mai bine să stăm într-un cartier.

— Mamă Jeni, și pe mine mă obosea la început; o știi. Câteva săptămâni am crezut că înnebunesc; pe urmă m-am obișnuit. Ai să te obișnuiești și tu.

— Tu ești tânără, Manuela, eu îmbătrânesc. Mă simt din ce în ce mai obosită. Am început să am nervi; ieri am certat-o degeaba pe biata baba Irina. Mă omoară automobilele astea, auzi-le, nu se mai sfârșesc! E unu care trece noaptea, în fiecare noapte pe la trei, cu claxonul apăsat, îl aud de la statuie, venind, crescând, crescând… Doamne, mă înnebunește, parcă-i goarna îngerului care să scoale morții la ziua de apoi! Îl aud până la capul bulevardului, pe urmă nu mai pot să dorm. Și încep tramvaiele; din toate părțile vin, dinspre gară, dinspre piață, dinspre Obor, dinspre Cotroceni, le aud cum își târăsc fierăria printre case și așa, uite așa le simt aici, uite aici, în inimă, parcă se cațără pe inima mea și nu mai pot, nu mai pot!…

— Majeni, trebuie să întrebăm un medic, trebuie să fie o doctorie, să te liniștești.

— Uite, bromural, în fiecare zi înghit la pastile, și nu-și mai fac niciun efect. Am să mă otrăvesc.

— Acum am să stau eu cu tine, n-am să mai plec de acasă, am să te îngrijesc. Dacă-ți trece capul, căutăm o trăsură, și ieșim după-masă să ne plimbăm la șosea; pe urmă mergem la un cinematograf. Zău, scumpa mea Majeni, să vezi cum ai să te liniștești!

Înduioșată, Manuela își lăsă, cu un gest aproape uitat, capul pe umărul maică-sii.

— Să vezi ce menaj fericit o să facem noi două, draga mea Majeni! Hai, te rog mult, odihnește-te, să nu mai arăți așa!

Ieșind în hol însă, și duioșia și entuziasmul i se topiră. La această oră de dimineață, când soarele abia își căuta loc prin perdele, când ziua abia începea, fiind ora de sculare a altor zile ea se simțea prea obosită să suporte toată lungimea goală a ei. Nu-i mai plăcea casa, holul i se părea prăfuit, odaia ei străină, fiindcă de mult nu mai avusese timp să se regăsească între acești pereți albaștri. Babirina, care intra să deretece, cu basmaua ei neagră legată pe cap, avea înfățișarea mohorâtă, ca o îngrijitoare de cimitir. Parcă venea să aprindă candelele, la căpătâiul unor morminte. O întrebă, furioasă:

— Babirina, de ce te îmbrobodești așa? Nici acum nu ți-e cald? Baba își văzu de treabă, neturburată.

— Apoi eu nu am anii matale, duducuță. La anii mei nu se cuvine să umblu altfel. Zece zile, cât trebuia să lipsească Ades, i se părură deodată Manuelei înspăimântător de lungi. Dar, simțind zădărnicia oricărui gând

fără orizont, își spuse că felul cel mai nimerit în care putea să-l aștepte era să se înfrumusețeze pentru venirea lui. O uită pe Majeni și coborând repede în stradă, fugi la madam Argenta, să-și comande altă serie de rochii. Când ieși, după îndelungate discuții, se apropia amiaza; jumătate de zi trecuse astfel, pe nesimțite. Curajul îi reveni; n-avea să se plictisească; era sigură că va găsi mereu câte ceva de făcut.

Pe Calea Victoriei se revărsase un fermecător val de stofe și de mătăsuri. Manuela cercetă rochiile femeilor, cu un interes care o făcea să-și uite pașii. Pe urmă, terminând cu rochiile, începu să privească bărbații. Nu-i plăcea niciunul, nu putu să compare pe niciunul cu Ades, nici cu Vladimir și fu convinsă că nu va găsi în București pe al treilea ca ei. Gândul o făcu să se simtă mândră de prietenia lor și să-i disprețuiască pe ceilalți. Ea le fu recunoscătoare amândurora că erau așa, și cu gândul la amândoi, se simți dintr-odată chemată spre aerodrom. Intră în fugă la Capșa, ceru să i se împacheteze un carton mare cu prăjituri, se urcă într-un automobil și porni. Când ajunse, soarele îmbrăca aerodromul din plin. Cerul era albastru, infinit de înalt, cu desăvârșire curat, fără nicio scamă de nor și cuarțul din tencuiala clădirilor lucea, ca niște paiete, dându-le ceva festiv. Coborî și alergă veselă la stația de radio, unde se opri, cu nasul turtit în geam. În locul zâmbetului, un văl de nedumerire se lăsă brusc pe chipul ei. Încăperea era goală; nici Vladimir, nici radiotelegrafistul nu se vedeau. Aparatele pe pereți luceau negru, cu lămpile stinse, dând impresia, pe cei câțiva metri, a unei nesfârșite pustietăți…

Ultimul mesaj al lui Ades fusese primit la nouă și jumătate. Radiotelegrafistul continuase să asculte, neliniștit. Câteva clipe înainte de venirea Manuelei stinsese lămpile; dincolo, la aerogară, sosise tocmai atunci o telegramă de la Alep.

În ușa aerogării, pe care soarele o îmbrăca în lumina lui strălucitoare, Manuela văzu câțiva oameni nemișcați. Vladimir se desprinse dintre ei și se apropie, palid, cu capul plecat.

— Ades a căzut! spuse, când fu lângă ea.

XXVII

Sfârșitul lui iulie aduse un ucigător val de căldură peste oraș. Numai câteva ore, înaintea zorilor, zăpușeala se potolea; apoi, îndată ce soarele se arăta pe acoperișurile de tablă, căldura din ziduri și din asfalt parcă renăștea și orașul începea să toropească, încă înainte de a se fi deșteptat.

Prin parcuri și pe bulevarde copacii își lăsau ramurile să atârne, ofilite, ca niște brațe resemnate și păreau că ei înșiși dogoresc, că scot căldura cu rădăcinile din fundul aprins al pământului, ca s-o verse în aer, prin frunzele vestejite, ca prin niște nenumărate aripioare de radiator.

Spre prânz, în asfalt pașii se înfundau moi; chiar granitul negru al pavajului părea înmuiat; înmuiate păreau și liniile tramvaiului. În lumina orbitoare a soarelui urcat la zenit, străzile semănau cu niște albii de râu secat.

Oamenii umblau cu hainele pe braț, cu cămășile lipite pe spinarea nădușită, cu batiste înnodate la gât, târându-se prin umbra zidurilor, fără să-și dea seama că și zidurile dogoresc. Mișcarea orașului era mai moale, vehiculele circulau mai puține și mai încet, claxoanele se auzeau gâtuite și huruitul tramvaielor înmuiat, ca și când roțile ar fi fost de lemn, iar șinele frecate cu unsori. Mai pretutindeni obloanele stăteau toată ziua lăsate: ferestrele erau închise și acoperite cu hârtie albastră; multe case păreau părăsite și pe multe străzi ceasuri întregi nu mai trecea decât câte un câine, cu coada moale și cu limba roșie atârnând până la pământ.

În centru, mișcarea veche continua, în fața autorităților, la ministere, la bănci, la bursă, dar oamenii ieșeau de acolo extenuați. Sub apărătorile de pânză desfășurate peste trotuare, la mese care nu dogoreau mai puțin decât asfaltul, oameni nădușiți, cu pălăriile de paie date pe ceafă, beau, cu năduf, halbe mari de bere, ca după o clipă căldura să li se ridice din măruntaie, mai ucigătoare.

Era un moment, către ora două, când văpaia lua forme de necrezut, când din asfalt se ridicau parcă flăcări și aerul juca deasupra, consistent, ca o apă

care dă în fiert. Atunci ultimii oameni se târau în câte vreun ungher, căutând o amăgitoare răcoare și câteva ceasuri orașul părea cu desăvârșire mort. Câte un automobil care trecea răscolind aerul încins, câte un tramvai gol târându-se din stație în stație inutil, făcea și mai apăsătoare liniștea fiartă a străzilor.

Abia înspre seară mișcarea începea iarăși; pe Calea Victoriei, chipuri noi, figuri necunoscute, venite parcă dintr-un alt oraș, ieșeau la plimbare, pe același spațiu tocit, dintre Cercul Militar și Palat; era publicul de vară al orașului.

La cinematografe se jucau filme vechi, cu prețuri infime, pentru niște spectatori care se aventurau să suporte pe lângă temperatura străzii, câteva grade în plus.

De la căderea serii, în Cișmigiu și în celelalte parcuri, aproape nu se mai putea circula; exasperați, omenii veneau să răsufle aici, dar erau așa de mulți încât unele clipe aerul între copaci devenea tot atât de apăsător ca pe străzi.

După miezul nopții vântul aducea, în sfârșit, din afară, adieri proaspete de răcoare, dar zidurile și asfaltul le înghițeau numaidecât. Cu toate ferestrele deschise, orașul adormea chinuit.

Cât durară căldurile, Manuela rămase în casă, cu obloanele lăsate, toropind de dimineață până seara, aproape dezbrăcată, jos, pe covor. Terasa se încingea, trimitea valuri de căldură înăuntru, nici noaptea nu se răcorea, menținea căldura până în zori, ca un blestemat calorifer. Zadarnic vărsa Babirina căldări de apă pe mozaic; în câteva clipe apa se evapora și un abur dulceag, leșios, se ridica deasupra.

Migrenele Majenei se întețeau. Ar fi trebuit să plece undeva, într-o stațiune răcoroasă, la munte; se pregătiseră pentru asta, când o neliniște nouă începu să se nască în sufletul Manuelei. Ea nu înțelegea ce îndoieli o frământă; ciudatul huruit de motoare cu care se trezea dimineața în urechi creștea. În rupturi chinuitoare de vis se vedea pe aerodrom, cu părul fluturat de vânt, cu curentul elicelor pe obraz, cu praful ridicat din iarbă, în ochi. Apoi îl vedea pe Ades, făcându-i semn cu mâna de deasupra carlingei, și totul dispărea, ca să rămână numai îngrozitorul huruit. Uneori, în locul lui Ades vedea numai fularul alb, cu urmele roșii ale buzelor ei; cineva părea că i-l bagă în ochi, fardul se transforma într-o pată de sânge și ea se trezea, speriată, cu pumnii strânși la gură iar când totul se limpezea, huruitul motoarelor îi mai rămânea în urechi.

Atunci își amintea, obsedată, de huruitul motoarelor care îi chinuise copilăria; amesteca momentele de acum cu cele de atunci și, aproape halucinând, își spunea că o legătură trebuia să fie între ele, că fusese predestinată să înceapă și să sfârșească în acest huruit.

Apoi, auzul începu să-i fie chinuit nu numai la trezirea din somn, ci chiar în timpul zilei. Erau clipe când înlemnea, cu senzația că un avion se apropie și zboară pe la ferestre; după o clipă își dădea seama că urechea ei deforma astfel zgomotul făcut de un tramvai sau de un camion. După un timp auzi huruitul din senin, fără ca vreun vehicul să treacă, fără vreun zgomot exterior. Își clătina năucită capul, și-l ascundea sub perne, cu un început de exasperare, dar huruitul continua. În această stare se găsea, când începuse să folosească fără niciun rezultat, pastilele de bromural ale Majenei – și când hotărâră să plece din București. Dar înainte de a sfârși strânsul bagajelor, lângă neliniștea veche, o altă neliniște se ivi, crescu, și deodată cauza ei se preciză.

Manuela se privi în oglindă, înspăimântată și nu se recunoscu. Obrazul își pierduse culoarea, devenise palid, gura i se subțiase, pielea buzelor părea încrețită, cearcăne mari îi apăruseră sub ochi. Numai ochii erau ca înainte, mari, cu albul-albăstrui al corneei lucind, aproape halucinați. Câteva șuvițe de păr i se lipiseră de frunte, detaliul care i se păru cel mai descurajator; șuvițele parcă nu mai aveau viață, atârnau ca dintr-o perucă, nu și le recunoștea – iar sub părul mort, afară de privire, nu mai recunoștea nimic din ființa ei.

Îi fu teamă să li se arate Majenei și Babirinei astfel – și din clipa aceea se simți singură. N-avea cu cine vorbi, n-avea cui să se destăinuiască, de la cine cere un sfat. Fără dovadă, îi socoti pe toți din jurul ei dușmani – gata s-o judece necruțător. Apoi își aminti de Iosefina și fu primul gând care o liniști. Încercă să-și ia altă înfățișare, își pieptănă părul, cu mișcări repezi și lungi, ca să-l readucă la viață, își desenă gura cu roșu, lărgindu-i conturul și alergă s-o caute.

Era îndată după prânz. Scările înguste care duceau la mansardă dogoreau. Ajunse sus cu respirația aprinsă. Așteptă o clipă înainte de a ciocăni; prin geamul de deasupra ușii văzu, vag, o umbră trecând, resfrântă dinăuntru, de pe pereți și i se păru că aude pe cineva vorbind. Bătu sfioasă; înăuntru se făcu liniște, brusc. După un răstimp, bătu mai tare; nu-i răspunse nimeni. Se hotărî să plece, dar înainte, mai ciocăni încă o dată. Atunci, în sfârșit, umbra reapăru pe geamul mat și podeaua odăii scârțâi.

— Cine-i? auzi.

Recunoscu glasul Iosefinei; se bucură; se revăzu dintr-odată în atmosfera de la aerodrom.

— Eu, Manuela! răspunse, zâmbind, așteptând cu mâna îndreptată spre clanță, ca ușa să i se deschidă.

Urmă însă o mică tăcere, apoi Iosefina îi răspunse, încurcată:

— Vrei să vii mai târziu? Manuela, să nu te superi, vino, vreau să te văd! La mine e foarte deranjat. Treci dacă vrei, peste un ceas.

Se plimbă un ceas pe bulevard; ajunse în Cotroceni, la facultatea de medicină. Câțiva tineri în cămăși albe jucau tenis pe terenul vecin. Fetele aveau fuste scurte de doc, strânse pe mijloc și când săreau cu racheta după minge, își dezgoleau coapsele până la jumătate. Era multă tinerețe în salturile acestea și în îmbrăcămintea lor albă. Tot tabloul era foarte tineresc; privindu-l, printre zăbrele, Manuela se simți singura ființă bătrână aici, mai bătrână decât zidurile facultății, mai bătrână decât granitul pavajului, decât copacii umbroși din care vântul scutura câte o castană, făcând-o să pocnească pe asfalt. I se păru că ea a pierdut pentru totdeauna dreptul de a-și pune o fustă albă, atât de strânsă pe mijloc, de a juca tenis, într-o zi de vară, de a se arunca după minge, dezgolindu-și coapsele până la jumătatea lor. Apoi, în locul acestei triste resemnări, neliniștea o cuprinse iarăși; văzu că trecuse ora. Se întoarse în oraș, aproape alergând. Pe Iosefina o găsi în capot, pieptănată în grabă, golind camera de tutun.

— Manuela, de când nu te-am văzut! exclamă, îmbrățișând-o. De ce nu mai vii la zbor?

Dintr-o privire, Manuela văzu că Iosefina se schimbase; chipul i se împlinise și pielea, întinzându-se, devenise mai albă. Ochii îi luceau; nu putea să-și dea seama dacă acest luciu sau altceva o făcea să pară mai frumoasă. Fotografia lui Rafail nu mai era în perete. În scrumiera de pe masă, fumegau capete de țigări, nu toate de un fel; unele aveau foița încrețită, îngălbenită și presată, semn că fuseseră fumate într-un țigaret și Iosefina nu fuma așa.

Se așeză pe marginea patului. Aerul în cameră frigea; cuvertura de pe pat era încinsă.

— Cred că am nevoie de sfatul tău, îi spuse fetei, privind-o în ochi, fix, prea fix, și încercând să zâmbească nepăsător.

Iosefina se așeză alături; îi luă mâinile, cu un gest cald.

— Spune-mi! Mi-ar părea bine să-ți fiu de folos. Gestul ei afectuos o înduioșa, tocmai ceea ce trebuia să evite cu orice preț. Se desfăcu și urcându-se în fundul divanului, rezemată de zid, își scoase o țigară turtită, din buzunarul de pe șold al rochiei, ca s-o aprindă, cu îndemânare.

— Cred că mi s-a întâmplat un accident, vorbi, nepăsătoare, slobozind fumul pe nări. Iosefina nu pricepu; Manuela își căută, cu vârful limbii, un fir de tutun lipit pe buze, și urmă:

— Mi se pare că am să am un copil.

Fata se ridică spre ea, zâmbind, neîncrezătoare, surprinsă; cu o bucurie mirată îi prinse mâinile. Manuela se sili să-și păstreze liniștea.

— Tu știi ce se poate face? o întrebă.

Iosefina își plecă fruntea, surprinsă și dezorientată de felul în care Manuela îi refuza afecțiunea, într-un moment când valuri de afecțiune i se ridicau în suflet, îndemnând-o să se apropie de ea, să o îmbrățișeze, să o mângâie. După o clipă, reveni cu altă înfățișare, cu o privire camaraderească. Căută o țigară și o aprinse de la țigara Manuelei.

— Sigur, răspunse. Cunosc un doctor. Nu-i deloc complicat; am să te duc la el.

Un val rece trecu prin inima Manuelei. Își simți degetele amorțind.

— E periculos? întrebă.

— Cât de puțin!

Înclină capul, în semn de acord. Socoti că își făcuse datoria față de ființa ei – și cu asta sufletul i se goli de orice sentiment. Hotărâră să meargă a doua zi, îndată după prânz. Apoi, cu glasurile nepăsătoare, vorbiră despre altele, despre viața de la aerodrom.

— Ce face Antal?

— Bine; la fel cum îl știi.

Manuela căzu pe gânduri, cu ochii la capetele de țigări din scrumieră. Într-un târziu întrebă, șoptit:

— Tu… tu te mai gândești la Rafail?

Chipul Iosefinei rămase neschimbat; își duse țigara încet la gură, trase adânc, apoi se învălui în fum. Glasul ei, înecat în tutun, se auzi ca dintr-o altă încăpere, încet și parcă sec:

— De ce întrebi?

Manuela nu răspunse; trase de câteva ori, însetată, din țigară. Abia după aceea vorbi, pe gânduri, întrebându-se parcă pe sine:

— Oare toți morții se uită?

Iosefina se ridică în genunchi, spre ea, și îi mângâie obrazul.

— Nu mai vorbi! Te rog, nu mai vorbi! Manuela rămase cu ochii în gol:

— Dacă se uită, pesemne Dumnezeu știe de ce a lăsat așa.

Cu mișcări încete, conduse însă de o dârză hotărâre, coborî de pe divan.

— Atunci vin mâine la trei, să te iau, spuse, îndreptându-și rochia.

— Da; te aștept.

Și după o ezitare, privindu-i mâinile:

— Ar fi bine dacă ai găsi undeva o verighetă. E de preferat ca doctorul să te creadă măritată; scutești o serie de întrebări.

După-amiaza era încă fierbinte când Manuela ajunse jos. Porni pe bulevard, înspre centru; trecu pe lângă Cișmigiu. Nu se plimbase niciodată în vara asta aici. Peluzele i se părură inutil de frumoase; se simți săracă în suflet că nu putea rămâne să le privească. Aproape de Calea Victoriei intră la un bijutier, la întâmplare, primul pe care îl văzu și ceru o verighetă.

Vânzătorul o privi mirat:

— Una?

Într-adevăr, nimeni nu cumpăra o singură verighetă; micul inel de aur nu-și putea împlini simbolul astfel. Erau două și reprezentau un singur lucru, iar unul singur nu reprezenta nimic. I se păru neomenesc, amar de nedrept ca ei totuși să-i trebuiască unul singur.

Luă perechea, numai ca să liniștească uimirea vânzătorului; când fu pe stradă, bucățica de aur în buzunar îi făcu bine. O dureroasă și totodată caldă turburare îi puse stăpânire pe suflet – tocmai sentimentul de care avea nevoie. Dacă Ades ar fi avut un mormânt, s-ar fi dus acolo și, cu o tristă împăcare, ar fi aruncat în iarbă inelul ce i se cuvenea. Dar așa, cum fusese adunat dintre fiarele răsucite în foc ale avionului, era un pumn de cenușă despre care nimeni nu putea să spună cât e Ades și cât altceva, străin de ființa lui, lemn, pânză, celuloid, sticlă – tot ce fusese în juru-i și arsese, până ce se făcuse pulbere. Arseseră, odată cu el, gesturile lui, gândurile și amintirile lui, arseseră toate firele de legătură dintre ei – și uneori Manuelei i se părea că acelea ce duceau de la ea la el atârnau acum în pulbere, ca niște sârme de telegraf rupte de pe stâlp.

La biserica din fața Universității bătea un clopot mic, abia ridicându-se peste zgomotul orașului. Se însera și vehiculele circulau cu mai multă furie. Traversă, printre tramvaie și automobile. Avu un moment de panică, gândindu-se că l-a uitat pe Dumnezeu. Ajunse în clipa când bătăile micului

clopot încetau și aceasta o făcu să creadă că nu avuseseră altă menire decât s-o cheme pe ea.

De cum intră o cuprinse o răcoare umedă, de peșteră. Biserica era înaltă, fără picturi, cu zidurile într-o singură culoare, un verde aproape negru. Puțină lumină venea din două nișe laterale, care aveau câte o fereastră îngustă și înaltă. O liniște grea cădea de pe ziduri; nu era nimeni înăuntru; nu se auzea nici zgomotul orașului; numai lumânările care ardeau în fața catapetesmei, făcând-o să pară suflată cu aur, pâlpâiau.

Manuela luă o mână de lumânări și înfiorată de liniștea grea a bisericii, trecu prin fața altarului, aprinzând în fiecare sfeșnic câte una.

„Pentru Bunița-Anuț”, spuse, în gând, aprinzând lumânarea. Doamne, ai grijă de sufletul bun al Buniței și dacă într-adevăr există o altă lume, fă-o să nu știe cât am de suferit.

Aprinse alta.

„Pentru tata…” Și învăluit în fumul lumânării, ca în fumul de tutun în care se topise, îi apăru chipul lui, negru, cu bandajul alb la gât. Mai trăia? Murise?…

Aprinse altă lumânare, pentru Cuțăbuș, mort de bătrânețe și de ger.

„Iartă-mă Doamne”, se gândi, „că nu știu dacă se cuvine…”

Și pentru madam Georgeta aprinse – pentru copilăria ei. Apoi altele, în fiecare sfeșnic câte una.

„Pentru Majeni, pentru Amedeu, pentru Babirina, pentru toți ai mei și pentru toată lumea, pentru cei ce i-am uitat…”

Apoi reveni la mijloc, în fața altarului. Îngenunche pe prima treaptă și rămase așa, cu capul plecat, strângând în pumnul amorțit inelele de aur, ca pentru o taină de împlinit postum. Într-un târziu, clopotul începu să bată iar…

XXVIII

Valul de căldură ținu mai mult de două săptămâni. În zori, trezită cu chinuitorul huruit în urechi, Manuela își îmbrăca o rochie subțire și se întindea pe covor. Câte o mușcătură de spaimă îi oprea din când în când bătăile inimii. Atunci rămânea atentă o clipă, ascultând, căutând să audă din lăuntrul ființei ei un glas – și nu auzea decât halucinantul huruit de motor. Erau clipe când, amorțită de căldură, uita unde se află și se credea iarăși copilă, în odaia ei de acasă, cu ferestrele deschise spre aerodrom.

Își secătuise toate puterile; nu mai îndrăznea să încerce nimic. Zece zile alergase, de dimineață până seara, ca un câine fără stăpân, de la un medic la altul, urcând treptele, după îndelungate ezitări – și lipsindu-i puterea să sune.

Iosefina o însoțise la acela pe care îl cunoștea. Până să ajungă acolo, Manuela nu se gândi la nimic și aproape nu-și dădu seama unde merge. Iosefina intră în cabinet, iar ea rămase în sala de așteptare, o încăpere ca de spital, cu pereții vopsiți în ulei alb, cu linoleum pus peste parchet și cu mobilă de metal. Apoi ușa se deschise; Iosefina scoase capul, zâmbind, făcându-i semn să vină. Abia atunci își simți verigheta pe deget și-i păru că face un sacrilegiu, în numele lui Ades. Intră palidă, tremurând. Primul lucru pe care îl văzu, în mijlocul cabinetului, fu masa albă cu cele două brațe laterale, pe care instinctiv își dădu seama că se va urca, să-și arate, într-o poziție hidoasă, goliciunea.

Medicul era un bărbat încă tânăr, cu o față prelungă, aspră, dar cu ochii blânzi, poate verzi și cu o zburătură de alb la tâmple. Avea ceva plăcut; inconștientă îi aruncă privirea ei curbă, pe sub sprâncene, umezindu-și buzele cu un gest ca și provocator.

El îi ieși înainte, zâmbind:

— Să nu te sperii, mica mea doamnă; n-are să ți se întâmple nimic rău. E primul?

Manuela se înroși. Iosefina răspunse pentru ea:

— Da.
— Cu soțul dumneavoastră sunteți de acord? mai întrebă medicul, poate ca să îndeplinească un ceremonial, de la început neatent la răspuns.
Iosefina răspunse iarăși:
— Da.
Manuela nu mai auzi, nu mai înțelese nimic; capul începu să-i vâjâie și iarăși i se păru că aude un huruit îndepărtat de motor. Rămase atentă, așteptându-l să se apropie, cu ochii fixați în gol. Se trezi dusă de braț, spre masa din mijloc. Medicul continua să-i zâmbească, binevoitor.
— O să vedem îndată ce avem de făcut. Fii bună și urcă-te aici! spuse, potrivind brațele laterale ale mesei, la o anumită înălțime.
Manuela înțelese dintr-odată rostul lor; se văzu dezgolită, răsturnată pe spate, cu picioarele în lături pe aceste susținătoare; imaginea o îngrozi.
— Nu, nu! se smuci, speriată, ducându-și la gură amândoi pumnii strânși.
Medicul se opri, zâmbind mirat. Iosefina o apucă de umeri, mângâind-o și încercând s-o împingă spre masă.
— Dar, dragă Manuela, nu ai de ce să te temi. Și mie mi s-a întâmplat; te asigur că n-ai să simți nimic.
— Nu! se apără Manuela.
Dacă s-ar fi putut s-o doară și numai atât! Să întâmpine întreaga durere pe care o poate suporta un organism omenesc, dar să nu se urce, hidos, cu picioarele pe acele rezemători! Se smuci; fără să-și poată aminti gesturile și pașii de până acolo, se trezi singură, în mijlocul străzii, cu poșeta atârnându-i între două degete, cu părul fluturându-i în ochi.
Nu se mai întoarse la Iosefina. Câteva zile așteptă încremenită, apoi valul de spaimă reveni, mărit. N-avu nici acum curaj să se spovedească Majenei. Într-o dimineață se duse la Amedeu, sperând în chip absurd că se va putea spovedi lui. Îl găsi citind, la masa mare din mijlocul odăii și făcând însemnări, mărunt, în caiet.
— Acum știu, simt unde este hotarul între fizic și metafizic, îi spuse el. Jumătate din ființa mea e dematerializată; stau cu un pas aici, cu un pas dincolo, peste acest hotar. Într-o mână îmi țin creierul, în alta sufletul; ființa mea nu mai are niciun secret pentru mine. Știu de unde venim; știu ce este suflarea lui Dumnezeu care ne-a creat.
Apoi se întoarse, cu o gravă liniște pe figură și, aplecându-se spre ea, cu un deget ridicat misterios, îi șopti:
— Într-o zi am să stau de vorbă cu Dumnezeu!

Manuela se ridică să plece. La ușă, Amedeu o opri, clipind nedumerit, ca un om care deschide ochii peste altă lumină:

— De ce-ai plecat? Voiam să te mai întreb câte ceva. N-am mai fost de mult pe la voi. Ce mai faci tu? Și Jeni?

Apoi, zâmbind, în fața ochilor ei încremeniți:

— Și totuși nu sunt nebun! Nu te uita așa la mine. Sunt doar un om care a început să se cunoască. Altfel, e de ajuns să închid capacul peste cunoștința mea – și devin la fel cu voi toți.

Alte câteva zile trecură; Manuela se trezea peste noapte, speriată; i se părea că e cineva alături și o strigă. Aștepta, fără somn, să se facă lumină. În zori, cu mâinile amorțite răsfoia cartea de telefon, căutând adrese de medici. Apoi se îmbrăca și trecea de nenumărate ori prin fața caselor însemnate, fără a îndrăzni să sune. După câteva zile îi veni gândul care i se păru salvator, de a merge la o femeie, să i se spovedească sincer, ca unei femei, nu ca unui medic, să-i spună tot, să nu-i ascundă nimic și să se lase în mâinile ei. Nu cunoștea niciuna. O alese din cartea de telefon și se duse. Se găsi în fața unei ființe înalte, slabe, cu bărbia ascuțită, cu un cap aproape triunghiular, cu vopseaua roșie mâncată pe buzele subțiri, și cu căutătura piezișă. Femeia o privi de sus până jos, bănuitoare; la sfârșit ochii i se opriră pe mâna cu verigheta. Ea văzu și se feri, speriată.

— Întâi trebuie să stau de vorbă cu soțul dumitale, o auzi vorbindu-i, cu asprime.

Sângele îi năvăli în obraz. Doctorița își mai aruncă o dată privirea pe mâna care căuta să ascundă verigheta în pumn și urmă, cu un fel de zâmbet batjocoritor:

— Soțul, sau amantul dumitale, nu mă interesează ce e, puțin îmi pasă dacă ești măritată; toate vă puneți inel pe deget, când veniți aici. Vreau numai să vii cu un bărbat; am motive să discut chestiunea cu el.

Manuela plecă, parcă pălmuită; se simți degradată de aceste vorbe: „toate vă puneți inel pe deget”; acest „toate”, „toate” care o îngloba într-un cortegiu dubios. Își simți nu numai ființa degradată, își simți micul inel pângărit, mica verigă de aur care n-avea pretenția să arate ceea ce oamenii văd de obicei în ea.

Urmară iarăși drumuri și ezitări, în fața ușilor. O dată se așezase istovită pe o bancă de pe bulevardul Catargiu; nu-i venea să creadă că la câțiva pași era casa cu minaret. Atunci văzu, oprindu-se peste drum, un cupeu de modă veche, lăcuit curat cu un vizitiu în haină de catifea vânătă. Un domn

mărunt, albit, îmbrăcat, cu toată căldura, într-un pardesiu negru, cu o umbrelă în mână și cu țilindru pe cap, coborî și intră în casă. Avea ceva demodat și plăcut, și cupeul și domnul care coborâse, cum numai lucrurile foarte vechi pot să aibă. Manuela își aminti de medicul din copilăria ei, care se îmbrăca la fel și umbla tot într-un cupeu ca acesta, pe la casele bolnavilor. Avu deodată certitudinea că bătrânul în negru trebuia să fie medic. Traversă, și din poartă văzu în dreapta ușii, mica firmă, cu litere aurite. Cunoștea numele – și-l amintea, poate din cartea de telefon, poate din altă parte unde auzise vorbindu-se de el, era al unui mare medic, profesor de obstetrică, foarte iubit de studenți. Își memora orele de consultație și la capul altor îndelungate ezitări, după-amiază reveni, fără inel pe deget, de data asta însă hotărâtă să meargă până la sfârșit, să se lase cu încredere în mâinile acestui bătrân, să cadă în genunchi în fața lui și să-i spună: „Sunt la sfârșitul puterilor; mi-e și trupul, și sufletul chinuit; scapă-mă, până nu înnebunesc!”

Îi deschise însuși medicul – era un act de discreție profesională, pe care ea nu-l judecă – și o duse, printr-un coridor îngust, paralel cu holul, într-un mic salonaș, unde așteptă singură, cu inima strânsă, mai mult de o oră. Dar fu bucuroasă că nu mai era altcineva aici și nu trebuia să ia o atitudine convențională. Se însera, zidurile cenușii ale curții interioare unde dădea fereastra salonașului se înnegreau, când veni medicul. Pe coridor era aprins un bec puternic și capul lui albit, luminat din spate, părea învelit într-un nimb. Avea un halat neverosimil de alb, de o curățenie care îl făcea aproape nematerial. Cu zâmbetul lui, blând, Manuelei i se păru bun ca un înger. O luă de braț, părintește și o duse, la capătul coridorului. În cabinet se așeză pe un scaun de metal alb.

— Fii bună și stai! îi vorbi, arătându-i în față un scaun asemănător.

Manuela se așeză.

— Acum spovedește-te, domnișoară! reluă, continuând să-i zâmbească, privind-o pe deasupra ochelarilor, cu ochii puțin înroșiți de neodihnă.

Și Manuela, care venise să se spovedească, nu mai putu spune nimic. Halatul alb al medicului i se păru deodată negru și în loc de medic, ea văzu un procuror, cu zâmbetul drăcesc, așteptând ca ea să-l denunțe pe Ades. Ce rost avea să-i spună acestui om străin toate zbuciumatele ei întâmplări? Încercă să zâmbească.

— Domnule doctor, șopti, stânjenită, am nevoie de ajutor.

— Așa, așa! făcu bătrânul, clătinând din cap, blând. Nu-ți fie teamă, frumoasă porumbiță!

Vorba aceasta o făcu să tresară; i se păru că nu se potrivește cu înfățișarea lui și ridică ochii. Văzu că acum el arăta altfel, sau că îl văzuse altfel la început. Pleoapele înroșite sub ochelari aveau ceva bolnăvicios și buza de jos, desprinsă de cealaltă, atârna, cu un mic tremur dezgustător; în colțul gurii îi apăruseră pete albe, de salivă.

— Ți-e frică de un om ca mine? urmă medicul, cu un glas care acum nu mai părea bun, ci dulceag.

Îl văzu aplecându-se spre ea, simulând că vrea s-o privească mai bine.

— Un om ca mine, urmă, zâmbindu-i lipicios, nu poate face rău unei porumbițe ca tine. Nu e așa de rău ca acela din pricina căruia vii aici.

— Domnule doctor, îngână Manuela. Voia să spună: „Domnule doctor, nu-mi mai spune nimic, nu mai pot înțelege, nu mai pot asculta, nu mai pot aștepta! Am nevoie de ajutor!”

Îl văzu apropiindu-se mai mult de ea și vorbele i se opriră în gât.

— De ce sunteți imprudenți? o mustră bătrânul.

Glasul lui i se păru Manuelei încă o dată schimbat, încleiat parcă în gât. El urmă:

— Dacă n-ai să mă superi, am să te învăț ceva, să nu ți se mai întâmple asta niciodată.

Și prinzându-i mâinile, strâns, o întrebă, repezind vorbele, cu un fel de răgușeală în glas:

— De cât timp?

Manuela îl simți tremurând. Răspunse, zăpăcită:

— Nu știu; poate de trei luni.

Ochii medicului luciră sub ochelari; petele de salivă din colțurile gurii apărură deodată mai mari, gata să picure.

— Ooo! nu se poate! făcu, strângându-i mai tare mâinile. Cum ai întârziat atât?

Și, deodată, cu un fel de bucurie dezlănțuită, sări în picioare, frecându-și mâinile uscate.

— Ia să văd! Ia să văd! spuse repede, chicotind, cu un glas de ștrengar bătrân.

Manuela se ridică, înspăimântată și scârbită de glasul lui cleios și de mâinile lui uscate, care se pregăteau să-i umble pe corp. Fu ultimul drum la medici; nu mai îndrăzni să caute altul; nu mai îndrăzni să se gândească la

nimic. Atunci veni încă un val de căldură, care o copleși, și căzu într-un fel de moleșeală. Se simți slabă, prostită, incapabilă să mai reacționeze în vreun fel.

În aceste zile de zăpușeală, chinuită de migrene, Majeni stătea despletită în vârful patului, acoperită cu un cearșaf subțire. Uneori semăna așa de bine cu Bunița-Anuț, încât Manuelei începu să-i fie teamă că și ea va începe să se topească, să piară în perne.

Babirina căra apă cu găleata pe terasă, apoi se întorcea la bucătărie, se așeza pe un scaun, lângă mașina de gătit încinsă și, parcă nemaisimțind căldura, parcă îndobitocită, aștepta nemișcată, să fiarbă oalele de pe foc.

Câteodată, Manuela venea să-și ia singură o limonadă din răcitor.

— Ce faci Babirina? o întreba moale, privind în gol.

Baba se trezea din toropeală; își făcea o cruce repede, închinându-se peste sudoarea care îi curgea gârlă pe dedesubt.

— Ăsta-i focul Sodomei, duducuță, răspundea, sfârșită. Ne bate Dumnezeu, că prea multe păcate trebuie să fie în blestematul de oraș! Iacă, poate mai bine o fi de moșu meu, acu.

Într-o după-amiază, când toropea întinsă pe covor, Manuela simți, prin crăpăturile obloanelor, că afară s-a întunecat. Se ridică neliniștită și deschise ușa. Terasa ardea mai tare, iar zăpușeala în aer crescuse, apăsător. Deasupra cerul se făcuse negru. Jos, în stradă, cei câțiva trecători răzleți mergeau mai repede, parcă neliniștiți. O mișcare nouă mâna vehiculele; automobilele alergau grăbite pe bulevard și, în stații, vatmanii tramvaielor băteau nervoși din clopote.

Câteva sclipiri luminară cerul negru, pe toată suprafața lui, ca și când niște reflectoare s-ar fi aprins dincolo de orizont. Fulgera undeva, departe – nu se auzeau tunetele, nici fulgerele nu se vedeau, ci numai lumina lor resfrântă în nori. Apoi, cu un huruit care creștea, tunetele se ridicară dinspre orizont, apropiindu-se pe cer. În apa neagră de deasupra, Manuela văzu pânzele destrămate ale norilor fluturând, fugărindu-se, încălecându-se, nori sub nori, fără contur, amestecați unii cu alții și toți la fel de negri. O boare umedă căzu de sus, fără să alunge zăpușeala. Peste terasă o rândunică zbură repede și se lăsă să cadă vertical, în lungul zidului, pierzându-se între balcoanele de jos. Apoi un fulger lung se ridică de la răsărit, înaintă pe cer, cu o mișcare neverosimil de înceată, în mișcări descompuse, hârjâind parcă norii, ca un cuțit neascuțit, chinuindu-se să-i spintece. Trecu pe deasupra și coborî, la fel de chinuit, tremurând, în partea cealaltă, lăsând de la un

orizont la altul o dâră de fum, pe bolta neagră. Orbită de lumină, închise ochii. Când privi din nou, avu un moment impresia că toată mișcarea orașului a încremenit. Jos nu se mai vedea niciun pieton; tramvaiele și automobilele, înecate în neguri, stăteau parcă pe loc; o mare liniște se așezase deasupra.

Apoi, urmând același drum cu fulgerul, un tunet, o profundă pârâitură, se ridică de la orizont. Manuela avu impresia că o catapeteasmă se frânge. Tunetul înaintă pe urma fulgerului, printre nori, lărgind tăietura, și norii se rupseră. Marginile lui se văzură, material, atârnând, ca ale unui uriaș burduf spintecat…

Fugi înăuntru, udă; în urma ei veni, alungată de ploaie, dogoarea terasei. Toată căldura de afară năvăli în casă. Ridică obloanele și, cu fruntea lipită de geam, cu mâinile date în lături, absorbi în ochi torentul. Îi făcea bine, nu prin ceea ce aducea bun pământului, ci prin furia lui neîmblânzită. Nu știa de unde vine și cine o trimite, dar vedea în această ploaie conlucrarea tuturor forțelor naturii. Privind torentul și goana înspăimântătoare a norilor sfâșiați, pe cer, simțea că sunt forțe atât de dezlănțuite, încât nimeni n-ar putea să le oprească, înainte de împlinirea rostului lor, absurd sau logic – nici chiar voința care le-a dezlănțuit.

Din negru, cerul se făcuse vânăt iar ploaia, într-o vagă lumină care se ridica la orizont în direcția apusului, părea gălbuie. Chiar orașul, jos, părea gălbui, părea că, răscolit de ploaie, mâlul a ieșit deasupra granitului și a asfaltului, să dea străzilor culoarea milenară a pământului pe care se află așezate, sufocându-l.

După furia începutului, ploaia se statornici. Norii se contopiră într-o singură apă, din care curse până seara. Când se aprinseră luminile și ploaia stătu, Manuela văzu jos un alt oraș. Becurile erau mai clare; sub lumina lor, copacii de pe bulevard, care atâta vreme păruseră cenușii, erau iar verzi, un verde curat, lucios, ca și când fiecare frunză ar fi fost lustruită cu ceara. Totul era curat, înviorat și strălucitor. Tramvaiele păreau mai noi; caroseria neagră a automobilelor sticlea; sunetele clopotelor și ale claxoanelor ajungeau până sus în alte tonuri, parcă limpezite.

După două săptămâni, în răcoarea curată a acestei seri Manuela simți, în sfârșit, oboseala. Era însă o oboseală dulce, calmă, în care ea, parcă simțea începutul unei limpeziri. Dormi adânc. În zori, când veni să-i închidă ferestrele, Majeni o văzu cu fruntea încruntată, ținând pumnii strânși deasupra cuverturii. O clipă mai târziu, Manuela se trezi, cu huruitul

motoarelor în urechi. La început îl ascultă speriată – apoi, regăsindu-se, o lumină liniștită îi veni în ochi. Era condamnată să audă huruitul motoarelor mereu, mereu, până la sfârșit, și-o mâna într-acolo aceeași forță care fugărea norii sfâșiați pe cer. Era, poate, ceea ce se cheamă un destin. Se supuse, împăcată. Adică se îmbrăcă și fugi la aerodrom.

Ziua începea, strălucitoare. Zborul întârziase, fiindcă apa nu se scursese pretutindeni de pe câmp. Abia se scoteau avioanele. Îl recunoscu pe Kaizer de departe, în ușa hangarului, în salopeta lui cenușie; sub o umbrelă de soare, alături, stăteau instructorii. Îi recunoscu, pe Budih, pe Oltaru, pe ceilalți. Se regăsi dintr-odată în trecut. Alergă, înveselită, și le strânse mâinile.

— Iaca, m-ai făcut să pierd pariul! îi spuse Kaizerul, supărat.

— Ce pariu, Moș-Ramură?

— Păi, se poate, domnișoară, să nu vii trei luni la zbor?

— Cu cine ai pariat, Moș-Ramură?

— Asta mai mă întrebi și dumneata acum! Parcă nu știi cine-și pune mintea la pariuri, cu mine!

O bătaie greșită opri puțin inima Manuelei. Zâmbetul ei se crispă.

— Și cât ai pierdut?

— Păi, fă și dumneata socoteala, câte un pol pe zi, că eu în fiecare zi am pariat.

— Îmi pare rău c-ai riscat pe mine, Moș-Ramură, dar am să te despăgubesc.

Îl văzu pe Vladimir ieșind din fundul hangarului. Își simți, ca în toate momentele de încercare, mâinile amorțind. Trebui să înainteze câțiva pași până la el, fiindcă Vladimir se oprise, uimit.

— Ce-i cu tine? o întrebă, nevenindu-i a crede că o vedea aici.

O clipă, cochetăria se trezi în sufletul ei; îl privi pe sub sprâncene, cu o căutătură de reproș:

— De ce nu te-ai mai interesat de mine?

— Am telefonat de câteva ori și mi s-a spus că ești plecată din București.

Într-adevăr, într-un timp, după căderea lui Ades, nu mai voise să răspundă nimănui la telefon.

— De ce-ai venit? o întrebă.

— Mai mă primiți la zbor?

— Ai de gând, cu adevărat, să faci ceva?

Strânse pumnii și răspunse, cu pleoapele lăsate, cu o hotărâre dureroasă:

— Da, îți jur!

Vladimir ieși în ușa hangarului și îl chemă pe Budih.

— Vrei să faci o încercare? îl întrebă. Să vezi dacă mai știe ceva, dacă poate ajunge la ceva, să nu mai pierdem vremea degeaba.

— Du-te și te îmbracă, domnișoară, îi spuse Budih. Întâi zbor cu dumneata.

Manuela alergă la vestiar; își regăsi în dulap combinezonul, murdar și mototolit. O clipă ezită, apoi cu gesturi mecanice, începu să se îmbrace. Auzi afară primul motor pornind și tresări, fiindcă îl confunda cu huruitul din vis, sau cu acela din copilărie, care ocupau două compartimente deosebite în memoria ei, dar care se contopeau câteodată, într-un singur ton, halucinant. După o clipă îl deosebi în realitatea lui, cu sunetul mai precis; se liniști. Văzu casca jos; n-o folosise niciodată. Se aplecă, o luă și și-o puse pe cap. O urâțea; vru s-o scoată, apoi, cu un sentiment de zădărnicie, renunță. Ieși, îndreptându-se spre avion cu pașii amorțiți. Budih se urcase.

— Să fii atentă, îi recomandă. Cred că mai știi ceva. Ți-e frică?

Clătină din cap, în timp ce se urca în carlingă; întrebarea i se păru absurdă; în clipa aceasta era sigură că niciodată nu i-a fost frică de avion. Găsindu-se cu picioarele în palonier, cu mâna stângă pe maneta de gaze, cu dreapta pe manșă, ei i se păru că se știa de totdeauna așa. Budih ridică mâna, făcându-i semn să pornească. Cu gesturile cunoscute de mult, Manuela împinse înainte manșa și maneta de gaze. Simți rotația motorului crescând, ascultând de mâna ei, apoi avionul începu să ruleze încet. Îi căută direcția, jucând din palonier. Budih dădu aprobativ din cap. Fu ultimul lui gest pe care îl înregistră. Din clipa aceea nu-l mai privi. Nu mai privi nici jos, toate mișcările se desfășurară mecanic cu inconștiență iar sufletul ei rămase alături halucinat.

Se simți apăsată în carlingă – maneta era împinsă până la refuz; tracțiunea creștea. După câteva salturi prin iarbă, avionul ceru singur să se ridice; îl ascultă: trase manșa, și el se ridică.

Transmisă în tot corpul ei, trepidația motorului o îmbăta. I se păru că începe un drum neobișnuit, în zona necunoscută dintre viață și moarte. Împinse palonierul la stânga, aplecând manșa totdeodată, coordonând cu o preciziune mecanică aceste mișcări, fără să-și dea seama cine le comanda.

Avionul viră, răsturnat pe o aripă; văzu într-o frântură de clipă, pământul, cu lanurile geometrice, rotindu-se dedesubt.

„Dacă acum s-ar sfârși!” se gândea, îmbătată de zgomot, de înălțime, de tracțiunea motorului, de atracția pământului, forțe care se compuneau și se descompuneau parcă nu în aripele avionului, ci în organismul ei…

Se trezi coborând, cu motorul redus. Nu știa când făcuse gesturile; nu se gândi o clipă că Budih ar fi ajutat-o; îl uitase cu desăvârșire, cum se uitase pe ea însăși. Tot ceea ce făcea era făcut fără niciun gând. Câmpul îi apăru în față, întins, verde, tălăzuindu-se și urcând repede spre ea. Îl privi încordată, cu ochii mari, fără să știe ce mișcări făceau picioarele în palonier și mâna pe manșă.

„Dacă acum s-ar sfârși!” se gândea. „Ce liniște ar fi! Și ce minune, Doamne, acest câmp verde!”

Peste o clipă simți pământul sub roți; avionul făcu un mic salt și iarăși se așeză în iarbă. Manuelei i se păru că în sufletul ei ceva a trosnit.

„Acum s-a sfârșit!” își spuse, închizând ochii.

Când îi redeschise, după un timp care i se păruse imens, și care, în desfășurarea lui nu voia să ducă la un sfârșit, avionul tot mai rula. După câțiva zeci de pași se opri, cuminte, la punct. Budih se întoarse și pe deasupra carlingei îi strânse mâinile, entuziasmat:

— Admirabil! Admirabil! îi strigă. Ai făcut o aterizare de as!

Manuela simți abia acum că mâna care ținuse manșa îi înțepenise. Budih văzu grimasa ei de durere.

— Nu-i nimic, râse, așa se întâmplă la început; crezi că trebuie să ții în pumn tot avionul. Mai târziu n-ai să te mai încordezi așa.

Elevul următor își aștepta rândul. Manuela sări jos, încă amețită. Vladimir venea dinspre hangar.

— Cum merge? întrebă, cu neîncredere.

— Admirabil! strigă Budih. Dacă se ține de treabă, după o săptămână îi dau drumul singură.

Ea îl auzi ca prin vis și i se păru ciudat că omul acesta mic, cu chipul pe jumătate ascuns sub ochelarii de zbor, vorbea atât de sigur despre destinul ei.

Nu veni însă regulat la aerodrom. Zile la rând cădea într-o grea stare de nepăsare. Rămânea în casă, toropind, la fel ca Majeni, care stătea despletită în vârful patului, în aerul de eter, și ca Babirina, nemișcată pe scaunul de lângă sobă, păzind oalele la foc. Apoi, deodată, într-o dimineață, se trezea cu huruitul motoarelor în urechi și chemată parcă de o putere hipnotică să meargă la aerodrom.

Pe Vladimir îl întâlnea de fiecare dată când venea la zbor, dar față de el, încetul cu încetul sfârși prin a-și uita toate gesturile dinainte. Îl privea ca pe un prieten vechi și pierdut, venit dintr-o țară îndepărtată, când nu mai ai nevoie de el. Nu-i mai aruncă niciodată privirea aceea ascunsă pe sub gene, nu-și mai jucă buzele umede în fața lui. După un timp uită să-și mai înnoade fularul roșu la gât. Se văzu urâtă în oglindă, cu casca pe cap, fără păr – și rămase așa. Combinezonul alb era acum murdar. Își spuse că va aduce altul, curat, de acasă; o dată uită, altă dată, când își aminti, nu avu puterea să-l ia.

Într-o zi, stând cu Vladimir în ușa hangarului, i se păru că se trezește dintr-un vis; făcu ochii mari și îl privi mirată:

— Am și uitat de când zbor. Oare nu cu tine am zburat întâi? Și după câteva clipe:

— Nu știu de ce, mi se pare ciudat să-mi închipui asta.

De atunci, Vladimir zbură în fiecare zi.

— O! O! O! stai încet, c-ai să te proptești într-o groapă și ai să vii în bot, să te văd sondă, cu coada pe cer! făcea Kaizerul de pe marginea aerodromului, când îl vedea venind la aterizaj.

Nu-l mustra pe pilot, bineînțeles, ci avionul, după obiceiul lui.

În ultimul timp, Vladimir decola și ateriza nervos, surprinzător de dezordonat. Nu făcuse de mult timp acrobații și niciodată deasupra aerodromului. Într-o seară se urcă la o mie de metri, de unde descrise un număr nesfârșit de loopinguri, lăsându-se să piardă treptat din înălțime, până ce se apropie de pământ.

— Ho, ho! ce te-a apucat? făcu Kaizerul, surprins.

Elevii urmăreau zborul, uimiți. Budih se uitase cu gâtul strâmb spre cer.

— Are stofă de as domnul ăsta! zise, admirativ.

Coborând, Vladimir surprinse în ochii Manuelei, care îl așteptase, o licărire nouă. De mult timp ea nu mai avusese tragere de inimă să meargă pe jos spre oraș, drumul lor obișnuit, de acum un an.

— Vrei să ne plimbăm? îl întrebă, apucându-i mâna, cu un amestec de tandrețe și înfrigurare.

În prima jumătate a drumului, o regăsi ca în trecut; apoi ea deodată se posomorî. Privirea îi deveni absentă; el îi simți în mână degetele crispându-se și cu nimic n-o mai putu schimba.

Lipsi iarăși, o săptămână. În ziua când reveni, zborul începuse; elevii și instructorii erau la punct. Cu mâinile în șolduri, Kaizerul stătea în ușa hangarului, trăgând cu urechea la motoare.

— Mihalache, n-o lua razna! Așa, așa, mă! bolborosea.

— Domnul Antal e în hangar? îl întrebă, mai mult din obișnuință!

Mecanicul făcu ochii mari:

— Domnul Antal? D-apăi dumneata nu știi că domnul Antal a plecat?

— Unde?

— La Paris, să comande avionul.

— Ce avion.

— Atunci nu știi chiar nimic, domnișoară? Și nici în jurnale nu cetești? Că doar au scris, câte poftești! Domnul Antal vrea să se urce la zece mii de metri, să doboare recordul lui Romeo Popescu.

Manuela își amintea de zborul lui Romeo Popescu, astă-primăvară, când stabilise un record de înălțime despre care se vorbise mult. O undă de înviorare o străbătu. Apucă mâinile Kaizerului, cu un gest repede, și-i vorbi, înfrigurată:

— E adevărat, Moș Ramură? Vrea să bată recordul într-adevăr?

Kaizerul își desprinse o mână, ca să se scarpine după ceafă, cu gestul lui domol.

— Acum, om vedea de-o putea să-l doboare. Până una alta, să cheamă că nu-i sigur nimic. Da, mai știi?! Te pomenești că face pozna!

Manuela alergă la vestiar.

„O! bunul meu prieten!” își spuse, înduioșată, urmărindu-l cu gândul deodată foarte cald.

În clipa următoare se văzu în oglindă – și imaginea, ca o altă ființă, pusă să o păzească, să nu-i îngădue nicio amăgire, o chemă la realitate. Se privi, prostită, cu mâinile atârnând moi pe lângă corp, cu șuvițe de păr lipite pe frunte, fără viață. Își duse pumnii la gură, sfâșiată.

„Ce folos! Ce folos!” își spuse. Când se va întoarce, eu va trebui… Eu, n-am să mai fiu! Și pe acest fir de gânduri, alergă pe câmp, la punct, să-și aștepte rândul la zbor.

XXIX

Abia în a doua jumătate a lui august, după zboruri intermitente, ieși Manuela pe „simplă comandă”. Era o zi pe jumătate înnorată. De dimineață fusese ceață; o adiere calmă de vânt risipise negurile. Atmosfera, până la stratul înalt de nori, apărea clară, îmbrăcată într-o lumină potolită.

Veni mai târziu, cu un taximetru, și coborî în șosea, ca să facă restul drumului, de câteva sute de metri, pe jos. La jumătatea aleei, îl găsi pe Mister Wells, așezat în iarbă, împiedecând calea cu picioarele lui lungi. Era în cămașă, desfăcut la gât, cu o pălărie mare de paie pe cap, o ținută care îl făcea să semene mai degrabă a fermier, decât a aviator. Văzând-o, se ridică repede și își scoase pălăria. Între dinții din față îi rămăsese un fir lung de iarbă, cu care se jucase până la venirea ei.

Manuela încercă să-i zâmbească.

— Ce faci Mister Wells? îi strigă, prietenește, întinzându-i mâna.

Băiatul porni alături de ea, aplecându-se într-o parte, ca să pară mai puțin înalt și răsucindu-și marea pălărie, cu amândouă mâinile, pe piept.

— Domnul căpitan Budih spune că în toamna asta o să-ți iei brevetul, începu Mister Wells, cu accentul mai stricat, din cauza firului de iarbă rămas între dinți.

— Azi ies pe simplă comandă, sper.

— Mă bucur domnișoară colegă. Dacă îți iei brevetul, am să fiu fericit să-ți dau avionul meu să-l pilotezi.

— A sosit?

— Daa! E foarte frumos și foarte sigur; îl țin la Băneasa. Are să-ți placă să-l pilotezi.

Manuela nu răspunse. După câțiva pași, Mister Wells continuă:

— Domnișoară colegă, aș fi fericit să pilotezi nu numai avionul meu…

Un val de sânge îi veni în obraz; strângând pălăria pe piept, urmă, nerecunoscându-și glasul în această îndrăzneală:

— Ci… chiar pe mine.

Se apropiau de marginea aerodromului. Manuela răspunse pe gânduri, de aceea vocea ei păru nepăsătoare:

— Asta-i o cerere în căsătorie, Mister Wells?

— O! O! fu tot ce putu îngâna băiatul, cu obrazul arzând de rușine.

Ea se opri, rupse de jos un pai uscat, apoi se întoarse cu fața spre el și îl privi în față.

— Mister Wells, spuse, frământând paiul în mână, îți sunt recunoscătoare pentru frumoasele dumitale intenții, dar…

Aici se opri. Acestui „dar" îi urmau două răspunsuri, amândouă la fel de valabile, numai nu la fel de grave. „Dar, Mister Wells", ar fi vrut să-i spună, „nu-mi placi câtuși de puțin. Nu că n-ai avea ceea ce se cere pentru asta; gusturile mele sunt sucite, Mister Wells. Împlinesc abia nouăsprezece ani și-mi plac bărbații de la 35 în sus; bărbații care miros a tutun și au puțin păr alb la tâmple."

Numai că acest răspuns atât de lung, care îi stătea în minte, era acoperit de altul, mai scurt și mai greu de formulat: „Dar, dar, dragul meu Mister Wells, între mine și dumneata, între mine și toți oamenii e o prăpastie. Ai să înțelegi asta mai târziu; poate azi, poate mâine…"

Ridică ochii și îl văzu în fața ei; așteptând răspunsul, devenise palid. Un zâmbet obosit i se deschise în inimă. Putea să promită totul și același lucru mai multor oameni, putea să iscălească orice poliță: totul avea să fie plătit și șters cu un singur gest.

— Dar, Mister Wells, îi spuse, să lăsăm să mai treacă un timp. Ai putea să te gândești și dumneata, m-aș gândi și eu. Ce-ar fi, Mister Wells, s-o amânăm pentru la anul?

Băiatul se înroși și înclină capul, cu un gest speriat.

— Foarte bine!

— Nu notezi? râse silit.

Mister Wells se înroși mai tare.

— O! O! îngână. Și nu mai putu spune nimic.

Manuela alergă la vestiar, își luă costumul de zbor, apoi se îndreptă spre punct. Abia întors din zbor, Budih o aștepta. Îi făcu semn să se urce în carlinga din spate. Ea puse piciorul în scară, apoi peste bord, cu mișcări care i se păreau vechi de o viață întreagă. Își fixă picioarele în palonier și,

degajată, împinse maneta de gaze. Era ciudat, de necrezut, cât de cuminte o asculta avionul. Decolă calm, fără să-și urmărească mișcările, cu gândul la ceea ce era tragic în cererea de căsătorie a lui Mister Wells și în răspunsul ei. Ocoli aerodromul la două sute de metri înălțime și ateriză, cu credința că avionul sau mergea singur sau instructorul îl conducea, cu comenzile din față. Nu-i veni să creadă când îl văzu pe Budih ridicându-se și sărind afară din carlingă.

„Așadar, acum, în sfârșit, voi zbura singură!” se gândi – și își simți întregul corp amorțit. „Voi fi singură, față în față cu destinul meu!”

— Știi tot ce ai de făcut, îi spuse Budih. Vezi numai să fii atentă! În orice caz, băieții ți-au pregătit sticla de șampanie, adăugă, arătând spre punct, unde ceilalți îi zâmbeau, făcându-i semne de încurajare cu mâinile.

Văzu fanionul roșu al șefului de pistă ridicându-se încet – în direcția zborului – și căzând brusc, cu o mișcare hotărâtă. Mișcarea se transmise parcă brațului ei; se pomeni apăsând maneta de gaze; avionul începu să ruleze.

„Acum voi sfârși”, își spuse, „și nimeni nu va ști ce s-a întâmplat cu mine!”

Trepidația motorului i se transmitea în organism, cu o obositoare senzație de narcoză. Simți izbiturile ușoare ale roților în iarbă.

„Acum ne pierdem greutatea”, se gândi. „Dacă acum cineva ne-ar împinge cu un singur deget în sus, ne-am ridica de la pământ, ca un fulg.”

Fără să-și dea seama cum, răspunzând mecanic solicitării avionului, trase manșa care era împinsă înainte și văzu pământul depărtându-se. În față, dincolo de căpițele înșirate până la șosea, un cal împiedecat păștea în miriște. Manuela se gândi la calul pe care îl fugărise odată Ades. O clipă avu sentimentul că Ades e în avion. Mirosul de cauciuc încins, de benzină și de ulei ars al carlingei, peste care plutea parcă acea adiere dulceagă a tutunului cu gust de smochină, apoi curentul pe care îl simțea la urechi, trepidația și zgomotul motorului, totul, o clipă i-l aminti pe el. Pe neașteptate, calul începu să alerge, cu o viteză neverosimilă, alunecând din fața aripei stângi, pe sub fuselaj, ca să dispară sub aripa dreaptă devenită dintr-odată parcă mai mare. Își dădu abia atunci seama că avionul făcea un viraj, că nu calul fugise, ci întreg pământul, cu miriștea și cu căpițele de fân pe care peste o clipă le găsi stând nemișcate, în bordul celălalt. Privi acul altimetrului: arăta 200 de metri, ca în toate zborurile de școală făcute până

acum și se miră că s-a oprit la această înălțime. Nu-și amintea s-o fi voit. Parcă avionul își găsea singur vechile lui drumuri prin văzduh.

Descoperi în fața planului aceleași repere de totdeauna: colțul păduricii de salcâmi, cumpăna fântânei, cantonul cu acoperișul roșu. În apropierea grupului de plopi, câmpul începu iarăși să alerge lateral, prin fața aripei – și, uimită, Manuela își dădu seama că făcea un alt viraj, în locul de totdeauna, îndreptându-se cu botul spre aerodrom. Văzu hangarul în față; se surprinse trăgând numaidecât, automat, maneta de gaze. Trepidația avionului se potoli, botul se înclină singur în jos, liniștit, dar, în mod inexplicabil, huruitul motorului nu se micșoră. O mică spaimă îi trecu prin inimă. O clipă i se păru că maneta s-a dezarticulat de carburator și ea nu mai poate comanda motorului. Neliniștită, o încercă repede, de câteva ori, manevrând-o înainte și înapoi. Simți totuși motorul reacționând, tracțiunea lui mărindu-se și scăzând, odată cu mișcările manetei – dar huruitul rămase neschimbat. În timp ce marginea aerodromului se apropia repede, ea avu deodată, cu spaimă, senzația că zgomotul din urechi era al altui avion, care zbura alături și cu care avea să se ciocnească înainte de a ajunge pe pământ. Era un huruit mai amplu, cu un timbru complex, ieșit din îngânarea mai multor motoare, huruitul care o urmărea în somn, persistând de data aceasta în realitate, dând clipei ceva halucinant.

Mecanic, scoase capul în afara bordului, să caute locul de aterizaj. Curentul o izbi în față, cu o violență la care nu se așteptase. Și atunci, deodată, din această senzație și din huruitul obsedant care o urmărea, ea refăcu, fulgerător, în minte, momentul plecării lui Ades, când rămăsese pe aerodrom biciuită de curent. Recunoscu, deodată, timbrul motoarelor lui și, cutremurându-se, înțelese că al lor era huruitul care o urmărea de atâta timp.

Se trezi cu mâna înțepenită în manșă, cu picioarele jucând în palonier, rulând prin iarbă, înspre punct. Budih veni în fugă, să-i spună ceva; era bucuros. Nu-l auzi; auzi numai huruitul motoarelor. Apoi Budih se întoarse cu mâna ridicată, spre șeful de pistă. Manuela văzu fanionul roșu agitându-se; își dădu seama că trebuie să decoleze din nou. Împinse maneta de gaze; zgomotul motorului, crescând, se contopi cu zgomotul din urechile ei și ea se simți dintr-odată liniștită, ca și când, prin amestecul acestor sunete, ar fi început să se contopească însuși destinul ei cu al lui Ades.

După câteva salturi prin iarbă, avionul se ridică ușor, sigur, de parcă prin construcția lui ar fi fost ferit de greșeală. Văzu iarăși calul, care păștea în același loc; căpițele de fân, peste care viră, îi alunecară pe sub aripe.

Celelalte repere se scurseră în lungul fuselajului; acul altimetrului se opri, în mod inexplicabil, la 200 de metri. Totul avea să se întâmple poate așa, la infinit, până ce mâinile aveau să-i înțepenească pe comenzi, făcând mișcări de care ea avea să nu-și dea seama. O undă de răzvrătire o străbătu. Își concentră, dureros de ascuțit, atenția la comenzi și la aparate, rezistând mecanismului interior care dădea drumul mișcărilor vechi. Merse înainte, cu dinții strânși, până ce altimetrul ajunse la 300 de metri. Atunci se simți altfel: se văzu ruptă de pe traiectorie, zburând în sfârșit prin propriile ei puteri, și așa abia, se găsi singură. Acum își dădu seama, limpede, că locul din față era gol, că se afla numai ea, cu conștiința ei, în văzduh. Un sentiment de mândrie, amestecat cu unul de tristeță și poate cu unul de zădărnicie, încă nu bine conturat, îi luă ființa în stăpânire. Se simți legată de avion, împărțind solidar soarta cu el, și-i fu milă în aceeași măsură, de amândoi. Cu dinții încleștați, împinse palonierul, înclină manșa, virând înspre oraș. În treacăt, avionul oscilă; i se păru că zborul devine nesigur. Găsi că e firesc, că încercarea nu va mai dura mult timp, că încordarea amândurora, a ei și a mașinii, se va topi – și prăbușirea va urma.

Câteva neguri trecură prin față; le simți umede, pe obraz; amestecate cu mirosul benzinei îi dădură impresia că-s un alcool volatilizându-se, acel insinuant „Black-lily”, al lui Ades.

Cu o jumătate de curiozitate, indiferentă la scurgerea acestor momente intermediare, scoase capul în afara bordului și privi jos. Aerodromul rămânea în stânga. Recunoscu fiecare detaliu al lui: hangarul cu acoperișul de tablă ondulată, lucind incert sub lumina opacă; pista cenușie din fața lui; câmpul, cu cercurile albe în jurul punctelor periculoase, rău nivelate. O bună parte din viața ei se lega de acest câmp: Ades și Vladimir – și avioanele lor, unul roșu, altul albastru, și atâtea simțăminte de neînțeles. Văzu cele trei grupe de elevi, pe aerodrom… O umbră mișcându-se în fața hangarului… Era poate Kaizerul, urmărind avionul cu ochii pe cer și desigur borborosind, în felul lui: „Ho! ho! Jenică, unde ai plecat?” „Îți cer iertare, Moș Ramură, că Jenică nu va mai veni înapoi!” Privi în gol, spre ceilalți.

„Îmi pare rău că vă las!” se gândi. „De toți îmi pare rău! De tine, Niculiță-cel-Cuminte; a fost o vreme când n-am avut altceva de făcut decât să te botez așa! Și de mica ta nevastă blondă, Arabela! Budih, fiindcă te miri acum de răzvrătirea mea, iartă-mă că am părăsit drumul pe care de atâtea ori m-ai dus tu; mi-ar fi plăcut să merg pe el până m-aș fi plictisit,

mi-ar fi plăcut chiar dacă n-aș fi știut de ce. Mister Wells, nu te supăra că te-am amăgit; vei fi un logodnic foarte nedumerit, și altă neplăcere nu vei mai avea.”

Înspre oraș câmpul se vedea neclar, verde-cenușiu, cu mari pete galbene și negre. Prin unele părți se ara, pregătindu-se pământul pentru semănăturile de toamnă. Acest peisagiu, văzut din avion, îi era Manuelei cunoscut cu toate amănuntele lui, cu calea ferată ale cărei șine albe luceau pe cenușiul terasamentului, cu cantonul înconjurat de salcâmi, cu linia șerpuită a Colentinei și a lacurilor ei și cu satele dimprejur. La un cot al apei, păduricea de stejari lucea arămiu.

Se gândi la Vladimir, despre care de la plecarea lui nu mai știa nimic.

„Numai supărări ți-am făcut”, se gândi, „și va trebui să sfârșesc supărându-te iarăși pe tine!”

Merse mai departe, înspre oraș, continuând să urce; altimetrul arătă 400, apoi 450 de metri. Orașul se vedea în față, îmbrăcat ca de obicei în pâclă. Vreo câteva acoperișuri luceau, câteva ziduri scoteau pete albe, restul era o întinsă apă cenușie. Văzu gara, cu pânza ei de șine lucitoare, învelite în fum de locomotivă; mai departe era triajul, un întins furnicar de vagoane, iar între gară și triaj, manufactura de tutun, și parcul de locuințe, ascuns între copacii verzi. Se gândi la Amedeu și la întrebările lui ciudate. Nu știa dacă el a găsit răspunsul, dar părea că ea îl întrevede în acest zbor final.

Părea că înțelege, în sfârșit, ce fusese până acum și ce începea aici, după ce, răzvrătindu-se, zbura pe răspunderea ei. Acum se simțea altfel, într-adevăr: era parcă pentru totdeauna ruptă de pământ. Nicio părere de rău pentru propria ei ființă nu o chema în urmă; avea numai o infinită milă de cei rămași jos.

Huruitul egal al motorului în urechi, trepidația lui răspândită în organism ca un anestezic, mirosul de benzină, ca de alcool, o îmbătau. Îi amorțeau și membrele, și sufletul. Sângele îi alerga prin vene, fără temperatură… Și ea văzu deodată, limpede, ca și când s-ar fi privit din afară, că între organismul și viața ei era acum un hotar distinct: părea că sufletul i s-a desprins de trup și îi urmează zborul, supraveghind-o din carlinga liberă din față, unde până acum un timp fusese Budih.

Avu în clipa aceea senzația că e mai puternică decât toată lumea. Îmbătată de nemărginirea spațiului, se simți mai puternică decât ea însăși. Într-un vârtej de gânduri care se rostogoliră tumultos, își aminti tot ce învățase despre legile zborului – dar așa cum erau formulate de oameni,

legile se refereau numai la avion, niciuna la organismul și la sufletul care îl însoțeau. Și totuși, nescris în legi, ea simțea acum, undeva în ființa ei, motorul trăgând, ca de o coardă, trăgând dureros înainte – și, din același loc, pământul trăgând, de altă coardă, în jos.

Urmări, îmbătată, senzația și o văzu, în clipa următoare, crescând înspăimântător. Crezu că inima i se rupe, ca și când într-adevăr ea, nu aripele, ar fi purtat greutatea avionului în văzduh. În această sfâșiere, i se păru că surprinde întregul rost al zbuciumului de până acum.

Era ceva în afara ființei ei, undeva sus, ceva ce o chema, mai mare decât legile oamenilor, mai mare decât legile lui Dumnezeu, decât Dumnezeu însuși – o chema, din spatele pânzei pe care o flutura chinuitorul huruit de motor.

Se văzu desfăcută de ființa ei terestră, zburând, zburând în sfârșit, cu adevărat, în sensul cel mare al acestui cuvânt. Viața ei se opri aici. Cum și-ar fi dat brațele în lături, cu pieptul avântat spre cer, avu credința că se aruncă în eternitate, pentru totdeauna desfăcută de pământ.

Dar, brusc, scurt, ca o străfulgerare, o senzație nouă o izbi, aruncând-o, cu o forță de nebănuit, în altă baie de gânduri. O clipă rămase încremenită, cu o pânză cenușie peste cuget.

Nu înțelese nimic din senzația aceasta cutremurătoare. Apoi puterea ei crescu, se ridică, în huruitul motorului – și când ajunse deasupra lui, răspândi, în întregul spațiu gol, o strălucitoare fâșie de lumină.

Cugetul Manuelei se limpezi: își dădu seama că nu e singură, că o altă ființă îi însoțește drumul. Spaima, uimirea și voluptatea fură tot atât de mari. Inima i se înecă; și-o simți grea, atrasă spre pământ, incapabilă să mai suporte descompunerea celor două forțe – forța pământului trăgând în jos și forța motorului trăgând înainte – din care se năștea zborul. Nu era singură și în clipa următoare înțelese de ce. Simți cine era nou aici; nu-i veni să creadă și simți totuși o ființă alături de ea. O simți material, mișcându-se, îi simți micile lovituri în pântec, cu o fermecătoare brutalitate și în aceste mișcări refăcu, fulgerător, întreagă, însăși imaginea lui Ades.

O crispare, care nu era durere, nici teamă, semnul unui simțământ de nedefinit, îi acoperi fața. Și prin acest simțământ inexplicabil, se văzu, violent, chemată jos.

Își găsi deodată în suflet, înscris cu o înspăimântătoare claritate, adevăratul sens, terestru, al ființei ei – și se cutremură de distanța care o despărțea de pământ.

Pierdută, își încleștă mâna în manșă; privi peste bord: avionul zbura strâmb, înclinat pe o aripă. Îl îndreptă, tremurând, nesperând că acum comenzile o vor mai asculta, acum când se regăsea, atât de omenește, legată de sol.

Căută cu ochii împăienjeniți un reper, să se orienteze. Abisul o amețea. Carlinga goală din față îi arăta abia acum gravitatea gesturilor ei. Era răspunzătoare de toate mișcările avionului; ea, prin singura-i forță, trebuia să-l aducă jos. Nu speră că va fi în stare – și din acest gând, spaima se ridică, acoperind orice judecată și orice alt sentiment.

Recunoscu, amețită de înălțime, luciul Colentinei, dedesubt. Căută orașul, dar orașul era în bordul celălalt. Își dădu seama că se depărta de aerodrom. Cu membrele amorțite, așteptându-se ca fiecare gest să fie gestul final, împinse comenzile și începu să vireze larg, ezitând, căutând cu ochii aerodromul, încordată, păstră direcția într-acolo, fără să vadă vreun detaliu de pe câmp, numai o apă cenușie tălăzuindu-se dedesubt. Înțelese că acela era pământul, un astru, într-adevăr un astru, ca toate astrele din Univers, pe care ea îl părăsise călcând legile Universului și neavând puterea să le înfrunte până la cap.

De încordare, mâna începu să-i tremure; ochii fixați pe cercul alb din mijlocul aerodromului fură străbătuți de ape umede; se crezu pierdută. Din spaimă, văzu botul avionului trecând peste marginea terenului; cu un efort disperat închise maneta de gaze și împinse manșa înainte.

Avionul coborî oscilând; lovi pământul cu aripa stângă. Auzind trosnetul, Manuela părăsi manșa, strângându-se în fundul carlingei, apărându-și pântecele cu mâinile adunate deasupra, într-un gest disperat. Cu aripa stângă ruptă, încă ușor din cauza vitezei, avionul făcu un salt dezordonat și își înfipse aripa cealaltă în pământ, răsucindu-se în loc, pe vârful ei. Sub pânză, lemnul se frânse și aripa cedă. Greutatea se răsturnă pe roți, zdrobindu-le. Cu o trosnitură înfiorătoare, avionul alunecă lateral și se opri, parcă icnind, pe o coastă, peste aripa stângă fărâmată.

Câtva timp Manuela rămase înlemnită, apărându-și pântecele în mâini. Apoi auzi mai multe voci, ale unor oameni care se apropiau în fugă, strigându-i:

— Taie contactul! Taie contactul!

Ea nu înțelegea nimic. Nu auzea niciun zgomot de motor, și nu știa de ce mai trebuie contactul tăiat. O liniște adâncă îi apăsa urechile, dându-i

senzația că se coboară într-un abis. Chiar vocile celor ce veneau strigând le auzea parcă prin tâmple, prin frunte, prin creștet, nu prin urechi.

Se ridică, amețită; văzu elicea învârtindu-se cuminte. Cu motorul în ralenti, avionul părea că e gata să se scoale din propriile lui zoburi și să decoleze iarăși. Ea însă nu auzea zgomotul motorului și nici nu simțea trepidația lui.

Primul care sosi fu Budih.

— Ce mi-ai făcut? strigă, privind-o încremenit.

Ea nu știa dacă era speriat sau mânios. Alături îl văzu pe Mister Wells, galben, încercând să facă un gest cu mâinile lui lungi și neizbutind. Amorțită, parcă beată, ieși din carlingă scuturându-se pe mâini; avea senzația că s-a umplut de praf, ca și cum ar fi trântit-o în țărână un cal. Kaizerul venea în fugă dinspre hangar, cu servanții după el, iar la urma lor venea ambulanța, sunând din clopotul de alarmă.

— Te-ai lovit? o întrebă Budih, cu același glas, între mânie și îngrijorare.

Manuela își desfăcu legăturile de sub bărbie, și, cu un gest de oboseală, își scoase casca peste cap. Părul i se desfăcu pe umeri; și-l flutură.

— Iacă pe Jenică al meu! făcu Kaizerul, consternat, oprindu-se lângă avion, cu mâinile pe piept.

Apoi se întinse peste bord și tăie contactul. Ea îl urmări curioasă. Elicea își încetini rotația, bătu aerul de câteva ori, în câteva spasmuri ale palelor, și se opri. În urechile Manuelei liniștea rămase aceeași; motorul era departe de ea: nu-l auzea mergând, nu-l auzea stând. Îi făcu loc printre cei din jur și cu pașii liniștiți se îndreptă spre vestiar. Încet-încet, se dezmeticea.

„Am rupt un avion!” își spuse, îngrijorată.

Apoi alungă gândul acesta, apărându-se de el cu toate forțele ființei: „Nu-mi pasă! Nu vreau să mai știu de nimic!”

Se îmbrăcă, revenind cu fiecare gest, puțin câte puțin, pe pământ, cu senzația din ce în ce mai puternică, mai clară, că ființa nouă e martoră la gândurile ei, făcând-o răspunzătoare de orice gând și de orice gest. Nimic nu mai era îndreptățită să întreprindă de aci înainte, la propria ei deliberare.

„Majeni are să înțeleagă!” își spuse – și, hotărâtă să i se spovedească, liniștea, ca o mare împăcare, i se coborî în suflet.

În ușa vestiarului o aștepta, zăpăcit, Mister Wells.

— Domnișoara colegă, aș fi fericit dacă ai vrea să încerci cu avionul meu.

Ea îi răspunse, simplu:

— Îți mulțumesc, Mister Wells, nu mai zbor.

Păru dezamăgit:

— Nu trebuie să te descurajezi; aș fi fericit dacă aș putea face ceva să recâștigi încrederea.

Manuela îl privi, printre pleoape, cu o căutătură nouă, limpede – și în glasul ei grav pluti o ciudată seninătate.

— Am recâștigat-o, Mister Wells!

Apoi plecă, singură, înspre șosea. La jumătatea aleei simți oboseala. Aerodromul nu se mai vedea; un avion decola peste salcâmi, dar nu-l auzi. Alături era o căpiță de fân; făcu un pas și se așeză în umbra ei. Nu auzea motorul și auzea fânul foșnind. Vedea în față, printre arbori, plugurile arând câmpul. Câțiva gândaci mici, roșii, umblau prin iarbă. Fânul avea un miros dulceag și prăfuit. Departe, pe șosea, treceau automobile; nu le auzea…

Se rezemă în fân, apoi închise ochii. După atâta timp se odihnea, în sfârșit, și era o mare liniște în jur, o liniște fără hotar, întinsă pe toate dimensiunile spațiului, până la orizont și dincolo de el, până la cer și mai sus. Numai câmpul respira – și respirația lui largă, împăcată, o simțea în adâncul ființei, împletindu-se cu respirația ei.

XXX

Era în ziua când Majeni plecase să caute casă. Ca și Babirina, care ofta după ograda ei, de la un timp simțea o chinuitoare nevoie de pământ. Babirina ieșea pe terasă și lua pământ din jghiaburile cu flori, ca să-l resfire în palmă, privindu-l cu tristețe și cu neîncredere. Majeni începu să viseze o casă mică, înconjurată de arbori și flori, la marginea orașului, într-unul din parcurile care luau ființă și către care fugea lumea din centru, în timp ce spre centru continua să se reverse, în blocuri din ce în ce mai înalte, mai dese, mai înghesuite, lumea de la mahala.

Babirina, care nu îndrăznea să privească niciodată jos spre pământ, ca să nu-i vină amețeală, văzu pământul ridicându-se la ea. Văzu, departe peste acoperișuri, înspre Calea Victoriei, un schelet negru de fier, înălțându-se către cer și oameni cățărându-se pe el, umblând pe grinzi, cu abisul dedesubt, ca pe niște trotuare. Ameți, numai privindu-i.

— Trebue că acolo se ridică palatul societății de telefoane, o lămuri Majeni, ea însăși amețită de schelăria neagră, care făcea o înfiorătoare dantelă pe cer.

Babirina se luă cu mâinile de cap.

— Doamne, ferește-ne și nu te mânia pe noi! spuse, alergând la bucătărie, să se așeze la locul ei pe scaun, lângă mașina de gătit.

Fereastra bucătăriei dădea într-o curte interioară, care se deschidea în jos ca un puț, dar fiindcă baba nu se apleca niciodată să privească în afară, ea vedea numai zidul cenușiu din față și se amăgea cu gândul că pământul e la câțiva pași, dedesubt.

Întreg cartierul se transformase peste vară în șantier. De o parte și de alta, peste ruinile caselor vechi, tăiate în jumătate de expropriere, când se deschisese bulevardul, se construiau blocuri, figuri geometrice de zid, dând părții acesteia a orașului un profil strivitor. Huruitul malaxoarelor de ciment, strigătele salahorilor, zgomotul înfundat al grinzilor metalice trântite care făceau să trepideze pământul, praful de cărămidă umpleau

aerul, de dimineața până seara. Noaptea chiar, pe unele șantiere, la lumina sticloasă a becurilor electrice ridicate pe schelărie, continua să se toarne beton.

Când coborî în bulevard, după ce de atâta vreme nu mai părăsise casa, Majenei îi veni amețeală. Mișcarea automobilelor, a tramvaielor, a camioanelor și a pietonilor amestecându-se printre ele i se părură mai trepidante ca oricând. În față era o stație de taximetre. Un șir lung de automobile elegante, limuzine de ultimul model, lungi, grele, cu tapiseria somptuoasă, așteptau pasageri. Pentru câțiva zeci de lei, ele deveneau un timp proprietatea oricui, a primului venit, care se putea trânti pe canapea ca în casa lui, murdar de praf, cu încălțămintea plină de noroi, putea arunca scrumul țigării și chiar țigara pe tapițerie, sau pe covorașul de jos.

Văzând-o că așteaptă nehotărâtă, câțiva șoferi coborâră repede de la volan și deschizând larg portierele se înclinară în fața Majenei, invitând-o să se urce. Ea nu se folosea însă niciodată de taximetre când era singură. Nu îndrăznea să se urce într-un automobil străin, să se lase în mâna unui om pe care nu-l cunoștea. Așteptă un moment de liniște în circulația vehiculelor și, aproape în panică, fără să privească într-o parte sau în alta, se avântă peste bulevard, cu ochii la trotuarul celălalt.

Un tramvai îi trecu, huruind, prin spate; simți pavajul trepidându-i sub picioare. Un automobil, apropiindu-se cu viteză mare, claxonă strident, făcând-o să tresară. Ajunse dincolo cu inima zvâcnind. Peste o clipă, când spaima i se liniști, simți o ascuțită durere de cap, sub tâmple, ca și când o menghine i-ar fi strâns fruntea. Cu pași înceți, speriată parcă și de lespezile de beton cu care era pavat trotuarul și care parcă i se mișcau sub picioare, se îndreptă spre stația de tramvai de la colțul bulevardului. Abia în vagon, după ce se așeză, se simți mai în siguranță, dar vehiculele, trecând pe alături, vijelios, gata să se ciocnească între ele, tot îi mai făceau inima să tresară.

La capul liniei, unde se termina șoseaua Dorobanți, mișcarea era, în sfârșit, mai potolită. Pe strada largă, vehiculele treceau mai rare și pietonii păreau mai puțin grăbiți. În față se deschidea un parc nou de locuințe. Mai multe străzi plecau din mănunchi, resfirându-se și pierzându-se sub arbori. Cartierul semăna, într-adevăr, cu un parc, nu cu un colț de oraș. Străzile noi erau toate curate, asfaltate îngrijit, nu prea largi, păstrând astfel ceva din intimitatea unor alei. Majeni se regăsi dintr-odată într-o altfel de lume. N-avea nimic din caracterul Bucureștiului acest cartier; părea dintr-un alt ținut,

dintr-o mică țară curată și liniștită, dintr-un orășel la poale de munte, parcă, din Elveția. Culorile erau aceleași peste tot: gri-gălbui zidurile, roșii țiglele de pe acoperișuri, verzi copacii care păzeau porțile, umbrind deopotrivă curțile și străzile. La un capăt de stradă care se sfârșea în câmp, Majeni văzu, cu uimire, marginea orașului, marginea lui reală, de unde începea pământul, plin de iarbă și de flori – și aproape nu-i veni să creadă că Bucureștiul se sfârșea într-un loc. Însă, pe câmpul verde, deschis larg înainte, echipe de oameni, cu jaloane vopsite alb și roșu, cu rulete de măsurat și cu teodolite puse pe trepiede, măsurau locul, însemnau direcții pentru străzi noi, împărțind spațiul dintre ele, în loturi.

Îi fu milă de câmpul acesta, peste care avea să se toarne beton. Orașul creștea, își dădea acum seama, mânca nesățios pământul dimprejur, întinzându-se, după cum blocurile mâncau aerul din centru, ridicându-se spre cer.

Tocmai în marginea cealaltă a parcului, departe de linia tramvaiului, era casa căutată de ea, o mică vilă cu acoperișul de țiglă, ascuțit, cu grinzi de stejar în zidăria albă și cu flori roșii în jghiaburile de sub ferestre. Ocupând spațiul dintre două alei, avea intrări prin amândouă părțile, separate, pentru apartamentul de la parter și pentru cel de la etaj. În fața fiecăreia, după portițele de fier, erau straturi cu flori, bine îngrijite, și arbori mici, tei și castani nou plantați. De o parte și de alta a clădirii se întindea peluza de gazon, iar în lungul împrejmuirilor de zid, spre vecini, alte rânduri de flori înveseleau tencuiala cenușie.

La venirea Majenei, două fetițe, îngrijit îmbrăcate și pieptănate, cu funde albastre în păr, peste buclele lor blonde, în rochii scurte, albe, se jucau cu cercul, în prima grădină. Ușa casei, plină de soare, era deschisă. Înăuntru se vedea o încăpere mare, albă, cu vase smălțuite puse pe pereți și cu o masă rustică la mijloc. În față, pe mica terasă din capul scărilor, într-un fotoliu de paie, o bătrână, cu părul albit, cu o față blândă, urmărea jocul fetițelor, zâmbind.

Majeni se asigură că era numărul căutat și împinse portița de fier. Văzând o doamnă străină intrând, fetițele lăsară cercul, veniră fuga spre ea și se opriră la un pas, salutând-o cu o politeță plină de farmec, îndoind amândouă deodată și în același fel genunchii, ca niște paji blonzi.

Majeni fu cucerită de grația lor, ca și de înfățișarea casei, de flori și de soarele care făcea țiglele de pe acoperiș să lucească. Poate și puterea

soarelui scăzuse mult în a doua jumătate a lui august; ei i se părea însă că locul acesta îl face să fie mai blând. Le zâmbi, încântată.

— Ați venit pentru casă? întrebară amândouă fetițele într-un glas.

Majeni confirmă, zâmbind. Ele alergară pe scări, una după alta, să cheme pe cineva dinăuntru.

— Mamă-mare, ciripiră, trecând pe lângă bătrâna din jilț, poftește-o dumneata sus.

Bătrâna îi zâmbi binevoitor:

— Poftiți doamnă, o să vină numaidecât băiatul meu; el se ocupă cu casa. Și-i făcu loc, în alt fotoliu de paie, așezat pe mica terasă.

Majeni privi în juru-i nevenindu-i să creadă că se află în București.

— Ce liniște e la dumneavoastră! spuse, uimită.

Prea slab se auzea, în depărtare câte un tramvai, sau câte un camion care trecea pe șoseaua Dorobanți, pavată cu bolovani, zgomote parcă ireale, peste care se ridicau, argintii, glasurile fetițelor, înăuntru.

— Papa, mai iute, a venit o doamnă, pentru casă!

— Numai nepoatele astea mai fac puțină gălăgie, spuse bătrâna, zâmbind. Dar gălăgia copiilor nu supără pe nimeni.

Un bărbat înalt, voinic, cu fața plină de sănătate, cu o mare coamă albă dată peste cap și cu mustăți de asemeni albe, groase, răsucite la vârfuri, se ivi în prag. Era îmbrăcat în haine gri, tinerești și avea el însuși un cuceritor aer de tinerețe, de veselie, de vigoare, în înfățișare, în vorbă și în gesturile pline de voie bună. Tocmai cetea jurnalul, cu care mai era în mână și în mâna lui mare, puternică, jurnalul părea o biată foiță de hârtie. Se înclină, curtenitor:

— Doamnă, dați-mi voie să mă prezint: mă numesc David Cristu; trebuie să vă spun de la început că numai întâmplător am casă de închiriat.

Avea ceva foarte comunicativ, de altfel ca și zâmbetul bătrânei, ca și atenția cuminte a celor două fetițe care rămăseseră într-o parte și în alta a lui. El le puse mâinile mari, în creștet.

— Dumnealor sunt Ana-Cristina și Ana-Elena, după actul de botez. Noi le spunem în casă Moț și Boț; înțelegeți, pentru o casă de copii ca a noastră, două nume la fiecare, cum au vrut nașii, era prea mult.

David Cristu se așeză în al treilea fotoliu, cu fetițele într-o parte și în alta, ținându-le îmbrățișate – și, în câteva minute, îi făcu Majenei întreaga biografie a familiei. Bătrâna din jilț era mama lui. Doamna Ana, soția, al cărei nume îl purtau fetițele, se ocupa în clipa aceasta cu gospodăria; avea

să sosească și dânsa îndată. Erau de la Sebeș, veniți în capitală îndată după război. El ocupa un post însemnat, la o societate minieră. Făcuse casa aceasta, la marginea Bucureștiului, ca să poată trăi în liniște. Apartamentul de sus fusese destinat fetei celei mai mari, Emilia, care se măritase și trebuise să plece la Cluj, unde bărbatul ei era profesor. Un băiat, mai mare decât fata, Dorin, își făcea armata, după ce terminase Academia Comercială.

— Moț și Boț, le porunci blând, ia aduceți voi albumul din casă.

Majeni văzu în fotografii toată familia, la diferite vârste ale membrilor ei. Încă două fete, între cea mare și cele mici, urmau la liceu.

— Cinci case doamnă! făcu David Cristu, ridicând mâinile, cu un fel de exasperare. Știți dumneavoastră ce înseamnă să faci zestre la cinci fete?

Dar Majeni văzu pe chipul lui că ar fi fost fericit să le-o facă, încă pe atâtora, dacă le-ar mai fi avut.

— Cred că băiatului n-o trebui să-i fac tot eu casă, ce ziceți? urmă, râzând. Majeni zâmbi, privind chipul tânărului, în album.

— Dumneavoastră aveți copii?

— Am, numai o fetiță.

— Să vă trăiască!

Majeni se înduioșă; ea se gândi la tânărul din fotografie și-l puse alături de Manuela. Oamenii aceștia i se părură, deodată, foarte dragi. Parcă erau din familia ei, dar o familie mai apropiată decât cea adevărată. Îi plăcea totul aici. Într-o clipă se hotărî să rămână.

— Sunt singură, numai cu fetița mea, în București. Fetiță, în sfârșit, așa m-am obișnuit să-i spun, dar a împlinit nouăsprezece ani; urmează la facultate.

David Cristu o asculta, cu bunăvoință, cu un zâmbet comunicativ în colțul gurii. Majeni urmă, destăinuindu-se, cuprinsă de o mare încredere în el:

— Fetița mea e cam ciudată, cam nervoasă, cam încăpățânată. Acum își neglijează facultatea; vrea să se facă aviatoare. Nici nu știți cât sufăr din cauza asta! În fiecare zi se întâmplă accidente; mă aștept mereu să aflu ceva rău. Nu mai am liniște. Cred că și pe ea orașul o îmbolnăvește; dar acum nu mai avem unde pleca. Stăm în centru, pe bulevardul Brătianu; m-a îndemnat o rudă să iau un apartament în bloc, închipuiți-vă, la etajul al nouălea, noi care am avut o grădină cât un sfert din Cișmigiu! Ea crede că îi place acolo, dar știu cât o obosește orașul. În ultimul timp e foarte nervoasă. I-ar face

bine dacă ne-am muta aici. Poate o să mă ajutați s-o conving. Nu știu de ce, dar sunt sigură că pe dumneavoastră are să vă asculte.

— Doamnă, să vă arăt casa mai întâi, zise David Cristu, ridicându-se, în timp ce continua să zâmbească binevoitor. Cât despre domnișoara, dacă îmi dați voie, la vârsta mea, am să-i fac o foarte aspră morală părintească.

Majeni aprobă, râzând. Ea simțea că omul acesta mare, aproape uriaș, cu ciudata lui energie întipărită în ochi, care continua să-și țină fetițele de umeri, nu putea să fie aspru cu cineva și totuși, toată lumea trebuia să îl asculte.

— Poate nici n-ar mai trebui să văd casa. Oricum ar fi vreau să mă mut aici, spuse, în timp ce treceau, prin portița gardului de sârmă, în cealaltă curte.

— Suntem separați cu totul, și totuși foarte apropiați, explică David Cristu. Jumătate din ferestrele de la parter dau în grădina dumneavoastră, iar jumătate din cele de la etaj, în grădina noastră. Intrările sunt pe două străzi deosebite. Dacă vrem să fim prieteni locuim în aceeași casă. Dacă nu, putem trăi, fără să ne certăm: evităm să privim pe fereastră și nu ne mai vedem niciodată.

Apoi în timp ce descuia ușa, adăugă, râzând:

— Bineînțeles, nu cred să poată sta cineva alături de noi, fără să se împrietenească.

La ferestrele de deasupra intrării, Majeni văzu jghiaburi de lemn cu mușcate roșii. Un balconaș, cu grilaj de fier, era între ferestre și printre gratiile lui atârnau până deasupra ușii, siebaldii, cu flori mărunte albastre-violete. Partea aceasta a casei parcă semăna cu casa lor de pe Siret; ea se simți, o dată mai mult, câștigată și aproape nu mai luă seama la încăperi. Alese doar o odaie pentru Manuela, mai frumoasă, înspre răsărit, sub ferestrele căreia se legănau câțiva pui de tei. Mai departe erau flori și copaci, apoi câmpul gol. Fu fermecată de tot ce vedea aici.

— O, dacă m-ați ajuta s-o conving să vină! Nici nu știți cât v-aș rămâne de recunoscătoare!

— Doamnă, făceți-ne o vizită după-masă, cu fiica dumneavoastră. Au să fie și celelalte fetițe ale mele; cea mai mare nu-i departe de vârsta ei – începe în toamna asta clasa a șaptea. Au să se împrietenească, au să joace tenis împreună. Aduceți-o numai, și n-are să mai plece de aici!

Majeni plecă, refăcută, întinerită, fără să mai simtă apăsarea din tâmple cu care venise, nici spasmurile speriate ale inimii. Huruitul tramvaiului care

ocolea piața ca să se îndrepte cu fața spre oraș nu-i mai făcea rău; poate nici nu-l auzi. Se urcă repede, cu o mișcare tinerească, și, surprinzându-se, se înroși. Tot drumul, nu făcu altceva decât să-și scoată bucuria din suflet, picătură cu picătură și s-o consume din nou, încântându-se din ce în ce mai mult.

Nu coborî acasă; merse până la piața Sfântul Gheorghe, intră într-un magazin cu jucării și cumpără o mulțime de daruri mici pentru Moț și Boț. Cumpără pentru fiecare ai casei câte ceva și ca să n-o nedreptățească pe Manuela, îi cumpără și ei, de la un bijutier vecin, o mică tabacheră de aur cizelat.

„Va înțelege că m-am împăcat cu fumatul ei”, își spuse, zâmbind.

Voia într-adevăr să-i facă o concesie, o concesie poate neînsemnată pentru Manuela, care fuma și fără voie, dar care pe ea o emoționa.

„La urma urmei”, își spuse, „a împlinit nouăsprezece ani; nu pot s-o mai opresc. Lasă! bărbatul ei are s-o schimbe.”

Și gândul îi fugi, luminos, la tânărul pe care îl văzuse în fotografie.

Cu cumpărăturile în brațe, se îndreptă, pe jos, înspre casă. Se apropia amiaza și circulația pe străzi creștea. Tramvaiele veneau mai dese, unul după altul, automobilele se învălmășeau și între ele, pietonii care traversau cu nepăsare păreau niște gângănii gata să fie strivite.

Lângă zidul spitalului Colțea, un orb cânta dintr-o armonică „Valsul dimineții”, cu tonuri incomplete. Majeni se opri, căută în poșetă și-i lăsă câțiva bani, în cutia de pe genunchi. Dincolo de statuia lui Brătianu, un lung șir de țigănci florărese mărginea trotuarul. Coșurile lor, pline cu flori de toate culorile, dădeau o notă de veselie asfaltului cenușiu. În preajmă, în aer plutea o răcoare umedă și parfumată.

„Nu-i chiar așa urât Bucureștiul ăsta!” își spuse, oarecum necăjită că îl judecase aspru. Înainte de a-l părăsi, era bucuroasă totuși să se împace cu orașul, să nu-și aducă aminte de el cu oroare.

Țigăncile îi ieșiră înainte, îmbulzindu-se, împiedecând-o să meargă.

— Ia flori, coconiță, ia zău, că-s frumoase; uite gladiolili, uite narcisili!

Majeni nu se putu desprinde de ele; își încărcă brațele cu flori și plecă mai departe, zâmbind. Nici nu mai lua seamă la valul de vehicule care se înghesuiau pe bulevard. În dreptul casei se opri, să traverseze. Un șir lung de automobile o opri; în spatele lor venea un tramvai. Puse piciorul jos de pe trotuar, dar din spatele tramvaiului apăru alt șir de automobile. Majeni zâmbi și ridică privirea la ferestrele de la etajul al nouălea ale casei din față.

Obloanele erau toate lăsate. „Oare Manuela n-o fi venit?” se întrebă și iar zâmbi, coborând cu ochii în stradă, ca să-și caute loc de traversat.

Era cu neputință să se aventureze. Câțiva pietoni își făcură cu îndrăzneală loc printre automobile, aproape frecându-se de aripa lor, dar ea nu avea acest curaj. Trebui să aștepte mult timp scurgerea unui lanț de vehicule; începu să-și piardă răbdarea. În sfârșit, între două tramvaie care veneau repede, era un spațiu de vreo douăzeci de metri, gol, fără niciun automobil, iar în partea cealaltă a liniilor strada era de asemeni goală. Nu mai stătu la îndoială și, când primul tramvai trecu, se repezi prin spatele lui, spre trotuarul de dincolo. Dar, mascat de vagon, din direcția opusă venea un autocamion, în viteză mare, iar în dreapta și în urma lui, un val de automobile.

Majeni se opri, împiedecându-se, gata să se prăvălească în drumul camionului. Izbită parcă de ceva în piept se trase înapoi, înspăimântată, fără să-și mai dea seama de gesturi. Florile și pachetele îi zburară din brațe, ca proiectate de un arc destins și se risipiră în toate părțile, căzând cu sunete seci pe pavaj. În ochii și în cugetul ei se făcu deodată întuneric. Auzi doar un clopot de tramvai, câteva lovituri disperate, însoțite de scrâșnetul roților frânând, patinând și rupând în scântei fierul de pe șine. În clipa următoare, o străfulgerare de lumină îi trecu prin ochi și ea văzu, la un pas, ochii îngroziți ai vatmanului pironiți în ochii ei. Omul era parcă foarte sus, la fereastra unui etaj. Tramvaiul crescu fulgerător în înălțime, și, încă înainte de a o izbi, ei i se păru un zid uriaș de bloc, prăvălindu-se peste ea, împreună cu oamenii speriați de la geam.

XXXI

Avionul fu gata și Vladimir se întoarse în țară abia spre sfârșitul lui noemvrie. Se opri la Brașov, hotărât să încerce recordul aici, ferit de indiscreția cunoscuților de la București. Și așa, cu toate că nu vorbise aproape nimănui despre acest proiect, ziarele îl înregistraseră, cu destule ecouri, și urmăriseră, pline de curiozitate, pregătirile. Numele lui deveni iarăși actual; faptul îl stânjenea, în măsura în care nu știa cât va reuși să corespundă acestei noi popularități. Se bucură numai pentru aceea că Manuela putea avea astfel vești despre el.

Se opri la Brașov, așteptă să i se monteze avionul și, profitând de ultimele zile frumoase ale unei toamne târzii, începu zborurile de antrenament. În câteva încercări ajunse la șapte, apoi opt mii de metri și, nevoind să-și obosească prea mult organismul se decise, în sfârșit, să pornească în zborul hotărâtor. Anotimpul nu era cel mai indicat pentru această întreprindere, dar nu mai putea aștepta până la vara următoare.

Porni în prima zi a lui decemvrie, înaintea amiezii, o zi încă frumoasă și aproape caldă; câțiva din cei de pe aerodrom veniseră în haină. Pe munți căzuse o ninsoare nouă; spre apus cerul era înnorat, poate altă zăpadă se pregătea să vină, dar norilor le trebuia mult timp să ajungă, fiindcă nicio adiere de vânt nu se simțea. Comisiunea îl puse să semneze niște formulare, al căror conținut, deși cunoscut de atâta vreme, acum îl ignora. Îi controlară certificatele medicale și, după ce plumbuiră barografele, cele două aparate înregistratoare ale înălțimii, le fixară în carlingă.

Soarele prinsese o ciudată culoare roșiatică, în momentul decolării. N-avu timp să-l observe, preocupat de costumul de zbor care îl incomoda. I se părea odios; ar fi vrut să poată lupta cu înălțimea prin propriile lui forțe… O îmbrăcăminte ca de scafandru, cu o cască metalică acoperindu-i capul, cu tuburi de oxigen și cu fire electrice pentru încălzit costumul, îl articulau

organic cu avionul, prea puțin om, mai mult o piesă, una din piesele multiple, poate nu cea esențială, a acestei mașini de zburat.

În câteva minute se pomeni la patru mii de metri. Avionul urca surprinzător de repede, și, odată cu înălțimea, frigul începea să se simtă, chiar în carlinga închisă – prima adversitate de care lua cunoștință din lanțul de adversități ce trebuiau învinse. Calm, dădu drumul curentului electric în încălzitorul costumului și le așteptă pe celelalte.

Cu sfera de aramă pe cap, care îl izola de lumea din afară, abia auzea zgomotul motorului. Urca într-o spirală largă, cu raza de câțiva kilometri, păstrând în centru Brașovul. Conturul orașului se distingea, neclar, pe culoarea cenușie sub care apărea de la această înălțime pământul. Numai munții, cu crestele albe, acoperite de zăpadă, cu văile pline de umbră, se vedeau încă limpede, despânzindu-se din apa neagră a pădurilor de brazi.

Vladimir privi acul altimetrului, apoi, prin ferestrele baragrafelor, se asigură că penițele înregistrau aceleași cifre, pe bandă: 4500, 5000. Avionul continua să urce, încă foarte repede, și merse așa, fără niciun efort vizibil, până la 6000. Aici, înainte ca acul altimetrului să arate oboseala mașinii, pilotul își simți mișcările moleșite.

Un val subțire de negură îmbrăcase pământul într-o apă lăptoasă. După un timp nu mai văzu jos aproape nimic, decât la răstimpuri câte o sclipire scurtă – soarele resfrânt într-un acoperiș lucios, sau într-o masă de gheață de pe munți. La opt mii de metri, solul se pierdu cu desăvârșire din ochi și el rămase singur.

Fără să dea senzația mișcării, dar dând-o din belșug pe-a trudei, avionul urca greu. Liniile de pe benzile barografelor, la început verticale, apoi oblice, acum marcau, orizontal, înălțimi constante, abia izbutind să se ridice, la intervale mari de timp, cu câțiva milimetri, reprezentând doar câțiva zeci de metri câștigați în văzduh.

Privind această linie orizontală, Vladimir începu să simtă oboseala cum crește. Era o oboseală care părea că vine din afară; organismul lui poate simțea vidul, dincolo de ambianța artificială creată în cască. La gura rezervorului cu oxigen, de unde porneau tuburile de cauciuc spre cască, văzu formându-se straturi groase de zăpadă; deși fenomenul nu era în legătură cu temperatura oxigenului, ci cu destinderea presiunii lui, se temu că plămânii au să-i înghețe. Se miră că putea să respire acest aer, pe care și-l închipuia solidificat, în cristale albe. Imaginea îl făcu să simtă, dintr-odată, surprinzător de repede, frigul crescând. Păturile albe-fumurii de nori, cu

contururile lor vagi topite pe orizontul de asemeni vag, i se părură o masă de zăpadă care îl izola de pământ. Câteva clipe avu impresia că zboară într-o lume înghețată și tot atunci, cu un început de panică, văzu că soarele a dispărut. O lumină albă, lăptoasă, scălda atmosfera aceasta pustie și rece. Era o lumină a cărei sursă părea de nebănuit. Părea că vine din jos, dinspre pământ, resfrântă din marea de gheață. Hobanele, scăldate în lumina difuză, își șterseseră umbrele alungite pe aripe. Neliniștit, Vladimir căută soarele de jur împrejur, pe cerul gol. Era inexplicabil – și totuși nu-l găsea nicăiri. Crezu că un grav dezechilibru, căruia i se sustrăsese prin acest zbor, izolat în spațiul neutru dintre planete, schimbase drumurile normale ale astrelor în Univers. Apoi viră și se pomeni, prin surprindere, cu lumina lui în față. Îl privi, uimit, fără să înțeleagă de unde a apărut – parcă îndoindu-se că este soarele într-adevăr, și nu altă planetă, venită să îl suplinească.

Era un soare mare, alb, luminos, dar fără strălucire, aproape amorf, neradiind. Lumina lui parcă nu venea direct, ci resfrângându-se din masa de gheață aflată dedesubt, distribuindu-se din toate părțile egal, fiindcă hobanele continuau să nu lase umbre pe aripe. Lumina aceasta îl îmbrăcă pe Vladimir într-o haină turburătoare și, cu senzația că intră într-o baie fără temperatură, toropeala îl acoperi.

Drumul urmă, în afara conștiinței, fără să se înregistreze în memorie, nici măcar mecanic. Niciodată nu-i fu cu putință să reconstitue o frântură de senzație din acest interval nedefinit. Se regăsi cu mâna pe reostatul încălzitorului, reducând curentul electric; costumul frigea… Parcă dormise mult timp, cu ochii deschiși.

Minutarul ceasornicului de bord trecuse cu jumătate de cadran peste miezul zilei; zbura de două ore. Acul altimetrului depășise 8000 de metri și, nesigur, continua să urce. Vladimir cercetă, mecanic, restul aparatelor de bord, pe rând, și îndată ce sfârși, scăldat în lumină, toropeala îl cuprinse din nou, ca după un mare efort…

La ora unu, când se regăsi, calm, în fața tabloului de bord, altimetrul trecuse de nouă mii. Îl mai despărțeau o mie și o sută de metri de vechiul record. Un val de înviorare îl cuprinse, și, fiindcă o parte a efortului o depusese visând, se hotărî să rămână atent la rest. Își aținti ochii pe acul altimetrului… Dar, la acest examen, ca acele unui ceasornic care stau pe loc când le pliveşti, acul altimetrului nu mai înainta deloc și senzația era descurajatoare.

Peste marea de gheață, dedesubt se lăsase o umbră cenușie; numai cerul era alb, și undeva într-o direcție de nedefinit, pe cuprinsul cerului, se vedea soarele, cu vechiul lui contur clar. Acum avea însă altă culoare, o țesătură de vinișoare roșiatice juca în cercul lui, evoluând dinspre centru, de unde parcă izvoreau, ca să se topească în extremități.

Pe măsură ce urca, abisul dedesubt se umbrea mai mult. Odată îi apăru negru – și se temu că nu va mai găsi aerodromul, că în loc să nimerească în câmpia Brașovului, va rămâne în munți, sau mai departe, în alt loc al lumii.

Apoi, în locul umbrelor negre, soarele trimise din nou în marea de gheață de jos lumina lui lăptoasă și, cu ochii împăienjeniți, pilotul iarăși uită de timp. O vreme înregistră doar altimetrul, cu conștiința redusă la o singură funcțiune, mecanică, întocmai ca a barografului. Își dădu seama, cu indiferență, că de s-ar întâmpla ceva neobișnuit la bord, n-ar fi în stare de nicio inițiativă, nu ar putea să înfrunte niciun neprevăzut. Robinetul celui de al doilea rezervor de oxigen era alături; știa dinainte cu ce gesturi îl va deschide, când aerul din primul se va sfârși. Benzină avea încă de ajuns; reostatul încălzitorului era deschis la maximum, turația motorului potrivită – și cu acestea, el altceva nu mai avea de făcut, decât să mânuiască manșa și palonierul, descriind largul viraj, visând.

Și, câtva timp, visul fu plăcut. Uită cu desăvârșire unde se afla; o greutate rece îi apăsa creierul. Se văzu pe aerodromul de la Issy Ies Moulineaux, văzu, defilându-i prin față vechii camarazi de zbor. Ei nu-l mai părăsiră și, în zgomotul înfundat al motorului, ca în cadența unui marș, făcură un halucinant cortegiu în urma lui. O voce necunoscută, din altă lume, care totuși suna necrezut de clar, îi chema pe fiecare pe rând, și îndată, cei chemați dispăreau în abis, ca să rămână în cortegiu numai umbra lor.

— Garros, Chavez!… îi striga vocea, în sunetul motorului. Chaput, Dorme, Terline!…

Și alte voci răspundeau, dintr-o lume mai îndepărtată, voci necunoscute, amintindu-i totuși fiecare de cineva:

— Căzuți!… Căzuți!…

— Guynemer!

— Căzut!…

— Boyau, Coiffard!

— Căzuți!…

Se vedea, la Juvisy, cu primul instructor de zbor…

— Leroy!

— Căzut; la Charlemagne!…

Se vedea la Onești, în adăpostul afumat din marginea aerodromului, cu vechii luptători, aplecați peste hărți.

— Nungesser!

— Căzut!…

— Lucy!

— Căzut!…

Căzuți, în flăcări sau în fărâme: cu aripele lovite de obuz, sau cu fruntea găurită de glonț. Căzuți!… Și anii de după război…

— Miss Doran. Pedelac!

— Dispăruți.

— Moneyres, Petit!

— Dispăruți!…

— Prust, Scott, Erwin!

— Dispăruți!…

Căzuți, dispăruți, trecuți în neant… Și aici, el, singur în văzduh, și un ac de altimetru care urcă greu: 9200, 9300 și stă mult aici, și motorul, străbătând arama căștii, parcă începe acum să se audă, în liniștea aceasta înghețată, dintre planete. Și în sunetul motorului, parcă vorbește cineva:

— Texier!

— Căzut!…

Cenușe, cenușe spulberată în vânt.

— Paukert!

— Căzut!…

Și iată că nu mai știe de cât timp durează zborul. Poate patru ore, după ceasornic, dar timpul măsurat de această mașinărie nu are aceeași valoare cu timpul măsurat de bătăile inimii… Banda barografului își urmează drumul; ceasornicul ei o mișcă ușor. Ceasornicul… Ceasornicul! E singura mașinărie care merge constant; nimic nu-i turbură tic-tac-ul. Și linia înălțimii urcă, încet: 9350, 9400…

Vladimir își simți deodată umerii grei. Deodată i se păru că el poartă întreaga greutate a avionului și pe sine însuși, dublat în acest pilot nepăsător, care dormitează, făcând mișcări largi în manșă. Spasmul motorului, pe care acuma începea să-l audă, ca și când casca de metal ar fi încetat să-l mai apere, i se păru că-i spasmul propriului său organism chinuit, al plămânului și al inimii lui. Respiră greu, apoi, ținând manșa între genunchi, întinse mâna și desfăcu, încet, robinetul celui de al doilea

rezervor de oxigen. O mică înviorare veni în cască; se simți întărit. Își încordă nervii și atenția la zbor, cu conștiința că de încordarea lui depinde efortul avionului, ca al unui cal care nu sare peste obstacol dacă își simte călărețul nehotărât. Strânse dinții și cu mâna încordată pe manșă, cu toată ființa lui încordată, rămase cu ochii înțepeniți pe acul altimetrului.

„Am să înving!” își spuse, cu o lumină stranie în ochi. Și nu se gândea să învingă pe cineva: nici pe cel ce zburase înaintea lui, nici pe Dumnezeu; să se învingă pe sine însuși, să învingă uriașele rădăcini care îl legau de pământ.

Le simțea, trăgându-l din ce în ce mai puternic în jos, din ce în ce mai îndârjite, pe măsură ce înălțimea creștea, ajunse la limita elasticității lor, gata să-l smucească înapoi sau să se rupă – și el să se elibereze definitiv.

Cu respirația grea, cu ochii arzând, urmări, înfrigurat, altimetrul: 9700, 9750… Apoi acul rămase aici; avionul nu mai urca. O clipă îl simți că se înfundă cu aripele mari în aerul rărit; abisul era mai puternic decât motorul și decât voința pilotului. Acul altimetrului oscila vag înapoi; nu era o impresie: avionul pierdea din înălțime, se înfunda cu aripele lui mari, în timp ce, deznădăjduit pilotul se lupta să salveze biata câtime din abisul învins.

Un val de descurajare îl izbi, ca un val de vânt, parcă material, și câteva clipe rămase prostit, cu ochii pe altimetrul care nu mai cobora, dar nici nu urca, mort, mort cu desăvârșire, la 9800 de metri. Câțiva centimetri mai trebuia să înainteze acul, o mică porțiune de cadran, un centimetru pentru fiecare sută de metri, dar avionul nu se mai lupta cu sutele de metri, nici cu zecile. Metru cu metru, abia, se lăsa spațiul învins – și apoi nici un metru nu se mai lăsă. Cu un gest de apărare, de om care se îneacă, pilotul se smuci sub vălul de descurajare, și, poate fără să înțeleagă rostul gestului, fără chiar să spere în el, dar hotărât să încerce totul. Împinse maneta de gaze, până la refuz. Indicatorul de turaj oscilă, trecu peste linia roșie a limitei normale, spre o cifră maximă, pe care pilotul, cu încăpățânare, refuză să o citească. O vibrație nouă cuprinse avionul. Acum auzi clar motorul și avu senzația că axul lui i se sprijină pe inimă, că inima i s-a transformat în lagăr, susținând greutatea celor opt sute de cai, iar sângele i s-a răspândit, pe niște conducte sfâșiate, la articulațiile bielelor, în carter și în cilindri, ca un ulei de motor.

„Dacă îl țin așa o jumătate de oră, trec!” se gândi. Privi, halucinat, acul altimetrului, care urca greu, la 9850. 9900. Inima începu să-i frigă și, înainte de a citi pe aparatele avertizoare, înțelese că motorul, solicitat peste limită,

se încingea. Nu judecă; voia să urce. Voia să urce, cu motorul și cu inima în flăcări, până ce nimic nu va mai fi de făcut; să se risipească mai bine în vânt, cenușă, decât să se întoarcă învins, pe pământ.

Citi: 9950. Închise ochii, strâns, apoi îi deschise și citi: 9950. Atât. Își încordă încă o dată ființa, își chemă, cu un accent disperat inima, nervii, creierul la încă un efort; încercă o altă poziție a manșei, cabră – avionul răspunse, se așeză mai înclinat, cu botul spre cer, dar cifra rămase aceeași: 9950. Căută altceva, încă o soluție, în inimă și în creier: readuse avionul orizontal, încercând să fure din înălțime altfel, mai în lung, să înșele văzduhul. Citi: 9950.

Prin ferestrele barografelor vedea penița alunecând orizontal, lăsând pe bandă semnul neputinței. Își simți inima arzând și fruntea înghețându-i, cu broboane mari de sudoare alunecând sub cască. Stătu încremenit, fără gânduri cu amândouă mâinile înțepenite pe manșă, în vechea și zadarnica lor încordare. Nu-i rămase decât să citească altimetrul și citi, citi, citi, simțind că piere, sau că înnebunește. Citi: 9950.

O mică flacără îi juca în față; capsula avertizorului de incendiu sări; sub geamul rotund, becul roșu, de alarmă, oscilă. În tremurul lui, pilotul nu văzu motorul, ci inima sa, arzând. Și inima îi arse, așa, dureros, sfârâind, până ce se mistui. Atunci, halucinând, el descoperi, în geamul roșu, în locul inimei sale arse, doi ochi pâlpâind, cu o flacără de atâta vreme cunoscută. Flacăra lor era fanatică, așa cum îi văzuse într-o dimineață, urmărind plecarea avionului lui Ades. Îi simți în clipa aceasta arzând pentru el; înțelese că niciodată un gest al lui nu-i va mai putea aprinde așa și prelungi încă un timp zborul inutil, numai ca să se scalde în lumina ochilor din avertizor.

Nu durã mult; își simți inima de cenușă și înțelese că sfârșitul a început. Cu sentimentul că își trădează avionul care se mai lupta încă să urce, să-și rupă legăturile de pământ, trase maneta de gaze. Gestul făcu motorul să tacă brusc, și din clipa aceea el se simți definitiv despărțit de avion. I se păru indiferent că mai aveau de făcut împreună un drum, acela până la pământ. Păstră clară conștiința asupra unui singur fapt, că, dacă ține să ajungă jos, trebuie să-și supravegheze căderea, să nu îngădue avionului traiectoria lui firească, de corp părăsit în abis și chemat spre pământ.

Se înscrise într-o spirală largă, coborând încet. Acele barografelor lăsau acum în urmă o linie verticală, ciudat de vie, tăind parcă în inima lui, ca un cuțit, acolo unde locul mai frigea, chinuit de trepidația motorului. Și în

unghiul făcut de cele două linii, cea verticală, a renunțării, și cea orizontală, a zădărniciei, el își vedea frânt propriul lui destin.

Urechile începură să-l doară. În vâjâitul lor auzea vechile glasuri și apelul urma… Și fiecare nume era parcă un reproș pentru renunțarea lui:

— Grenedau!

— Căzut!…

— Hamilton!

— Dispărut!…

Căzuți, unul în Atlantic, altul în Mediterana, și spiritul lor răspândit în vânt…

— Guerin, Saint-Roman!

— Căzuți!…

Văzu munții, albi, ieșind din neguri. Pe platourile lor poate urcau acum schiori, băieți și fete, tineri, chiuind. Și-i închipuia atât de bine, încât parcă îi vedea. Vedea cabanele de lemn acoperite de ninsoare, se regăsea în pragurile lor întroienite, privea pe ferestrele mici focul în sobă jucând pe bârnele afumate și băieții rezemați de pereți, și fetele înghesuite în fața focului, pe dușumea, cu genunchii adunați în brațe și cu bărbia pe genunchi.

Un nou val de viață i se ridică din suflet. Respira adânc. Orașul apărea dedesubt; străzile se vedeau mai albe în apele lui cenușii – și pe străzi își închipuia oamenii mergând. Îi vedea, ca și când ar fi fost jos lângă ei. Vedea vitrinele magazinelor strălucind. Vedea în ferestrele cafenelelor oameni aplecați peste mese, înfrigurați, discutând, fără să știe în clipa aceasta câți oameni mor, câți se nasc și câte lucruri grave se produc în Univers. În alte părți, la cofetării, vedea, acum, la ora ceaiului monden, femei, cu voaleta ridicată de pe buze, fumând, slobozind fumul pe nări, fără să știe gândurile câtor oameni se împletesc în acest fum.

Cobora, învins, și totuși nu era deloc mai mic decât toți acești oameni, un oraș întreg de oameni, zece orașe, o sută, o mie, milioane de oameni care continuă să trăiască, fără a încerca să-și descifreze un alt destin, deasupra faptelor de fiecare zi. Oboseala îi dădea un fel de beție, în care se simțea bine, ca și împăcat.

„Coli, Med Calf, Minchin!” îi suna glasul în urechi. „Căzuți!… Dispăruți!…”

Și cortegiul lor nu se mai termina. Căzuți, dispăruți, praf și cenușe. Avea să cadă și el odată; nu-i venise rândul. Toți care vor să facă mai mult trebuie

poate să cadă, într-un fel sau în altul – și cei ce nu cad, poate n-au făcut de ajuns.

Ajunse jos odată cu primii fulgi de zăpadă. Îi privea uimit; veneau de sus și el venea de deasupra lor…

XXXII

Un timp lung trecu până ce Babirina să se întoarcă. Vladimir auzi vorbă și mișcări înăuntru. Poate aranjau ceva din dezordinea locuinței; nu așteptau un vizitator, cum nu aștepta nimeni ninsoarea aceasta timpurie. Apoi ușa se deschise și, fără nicio vorbă, bătrâna, cu broboada neagră pe cap, îi făcu loc să intre.

În timp ce-și scotea blana ninsă, în vestibul, o văzu în penumbra holului pe Manuela, într-un fotoliu larg, acoperită de la glezne până la gât cu un mare șal negru. Pe o măsuță pusă alături ardea un radiator electric și un altul ardea în fața căminului, făcând două pete roșii, ca de jăratic, pe fondul posomorât al încăperii.

Manuela scoase o mână de sub șal și i-o întinse, zâmbind.

— De când nu te-am văzut! îi spuse. Stai unde vrei. Aici e foarte frig și foarte urât. Să aprindă lumina?

El făcu semn din cap că nu și se așeză, în fața ei.

— E ciudat, cât îmi pare de bine că te văd! urmă Manuela. Când ai venit?

— Astă noapte; am plecat aseară de la Brașov. Ți-am telefonat și aseară, și azi…

— Am desființat telefonul, de mult.

Vladimir văzu că glasul ei era voalat și chipul i se schimbase, mai palid, cu ochii mai mari, mai lucioși. Numai părul, risipit pe spătarul fotoliului, parcă nu mai lucea deloc.

— Ninge? îl întrebă.

Întoarseră amândoi capul spre fereastră. Ningea nepotolit, cu fulgi mari, grei, atât de deși, încât își opreau unii altora lumina și păreau cenușii. Turnurile bisericilor, în zare, nu se mai vedeau; ninsoarea făcea la ferestre o perdea moale, acoperind orașul. Nici zgomotele nu se auzeau; încăperea părea învălită în vată. Numai în fața radiatorului și parcă în fața ochilor Manuelei, aerul pâlpâia.

Ea continua să zâmbească și, în sfârșit, Vladimir văzu că zâmbetul ei ascundea o mică durere, în colțul gurii. Nu îndrăzni să înceapă vorba. Într-un târziu, Manuela își luă ochii de la geam și îl privi.

— Ce-ai făcut? îl întrebă, cu un fel de teamă. El răspunse, evitându-i privirea:

— Nimic; n-am izbutit.

— Mai încerci?

O privi; un moment se gândi s-o mintă, să se mintă pe el însuși; poate nu să se mintă: să se amăgească. Apoi își aplecă ochii și răspunse, mulțumit de-a fi tot atât de sincer pe cât de hotărât:

— Nu; am renunțat. Ea respiră adânc.

— Și eu. Știi că am rupt un avion?

El nici măcar nu tresări. După o lungă tăcere, Manuela urmă, cu glasul mai voalat, ezitând:

— De Majeni știi? Vladimir o privi, nedumerit.

— A murit, spuse Manuela.

Avea în glas o liniște care îl înmărmurea. Nu putu să facă niciun gest, să scoată niciun cuvânt. După o lungă tăcere, ea reluă:

— A lovit-o tramvaiul, în fața casei. A murit după o oră, la spital.

Vladimir rămase neclintit.

— Din fericire, vorbi Manuela mai departe, am învățat să nu mai plâng pentru nimic. N-ai crede câtă încredere mi-a rămas în viață.

Și ridicând capul deodată, spre el, îi spuse, cu un fel de mândrie, care nu izbutea să-i facă glasul mai puțin sfios:

— Voi avea un copil!

Vladimir tăcu; pe chipul lui, nicio linie nu se schimbă. Ea vorbi mai departe, recâștigând mai multă seninătate, cu fiecare cuvânt:

— Cred că este o legătură între toate aceste fapte, de aceea nici nu vreau să mă împotrivesc lor. Am avut zile întregi în care a trebuit să stau de vorbă cu mine însămi, și m-am gândit că singurul fel de a găsi fericirea este s-o cauți în fiecare întâmplare.

Tăcură îndelung. Vladimir privea, neclintit, filamentul roșu al radiatorului, gândindu-se la spusele ei.

„Poate, într-adevăr”, se gândea, „trebuie s-o cauți în fiecare întâmplare!”

Își întoarse încet ochii spre ea și în tăcere îi privi mult timp chipul palid, mica suferință din zâmbetul ei, șalul negru care o acoperea, ca un simbol, de sub bărbie până la glezne, ascunzându-i corpul de privirea lui.

— Cred că dacă din tot, a rămas ceva neschimbat, e prietenia noastră, vorbi mai târziu Manuela. Nu știi cât dor mi-a fost de vechile noastre plimbări! Ce-o fi acum, pe ninsoare, la Colentina?…

El nu răspunse, cutremurat de liniștea ei.

— Sălciile, și balta… urmă ea, în șoaptă. Într-o noapte m-am visat acolo; tot câmpul era plin de ciori…

Și iarăși tăcură, mult timp. Nemișcat, în fotoliu, Vladimir își simți încheieturile amorțite. Între două valuri de ninsoare, perdeaua cenușie de la geam se destrămă, și câteva clipe, holul fu mai luminat. Se apropia amiaza. Își privi ceasornicul, stânjenit de această îndelungată tăcere pe care nu avea puterea s-o rupă. Manuela își scoase mâinile de sub șal, ca și când ar fi vrut să facă un gest, și chipul ei deveni dintr-odată grav. Șopti:

— Dacă ai să-ți mai aduci aminte de mine, te aștept, la primăvară, să mergem…

Vladimir înțelese că acum trebuia să plece. Se ridică; ea îi întinse mâna palidă, și în clipa despărțirii pe buze îi înflori un zâmbet, aproape misterios:

— N-am avut cu adevărat senzația că mă ridic de pe pământ, spuse, privind în gol, decât în clipa când am renunțat la zbor.

Iar când el era la ușă, îl chemă și urmă, de data aceasta privindu-l în ochi, dar cu același zâmbet misterios:

— Știi, acum am înțeles că există o mulțime de feluri în care oamenii pot să zboare… Afară ninsoarea nu încetase. Vladimir își făcu loc prin troiene, urmărit de vorbele Manuelei, împletite în fulgii care mai deși cădeau. Poate în vorbele ei trebuia să caute un răspuns la ultimele lui nedumeriri.

Pe străzi nimeni nu începuse să ridice zăpada; venise prea pe neașteptate, lucrul nu era organizat și fulgii se întețeau. Tramvaiele abia mai circulau, cu pluguri în față, iar în urma lor își făceau loc rarele automobile care se încumetau să înfrunte troienele.

Ajunse, prin nămeți, în Calea Victoriei și urcă scările la „Avia”. Medrea sosise chiar atunci; îl găsi lângă sobă, frecându-și mâinile, simulând frigul, ca să se poată bucura de căldură mai mult.

— Te-ai și întors? îl întrebă. Vladimir văzu ziare deschise pe masă și își recunoscu dintr-o aruncătură de ochi fotografia. I-o puneau și de data aceasta; același tratament pentru învingători și învinși: amestec de ură și de generozitate.

— Nu mai trebuie deci să te informez, îi spuse, zâmbind.

— Cred că avionul te-a trădat, găsi necesar să-l consoleze Medrea.

— Nu. De altfel e inutil să mai discutăm. Socotesc faptul închis; n-am izbutit; ce are a face? Va izbuti altcineva. Dacă am să prind de veste, am să fiu primul care să-l felicit.

Și râzând, se răsturnă în fotoliu, bucurându-se din tot sufletul că putea fi atât de senin; cu atâta sinceritate senin…

— Am venit să discutăm afaceri, urmă. Sunt gata să-ți pun la dispoziție „Avio-Turism”-ul, dacă mai vrei să fuzionezi.

Medrea se repezi să-i apuce mâinile, neîncrezător:

— Nu glumești? Vrei să fuzionăm? Vom face o tovărășie frumoasă, dacă nu cumva mă amăgești!

Vladimir clătină capul, râzând:

— Nu-i vorba de o tovărășie. Îți las totul, fără să mă amestec. Pentru cele trei avioane cumpărate de mine, fac act de donație; restul e al asociației. Cred că o să-mi adăpostești mai departe avionul meu personal.

— Atunci, explodă Medrea, trebuie să bem o sticlă cu șampanie! Așteaptă, nu te las să pleci așa! Trebue să facem deocamdată măcar acest legământ. Să nu te răzgândești pe urmă.

Vladimir clătină capul, zâmbind:

— Nu-ți fie teamă; nu mă răzgândesc.

Era o senină și profundă hotărâre în aceste cuvinte, dar Medrea n-o observă. Se precipită la telefon și ceru, de jos, o sticlă de șampanie. Peste câteva minute, chelnerul apăru, cu cupele de cristal, sclipind. În urma lui, ajutorul aducea șampania, în frapieră. Dopul pocni.

— Să fie într-un ceas bun! strigă Medrea, ținând cupa sub gâtul înspumat al sticlei. Apoi i-o întinse lui Vladimir și veni să ciocnească.

Vladimir ezită o clipă; nu avea clar în minte sensul acestei mici solemnități. Și mai ales, șampania, cu ceea ce aducea festiv, îl dezorienta, fiindcă, deși nu trist, nu găsea nimic de sărbătorit în acest moment. Pe urmă valul de seninătate îi reveni în suflet.

— Să fie într-un ceas bun! răspunse, surâzând. Acum seninătatea lui semăna cu privirea Manuelei din clipa despărțirii și el, surâzând așa, parcă înțelegea în întregime cuvintele și surâsul ei. Trecu la fereastră să privească jos, în stradă. Ningea, ciudat ce mult ningea, și nimeni nu venea, ca în alți ani, să ridice zăpada. Din sus, din gâtuitura Căii Victoriei, ieși, întorcându-se de la șosea, o sanie cu cai suri. Caii parcă erau de zăpadă; apariția i se păru de basm.

— Ninge, ninge! făcu Medrea, de lângă sobă, frecându-și mâinile, bucuros.

Glasul lui se contopi cu clopoțeii cailor care se apropiau prin troiene, azvârlind în lături neaua de sub picioare.

De mult nu mai văzuse Vladimir atâta ninsoare. Întreg orașul era alb și oamenii care se încumetau să meargă pe stradă, cu troienile până la genunchi, îmbrăcați în fulgi, păreau oameni de zăpadă.

„Ninge, ninge!” își spuse, cu o uimire de copil.

Și privind strada albă, și văzduhul cenușiu, se gândea că încă nu se scuturaseră toți norii, că va mai ninge mult așa. O clipă i se păru că orașul va rămâne pentru totdeauna îngropat în zăpadă. Apoi surâsul ciudat îi reveni pe buze.

„Și totuși, copacii vor trebui să înflorească”, se gândea. „Nu-i zăpadă care, odată, să nu se topească.”

XXXIII

Manuela deschise larg ușile terasei și, cu soarele blând în ochi, merse să privească jos. Acum vedea ce mulți copaci erau în mijlocul orașului; puneau pete verzi între zidurile cenușii, nenumărate și întinse pete verzi, ridicându-se cât casele, în multe părți deasupra lor, mai puternice, mai înalte decât acoperișurile. Erau toate tonurile de verde, de la acela firav, gălbui, verdele crud al mugurilor abia plesniți, până la verdele viguros, ca de codru, al frunzelor mature. Pe pereții care mărgineau terasa, din rădăcinile vechi, plantele agățate, uscate peste iarnă, încercau să renască. În jghiaburile cu pământ, între crizantemele uscate, înfloreau câteva pansele firave. Manuela le privi și o umbră de tristețe îi întunecă figura; erau florile puse de Majeni.

Se întoarse și se rezemă de ușă; în hol, Babirina ștergea praful.

— Trebue să punem flori pe terasă, Babirina. Tu știi să pui flori? Baba păru că nu aude. După un răstimp, mormăi:

— Că n-ați avut grădină cât toate zilele! V-a trebuit casă în nori, să urci pământu cu sacu, în acinsor!

Manuela zâmbi, fiindcă, deși bombănea, baba se obișnuise și cu casa, și cu orașul. După moartea Majenei, voise să-i dea drumul, să n-o mai chinuiască aici, dar ea rămăsese, arătându-și hotărârea aproape cu asprime:

— Dacă nu-i duduia-mare, cine-o să-ți poarte de grijă acum?

Babirina se învățase cu ascensorul, cu viața orașului, cu aparatul de radio, cu telefonul, numai cu vehiculele nu se împăca, deși acum știa, limpede, că vehiculele umblă numai pe anumite părți ale străzii și că, dacă nu le stai în cale, nu vin să te caute pe trotuar. Cunoștea două drumuri: la farmacie și la băcan, unde putea să meargă fără să traverseze nicio stradă. De pe trotuar, ea privea cu ură tramvaiele și automobilele, mirându-se că sunt oameni care, în mod obișnuit, deci nu doar atunci când au mare nevoie, se folosesc de ele.

De câteva ori, negăsind la farmacia de jos medicamentele căutate, trebuise să meargă în Calea Victoriei și pentru aceasta să treacă peste două străzi. Nu se încumetase să le traverseze niciodată singură; așteptase la colț, până și un ceas, să vină un sergent de oraș, să oprească o clipă circulația, ca se poată trece ea.

— Babirina, du-te mai bine la bucătărie! o opri Manuela. Mai sunt atâtea de făcut; lasă că termin eu cu praful.

Baba păru că nu aude; își văzu de treabă, apăsând cârpa mai dușmănos, pe mobilă. Pe urmă începu să bombănească, dar nu se înțelese ce, fiindcă în clipa aceea sună la intrare. Voi să meargă, să deschidă. Manuela se repezi înaintea ei:

— Lasă-mă pe mine, Babirina, și dă naibii praful! Du-te la bucătărie, ți-am spus!

În vestibul, Manuela se opri, să-și arunce o privire în oglindă. Nu reîncepuse să dea cu roșu pe buze, dar în dimineața aceasta, buzele ei erau foarte vii, părând ca și vopsite. Obrazul nu-și recăpătase vechea lui culoare, un val incert de paloare îl mai acoperea, în schimb părul revenise la viață, mai sălbatic decât înainte.

Zăbovi în fața oglinzii ceva mai mult decât dorise. Știa cine-i dincolo de ușă, îi cunoștea felul de a suna, și cu cât acest vizitator venea mai des, cu atât era mai emoționată de soneria lui. Avea un fel anumit de a apăsa butonul soneriei, scurt, făcând clopoțelul numai să tresară. Era mai mult decât un apel: un semnal, arătând în același timp și ceva discret, și ceva tandru.

Așteptă o clipă să își reia respirația; Vladimir o intimida. În fața lui nu mai putea fi degajată, avea o sfială inexplicabilă și acest sentiment se accentua de la o zi la alta. Dar cu cât sfiala în fața lui creștea, cu atât dorea mai mult să-l vadă.

În sfârșit, își luă un zâmbet liniștit și deschise ușa. Descoperit ceremonios, Vladimir își ținea cu o mână pălăria, cu alta ținea un maldăr de flori.

— Cred că n-am venit prea de dimineață? întrebă, îngrijorat.

Avea ceva ceremonios în îmbrăcăminte, în vorbe, dar mai ales în gesturi. Purta un pardesiu gri-negru, croit pe talie, cu o îngrijire care intimida; culoarea lui era cam severă pentru o dimineață ca aceasta. Cravata, mare, argintie, înfoiată, se așeza mătăsos între revere și se termina cu un nod mic

sub clapele apretate ale gulerului alb. O batistă de olandă, foarte subțire, îi tremura în buzunarul de la piept.

„Am spus că seamănă a profesor!” se gândi Manuela. „Cum naiba să nu mă intimideze!” Apoi întinse mâna și îi luă florile din brațe, trăgându-l înăuntru.

— N-ai venit prea devreme; intră! Aș vrea să faci într-o zi o necuviință și să nu te scuzi. De unde ai găsit atâtea lalele?

— Se găsesc pretutindeni; sunt dezamăgit să-ți spun că n-a trebuit să fac niciun efort ca să le aduc; le-am luat de la florăria de jos.

„Și când e drăguț, e tot pedant”, se gândi Manuela, în timp ce el își dezbrăcă pardesiul. Îl lăsă o clipă și se duse să arunce florile vechi, apoi se apucă să le așeze pe cele noi în vase.

— Du-te pe terasă, vin și eu numaidecât.

Vladimir ieși și se rezemă de balustradă, cu mâinile încrucișate pe piept, căutând să urmărească în întunericul holului mișcările Manuelei.

— L-ai văzut pe Amedeu jos? întrebă ea.

— Nu.

— Dar unde s-o fi dus așa departe?

Un început de îngrijorare plutea în glasul ei. Veni alături și ținându-se cu mâinile de bara metalică a parapetului se aplecă să privească în stradă.

— Chiar că nu e! spuse apoi. Și rămase așa, lângă el, atingându-i umărul.

Vântul îi juca părul în largi valuri negre. Vladimir simți dorința să îl mângâie, dar era un gest de altădată, pe care acum nu mai îndrăznea să-l facă. După un timp se întoarse cu fața spre ea, în aceeași atitudine rezervată, cu brațele încrucișate pe piept. Manuela îl privi cu coada ochiului și rămase un moment atentă la mâinile lui mari. Manșetele, sclipitor de albe, căzând până la încheietură, cu mici butoni de aur, luceau în soare într-un fel aproape solemn. De câte ori venea, se învățase să-l vadă așa, mereu cu brațele încrucișate pe piept, cu același guler alb, apretat și mereu cu o cravată mare, înfoiată, insuportabil de ceremonioasă.

„Dacă n-ar avea aerul ăsta de profesor!…” își spuse, continuând să-l privească pe furiș. Nu-i veni să creadă când, după o clipă, îl auzi vorbind cu alt glas care îi era totuși cunoscut, dar pe care nu credea că-l va mai auzi vreodată.

— Încă nu ți-ar sta rău nici acum, cu vechea ta scufiță roșie, auzi.

Se întoarse, surprinsă, El urmă, privindu-i rochia de doliu.

— Pari o văduvă tânără…

Manuela plecă ochii ca să-și ascundă tulburarea; urmări fără să vadă ceva, mișcarea de pe bulevard. După un timp răspunse, în șoaptă, strângând mâinile pe bară:

— Chiar sunt o văduvă!…

Obrazul ei devenise foarte palid. Vladimir tăcu o vreme, apoi desfăcându-și mâinile de pe piept și punându-le lângă ale ei, o chemă, cu o mângâiere de demult, care Manuelei îi răscoli sufletul:

— Biata mea Scufiță Roșie!

Întoarse capul, parcă înspăimântată. El o privi în ochi și cu un aer nou, de vioiciune, de optimism, care învingea în chip spontan toate ezitările de până atunci, spuse, apăsând cu un anumit înțeles pe fiecare cuvânt:

— Dar după ce lunile tale de doliu au să treacă, mica mea Scufiță Roșie, poate o să-ți cauți alt cămin…

Manuelei îi năvăli, deodată, sângele în obraz; își simți fața arzând și, neputând înfrunta privirea lui, își coborî ochii, căutând ceva pe bulevard.

— Uite-l pe Amedeu! spuse, tresărind.

Vladimir se întoarse, abia acum turburat de cuvintele lui și privi jos.

Pe marele trotuar umbrit de castani, Amedeu venea dinspre statuia lui Brătianu, împingând cu grijă un mic cărucior alb. Câțiva copii, din vechea lui gardă, îl înconjurau.

În stânga și mai aproape, stătea Gaița, care discuta cu el, contrazicându-l încăpățânată, lucruri în legătură cu creșterea copiilor. Ea avea o soră, și doi frați mai mici, pe care îi crescuse, deci credea că se pricepe la lucrul acesta, mai bine decât Amedeu.

În dreapta mergea Bursucul, al cărui nas parcă se lungea de la un an la altul, și încă vreo doi-trei copii, toți de nerecunoscut. Crescuseră, pe neașteptate, deșirați, slabi, cu coșuri pe obraz și cu vocea în schimbare, îngroșată, behăind ca niște oi bătrâne.

Mai în urmă, depărtat de grup, venea, cam plictisit trăgând din țigară pe furiș, să nu-l simtă Amedeu, Colosalul, în haine iarăși noi, de Paști, verzi, cu pălărie maron și cu batistă galbenă în buzunarul de la piept.

— Domnu Amedeu, spunea Gaița, îngrijorată, dacă n-o țineți în scutece, o să rămână cu picioarele strâmbe, ca Niță-Crăcăniță al lui Madam Zimbil.

Bursucul începu să râdă, prostește, cu gura până la urechi:

— Niță e bun să facă armata la cavalerie, că să prinde cu picioarele pă sub burta calului!

— Zău, domnu Amedeu, reluă Gaița, dacă vreți să nu facă parinteze trebuie s-o puneți în scutec.

— Ce sunt acelea parinteze?

— Paranteze, proasto! o îndreptă Bursucul. Adică domnu Amedeu, asta înseamnă că umblă crăcănat, cu picioarele ca două paranteze.

Și Bursucul trecu înainte, mergând cu picioarele îndoite în afară la genunchi, ca să arate mersul lui Niță-Crăcăniță. Ceilalți începură să râdă. Câțiva trecători, se opriră, unii mirați, alții făcând haz de această procesiune ciudată.

— Hei, gata, gata! îi potoli Amedeu. Speriați fetița..

— Dacă plânge îi dați mac? întrebă Gaița, ținându-se după cărucior. E foarte bun macu'; de cinci lei îți dă un pachet atât! – ține o săptămână. E o farmacie la noi, dacă vreți vă aduc eu, are cel mai bun mac din București.

— Macul tâmpește! răspunse aspru, Amedeu. Cine te-a învățat pe tine că se crește așa un copil?

Gaița ridică ochii, mirată; vru să răspundă ceva, apoi se răzgândi, ca să nu-l supere pe domnu Amedeu. Domnu Amedeu știa o mulțime de lucruri, ea era foarte mândră să-i fie prietenă, dar la copii nu se pricepea.

„Ce poate să înțeleagă despre asta un bărbat!" își spuse, renunțând să-și mai bată capul cu el.

Amedeu citise toate volumele de puericultură pe care le găsise în librării. Când, înaintea Crăciunului, se mutase în odaia Majenei, le adusese cu el, un geamantan întreg. Pe celelalte, cărți de teatru, de aviație și de filosofie, le lăsase în dulapul de lângă baldachin, la vechea locuință.

Odată instalat în preajma Manuelei, el nu mai ieși din casă, ceru numai să se reinstaleze telefonul, prin care continuă să vorbească din când în când, cu niște oameni ca din altă lume, la numerele însemnate în carnețel – și tot restul timpului citi. Avu lungi discuții cu medicul care venea des la Manuela. Căută în toate chipurile să se asigure că el își cunoaște fără greșeală meseria; regretă din tot sufletul că nu se făcuse medic. În ultimele zile ale sarcinei, nervozitatea lui ajunse chinuitoare și când auzi dincolo primul scâncet, se destinse într-atât, încât adormi și douăsprezece ore dormi adânc, ca și când el ar fi născut. Deveni, pe dată, dădaca fetiței.

— Să-i zicem Jeni, spuse, când fu vorba de un nume.

Manuela clătină capul.

— Atunci Ana, ca pe Bunica.

Alt nume de femeie el nu mai avea imediat, în gând. Manuela spuse:

— Ada.

Și fetița se numi așa.

Amedeu aduse sus toată zestrea de care noul născut avea nevoie: mica băiță de faianță, cântarul, vasele de sterilizat laptele, biberoanele – și, înlăturând rufăria pregătită de Manuela ca fiind confecționată după prescripții laice, aduse alta, după recomandațiile tratatelor de puericultură.

Își luă asupră-și sarcina pregătirii biberonului – și alergă multe zile, până găsi, într-un cartier îndepărtat, lăptăreasa de care fu sigur că vinde laptele nefalsificat. În casă, peste vechile lui haine lustruite, negre iarna, gri-verzui primăvara, își îmbrăcă halate albe, iar pe cap își puse scufe de pichet, ca medicii.

Cu mânecele sumese, având necontenit grijă ca mâinile să-i fie dezinfectate, el fu într-o continuă activitate, între bucătărie și camera fetiței, fierbând laptele, sterilizând biberoanele, punând apa pentru baie la încălzit, fără să accepte vreun ajutor.

Fiindcă pe tatăl micei Ada nu-l văzu niciodată apărând, și fiindcă nici nu auzi vorbindu-se de el, se socoti îndreptățit să-i poarte de grijă micuței, numai el. Fizionomia i se schimbă încă o dată, ca o urmare firească a acestei îndeletniciri: obrazul i se însenină – chipul lui căpătă repede o înfățișare blândă și cuminte, nu mult deosebită de a unui bunic.

De cum se desprimăvără, deoarece Manuela nu ieșea niciodată din casă, începu să plimbe fetița zilnic, în Grădina Icoanei sau în Cișmigiu. Trecând peste protestele eretice ale Babirinei și sprijinindu-se pe indicațiile celor mai mulți autori, pe care continua să-i consulte, noaptea, când toată lumea în casă dormea. Începu plimbările, încă din primele zile frumoase ale lui martie. Cu vechea lui îmbrăcăminte demodată, împingând atent căruciorul de la spate, merse în aceste parcuri și se amestecă, devenindu-le îndată prieten, cu bonele, cu nursele și cu celelalte îngrijitoare de copii. Miss Daissy, Fräulein Grette și mademoiselle Sybille, în zecile lor de exemplare, se strânseră în jurul lui.

Le dădu consultații de puericultură, de modă, silit să emită păreri asupra cutărui sau cutărui model, de politică, silit să facă prezumții asupra cutărui sau cutărui eveniment în curs. Deveni, în sfârșit, confidentul tuturora, ascultând cu răbdare interminabile confesiuni.

Îi rămase prea puțin timp pentru gândurile lui. Câteodată, după ce culca fetița, venea să se așeze în fotoliu, în fața radiatorului aprins, lângă Manuela care, la lumina de pe cămin sub care ședea înainte Majeni să lucreze –

tricota, cu gesturi mici, scufițe și ciorăpiori albi sau roz. Uneori, gândindu-se la întâmplări din urmă, părea descurajat. O umbră cobora pe chipul lui bun.

„Degeaba”, se gândea, „nu pot să mă amăgesc! Eu nu las nimic în urmă, care să arate că am existat.”

Și, privind-o adânc pe Manuela, cu o căutătură ciudată, îi spunea:

— Tu, Manuela, ți-ai justificat existența. Nu acesta este mijlocul superior ca un om să se poată realiza, dar când nu poate face altfel, tot e bine dacă trece altcuiva făclia. Un copil poate să te absolve, în clipa morții, în fața propriei tale conștiințe.

La început Manuela îl asculta cu indiferență. Apoi, patima lui pentru copil începu să i se pară ciudată, fără să turbure totuși vreunul din sentimentele ei. Trebui să treacă mult timp până ce, deodată, să-și dea seama că el o îndepărta de leagăn cu abilitate. Și atunci, dezorientată de lipsa altor sentimente, crezu că trebuie să-l urască pe Amedeu.

Câteva zile cheltui cu risipă în jurul fetiței un fel de afecțiune, căreia nu-i găsea în suflet niciun resort, numai ca să-l înlăture pe Amedeu. Îi păstra prea mult respect ca să-i poată spune gândurile ei, dar ura pentru el mocnea, fiind singurul sentiment prin care izbutea să creadă că ține la copil. Poate această ură ar fi izbucnit și în jumătăți de gesturi, dacă atunci, odată cu primele zile de primăvară, nu ar fi venit Vladimir.

El telefonă într-o zi și inima Manuelei începu să bată altfel.

— Acum zăpada s-a topit, îi spunea Vladimir. Vrei să mergem afară din oraș? Se hotărî dintr-odată, ca și când toată iarna numai la aceasta s-ar fi gândit.

— Da, vreau, vreau! Cobor imediat. Vino jos și mă ia!

Reluând vechile plimbări, mai în fiecare zi, o părăsi cu nepăsare pe Ada, și Amedeu avu prilejul să rămână iarăși, singur, tatăl și dădaca ei.

Într-o zi, Colosalul îl văzu din tramvai, împingând căruciorul pe bulevard, și duse, cu dispreț, vestea, în cartier:

— Bă, domnu Amedeu s-a băgat doică la copil!

Veniră să vadă dacă nu-i amăgea și cu mâhnire, cu nedumerire, îl descoperiră, într-adevăr, împingând în fiecare dimineață căruciorul, înspre Cișmigiu. Dezamăgiți, nici nu se apropiară să-i vorbească.

Numai Gaița îi rămase credincioasă, fiindcă îndeletnicirea lui Amedeu o și interesa. Ea fugea dimineața de acasă, și venea să-l caute în Cișmigiu. Câteodată stătea cu el până la prânz, ca apoi să-l întovărășească pe drum,

mergând lângă cărucior. După un timp, mustrați de conștiință pentru trădarea lor, copiii reveniră în preajma lui, unul câte unul: Bursucul, Bot-Roș și ceilalți și chiar Colosalul, care însă păstră față de toți un aer cam disprețuitor. Erau zile când toți aceștia îl așteptau la poarta Cișmigiului și îl întovărășeau pe drum până acasă, povestindu-i ultimele întâmplări din cartier. Ridicând ochii, Amedeu o zări pe Manuela, în marginea terasei.

— Ei, gata, acum duceți-vă! le porunci copiilor, temându-se că Manuelei nu i-ar plăcea o societate atât de numeroasă în jurul căruciorului.

— La revedere, domnu Amedeu! spuse Gaița. Mâine e duminecă, veniți?

— Mâine merg în grădina Icoanei. În Cișmigiu vine prea multă lume; nu mai e loc de copii.

Ceilalți trecură pe rând, să-și ia rămas bun:

— La revedere, domnu Amedeu.

Amedeu le răspunse din cap, distrat, preocupat să traverseze spre celalalt trotuar. Împinse căruciorul în holul blocului, apoi în ascensor și apăsă butonul încet, cu grijă parcă sperând că în felul acesta mașinăria va porni mai lin. Sus, deschise ușa, zgomotos.

— Ferește, Babirina! Piei din bucătărie, că vin să iau apă pentru copil!

Manuela dădu la o parte perdeaua din ușa terasei și cu obrazul îmbujorat îi ieși înainte, trăgându-l pe Vladimir după ea.

— Unchi-Amedeu, îi spuse, sunt emoționată, fiindcă trebuie să-ți spun ceva neașteptat.

Amedeu îi cuprinse pe amândoi în aceeași privire.

— Te măriți!

— Da, Unchi-Amedeu.

— Pentru asta ar trebui să fii mai veselă, mormăi, posomorât.

— Unchi-Amedeu, dumneata nu te bucuri?

Amedeu se întoarse spre căruciorul unde fetița începuse să plângă. O luă nehotărât în brațe, ținând-o comic, ca pe un pachet pe care nu știi unde să-l pui.

— Atunci eu nu mai am ce face! zise – și după ce ezită iarăși, își opri ochii la Vladimir, parcă întrebându-se dacă nu trebuie să-i predea copilul.

— Hei, domnule, fierbe apa! Ce faci? se auzi Babirina, din bucătărie.

Amedeu ezită.

— Acum, fiindcă-i apa gata, am să-i fac baie, zise, posomorât. Dar după aceea, să căutați bonă; eu nu mă mai amestec la copil.

Manuela se apropie de el:

— Unchi-Amedeu, te-ai supărat pe mine?

El mormăi ceva și, după ce-și purtă de câteva ori, comic, privirea de la unul la altul, plecă, ținând încurcat fetița la sân.

Vladimir se retrăsese la marginea terasei, rezemându-se de balustradă în poziția lui obișnuită, cu brațele încrucișate pe piept. Manuela veni în fața lui și-l privi, intimidată. Din baie, se auzea glasul lui Amedeu, cântându-i fetiței, singurul cântec pe care îl știa, așa cum i-l cântase Manuelei, mai înainte cu cincisprezece ani:

Țăranul e pe câmp,
Ura, fetița mea!
El are și-o nevastă
Nevasta un copil…

Avea ceva de gloabă bătrână în glas și era înduioșătoare strădunța pe care o punea să scoată o melodie din gâtul care emitea un singur ton. Babirina se auzi bombănind, prin hol:

— Da las-o, domnule, că sperii fetița! Ce, ăsta-i cântec de leagăn?

Câtva timp Manuela îl ascultă înduioșată, apoi, ridicând ochii, văzu chipul lui Vladimir parcă încruntat.

— Te-a supărat ceva? îl întrebă, sfioasă.

Fusese atent la cântecul ciudat al lui Amedeu; asta era tot. Surâse, senin:

— Nu.

După o ezitare, cu gândul la fetiță, ea urmă, ținând ochii în jos:

— Ai vrea să-i dau alt nume?

Vladimir o apucă de umeri și o sili să-l privească; chipul lui era grav.

— Cum crezi că aș putea să mă gândesc la asta?

Și deveni deodată comunicativ, vorbind cu degajare, căutând să facă banale niște cuvinte care îl turburau profund. Se întoarse și, alături de ea, se rezemă cu coatele de balustrada terasei. De jos venea o adiere parfumată, de primăvară.

— Dacă va avea un frate, zise, cu nepăsare, pe el o să-l botezăm Vladimir, nu-i așa? Ea își așeză mâna peste mâna lui mare și i-o apăsă, i-o

apăsă mult, tare, contractându-și în acest gest întreg organismul, ca să oprească lacrimile care îi veneau în ochi.

— Ești atât de bun, cum n-am crezut vreodată că poate fi un om! îi spuse, aproape tremurând.

El continuă să vorbească, nepăsător:

— Sunt bun din egoism; nu mă prețui cât nu fac. E și bunătatea o atitudine în fața vieții. Când n-ai reușit alte lucruri, poți încerca pe ăsta. Mi se pare că-i cel mai ușor mijloc de a te ridica peste oameni.

Manuela se aplecă încet și își rezemă obrazul pe mâna lui. Vladimir îi simți răsuflarea caldă. Vru să-și tragă brațul, surprins. Ea îl ținu:

— Nu, stai! Lasă-mă așa; mă simt bine; mă odihnesc… Și după o clipă, legănându-și încet, apăsat, capul pe mâna lui mare:

— Abia acum simt ce istovită sunt! șopti. Niciodată n-am știut ce-i oboseala. S-a strâns, în suflet, în organism; acum se revarsă, dintr-unul în altul…

Își întoarse capul pe o parte și, printre gene, privi orașul.

— Nu sunt nici trei ani de când am venit aici, urmă, parcă în vis, vorbind ca pentru sine, cu o undă de uimire în glas. Da, am venit într-o toamnă, aveam un palton urât și pantofi cu tocuri bărbătești, ca la școală. Pe urmă mi-am făcut o haină de blană și ciorapi de mătase și pantofi cu tocul înalt… Am crezut că asta e mare lucru dar viața mi-a tras o lecție grozavă!

Își apăsă mai tare obrazul pe mâna lui. Urmă, cu alt glas, într-o șoaptă ciudat de gravă, care dădea ceva solemn cuvintelor ei:

— Tot ce i se poate întâmpla unui om într-o viață întreagă, mie mi s-a întâmplat în câțiva ani. Am întâlnit îndoiala, dragostea, fericirea, suferința, disperarea… Acum ziceam că nu mai am ce aștepta, dar Dumnezeu mi-a îngăduit să aflu că mai sunt și alte sentimente de încercat. Se ridică și privi, cu ochii micșorați, în zare.

— Ce frumos e cerul primăvara! spuse, trăgând adânc aer în piept.

Apoi aplecându-și cu același gest spontan de la început, obrazul pe mâna lui, urmă, cu un fel de împăcare și de voie bună:

— Vezi tu, nu-i chiar așa de rău! Au trecut atâtea ierni, atâtea primăveri, și veri, și toamne – și când credeam că sunt bătrână, văd că din viața mea a trecut abia un anotimp…

Vladimir simți, deodată, buzele ei, arzând, pe mâna lui. Vru să și-o tragă. I-o ținu.

— Lasă-mă! Lasă-mă! Te rog! Nu știi ce bine mă simt așa! Nu sărut mâna ta, dacă te supără asta, ci mâna lui Dumnezeu.

Apoi se ridică și îl privi în ochi. El văzu în ochii ei o privire nouă. Chipul ei mai era și-acum copilăresc, părul sălbatic de pe umeri îi mai dădea încă un aer de fetiță zvăpăiată, gura ei mai avea ceva alintat, dar ochii căpătaseră o expresie matură – un amestec de oboseală, de tristețe, de gravitate și de optimism. Îi apucă umerii.

— O singură datorie avem amândoi, îi spuse. Să nu ne gândim la înfrângerile noastre. Nu e totdeauna vina noastră, când nu izbutim ceva. Poate n-am fost făcuți pentru asta.

Manuela văzu chipul lui împurpurându-se ușor, o licărire mică trecându-i prin ochii verzi.

„Ce ochi frumoși are! observă. Doamne, cum aș fi putut să mă lipsesc de ei?!”

Avu deodată dorința să se înalțe pe vârfuri, să-i cuprindă capul în mâini și să-și lipească buzele pe ochii lui care luceau. Apoi se surprinse asupra acestei dorinți și se sperie.

„Sunt încă prea superficială!”, se gândi, rușinată.

Dar, fără să poată limpezi judecata, ea avu intuiția că, rămânând așa, rămânea femeie și se bucură, pentru ea și pentru Vladimir, că feminitatea nu-i secase.

— Manuela, urmă Vladimir, cu alt glas, privind dincolo de ea, noi suntem prima generație care am zburat. Ție poate să-ți pară indiferent; eu, care-mi făcusem din zbor un scop în viață, vreau să mă mândresc.

Un mic tremur se lăsă în glasul lui; Manuela îi simți mâinile strângându-i umerii.

— N-am fost însă făcuți pentru asta. Organismul nostru luptă cu dârzenie să rămână lipit de pământ; când zburăm, se crispează, se macină, se năruie; nu-i plăsmuit pentru condițiunile atmosferii. Zborul e o suferință, fiindcă toate funcțiunile organice îl țin pe om legat de pământ. Odată, însă, după mii, după zeci de mii de ore de zbor, el se va adapta. Vezi tu, organele se vor modifica, vor căpăta poate funcțiuni noi, după elementare legi biologice. Un suflet nou, în orice caz, se va forma: sufletul aviatorului! Noi ne-am născut fără el.

O flacără i se aprinse în ochi:

— Copiii noștri vor avea măcar conturul lui!

Și strângându-i mai tare umerii, se apropie de ea, transfigurat:

— Înțelegi tu, ei au să zboare mai bine decât noi! Fiindcă zbuciumul nostru are să trăiască în ei!

Manuela fu cutremurată. Chipul lui Ades îi apăru deodată în ochi, și ea fu sigură că și în ochii lui Vladimir apăruse același chip. Se simți apăsată de o covârșitoare oboseală. Îi șopti:

— Să vorbim despre noi!…

Soarele ocolise marginea casei și îmbrăca terasa din plin. În ușă, perdeaua flutura, mișcată de vânt; se pornise o adiere veselă, din sus, dinspre miazănoapte, care parcă aducea peste case respirația largă a câmpului înverzit. Dinăuntru se auzea Amedeu, cântând:

Copilul are o doică
Și doica o pisică…

— După-masă mergem să cumpărăm verighetele, spuse Vladimir.

Ea tresări; apoi, cu o aproape invizibilă grimasă de durere, strivi un mic nod amar, care îi stătea în gât.

— Mergem! hotărî, strângându-i mâinile.

— De mâine, reluă el, încep să caut casă. Vreau să te duc într-un loc unde să te simți bine.

Manuela se gândi la casa cu minaret și la odaia rotundă din turn. Îi strânse, tare, mâinile. El urmă:

— Vreau să lichidez moștenirea bătrânului Antal. Casa aceea nu-i pentru tine.

— Să n-o vinzi! îl opri, hotărâtă.

Și, cu un ciudat de liniștit zâmbet, un zâmbet care ascundea parcă un gând secret, urmă:

— Nu mi-a plăcut casa ta, dar simt că acuma are să-mi placă. Mă simt exact așa cum trebuie să fiu, ca să mă potrivesc cu ea.

Se gândea la holul rece, la bătrâna Giovanna, la tot ceea ce o alungase de acolo.

„Poate dacă n-ar fi fost casa aceea și portretul bătrânului, din perete, și chipul rău al Giovannei…”, se gândea.

Apoi se întoarse cu privirea la el și îl cercetă îndelung. Îmbrăcămintea lui Vladimir era tăiată fără nicio greșeală, haina nu făcea nicio cută, gulerul alb stătea lipit, parcă desenat, pe gât, totul, cămașa, cravata, batista de la piept,

păreau ca într-un jurnal de modă. Și părul lui, părul lui mai ales, cu lumina soarelui argintie pe tâmple, atât de pieptănat…

Simți că i se naște în suflet o pornire nouă, neclară. Nu-și dădea seama ce anume îi vine să facă și strânse pumnii, hotărâtă să se abțină. Dar pornirea fu mai puternică decât voința; fără să-și dea seama, ea se pomeni ridicându-se pe vârfuri, spre el – și deodată, mâinile îi scăpară, înfigându-se în părul lui.

I-l răvăși cu o singură mișcare, trecându-și sălbatic degetele printre șuvițe. Apoi se dădu un pas înapoi, cu mâinile la spate, mușcându-și buzele, ca să-și oprească râsul sau plânsul – nu știa dacă îi venea să plângă sau să râdă, dar îi venea ceva, poate și una, și alta. Vladimir rămase nemișcat, uluit, cu părul răvășit, căzut în ochi.

„Uite ce drăguț e așa!” își spuse, parcă înciudată, oprindu-și un fel de scâncet în gât. „Doamne, ce mult mi-am dorit un bărbat cu părul ca al lui!”

Pe urmă, simțind că plânsul sau râsul o podidește, se repezi spre el și-și ascunse capul pe pieptul lui.

— Dacă tu ai ști, dacă tu ai ști! scânci, râzând și plângând în același timp. Daca n-ai fi fost mereu așa de pieptănat!… Ah! cum îmi venea uneori să-mi bag mâinile în părul tău!

Și, plângând, râzând, fericită și nedumerită, ea gândea că dacă ar fi făcut-o, poate toată viața ei fi fost altfel.

XXXIV

Când automobilul opri în fața casei posomorâte și Manuela coborî, călcând peste frunzele arămii ale castanilor, scuturate pe alee, îl văzu pe Amedeu așteptând, cuminte și curios, cu ochelarii pe nas, la una din ferestrele de sus. El venise înainte, cu mica Ada și cu Babirina. Babirina își găsise locul la bucătărie unde, sub privirea aspră a bătrânei Giovanna, aștepta îmbufnată, pe scaun, lângă mașina de gătit, venirea Manuelei. Ada dormea, cuminte, în pătucul ei, iar Amedeu urmărea de la fereastră, senin, frunzele pe care toamna le scutura din castani.

Îmbătrânise ciudat de repede. Chipul lui se făcuse mai mic și pielea de prisos i se strânsese în cute mărunte, pe frunte, pe obraz și pe gâtul subțiat. Vederea îi slăbise brusc, silindu-l să poarte ochelari cu multe dioptrii, de unde până atunci nu avusese nevoie de niciunii.

În organismul lui se întâmpla un rapid proces de măcinare. Corpul îi scăzu, hainele îi rămaseră largi, și pantalonii prea lungi, intrându-i sub călcâie, îl făceau să-și ducă picioarele târâș. Nu fu cu putință să i se schimbe ceva din îmbrăcăminte; rămase cu stăruință legat de hainele vechi și când într-o zi Manuela îi luă pantalonii, cel puțin să-i scurteze, începu să scâncească, obidit, cerându-i înapoi.

Vocea i se subțiase, îi tremura încetișor și semăna cu vocea Buniței-Anuț înainte de a muri. Numai cu părul, procesul se întâmpla invers: părea că el înmagazinează tot ceea ce se macină în corp. Căpătă o culoare nouă; din galben-afumat deveni castaniu și se zburli, făcându-i pe capul mic și plin de riduri o coamă sălbatică, într-un comic contrast cu restul înfățișării lui. Din păcate, acest păr ciudat îl oprea să semene a ceva; rămase o arătare singulară, care te înduioșa, te uimea și te făcea să râzi în același timp. Cu mersul lui târșâit, cu ochelarii pe nas, cu ochii blânzi și cu vocea subțire, ar fi avut tot ce se cere ca să pară un bunic, dacă părul sălbatic, plin de o aspră vigoare, nu ar fi denaturat imaginea, fundamental.

Vladimir îi spuse Manuelei, zâmbind:

— Unchiul tău e un ratat iremediabil; nici ultimul rol nu i-a reușit! Ce destin încăpățânat!

La începutul lui septemvrie, cu o săptămână înaintea nunții Manuelei, el începu să-și strângă tăcut lucrurile, în geamantan. Gaița, Bursucul, Colosalul și ceilalți începură să dea târcoale casei. Amedeu cobora din când în când la ei și strângându-i în jurul lui, pe o bancă de pe bulevard, aveau lungi consfătuiri. Întoarcerea în cartier era aranjată, cu toate onorurile ce se cuveneau ciudatului veteran.

Văzându-l că își face bagajele, adunându-și greoi lucrurile de prin odăi, împiedecându-se la fiecare pas în pantaloni și oprindu-se din când în când să-și frece nasul obosit de rama ochelarilor, pe Manuela o cuprinse o mare milă de el.

— Unchi-Amedeu, îi spuse, gata să plângă, nu trebuie să pleci!

Îl împinse spre fotoliu și se așeză la picioarele lui, cum se așeza la picioarele Majenei.

— Toți ai mei s-au dus, sau au murit, Unchi-Amedeu. Din toată familia noastră, numai dumneata mai ești. Nu pleca de la noi!

Trebui să intervină Vladimir. Amedeu îl ascultă, cu o supunere comică și înduioșătoare; părea covârșit de înălțimea, de hotărârea și de vorbele lui, care totuși nu erau autoritare. Îl ascultă, clătinând capul încetișor, cu gura puțin întredeschisă și cu ochelarii alunecați până în vârful nasului; avea ceva cuminte și uimit în căutătura lui.

În loc să fie duse la Regie, bagajele ajunseră, odată cu el, cu Babirina și cu mica Ada, în casa de lângă Cișmigiu. Din castani, vântul mai scutura câte o frunză îngălbenită. Soarele care cobora roșu spre apus lumina ferestrele casei de peste drum și de acolo lumina se răsfrângea, aprinsă, în fereastra unde aștepta Amedeu. Manuela îi făcu semn cu mâna înmănușată apoi se întoarse și întinse mâna cealaltă lui Vladimir, care cobora din automobil.

Vladimir purta un sacou negru, pantaloni vărgați și pălărie tare, ceea ce îi dădea un aer solemn. Nu-l putuse hotărî să vină la biserică în haine de stradă. În ce o privea pe ea, avea într-adevăr o rochie albă, dar numai din întâmplare – o rochie foarte simplă, fiindcă voise să nu participe cu nimic exterior la această ceremonie. De altfel chiar madam Argenta îi impusese un alt stil acum. Ultimele ei rochii fură, trecător, mărunte prilejuri de mâhnire.

— Dumneata nu mai ești o mică domnișoară zvăpăiată. Ești o doamnă, și îți voi face rochii de doamnă. Timpul fustulițelor până deasupra genunchilor

a trecut pentru dumneata.

— Ce păcat, când am genunchi atât de frumoși! Nu vreau să mă îmbătrânești!

— Fiecare vârstă își are frumusețea ei, mica mea doamnă; altfel, bătrânii de ce-ar mai trăi?

Manuela se mustră pentru gândul ei frivol. Madam Argenta îi desenă rochii cu o palmă mai lungi de genunchi.

— Chiar atât, madam Argenta?

— E o mică cochetărie care îți va sta bine, făcându-te elegantă și serioasă în același timp, cum stau bine câteva fire timpurii de păr alb unei doamne de douăzeci și doi de ani. La treizeci de ani, aș sfătui-o să și le vopsească. Și dumitale am să-ți scurtez iarăși rochiile, odată. Să nu-ți dorești prea repede timpul acela!…

Manuela se gândi că, poate dincolo de intențiile rafinate ale doamnei Argenta, rochia lungă i se cuvenea, pentru totdeauna de aici înainte – și se potrivea cu sufletul ei, așa cum și-l simțea acum. Obrazul i se îmbrăcă într-o împăcare care șterse repede toate părerile de rău; ele rămaseră pulverizate, fără contur și fără nume, în privire, făcându-i ochii să pară mai adânci.

Fără s-o lipsească de farmec, îi dădea un fel de severitate rochia aceasta albă. Mânecile scurte lăsau să se vadă numai o parte a brațelor, fiindcă restul era îmbrăcat în mănuși, până la cot, și mănușile aduceau o notă de rigiditate în înfățișarea ei. Dar, mai mult decât mănușile glaciale, pe Manuela o nemulțumea pieptănătura.

Madam Argenta o făcuse să înțeleagă că pe stradă va trebui să nu mai meargă de acum înainte cu capul gol. Trebuise să-și adune părul la spate, într-un rulou care să suporte pălăria. Era un rulou larg, căzut încă pe umeri, dar și așa, cu toate că nu-i domesticea de tot părul sălbatic, ea nu-și găsea mișcările libere dinainte. În biserică îi venise tot timpul să și-l fluture și se surprinsese de câteva ori, în fața altarului, strângând dinții nervos, cu ciudă, ca și când ar fi purtat o zgardă de gât. Din fericire, ceremonia fusese scurtă, simplă, la o oră când n-aveau ce curioși să asiste și ieșind în stradă, liniștea îi revenise.

Vladimir ridică, după ea, ochii la geam. Văzându-i că s-au oprit, Amedeu le făcu semn să nu plece și dispăru în întunerecul odăii, ca să revină cu Ada în brațe. Fetița purta prima rochiță, o spumă de dantele albastre. Amedeu o așeză pe pervaz și o susținu să stea în picioare. Fetița îi recunoscu și începu să râdă, făcându-le semne de bucurie, cu mâinile ei mici, chemându-i.

Manuela aruncă o privire timidă spre Vladimir. Îl văzu râzând, cu chipul senin. Se strânse, biruită de înduioșare, lângă brațul lui.

„Îți voi fi recunoscătoare că o iubești așa”, îi spuse, în gând, „și fiindcă îți plac copiii atât și fiindcă ești atât de bun, n-am să fiu cu adevărat fericită, decât atunci când îl vom avea pe al tău!”

Ea simți deodată dorința să ajungă mai repede sus, să-și îmbrățișeze fetița. Își dădea seama abia acum că o iubește, fiindcă abia acum drumul i se limpezise spre ea.

Ușa mare de fier era deschisă, ca și cele două canate care despărțeau vestibulul de hol. Vladimir îi apucă brațul și o conduse spre casă.

În a doua ușă, bătrâna Giovanna aștepta, nemișcată, cu un buchet mare de flori în brațe. Nici îmbrăcămintea, nici înfățișarea ei nu erau schimbate.

Vladimir se descoperi, își lăsă pălăria pe cuierul din vestibul și reluând-o pe Manuela de braț, urcară cele câteva trepte de marmoră, spre hol.

— Mamă-Giovanna, spuse emoționat, cu glasul solemn, iată pe noua dumitale stăpână! Bătrâna făcu un pas încet, îi întinse Manuelei florile, fără să o privească și înclinându-se, se retrase mută, ca să rămână nemișcată în vechiul ei loc.

Manuela își aminti gestul, asemănător, cu care îi dăduse odată perdelele înapoi. Zâmbi.

„Degeaba ești așa înțepenită!” se gândi. „Așteaptă, și-ai să vezi că va trebui să mă iubești! Cine mă cunoaște nu poate decât să mă iubească!”

Vladimir o conduse mai departe, spre scări.

— Camera ta este sus, îi spuse, cu același glas emoționat și solemn.

În mijlocul holului, Manuela se opri o clipă. Ceva i se părea schimbat. Pe vitroul din fund, mare cât jumătatea peretelui, pe care scara de stejar îl tăia în diagonală, intra, roșie, lumina apusului. Rafturile cu cărți, plafonul, mobila, aveau altă culoare și ea nu recunoștea nimic aici. I se păru că intră într-o casă nouă.

Privi desenul de metal, încrustat în sticla vitroului. Abia acum, la lumina de afară, îl vedea clar: sticla era roșie iar liniile desenului, negre. Reprezenta un Crist înalt, scheletic, ducându-și crucea.

I se păru simbolic.

„Și eu mi-am dus crucea!” își spuse, înfiorată. „Toți ne-o ducem, nu-i așa? Ce noroc că am terminat!”

Era o liniște grea în holul acesta mare, o liniște care o făcea să nu-și mai simtă urechile – și nu-i venea să creadă că odată auzul îi fusese chinuit în

somn, în vis – și după aceea, la sfârșitul somnului, la sfârșitul visului, de huruitul motoarelor. Era atât de bine în liniștea aceasta nesperată, încât nici nu-i venea să meargă mai departe, de teamă să n-o piardă, ca pe o închipuire.

Apoi i se făcu dor să ajungă sus, să-i vadă pe ai săi, un dor egal pentru fiecare, pentru mica Ada, pentru Babirina, pentru Amedeu și pentru umbrele care veniseră cu ei. Vladimir îi strânsese pe toți aici și, din nimic, îi făcea o familie la loc.

Un val de recunoștință îi încălzi sângele. Își simțea inima prea plină, prea mică pentru câte sentimente o încercau și, descumpănită de greutatea ei, dacă-i venea să facă un gest, era să se arunce de gâtul lui, să se strângă lângă el, să nu se mai gândească la nimic – să-și lase chiar fericirea în grija lui.

Dar, în încăperea severă, cu cărți cafenii și cu portretul bătrânului între rafturi, simțea că nu se cuvine să facă acest gest.

„Naiba să-l ia!” își spuse. „Are să mă intimideze mereu!”

Îi luă mâna, împăcată chiar și cu acest gând – și, reținându-și pașii, ca să păstreze ritmul solemn cerut de aerul încăperei, porni încet, cu florile în brațe spre marea scară de stejar din fund.

Lumina apusului îi cădea roșie, în ochi; i se părea că o mie de lumânări s-au aprins undeva, pentru nunta ei.

Simțea parcă, în urmă, fâșâitul unei trene lungi.

I se părea că doi paji mici o urmează și o mulțime de oameni, înșirați în lungul dulapurilor cu cărți, o privesc.

Începu să urce scările, încet, ținând mâna lui Vladimir, întocmai cum se gândise odată că va trebui să vină o mireasă aici…

Și urcând, treaptă cu treaptă, doar ceva i se părea nelămurit în acest vis: se mira că o orchestră, ascunsă undeva, în vreuna din camerele mari și reci de jos, nu începe să cânte, grav, marșul nupțial.

SFÂRȘIT

Note

[1]↑ Pasajul Român era acoperit, construit în 1859 între Calea Victoriei și strada Ion Câmpineanu, numită pe atunci „Știrbey Vodă”. Numele provine de la redacția și tipografia ziarului „Românul”, care funcționau în interiorul pasajului, alături de librăria „Müller”, cofetăria „Comorelli”, restaurantul „Filip”, cafenelele „Briol” și „Radu în pasagiu”, ateliere fotografice, alte redacții și tipografii ș.a.m.d.. Pasajul a fost demolat în 1958, pe locul acestuia aflându-se în prezent blocul care adăpostește magazinul „Muzica”.

[2]↑ caia – cui de oțel moale folosit pentru prinderea potcoavelor la animale.

[3]↑ macferlan - pardesiu bărbătesc, larg și fără mâneci, cu două deschizături pentru brațe, peste care cade o pelerină scurtă.